



НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

«Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти»

**МАТЕРІАЛИ
ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-
КОНФЕРЕНЦІЇ
(14 ГРУДНЯ 2023 РОКУ, М. БІЛА ЦЕРКВА)**

М. БІЛА ЦЕРКВА



**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

«Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти»

**Матеріали
ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(14 грудня 2023 року, м. Біла Церква)**

Частина 1

Біла Церква 2023

УДК 159.9:374.7(063)

П 86

Рекомендовано Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України (протокол № 3 від 19.03.2024 року)

Рецензенти:

Васильєва Олена Олексіївна – декан факультету міжнародного туризму та економіки Національного університету «Запорізька політехніка», член-кореспондент Академії економічних наук України, докторка економічних наук, професорка

Швидка Світлана Петрівна – доцентка кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидатка фізико-математичних наук, доцентка

Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: зб. матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції у 2 част., м. Біла Церква, 14 грудня 2023 р. Частина 1 / упорядкування: В.С. Кулішов, Ю.С. Герасименко, І.А. Кучеренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. 339 с.

Редакційна колегія: Сидоренко В.В., д.пед.н., проф.; Горошкова Л.А., д.е.н., проф.; Кучеренко І.А., д.пед.н., проф.; Герасименко Ю.С., д.е.н., доцент; Кулішов В.С., к.пед.н., доцент; Торба Н.Г., к.псих.н., доцент; Фурс О.Й., к.псих.н.; Пахомов І.В., Чертов В.І.

У збірнику представлено тези доповідей учасників ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти». Під час проведення конференції було обговорено низку актуальних питань, що стосуються: пріоритетних напрямів розвитку освіти дорослих в умовах воєнного стану; зарубіжного досвіду підготовки конкурентоспроможних фахівців; психологічних і психолого-фізіологічних особливостей здобувачів освіти; використання інноваційних технологій навчання в андрагогії; підтримки інклюзивного навчання в ЗП(ПТ)О; професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

Матеріали видання стануть у нагоді педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, науково-педагогічним працівникам закладів вищої та післядипломної освіти, аспірантам, молодим науковцям та всім, хто цікавиться питаннями навчання дорослих у системі неперервної освіти.

За зміст і достовірність матеріалів несуть відповідальність автори тез.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та стиль викладу основного матеріалу

Адреса: вул. Леваневського, 52/4, м. Біла Церква, 09108

Е-mail: dipodist@ukr.net.

ЗМІСТ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ.....	12
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	
<i>АЛЕКСЄЄНКО Є.Ю. ЛЕОНОВА Н.В.....</i>	17
ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АНДРАГОГА	
<i>АНІЩЕНКО О. В., ПРИЙМА С. М.....</i>	10
ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧАМИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ (ДОСВІД МИКОЛАЇВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ПРОМИСЛОВОГО ЛЦЕЮ)	
<i>АХУНДОВА Г.В.....</i>	25
АНДРАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	
<i>БАЛАНОВА А. Т.....</i>	31
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
<i>БАРАНІВСЬКА Л.....</i>	35
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>БЕСПАЛЬЧЕНКО М. В.....</i>	39
ГУМАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	
<i>БОЙКО А.О., ЛЕОНОВА Н.В.....</i>	41
АНДРАГОГІЧНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У НАВЧАННІ ДОРΟΣЛИХ	
<i>БОНДАРЕНКО Л.Ю.....</i>	48
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДОРΟΣЛИХ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛІ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС»	
<i>БОРИСОВА Н.В.....</i>	51
ЗАХОДИ ПРИМУСОВОГО ВТРУЧАННЯ ПОЛІЦІЇ	
<i>БРЕЙ В.В., ПЛАХОТНИЙ А.П.....</i>	56

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ТАКТИКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПРИ СПІЛКУВАННІ З ЖЕРТВАМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	
<i>БРЕЙ В.В., ПЛАХОТНИЙ А.П.</i>	60
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
<i>БРИЧКО А.О.</i>	63
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНТЕРАКТИВНОМУ НАВЧАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>БУГАЙ В.В.</i>	67
МОВА ЯК ЗБРОЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СИНХРОНІЙ ПЕРЕКЛАД ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КУЛЬТУРНОГО КОНТЕКСТУ	
<i>ВАЛЯНСЬКА А.В.</i>	72
СИСТЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ	
<i>ВАСИЛЬЄВА О.А.</i>	78
ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ КОМПАРАТИВІСТИЦІ	
<i>ВАЩЕНКО В.В.</i>	81
СУТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗАСАДАХ ДПП	
<i>ВИНОГРАДСЬКА Г.</i>	87
АНДРАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	
<i>ВЛАДИМИРОВА А.Л.</i>	95
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ З ТЕХНОЛОГІЇ ПРАЦІ	
<i>ВОВК Ю.Ю. БЕСПАРТОЧНА О.І.</i>	100
НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДЛЯ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
<i>ГЕРАСИМЕНКО Ю.С.</i>	105
ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	

<i>ГЕРАСІНА Д. І</i>	111
МІЖНАРОДНА СЕРТИФІКАЦІЯ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗП(ПТ)О ЗА ВИМОГАМИ EN ISO	
<i>ГЕРЕВЕНКО А.М.</i>	115
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЛАТФОРМ У НАВЧАННІ ДОРΟΣЛИХ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗМІН РИНКУ ПРАЦІ	
<i>ГОЛОВКО Д.Ю.</i>	118
ВАЖЛИВІСТЬ ВРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПСИХОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
<i>ГОРБАЧОВА Т.В.</i>	122
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
<i>ГОРДЕНКО С. І</i>	125
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ: ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	
<i>ГУМЕННИЙ О.Д.</i>	129
РОЛЬ ЖІНОК У ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ	
<i>ГУСЕЙНОВ А.Е., ПЛАХОТНИЙ А.П.</i>	134
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ У РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>ГУСЕЙНОВ А.Е., ПЛАХОТНИЙ А.П.</i>	137
КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ	
<i>ГУСАК В.</i>	140
ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
<i>ГУССВА Л.А.</i>	142
ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО ЖИТТЯ	
<i>ДЕЙНЕКО А.Х., КРАСОВА І.В., СЕМИЗОРОВА А.Я.</i>	146
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В	

УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	
<i>ДЕМІДОВА М. Д., ЛЕОНОВА Н.В.</i>	152
НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
<i>ДЕМЧЕНКО В.М.</i>	155
ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>ДЕМЧЕНКО І.І.</i>	159
ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ: РОЗУМІННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПСИХОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
<i>ДЕНИСЕНКО О.Г.</i>	184
ФОРМУВАННЯ КІНЕСТЕТИЧНОГО ПРАКСИСУ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	
<i>ДМИТРУК О.В.</i>	169
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	
<i>ДОБРИДЕНЬ О.В., КОЛДУНОВ Я.В.</i>	174
ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: МІЖ МОВНОЮ ЕВОЛЮЦІЄЮ ТА ВИКЛИКАМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ	
<i>ДЯЧЕНКО А.Ю. ЛЕОНОВА Н.В.</i>	176
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В АНДРАГОГІЦІ	
<i>ЖУРАВЕЛЬ І.В.</i>	179
ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
<i>ЖУРАВЛЬОВА М. ЛЕОНОВА Н.В.</i>	183
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
<i>ЗАБУТИРІНА А.В., ЛЕОНОВА Н.В.</i>	185
ФОРМУВАННЯ ІЄРАРХІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У	

СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ОДЕСЬКОМУ ЛІЦЕЇ №65 ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ЗАВОЙКО Н.О., ГОЦУЛЕНКО І.Г., ДЖУРИНСЬКА А.М., КАМБУР В.З., ТАБІШЯР Н.Ю..... 189

ОСОБЛИВОСТІ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ В ОДЕСЬКОМУ ЛІЦЕЇ №65 ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ЗАВОЙКО Н.О., ГОЦУЛЕНКО І.Г., ТАБІШЯР Н.Ю., КАРГІНА Н.В..... 195

МЕТОДИКА ДИЗАЙН-МИСЛЕННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ТА МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ОДЕСЬКОМУ ЛІЦЕЇ №65 ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ЗАВОЙКО Н.О..... 199

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

ЗАХАРОВ А. А..... 201

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ЗАБУТИРІНА А.В. ЛЕОНОВА Н.В..... 206

ПОЗААУДИТОРНА ФРАНКОМОВНА КОМУНІКАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

ІВАНОВА Н. Г..... 209

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ӨНЕРГЕ БАУЛУДА ОЙЫН ТӘСІЛІН ПАЙДАЛАНУ

ИМАНБЕКОВА С.Б., КУРМАНОВА Ж.Е..... 216

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ТАКТИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ

КАЗНАДІЙ Д.Ю., ПЛАХОТНИЙ А.П..... 222

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ НОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАЛИСТА Т.В..... 225

МОЖЛИВОСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>КАЛІНІНА З.Б.</i>	229
СПРИЯННЯ ЗАСВОЄННЮ ПРОФЕСІЙНИХ ТА СВИТОГЛЯДНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>КАЛІНІЧЕНКО З. Д.</i>	231
ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ РОБІТНИКІВ В ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	
<i>КАМИШАНСЬКА В.О., РУСАНОВА О.І.</i>	234
РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ ПІСЛЯ ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНОЮ У 90-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ	
<i>КАРЛОВСЬКА Г.В.</i>	240
ПСИХОСОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРОСЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	
<i>КИРПА С.Р.</i>	243
НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО РЕЖИМУ	
<i>КЛИМЕНКО О.В. ЄФІМОВ Д.В.</i>	245
ВИКЛИКИ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
<i>КНЯЗЄВА М.О.</i>	248
ЛІДЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГА	
<i>КОБЕЦЬ В.М.</i>	251
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	
<i>КОВАЛЕВСЬКА Н.Г.</i>	257
ПІДСИСТЕМИ МОДЕЛІ НЕПЕРЕРВНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ	
<i>КОВАЛЬ І.</i>	259
МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	
<i>КОЗЛОВА К.</i>	263
РОЛЬ ПЕДАГОГА У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ	
<i>КОНДРАТЮК С.М., ВОЛИК І.Ю.</i>	265
ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА	

<i>КОНДРАТЮК С.М., ІВАХОВА О.І.</i>	269
ПРОФІЛАКТИКА АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК СФЕРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА	
<i>КОНДРАТЮК С.М., КУБРЯК І.О.</i>	273
АКТУАЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	
<i>КОТРУБЕНКО К.І.</i>	277
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ТА ФОРМУВАННЯ У НИХ СТРЕСОСТІЙКОСТІ	
<i>КРАВЧУК А.В., РИБАК Т.М.</i>	280
ПСИХОЛОГІЧНІ І ПСИХОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	
<i>КРАВЧУК Р.В.</i>	285
РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КУХАРІВ	
<i>КРАСНОБОКА Т.Р.</i>	289
ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ КРИЗИ У ЧОЛОВІКІВ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ	
<i>КРЕСС Д.В.</i>	294
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	
<i>КРИВОБОК А.С.</i>	301
СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ОСОБЛИВІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>КРИПАЧЕНКО М.Д., ПАРАХОТІН Г.Є., ЛЕОНОВА Н.В.</i>	304
РОЗВИТОК ПАРТНЕРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ БІНПО ІЗ ЗП(ПТ)О УКРАЇНИ, РОБОТОДАВЦЯМИ І КЛЮЧОВИМИ СТЕЙКГОЛДЕРАМИ	
<i>КУЛІШОВ В.С.</i>	309
ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ – ДОМІНАНТНА ОЗНАКА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	
<i>КУЧЕРЕНКО І.А.</i>	314

**ГУМАНІЗАЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ГАРМОНІЙНОЇ
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

ЛЕБІДЬ О. М...... 318

**МЕДИЧНИЙ АСПЕКТ ІНКЛЮЗИВНОСТІ: СТРУКТУРА ДИТЯЧОЇ
ІНВАЛІДНОСТІ В УКРАЇНІ**

ЛИНЧАК О.В...... 323

**ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПРОФЕСІЙНИХ ПОЛІТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ**

ЛІ ЦЗЮНЬТАН..... 328

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИКІВ ВИМОГАМ
ЕКОНОМІКИ**

ЛОБЄЄВА Я.М...... 333

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

14 грудня 2023 року у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України відбулася IX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «**Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти**».

Співорганізаторами конференції виступили: Філія АТ «НЦПК «Єрлеу» ІПК ПП по Жамбильській області (Казахстан), Тбіліський центр з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), Національний університет «Запорізька політехніка», Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Навчально-науковий інститут управління Маріупольського державного університету (м. Київ), Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя).

Модераторами IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції виступили – **Володимир Кулішов**, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту БІНПО, кандидат педагогічних наук, доцент та **Оксана Надточій**, здобувачка II курсу освітнього ступеня «Магістр» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти.

На конференцію було подано 340 заявок, зафіксовано 160 точок підключення. У конференції взяли участь представники 18 областей України, зокрема Дніпропетровської, Київської, Рівненської, Запорізької, Сумської, Миколаївської, Черкаської, Вінницької, Донецької, Кіровоградської, Чернівецької, Тернопільської, Херсонської, Одеської, Харківської, Львівської, Волинської, Хмельницької, та 6 країн світу: Казахстану, Словаччини, Грузії, Німеччини, Туреччини та України.

Мета проведення заходу: обговорення актуальних проблем розвитку освіти дорослих в умовах воєнного стану, теоретичних і прикладних аспектів професійного становлення особистості педагога у системі неперервної освіти,

впровадження інноваційних технологій навчання в систему освіти дорослих; обмін досвідом з питань розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

У ході конференції було обговорено низку актуальних питань, пов'язаних з розвитком психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану, зарубіжним досвідом підготовки конкурентоспроможних фахівців, розвитком готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності в системі неперервної освіти, організацією освітнього процесу на засадах особистісно-орієнтованого та самокерованого навчання, використанням цифрових технологій у процесі підвищення кваліфікації фахівців, удосконаленням сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах сталого розвитку, психологічним супроводом освіти дорослого населення тощо.

Роботу IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» відкрила Вікторія Сидоренко, директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка, яка охарактеризувала прикладні здобутки та інновації Інституту в контексті виконання науково-дослідної роботи «Трендвотчінг ринку праці в системі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців в умовах повоєнного відновлення України». Вікторія Вікторівна ознайомила присутніх із здобутками та напрацюваннями БІНПО, освітніми можливостями для слухачів курсів підвищення кваліфікації та здобувачів вищої освіти, що сьогодні створені в Інституті. Також зробила аналіз новітніх тенденцій глобального і національного ринку праці та освітніх послуг, попиту на компетентності у сфері вищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

З вітальним словом до учасників конференції звернулися: **Олена Арабаджи**, проректорка з науково-педагогічної роботи, зовнішніх зв'язків і стратегічного

розвитку Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, кандидатка географічних наук, доцентка, заслужений працівник освіти України; **Марія Пететяцько**, випускниця ОПП «Педагогіка вищої школи» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (Німеччина).

На пленарному засіданні ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» виступили з науковими доповідями:

Ельміра Мирзалієва, старша викладачка кафедри інноваційної освіти та інформаційних технологій ФАТ «НЦПК «Орлеу» ІІР ІІІ по Жамбильській області, докторка філософії з психології та педагогіки, стипендіат міжнародної програми «Болашак» (Казахстан), із науковою доповіддю: «Використання методу перевернутого навчання на уроці»;

Звіад Таборідзе, директор Тбіліського центру з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), із науковою доповіддю «Система освіти дорослих у Грузії»;

Ірина Кучеренко, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, докторка педагогічних наук, професорка, із науковою доповіддю: «Особистісно-орієнтоване навчання – домінантна ознака сучасної освіти»;

Наталія Магас, наукова співробітниця кафедри будівельних конструкцій Словацького технічного університету в Братиславі, кандидатка технічних наук, доцентка (Словаччина), із науковою доповіддю: «Принципи самокерованого навчання при освоєнні прикладних програм в галузі технічних наук»;

Олена Гришаєва, в.о. директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, із науковою доповіддю «Профтех як драйвер формування людського капіталу»;

Ольга Бойко, викладачка літературного факультету університету Ататюрка, докторка філософії з філології (Туреччина), із науковою доповіддю

«Використання сучасних інформаційних технологій у процесі підвищення кваліфікації фахівців»;

Наталія Мартинюк, директорка Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Черкаській області, із науковою доповіддю «Пріоритетні напрямки розвитку освіти»;

Ірина Кучерак, доцентка кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти Запорізького національного університету, кандидатка педагогічних наук, із науковою доповіддю: «Інклюзивність як новий тренд майбутнього ринку праці»;

Дар'я Головка, здобувачка I курсу освітнього ступеня «магістр» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, із майстер-класом «Стратегії застосування віртуальних помічників для підготовки кваліфікованих кадрів»;

Станіслав Горошков, здобувач II курсу освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 101 «Екологія» НУ «Києво-Могилянська академія», із науковою доповіддю: «Освіта як основа «економічного дива» Японії»; **Ольга Рузанова**, здобувачка II курсу освітнього ступеня «магістр» спеціальності 053 «Психологія» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, із науковою доповіддю: «Розвиток підприємливості та фінансової грамотності педагога в рамках національного проєкту з фінансової грамотності 2.0».

Організаторам конференції вдалося навіть в умовах воєнного стану створити неймовірно насичену атмосферу заходу, що дозволила поділитися власними напрацюваннями, продемонструвати найбільш цікаві ідеї, отримати колосальний потік нової, надзвичайно корисної інформації, пережити неймовірні емоції взаємного спілкування, розширити свої наукові контакти.

Відкрите інформаційне середовище Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти стало платформою для цікавої дискусії між вітчизняними та закордонними науковцями, педагогами-практиками і ключовими стейкхолдерами.

Запис пленарного засідання та виступи ключових спікерів IX Міжнародної

науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти» можна переглянути на Ютуб-каналі БІНПО за покликанням:

<https://www.youtube.com/watch?v=5AkZQQfVR4Y&t=13s>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

*Алексєєнко Є.Ю., здобувачка вищої освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

*Науковий керівник: Леонова Н.В., кандидатка філологічних наук, доцентка
кафебри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського
державного університету внутрішніх справ*

Під час війни освітній процес має певні особливості, зумовлені психологічною диференціацією здобувачів вищої освіти. Досліджуючи це питання, слід звернути увагу на деякі аспекти зазначеної проблеми. Наша психіка важко переносить невизначеність. Особливо, якщо вона пов'язана з небезпекою. Перші вибухи, що пролунали по всій країні 24-го лютого, змінили наше бачення світу. Страх невизначеності став на зміну мирному життю, планам і мріям. Від побаченого наш мозок почав діяти в режимі стресу. А як ми знаємо, стрес негативно впливає не лише на психічне здоров'я, але – і на весь організм в цілому.

Викладання, здобування вищої освіти в умовах окупації території перебування, періодичних сирен про повітряну тривогу, проживання в бомбосховищах та підвалах, переїзду до іншої країни, пошуку прихистку, переживання почуття втрати майна або його частини, недостачі їжі, води та медикаментів, а й навіть найгірше, усвідомлення нанесення шкоди здоров'ю або втрати близьких та рідних тощо, – і все це з паралельною волонтерською роботою для біженців, військових або просто людей, які перебувають поряд і потребують підтримки зумовлює виникнення нових завдань перед системою освіти та всіма учасниками освітнього процесу.

За таких умов актуалізуються не лише психологічні проблеми особистості, але також особливої гостроти набувають власне проблеми духовного розвитку

особистості.

З початку війни кожна людина відчуває різноманітні емоції. Існує відома теорія американської психологині Елізабет Кюблер Росс про стадії прийняття втрат та життєвих змін:

- заперечення;
- злість;
- торг;
- депресія;
- прийняття.

Діти по-різному переживають стрес залежно від індивідуальних якостей і навичок управління собою. Наприклад: школярі молодших класів не можуть повною мірою пояснити свої почуття, в той час як дорослі діти можуть точно сказати, що їх турбує та чому (хоча важливим фактором залишається те, що вони зазвичай не будуть ділитися інформацією про свої почуття з батьками).

Діти і підлітки також можуть виражати почуття стресу, кажучи негативні речі про себе, про інших або про навколишній світ (наприклад, «я нікому не подобаюся», «я тупий», «немає нічого веселого»). Окрім того, може спостерігатися регресивна поведінка, тобто втрата набутих навичок. Наприклад, якщо раніше учень міг розв'язувати складні математичні задачі, то тепер для нього це складно або неможливо .

Педагог – така ж значуща фігура в становленні особистості, як і батьки. І перш ніж розпочинати роботу з учнями, варто переконатися, що ви самі в безпеці та маєте здоровий психологічний стан, бо лише поруч зі спокійним та впевненим вчителем діти відчуватимуть захищеність. Чому б не вчили їх на словах, лише особистий приклад матиме для них цінність. Тому треба насамперед організувати своє життя в нинішніх умовах, аби показати цей приклад дітям

Отже, психологічні особливості здобувачів вищої освіти під час російської агресії, є актуальним напрямком дослідження, спроможним розширити уявлення

про вплив психотравмуючих обставин та педагогічної майстерності на особистість у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Бочкор Н. П. та ін. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період: метод. рекомендації. К.: МЖПЦ «Ла Стада-Україна», 2014.
2. Всеосвіта – Національна освітня платформа:
<https://vseosvita.ua/library/vpravi-znatta-mazovoi-naprugi-130817.html>

ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АНДРАГОГА

Аніщенко О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України

Прийма С. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних наук Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

В умовах розвитку суспільства, що навчається, посилюються вимоги до педагогічного персоналу закладів формальної і неформальної освіти дорослих. Андрагоги як суб'єкти освітньої взаємодії у сфері освіти дорослих мають бути справжніми професіоналами, здатними до ефективної професійної діяльності, самовдосконалення й саморозвитку впродовж життя [2].

Професійна компетентність педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих є важливою невід'ємною складовою його професіоналізму. На наше

переконання [8], фахова досконалість сучасного андрагога зумовлюється рівнем сформованості його професійної компетентності, що визначає результативність та ефективність педагогічних дій.

Професійну компетентність (як і компетентність загалом) у психолого-педагогічній науці трактують у рамках різних підходів, і, зокрема, функціонального й особистісного. Так, відповідно до *функціонального підходу*, компетентність характеризується набором компетенцій, якими має володіти фахівець. Нам імпонують умовиводи М. Голованя [3] про те, що у цьому випадку структура компетентності визначається сукупністю діяльнісно-рольових, особистісних характеристик, що забезпечує ефективність здійснення андрагогом професійної діяльності у закладах формальної і неформальної освіти. У контексті *особистісного підходу* науковець зазначає, що компетентність розглядається як якість особистості, а її структура характеризується в термінах структури особистості [3].

Підкреслимо, що компетенція пов'язана з певним видом діяльності, а компетентність – з особистістю, з її внутрішніми якостями та здібностями. Компетенція безпосередньо пов'язана з компетентністю. Власне компетенція конкретно окреслює те наперед задане коло питань і в тій сфері діяльності, з якими має бути добре обізнана компетентна особистість. За С. Лейком, Т. Кузнецовою, «компетенція є певним, заздалегідь визначеним, набором знань, умінь, навичок, а компетентність – якісною характеристикою їх засвоєння, що проявляється в процесі практичної діяльності» [6].

Для того, щоб андрагог зміг виконувати свої професійні обов'язки, його наділяють повноваженнями, правами щодо цільової групи у сфері освіти дорослих (працівників, студентів, слухачів та ін.), які відображені в посадовій інструкції працівника. З метою забезпечення ефективності реалізації своїх повноважень і прав, андрагог має володіти набором компетенцій, заданих щодо предмету професійної діяльності. Компетенцію у цьому випадку розглядають як

виокремлену, наперед задану соціальну й професійну вимогу до підготовки фахівця, необхідну для його ефективної професійної діяльності. За А. Хуторським, компетенція – це сукупність взаємозв'язаних якостей особистості (знань, умінь, способів діяльності, досвіду), заданих щодо певного кола предметів і процесів, необхідних для якісної продуктивної діяльності щодо них. Компетенція зумовлена посадою, соціальним статусом, службовими обов'язками фахівця.

При формуванні складу й змісту компетенцій андрагога слід брати до уваги, що кожна компетенція містить такі складові [3]: когнітивну (знання й розуміння), діяльнісну (практичне та оперативне застосування знань) й мотиваційно-ціннісну (цінності як органічна частина способу сприйняття і життя з іншими людьми в соціальному контексті).

Ідентифікація компетенцій андрагогів може передбачати створення моделі ключових компетенцій. Модель ключових компетенцій (KCL – Key Competencies List) є сучасним стандартом опису посади та одним із основних інструментів HR-функції в організації. Саме на підставі цієї моделі базується об'єктивна оцінка фахівця, який претендує на вакантну посаду, та підсумкова атестація персоналу. Власне оцінка персоналу за компетенціями гарантує правильну побудову бюджету витрат на адаптацію, навчання та розвиток персоналу. Модель ключових компетенцій містить перелік необхідних знань, практичних навичок і особистісних властивостей, необхідних для якісного виконання функціональних обов'язків певної посади [9]. Отже, модель ключових компетенцій андрагога, створена на базі теоретичного та емпіричного аналізу, має включати низку компетенцій як здатностей застосовувати знання, уміння та успішно діяти, з-поміж яких можна виокремити: *профільні* (власне, професійні, базові знання, вміння та здатності особистості); *стратегічні* (описують здатність психолога до стратегічного мислення, прогностичний потенціал його діяльності); *рольові* (описують соціальну активність, індивідуальні якості, здібності андрагога); *функціональні* (здатність реалізувати свої професійні функції у максимально

ефективний спосіб) [5].

Важливо підкреслити, що професійна компетентність андрагога уособлює поєднання теоретичної і практичної готовності до здійснення ним андрагогічно орієнтованої професійної діяльності. Ефективність професійної діяльності фахівців (і, на нашу думку, зокрема, й андрагогів), «суттєво залежить від видів ... теоретичної, практичної та психологічної підготовленості до неї, особистісних, професійних і індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності» [10]. Йдеться також про інтегративну професійно-особистісну якість, що характеризується неперервністю її вдосконалення, й забезпечує продуктивність трудової активності у сфері освіти дорослих. За Е. Лузік [7], професійна компетентність педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих має ґрунтуватися на відповідному професійному та особистісному досвіді, сукупності психолого-педагогічних, методичних та інших знань, навичок і вмінь, що сприятиме розвитку й саморозвитку у процесі свідомого особистісного та професійного становлення у педагогічній діяльності.

Привернемо увагу до результатів дослідження С. Іванової, спрямованого на аналіз функціонального підходу щодо визначення професійної компетентності вчителя біології та організації її вдосконалення у закладах післядипломної освіти. Результати здійсненого дослідницею [4] наукового пошуку актуальні й у контексті увиразнення професійної компетентності андрагога. Так, професійну компетентність андрагога також можна розглядати у складі чотирьох компонентів (рис. 1), які формуються під час навчання у ЗВО та вдосконалюються у процесі подальшої професійної діяльності.



Рис. 1. Професійна компетентність андрагога [2]

Деталізуємо структуру професійної компетентності андрагога [4]:

- спеціальна складова – володіння власне професійною діяльністю на досить високому рівні, здатність проєктувати свій подальший професійний розвиток;

- соціальна складова – володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співробітництвом, а також прийнятими в даній професії прийомами фахового спілкування, соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці;

- індивідуальна складова – володіння прийомами самореалізації та розвитку індивідуальності у межах професії, готовність до фахового зростання, вміння раціонально організувати свою працю без перевантажень;

- особистісна складова – володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку засобами протистояння професійним деформаціям особистості.

Слід додати, що загальнокультурна, нормативно-правова, діагностична, дидактична, гендерна, комунікативна, рефлексивна, здоров'язберезувальна, інклюзивна, етична, громадянська, управлінська, цифрова, самоосвітня компетентності, компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства тощо є складниками професійної компетентності андрагога.

Отже, розвиток професійної компетентності андрагога є «динамічним, багатограним і змістовним внутрішньоособистісним процесом, у результаті якого відбуваються зміни в свідомості, самосвідомості, інтелектуальній, мотиваційно-потребній, емоційно-почуттєвій, вольовій та діяльнісній сферах, життєвих і професійних позиціях» [7]. За Е. Лузік, йдеться про «цілісний професійний саморозвиток, характеристиками якого є: професійна самосвідомість, прийняття себе професіоналом; постійне самовизначення; саморозвиток професійних здібностей; інтернальність; самопроєктування; побудова власної стратегії професійного зростання; побудова і реалізація свого професійного життя».

Список використаних джерел:

1. Аніщенко О.В. Професійна компетентність андрагога: методичні рекомендації. Київ: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/a589864863d17a3f99905e164b6636>
2. Аніщенко О.В. Сутність андрагогічної компетентності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих. *Психолого-педагогічне забезпечення підготовки педагогічного персоналу в умовах трансформаційних змін*: матеріали доповідей Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2020 рік (29 березня 2020 р.) / Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ. 2021. С. 64-69. <http://ipood.com.ua/e-library/programi-i-zbirniki-materialiv/psihologo-pedagogchne-zabezpechennya-pdgotovki--pedagogchnogo-personalu-v--umovah-transformacynih-zmn/>
3. Головань М.С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Серія: Педагогіка і психологія. Ялта: РВВ КГУ. 2014. Вип. 44. Ч. 3. С. 79-88. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53062/2/Golovan_Competence.pdf;jsessionid=0CB7CFF053E1167B7E3E44118D0022F9
4. Іванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2008. Вип. 42. С. 106–110.
5. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів: монографія/ авт.кол. за наук. ред. Лозової О.М. Вінниця: Віндрук, 2014. 184 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/33689839.pdf>
6. Лейко С. В., Кузнецова Т. Ю. Теоретичний аналіз понять «компетенція» і «компетентність». *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. Issue 24,

part 2. P. 57–62. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-24-02-001>

7. Лузік Е.В. Професійна компетентність викладача вищого технічного навчального закладу як домінуюча умова ефективності підготовки майбутніх фахівців до управлінської діяльності. 2014. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/14358>

8. Прийма С.М. Технологічна компетентність учителя інформатики як результативно-діяльнісна характеристика його професійно-педагогічної підготовки. *Розвиток міжнародного співробітництва в галузі освіти у контексті Болонського процесу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Ялта, 2007. С. 209-217.* <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1315/>

9. Розробка моделі ключових компетенцій. <https://viche.com.ua/pages/razrabotka-modeli-kompetentsii>

10. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота.* 2007. Т. 71. С. 3-8.

ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧАМИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ (ДОСВІД МИКОЛАЇВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ПРОМИСЛОВОГО ЛІЦЕЮ)

Ахундова Г.В., методист Миколаївського професійного промислового ліцею

Інклюзивна освіта, як один із підходів до освіти, орієнтований на розвиток, має на меті задоволення освітніх потреб усіх дітей, молоді і дорослих із наданням особливої уваги тим із них, хто є виключеним з освітнього процесу. Принцип інклюзивної освіти був затверджений на Саламанській всесвітній конференції з питань освіти для осіб з особливими потребами. Інклюзивна освіта передбачає, що

«... навчальні заклади повинні приймати усіх дітей, незважаючи на їх фізичну, інтелектуальну, соціальну, емоційну, мовну чи іншу особливість. До них належать діти з розумовими та фізичними порушенням».

В основі інклюзивної освіти лежить право людини на освіту, право дитини не піддаватись дискримінації. Логічним наслідком цього є те, що всі діти мають право здобувати освіти в такій формі, що не піддає їх дискримінації на основі розумових чи фізичних особливостей, етнічної належності, віросповідань, мови, здібностей тощо.

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» «держава сприяє створенню дітям-інвалідам та дітям з порушенням розумового або фізичного розвитку необхідних умов, рівних з іншими громадянами можливостей для повноцінного життя та розвитку з урахуванням індивідуальних здібностей та інтересів» (ст. 26). Однією з таких можливостей є рівний доступ до якісної освіти, головна мета якої – створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості.

Професійне навчання для інвалідів – це підвищення їхнього соціального статусу та можливості підвищення рівня доходів, розвиток навичок та вміння працювати. Для суспільства професійне навчання інвалідів – це зниження напруженості на ринку праці, підвищення суспільної продуктивності, розв'язання соціальних проблем інвалідів. Основна мета професійного навчання інвалідів – інтеграція їх у суспільство.

Професійне навчання є одним із заходів професійної реабілітації. Питання навчання осіб з порушенням слуху пов'язані із сучасним розумінням особистісного розвитку дітей цієї категорії, з новим ставленням суспільства до таких дітей стосовно їхніх прав.

На виконання Указів Президента України від 01.06.02 № 900 «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями»; від 27.12.05 № 1845/2005 «Про заходи щодо

створення сприятливих умов для забезпечення соціальної, медичної та трудової реабілітації інвалідів»; від 18.12.07 № 1228/2007 «про додаткові заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями» Миколаївський професійний промисловий ліцей проводить відповідну роботу щодо реалізації державної політики у сфері захисту прав та інтересів з інвалідністю. З 2002 року в ліцеї відбувається навчання дітей з порушенням слуху з професії кондитер. Як наслідок нового підходу до трактування процесу реабілітації людей з порушенням здоров'я, з огляду на соціальну модель інвалідності, ми маємо тенденцію до такої моделі здобуття освіти з інвалідністю, коли вона навчається не у спеціальному закритому закладі, а включена в навчальний процес у звичайному освітньому закладі.

Це відповідає ідеям інтегрованої, або, як прийнято називати в світовій науковій літературі, інклюзивної освіти. Для навчання дитини або дорослого з порушенням здоров'я в інклюзивному навчальному закладі ми створюємо відповідні умови та соціальний, психологічний і педагогічний супровід.

Необхідно долати стереотипи у розуміння проблем навчання й виховання дитини з порушенням слуху, враховувати труднощі соціальної, психологічної адаптації нечуючих; акцентувати увагу на ураженій слуховій функції. Провідною ідеєю сучасної освіти є орієнтація на ефективне використання всіх засобів навчання, здатних здійснювати ефективний вплив на цілеспрямований розвиток психічних процесів, що забезпечують опанування нечуючою дитиною необхідного обсягу знань, умінь та навичок в умовах початково-виховного процесу.

Миколаївський професійний промисловий ліцей здійснює професійне навчання з професій громадського харчування та ресторанного господарства: кухар, кондитер, бармен та інтегрованих професій (кухар-кондитер, кухар-бармен).

Вперше у 2002 році у ліцеї відкрито спеціальну групу кондитерів для випускників шкіл-інтернатів для нечуючих та слабочуючих дітей. За 21 рік

випущено понад 200 учнів. В поточному навчальному році в ліцеї навчаються дві групи KI-11, KI-21 у кількості 20 здобувачів освіти.

Метою роботи з здобувачами освіти з порушенням слуху стало створення сприятливих психологічних умов для набуття професійних навичок і умінь, адаптація, соціалізація, надання професії, працевлаштування. Основою набуття професійно-технічної освіти є освітні стандарти, обов'язкові для всіх здобувачів освіти, незалежно від стану здоров'я. Це дає можливість особам з інвалідністю стати професіоналами, конкурентоспроможними на ринку праці. Педагогічний супровід навчання таких учнів передбачає: оптимізацію викладання навчального матеріалу у максимально сприятливій для них формі, впровадження сучасних педагогічних технологій навчання, забезпечення навчально-методичними матеріалами. Це повністю залежить від підготовленості викладачів до роботи та від їх педагогічної майстерності.

Викладачі, які працюють в групах учнів з порушенням слуху, враховують особливості сприйняття, засвоєння та відтворення навчального матеріалу цією категорією учнів постійно працюють над розробкою навчально-методичних матеріалів для таких учнів, вивчають і використовують в роботі мову жестів. Працюючи зі здобувачами освіти з порушенням слуху, викладачі враховують, що при виконанні ними письмових завдань можуть виникати певні складнощі через обмежений словниковий запас, невміння висловити свої думки у письмовій формі, велику кількість орфографічних помилок. При усних відповідях основні труднощі виникають через недостатню швидкість читання, нерозуміння абстрактних слів. Тому при роботі зі здобувачами освіти з порушенням слуху основну увагу викладачі звертають на активізацію візуального сприйняття та зорової пам'яті, лаконічність та логічність викладання навчального матеріалу.

Групи учнів з порушенням слуху складаються з 8-10 осіб, викладачі мають змогу приділити увагу кожному. Тривалість уроку 35 хвилин. Програму розроблено відповідно до стандартів. В ній збільшена кількість годин, відведених

на професійно-практичну підготовку. Кожна група має свого сурдоперекладача (дактилолога), який також є майстром виробничого навчання і куратором. Ці люди – професіонали своєї справи і люди з добрим серцем, які супроводжують здобувачів освіти, допомагаючи їм у всьому. Урок починається з психологічної підготовки учнів до роботи. Теоретичний матеріал подається у вигляді конкретного тексту, який супроводжується докладними ілюстраціями та схемами, а також конспектами, розробленими для цієї категорії учнів. Часто використовуються на уроках ігрові моменти, що надає здобувачам освіти бадьорий настрій, сприяє подоланню труднощів, в них розвиваються такі процеси мислення, як порівняння, аналіз, синтез, формується увага. Також на уроках використовуються відеофільми. Цей засіб навчання є аудіовізуальним засобом та має порівняно з іншими ряд переваг: дозволяє учням зрозуміти і засвоїти інформацію; побачити її реалізацію; сприяє глибокому і міцному запам'ятовуванню матеріалу; виробляє спостережливість; розвиває у здобувачів освіти творчу уяву; активізує пізнавальну діяльність. Після вивчення тем викладачі використовують тести успішності (на упізнання, на різноманітність, на класифікацію).

З першого ж року навчання учні цих груп досягають окремих успіхів у теоретичному навчанні, а професійні таланти починають проявлятися на виробничому навчанні. На першому курсі здобувачі освіти проходять виробничу практику в кондитерському цеху ліцею. Кондитерський цех оснащений всім необхідним обладнанням, інвентарем та посудом за професійними стандартами. На другому курсі здобувачі освіти відпрацьовують професійні навички на підприємствах міста, де знають про їх старанність і постійно на них чекають.

Здобувачі освіти з особливими освітніми потребами залучаються до всіх заходів, що проходять на рівні ліцею та міста. Серед них є артисти, спортсмени, майстри пантоміми, співаки з сурдоперекладом. Вони активно займаються фізичною культурою та окремими видами спорту, участь у змаганнях різного

рівня зміцнює мотивацію до здорового способу життя, передбачає поліпшення психофізичного стану і підвищення інтелектуальної працездатності. Також вони часто виступають на сцені в співпраці з чуючими учнями. Інші здобувачі освіти ліцею з захопленням сприймають виступи учнів з порушенням слуху на святкових концертах, лінійках, де вони танцюють, співають в жестовому виконанні, використовують пантоміму. Це виховує у них доброту, співчуття та толерантність.

Чимало уваги приділяється виховній роботі з особами з інвалідністю та їх соціальної адаптації. В ліцеї працює соціальний педагог та практичний психолог. В цих групах проводяться навчально-виховні заходи, в яких беруть участь представники УТОГ, батьки і друзі учнів з порушенням слуху.

Дистанційне навчання підчас карантинів та дії воєнного стану здобувачі освіти з особливими потребами опанували без проблем. Дистанційне навчання відбувається в Google Classroom, де викладачі та майстри виробничого навчання мають можливість легко та швидко створювати та розміщувати навчальні матеріали, перевіряти завдання учнів (за допомогою тестових завдань, створених за допомогою Google Forms, отримувати фотозвіти виконаних робіт). Виконання навчальних планів та програм фіксуються у віртуальних журналах, створених за допомогою Google таблиць. Учні з задоволенням надсилали фотозвіти та відозвіти з виконаними роботами.

Практичним психологом Світланою Бондар та соціальним педагогом Лілією Пауль у супроводі сурдоперекладачів для здобувачів освіти груп КІ-11 та КІ-21 проводились за допомогою відеосервісу Google Meet дистанційно тренінги, позаурочні заходи на теми підтримання психологічного стану, правил поведінки підчас повітряних тривог, подолання кризових ситуацій.

В лютому 2023 року в рамках декади професій громадського харчування здобувачі освіти з особливими освітніми потребами взяли участь у онлайн заході «Кулінарна студія «Приготування страви «Желе», де представили свої чудові

роботи.

У травні 2023 року здобувачі освіти з особливими освітніми потребами взяли участь у конкурсі «Гастрономічні великодні традиції». Учасники конкурсу представили родинні рецепти пасхальних кулічів та фарбування крашанок. Також вони взяли участь у онлайн-конференції учнівських творчих проєктів та флешмобі до Дня вишиванки.

Колектив працівників нашого ліцею впевнений, що здобувачі освіти з особливими освітніми потребами, які прийшли до нас на навчання, знайшли себе у прекрасній професії «Кондитер», вони не стоять осторонь життя, вони щасливі, впевнені в собі та у своєму майбутньому.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт професійно-технічної освіти. Київ, 2010.
2. Іванова Є.М. Основи психологічного вивчення професійної діяльності. Київ, 1987.
3. Єжова Т.В. Особливості професійного навчання молоді з порушенням слуху. *Професійно-технічна освіта*. 2003. № 3. С. 25 – 27.
4. Коломінський Н.Л. Соціально-психологічні проблеми підготовки фахівців до професійної діяльності. *Наука і освіта*. № 3. 2004.

АНДРАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Баланова А. Т., викладач іноземної мови (за професійним спрямуванням)

Кропивницького вищого професійного училища

Андрого́гіка (від грец. *άνήρ* (*άνδρος*) — доросла людина і грец. *αγωγή* — вести) — одна з назв галузі педагогічної науки, що охоплює теоретичні і

практичні проблеми освіти, навчання і виховання дорослих. У ширшому значенні – наука особистісної самореалізації людини протягом усього її життя.

Поняття «андрагогіка» активно використовується в англійській і німецькій науковій літературі. Створені кафедри андрагогіки, підрозділи науково-дослідних інститутів, що займаються її дослідженням та публікацією підручників з цієї дисципліни. Будучи комплексною галуззю науки, андрагогіка пов'язана, в першу чергу, з психологією, соціологією та філософією, з чого виходить її основна мета – сприяти розвитку та збагаченню цілісної особистості, проявити її самобутність, актуалізувати її здібності. При цьому враховуються вік, освітні та життєві потреби, індивідуальні особливості, психіка та фізіологія. Важливим завданням для викладача є вивчення змісту, форм, методів та засобів організації навчання дорослих з метою полегшення сприйняття матеріалу, забезпечення їхніх навчальних потреб та здобутої освіти під час вирішення життєвих проблем, а також самореалізація людини в її професійній діяльності [1].

Доросла людина в сучасному інноваційному професійному просторі виконує низку функцій, зокрема:

- соціальну (розв'язує сучасні проблеми суспільства, використовуючи певний соціальний досвід);
- інформаційну (добирає, систематизує, відтворює та використовує необхідну інформацію);
- адаптивну (приспосовується та врегульовує відносини у швидкозмінному середовищі);
- компенсаційну (корегує недоліки попередніх рівнів освіти, забезпечуючи власну компетентність у відповідності до сучасних вимог професії);
- розвивальну (систематично опановує нові методи та способи виконання покладених на неї обов'язків) [2].

Тож у чому полягає відмінність навчання дорослої людини від дитини? Доросла людина є незалежною, самостійною особистістю, джерелом навчання

себе та своїх колег; має життєвий та соціальний досвід, є більш мотивованою та готовою до навчальної діяльності; усвідомлено прагне реалізувати набуті знання, уміння та навички, тому її діяльність обумовлена професійними та соціальними факторами.

Сьогодні, в умовах формування партнерських відносин у нашій країні, що веде до створення нових міжнародних зв'язків та здійснення широкого обміну спеціалістами, володіння іноземною, а саме англійською мовою, набуло особливої актуальності. Мова іде не тільки про знання відповідної лексики, а і про вміння спілкуватися, підтримувати розмову іноземною мовою в різних життєвих і професійних ситуаціях, запам'ятовувати та письмово передавати інформацію.

Основними підходами андрагогічної моделі вивчення англійської мови є:

- 1) спільна діяльність (учень співпрацює з викладачем, а також з іншими учнями в процесі навчання);
- 2) самостійність (одна зі складових навчальної роботи дорослих);
- 3) досвід учня (як одне з вагомих джерел навчання);
- 4) системність (дотримання змісту, форм і методів для оцінювання результатів навчальної діяльності);
- 5) контекстність (орієнтація на професійну діяльність та конкретні важливі цілі);
- 6) індивідуалізація (врахування досвіду, рівня підготовки, когнітивних особливостей дорослого учня);
- 7) актуалізація результатів навчання (невідкладне застосування набутих знань та умінь на практиці).

Проведені дослідження свідчать, що дорослі засвоюють:

10% від прочитаного

20% від почутого

30% від побаченого

50% від почутого і побаченого

70% від почутого, побаченого і можливості це обговорити

90% від почутого, побаченого, можливості це обговорити і спробувати здійснити на практиці [3].

Розглянемо 4 найефективніші інноваційні методи навчання дорослих англійської мови.

Слухова та зорова наочність. Відповідність слова його графічному образу є важливим елементом вивчення будь-якої мови. Це не тільки про фото, а і про інші види наочності, як-от: реальні предмети, схеми, діаграми, ментальні карти, аудіозаписи, фрагменти з YouTube, відеоскрайбінг.

Ділова гра. Ігрові методи активно застосовують у процесі навчання дорослих. Вони забезпечують вироблення самостійності та оволодіння навичками застосування професійних знань та вмінь. Шляхом виконання конкретних дій, гра готує учасників навчального процесу до вирішення складних професійних проблем.

Дискусія (круглий стіл). Обґрунтування однієї з протилежних точок зору на одну й ту саму проблему. Під час дискусії підвищується активність та мотивація дорослих, а також розвиваються навички сприймання інформації наслух.

Інтерактивні опитування та вправи. Дозволяють в режимі реального часу мотивувати до вивчення теми, повторити, закріпити вивчені лексичні одиниці, перевірити рівень засвоєння матеріалу, стимулювати до навчальної діяльності тощо (використання сервісів PollEverywhere, Genially тощо).

На заняттях учень веде постійний діалог із викладачем, звертається до власного життєвого досвіду, обмінюється думками щодо дискусійного питання. Викладач створює проблемні ситуації, тим самим мобілізує творчий пошук для вирішення навчальних завдань, враховуючи освітні потреби. Таким чином досягається андрагогічна мета вивчення англійської мови: створення моделі професійної поведінки, формування досвіду співробітництва та партнерства як у теорії, так і на практиці.

Список використаних джерел:

1. Андрагогіка. URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0>
2. Мельниченко О.В. Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти. URL:
<https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/214/308>
3. Основні принципи роботи з дорослими. URL:
<http://posibnyk.nus.org.ua/basic-principles-working-with-adults/>

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Баранівська Л., здобувачка вищої освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджмент освіти» НАПН України

Сучасні реалії розвитку України, а саме період російсько-української війни, зумовлює покращувати рівень розвитку освіти дорослих, оскільки освіта визначає здатність суспільства взагалі та окремих осіб зокрема адаптуватися до нових умов, зберігати культурний капітал та забезпечувати стабільність.

Вища освіта України, як і вся сфера освіти в цілому, у воєнний період постала перед реальними викликами та загрозами, які спроможні призвести до непередбачених втрат у державі. І тому, у таких складних умовах у нелегкий для країни воєнний час постало питання щодо забезпечення стійкості освіти шляхом чіткого дотримання таких її основних принципів освітньої діяльності як: доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації її

здібностей; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти; пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; інтеграція у міжнародний та науковий простір; інтеграція з ринком праці; гнучкість і прогностичність системи освіти; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті [1]

Суттєвими викликами для сфери освіти сьогодні є:

- Загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, обмеження доступу до базових потреб людини.
- Масштабні руйнування освітньої інфраструктури: пошкодження приміщень закладів освіти, навчальної матеріально-технічної бази, навчально-виробничих баз практики.
- Вимушене масштабне переміщення учасників освітнього процесу в межах України та за кордон, що призвело до значних втрат контингенту здобувачів освіти, педагогічного й викладацького складу.
- Загострення проблеми забезпечення доступу до освіти українським школярам та студентам, порушення безперервності освітнього процесу.
- Втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під тимчасову окупацію або перебувають у зоні активних військових дій. Насильницька переорієнтація українських здобувачів освіти на російські навчальні програми, підручники, примусовий перехід на російську мову навчання.
- Зменшення видатків державного та місцевих бюджетів на освіту [1, с.12]

Пріоритетними напрямками розвитку освіти дорослих в умовах воєнного стану є:

Орієнтація на потреби суспільства. Війна призвела до значних економічних та соціальних змін в Україні. Для того, щоб успішно адаптуватися до нових умов, дорослим необхідні нові навички та знання. Це можуть бути навички пошуку

роботи, самозайнятості, підприємництва, а також навички психологічної стійкості та адаптації.

Забезпечення доступності освіти для всіх категорій населення. Незалежно від їхнього віку, місця проживання чи соціального статусу, необхідно створити умови аби дорослі мали можливість отримувати освіту або здобути іншу кваліфікацію. Важливо розвивати дистанційну та змішану форми навчання, а також створювати нові освітні ініціативи, спрямовані на підтримку людей, які постраждали від війни.

Розвиток інноваційних форм і методів навчання. Освіта дорослих в Україні, не дивлячись на своє важливе значення, справжнім чином не оцінюється на різних рівнях. Це виявляється на державному, регіональному і індивідуальному рівнях. Ця проблема потребує негайного вирішення, особливо у контексті відновлення України після воєнних подій, розвитку громадянського суспільства та культури навчання впродовж життя громадян.

Пріоритетним завданням є усвідомлення ролі освіти дорослих на всіх рівнях. Це можна досягти шляхом прийняття та реалізації нормативного-правового акту який буде врегульовувати дане питання. У цьому документі слід зосередити увагу на центрах освіти і навчання дорослих як провайдерах освітніх послуг, спрямованих на розвиток людського капіталу і соціально-економічний розвиток громад. Додатково, рекомендується розробити державну комплексну цільову програму підтримки центрів освіти дорослих в регіонах та регіональні цільові програми в сфері неформальної освіти дорослих. Ці програми повинні враховувати специфіку та потреби конкретного регіону, забезпечуючи високу якість і доступність освітніх послуг.

Відповідно до цих пріоритетів, можна виділити наступні напрями діяльності в галузі освіти дорослих в умовах воєнного стану:

Розширення мережі закладів освіти дорослих, які надають освітні послуги в дистанційному та змішаному форматі. Для цього необхідно забезпечити доступ до Інтернету для всіх закладів освіти дорослих, а також розробити та впровадити нові

освітні програми та курси, які можуть бути реалізовані в дистанційному форматі.

Розвиток партнерства між закладами освіти дорослих та іншими організаціями, які можуть надавати освітні послуги. Це дозволить розширити спектр освітніх послуг, які надаються дорослому населенню, та задовольнити потреби різних категорій населення.

Розробка та впровадження нових освітніх програм та курсів, які відповідають потребам суспільства в умовах воєнного стану.

Отже, розвиток освіти дорослих у умовах воєнного стану визначається як важливе завдання, що має стратегічне значення для відновлення країни та відновлення мирного співіснування. Інвестування у навчання та розвиток навичок дорослих на фоні конфлікту стане ключовим чинником у підготовці населення до викликів, що виникають під час кризових ситуацій. Освічене населення має більше можливостей для самореалізації, а також робить значний внесок у формування стабільного суспільства. Умови воєнного стану вносять свої виклики, але саме в таких умовах важливо забезпечити доступ до якісної освіти дорослим, щоб вони могли адаптуватися до нових умов, розвивати навички, необхідні для виживання та відновлення нормального життя.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VII, ст. 6. Станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145->
2. Інформаційно-аналітичний збірник “Освіта України в умовах воєнного стану”. Київ, 2022. 358 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Беспальченко М. В., здобувач вищої освіти Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради*

В сучасному світі, де темпи життя стрімко зростають, а вплив інформаційних технологій трансформує наше оточення, питання здоров'я та здорового способу життя стають надзвичайно актуальними. Особливо це стосується студентів, які перебувають в періоді активного формування своєї особистості, засвоєння знань та встановлення власних цінностей.

Погоджуємося із думкою Ю. Мосейчук, що «ставлення до власного здоров'я, усвідомлення необхідності формування культури його збереження у студентів можна розглядати як головну ознаку успішної реалізації майбутнім фахівцем своєї професійної діяльності» [1, с. 34].

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу до теоретичних аспектів впливу фізичної культури на формування ціннісного ставлення до здоров'язбереження у студентів закладів вищої освіти відносимо:

- Фізичну активність та фізичне здоров'я. Фізична активність, включаючи заняття спортом та регулярні фізичні вправи, має безпосередній вплив на фізичне здоров'я студентів. Теоретично встановлено, що регулярна фізична активність позитивно впливає на роботу серцево-судинної системи, зміцнює м'язово-скелетну систему та сприяє підтримці оптимальної маси тіла.
- Психічне здоров'я та стресрезистентність. Фізична культура може впливати на психічне здоров'я студентів, сприяючи виробленню стресрезистентності та покращенню емоційного стану. Теоретично обґрунтовано,

що регулярна фізична активність сприяє виділенню ендорфінів, що покращують настрій та зменшують рівень стресу.

- **Формування здорових звичок.** Фізична культура може бути ключовим фактором у формуванні здорових звичок, таких як правильне харчування, відмова від шкідливих звичок та регулярний медичний огляд. Теоретичні концепції вказують на те, що активна життєва позиція та фізична активність сприяють усвідомленню важливості цих звичок для здоров'я.

- **Вплив національної фізичної культури.** Фізична культура може бути пов'язана з національними традиціями та особливостями. Теоретично аргументовано, що національна фізична культура впливає на формування ціннісних орієнтацій стосовно здоров'я та активного способу життя.

- **Взаємодія з соціальним середовищем.** Фізична культура взаємодіє з соціальним середовищем, враховуючи стандарти краси, модні тенденції та соціальні очікування. Теоретично доведено, що цінності, що формуються в соціальному середовищі, впливають на сприйняття фізичної активності та здорового способу життя.

- **Соціальна інтеграція та комунікація.** Фізична культура виступає як інструмент соціальної інтеграції та комунікації серед студентів. Теоретично обґрунтовано, що спільна участь у фізичних вправах та спортивних заходах сприяє формуванню позитивних соціальних зв'язків та командного духу.

- **Ціннісне ставлення до власного тіла.** Фізична культура впливає на ціннісне ставлення студентів до власного тіла. Теоретично аргументовано, що під час занять фізичною активністю студенти можуть розвивати повагу до свого тіла та враховувати його потреби.

- **Психосоціальна адаптація.** Фізична культура може слугувати засобом психосоціальної адаптації студентів. Теоретично вказано, що участь у спільних

фізичних заходах може сприяти формуванню позитивного соціального статусу та адаптації в університетському середовищі.

- Педагогічний вплив фізичної культури. Використання педагогічних методик у фізичній культурі може впливати на формування позитивних ціннісних ставлень. Теоретично обґрунтовано, що стимулюючі та мотиваційні методи можуть сприяти активнішій участі студентів у фізичних заняттях.

- Формування патріотичних цінностей. Фізична культура може сприяти формуванню патріотичних цінностей через підтримку спортивних заходів, спортивних традицій та командних досягнень.

Узагальнюючи теоретичні аспекти, важливо враховувати, що фізична культура є комплексним явищем, яке впливає на різні аспекти життя студентів, включаючи фізичне, психічне, соціальне та емоційне благополуччя.

Список використаних джерел

1. Мосейчук Ю. Теоретико-методологічні основи формування культури здоров'я у майбутніх учителів фізичної культури : монографія. Чернівці : Місто, 2018. 436 с

ГУМАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Бойко А.О., здобувачка вищої освіти Дніпровського державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник: **Леонова Н.В.**, кандидатка філологічних наук, доцент
*кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського
державного університету внутрішніх справ*

Поняття "гуманізація", на думку Г.О. Балла, тісно пов'язане із поняттям "гуманізм" (світоглядна орієнтація), витоки якого сягають античних часів, що

сформувався в епоху Відродження, розвинувся в добу Просвітництва і набув особливої актуальності в сучасну епоху, коли вельми загрозливі для людства глобальні проблеми загострюються через різноманітні конфлікти. Гуманність у людських стосунках, вчений визначає як один із принципів гуманізму. Гуманізація, тобто "олюднення освіти", як зазначає В.В. Краєвський спрямована на посилення положень вітчизняної і зарубіжної особистісно орієнтованої педагогіки, згідно з якою сутність освітнього процесу полягає у цілеспрямованому перетворенні соціального досвіду в особистий.

Ми можемо знайти багато спільного у вирішенні даної проблеми. Гуманітарне значення та гуманітарна освіта є надзвичайно складними утвореннями, які завжди були в центрі уваги громадськості і владних структур, але ними і недооцінювались. Як це не виглядає парадоксальним, але реальний, живий індивид, з його багатоманітними соматичними та духовними проявами майже не береться до уваги не лише в "науках про природу", а й у "науках про суспільство" і навіть в процесі практичної діяльності, як зазначає професор М.Кисельов, аналізуючи феномен гуманітарної освіти в Україні. Він вважає, що "нерозуміння феномена життя і нехтування ним призводить до того, що сьогодні цілком серйозно ставиться проблема подолання біологічної обмеженості людини, яка стримує її подальший соціокультурний розвиток. Автор дуже вірно зазначає, що в термінології сучасної педагогіки набувають поширення такі поняття, як "модуль", "технологія викладання", "матриця" та ін. Ми дійсно звикаємо до технократичної технології, говоримо про "ефективне використання людського фактора в інтелектуальній системі", забуваючи про саму людину, котра за словами М. Шелгунова "повинна думати, діяти по-своєму і сама повинна створювати свої обставини".

Результати теоретичного вивчення проблеми дослідження дали змогу дійти висновку, що гуманізація неперервної професійно-художньої освіти, насамперед, ґрунтується на позитивних ідеях провідного світоглядного принципу – гуманізму,

згідно з яким визначаються безмежні можливості особистості у неперервному професійному вдосконаленні, її права на вільний прояв своїх здібностей, переконань. Під впливом цих важливих положень зміст, форми і методи професійного навчання майбутніх фахівців художніх промислів і ремесел набувають особистісно орієнтованого характеру і спрямовуються на забезпечення їхнього творчого професійного розвитку. З цього випливає, що в якості системоутворювального фактора особистісного зростання майбутніх фахівців художніх промислів і ремесел виступають їхні потреби, мотиви, цілі, здібності, активність, інтелект та інші індивідуальнопсихологічні якості, розвиток яких набуває творчого характеру лише в процесі особистісно орієнтованого навчання.

Осмислюючи педагогічну справу, відомий український діяч науки, культури, освіти Д.А. Мамонтов ще в новаторські двадцяті роки вважав головним для творчого педагога три фактори: інтуїтивний (чуттєвий), дискурсивний (розсудливий), активний (динаміки особистості вчителя). Для вчителя, стверджував він, важлива наявність педагогічної інтуїції, яка виявляється, поперше, в розумінні чужого Я (емпатія); по-друге, в умінні “інтимної антропоморфізації матеріалу”, тобто індивідуальної його обробки. Його педагогічні твердження переграють з положеннями сучасної педагогічної теорії, котра на одне із перших місць ставить гуманістичну спрямованість педагогічної праці. Проаналізуємо, які існують у нас перешкоди на цьому шляху:

- навчальні заклади вирішують різні завдання, окрім головного – становлення людини;
- до освіти ми звикли, як до набування знань, а не до розвитку;
- не педагогічний процес підкоряється природньому розвитку, а, навпаки, сталі структури
- педагогічного процесу рушать логіку розвитку, відтворюючи в людині уставлені стереотипи.
- вища освіта будується як розширення кола уяви людини, які склалися в

школі, професійна освіта формується недостатньо, нецілеспрямовано.

Диференційований підхід до навчання є гуманістичним, оскільки він дає можливість кожному учневі розвиватися відповідно до своїх індивідуальних здібностей та інтересів. Цей підхід передбачає, що учні можуть самостійно вибирати тип і складність завдань, що дає їм рівні можливості досягти успіху в навчанні.

На виробничих заняттях учні другого року навчання створюють власні декоративні художні вироби. Вони використовують невелику кількість кольорів, оновлюють та змінюють візерунки, враховуючи локальні особливості виготовлення. Кращі вироби експонуються на художніх виставках, за що учні нагороджуються дипломами та медалями.

Долучаючись до секретів художнього ремесла, учні стають кращими, добрішими, духовно багатшими. У них формується національна самосвідомість.

Психологічна перебудова людини, зокрема майбутнього вчителя, – це складний процес, який відбувається в кілька етапів. На першому етапі формується проблемна свідомість, тобто усвідомлення необхідності змін у власній діяльності. На другому етапі розвиваються творчі інтереси та якості, такі як креативність, ініціативність, самостійність. На третьому етапі формуються навички творчого пошуку, такі як здатність до нестандартного мислення, генерування нових ідей, вирішення проблем. На четвертому етапі учень досягає якісно нового результату в своїй діяльності, який характеризується оновленням, доповненням, вдосконаленням.

Для того щоб стимулювати психологічну перебудову майбутнього вчителя, слід впливати на його емоційно-споживчу, мотиваційну сферу. Це можна зробити за допомогою наступних заходів:

- Мотивація. Важливо показати майбутньому вчителю, що його професійна діяльність є важливою та цінною.

- Морально-психологічний фактор. Створення творчої атмосфери в колективі, позитивні взаємовідносини між студентами та викладачами сприяють розвитку творчих інтересів.
- Інформаційне забезпечення. Студенти повинні мати доступ до актуальної інформації з різних галузей знань, що допоможе їм розвивати творче мислення.
- Самоосвіта. Самостійне навчання допомагає студентам розкрити свій потенціал та досягти високих результатів у професійній діяльності.
- Введення механізмів стимулювання. Нагородження та заохочення за творчі досягнення сприяють розвитку творчої активності.

Щоб підвищити керівну активність майбутнього вчителя, слід формувати в нього такі якості:

- готовність до колективної діяльності. Вчителю необхідно вміти працювати в команді, координувати діяльність інших людей.
- уміння розкривати свої можливості. Вчителю необхідно вміти бачити свій потенціал та використовувати його для досягнення поставлених цілей.
- готовність до співпраці. Вчителю необхідно вміти спілкуватися з іншими людьми, знаходити спільну мову з ними.
- внутрішнє бажання до самовираження. Вчителю необхідно вміти проявляти себе, бути творчим.

Розвиток творчих інтересів і якостей майбутнього вчителя є важливим завданням педагогічної освіти. Це допоможе майбутнім педагогам стати успішними в своїй професії та досягти високих результатів у навчанні та вихованні дітей.

Розвиток творчої особистості фахівців художніх промислів і ремесел безпосередньо пов'язаний з метою та завданнями викладання предметів мистецького й естетичного спрямування. Особливе значення в гуманізації неперервної професійно-художньої освіти мають категорії естетичного виховання

та творчої діяльності учнів.

На основі залучення молоді до духовної культури як способу оволодіння загальнолюдськими та національними цінностями й на їх підґрунті створення власних витворів мистецтва забезпечується творчий і моральний саморозвиток особистості, формування художньо-образного мислення, творчої уяви, емоційного й естетичного сприймання навколишнього середовища.

Особлива роль у гуманізації підготовки майбутніх фахівців художніх промислів і ремесел належить естетичному вихованню, сутність якого полягає в гармонізації відношень особистості з суспільством, природою, власним "Я" за законами краси засобами музики, народного декоративно-житкового й образотворчого мистецтва, архітектури, графіки, літератури, театру тощо.

Гуманістична спрямованість навчально-виховного процесу у професійних художніх навчальних закладах передбачає створення комфортного середовища для розвитку особистості майбутнього фахівця. Це середовище передбачає дружбу, співробітництво, взаємодопомогу, а також все те, що сприяє всебічному розвитку особистості.

Гуманістичний підхід до організації професійного навчання майбутніх фахівців художніх промислів і ремесел передбачає:

- Формування психологічно комфортних, ситуативно-адекватних і безпечних для особистості та суспільства способів оволодіння знаннями і вміннями професійно-художньої діяльності.
- Розвиток і саморозвиток учнів на основі виявлення їх індивідуальних особливостей, формування пізнавальної й комунікативної компетентності.
- Підвищення рівня мотивації у вивченні загальнохудожніх і спеціальних дисциплін.
- Якісне оволодіння професійними кваліфікаціями.
- Самостійне підвищення професіоналізму протягом усієї професійнохудожньої діяльності.

Також важливо, щоб педагоги професійних художніх навчальних закладів створювали комфортне навчальне середовище, в якому учні відчували б себе впевнено та безпечно. Це середовище має бути засновано на психологічній підтримці учнів, співробітництві між викладачами та студентами, а також на безстресовому та успішному оволодінні знаннями та вміннями.

Як зазначає І.А. Зязюн, інтерес до навчальної діяльності виникає у учнів лише тоді, коли вони досягають успіху в цій діяльності. На думку вченого, розвиток особистості учня буде успішним лише в тому випадку, якщо освіта, навчання та учіння супроводжуються позитивними емоціями, зокрема почуттям прекрасного, піднесеного та комічного.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічних сферах). Київ-Рівне : «Видавець Олег Зень», 2007. 172 с.
2. Бех І. Д. Справедливість – несправедливість у міжособистісних взаєминах педагога та учнів. *Професійна освіта : педагогіка і психологія* : Українсько-польський щорічник / [за ред. Т. Левовицького та ін.]. 2006. Вип. VIII. С. 29–39.
3. Зязюн І. А. Філософські засади освіти : освітні і виховні парадигми, освітні технології, діалектика педагогічної дії. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : [монографія]. Київ, 2003. С. 11–60.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука України : шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). Київ : Грамота, 2003. 276 с.
5. Радкевич В. О. Сучасні тенденції розвитку професійно-художньої освіти в Україні. *Проф.-тех. освіта*. 2003. № 1. С. 31–35.

АНДРАГОГІЧНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У НАВЧАННІ ДОРΟΣЛИХ

Бондаренко Л.Ю., здобувачка вищої освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, майстер виробничого навчання ПТУ № 26 м. Кременчука

У науці та практиці під інновацією розуміють нововведення, що відповідає суспільним прагненням, але його реалізація вимагає принципово нових методів і підходів, які часто виходять за рамки загальноприйнятих норм і правил. Це пов'язано з тим, що впровадження нових освітніх принципів і методик вимагає істотного перегляду існуючих норм і правил організації навчального процесу в сучасних освітніх установах, наприклад, соціокультурної сфери, які підтримують дослідницькі традиції, або установах додаткової спеціалізованої освіти (підвищення кваліфікації) для фахівців у галузі мистецтва. Сучасну інноваційну освіту слід розглядати як системну сукупність освітніх процесів, заснованих на активному застосуванні новітніх інформаційних, організаційних і педагогічних технологій, що супроводжуються теоретичними, практичними і педагогічними інноваціями.

Проблема андрагогічних та інноваційних підходів у навчанні дорослих в сучасному освітньому контексті визначається рядом викликів, з якими стикаються як самі дорослі хто навчається, так і педагоги та система освіти загалом. По-перше, традиційний підхід до навчання, орієнтований переважно на вихованців шкіл та студентів, нерідко недостатньо враховує особливості та потреби дорослих. По-друге, несумісність навчальних програм з реальними потребами дорослих може призвести до втрати інтересу та мотивації для навчання.

Мета дослідження андрагогічних та інноваційних підходів у навчанні дорослих полягає в розумінні та вирішенні проблем, які виникають у зв'язку з цими підходами. Дослідження спрямоване на глибокий аналіз і визначення

факторів, що впливають на ефективність навчання дорослих, і розробку рекомендацій для вдосконалення освітніх практик.

Б. Малкін досліджує поняття андрагогіки та її роль у формуванні ефективних підходів до навчання дорослих. Він розглядає теоретичні засади та практичні аспекти використання андрагогічних методів у навчанні [1]. Д. Колб у своїх дослідженнях, висвітлює теорію навчання дорослих та розвиток концепції "всебічного навчання", яка враховує особистісні та досвідчені аспекти навчання [2]. Х. Моаві в роботі "Інноваційні підходи в андрагогіці: теорія та практика" аналізує інноваційні підходи в контексті андрагогіки, досліджуючи, як саме сучасні технології та методи можуть покращити ефективність навчання дорослих. М. Бейтс вивчає, як використання інтерактивних технологій може сприяти залученню та покращенню процесу навчання серед дорослих студентів [3].

Освіта дорослих у сучасному суспільстві є найважливішою умовою творчого розвитку особистості, без якої неможливо ефективно функціонувати в світі, що динамічно розвивається. Освіта дорослих у сфері творчості та інтелекту має особливе значення на етапі суспільного. Навчання дорослих є складним завданням, яке вимагає специфічних стратегій та методів. Андрагогіка та інноваційні підходи грають ключову роль у вдосконаленні цього процесу, враховуючи особливості та потреби дорослих студентів.

Відповідно до Г. Сіменса, інноваційні підходи в навчанні дорослих також відіграють важливу роль у покращенні освітнього процесу. Використання електронного навчання (e-learning) дозволяє дорослим навчатися в будь-якому зручному для них місці, роблячи навчання більш гнучким та доступним. Мультимедійні ресурси, такі як відео та аудіо, збагачують навчальний процес і полегшують засвоєння матеріалу. Перетин андрагогічних та інноваційних підходів включає індивідуалізацію навчання через сучасні технології та створення умов для співпраці та обміну досвідом між дорослими студентами [4].

Д. Гаррісон зосереджується на електронному навчанні в 21 столітті та

розробляє концепційний каркас для дослідження та практики в цьому напрямі. Автор вивчає вплив інтернет-технологій на навчання, зокрема дорослих студентів, розглядаючи переваги та виклики електронного навчання [2].

Висновки. У сучасному освітньому контексті андрагогічні та інноваційні підходи в навчанні дорослих є важливими елементами, спрямованими на врахування їхніх особливостей та потреб. Андрагогіка наголошує на самовизначеному навчанні, орієнтації на досвід та готовності до навчання, забезпечуючи більш ефективний процес засвоєння знань. Інноваційні підходи, такі як електронне навчання, мультимедійні ресурси та гейміфікація, розширюють можливості навчання, роблячи його більш доступним та захопливим. Використання сучасних освітніх технологій дозволяє індивідуалізувати навчання та сприяти співпраці між студентами.

Список використаних джерел:

1. Антонова, О. Є. Системний підхід до підготовки докторів філософії за спеціальністю 011 «Науки про освіту». *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Суми. Видво СумДПУ імені А. С. Макаренка. Т. 1. 2019. С. 97-100.
2. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник. Київ-Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
3. Огієнко О. І. Підготовка викладача вищої школи в умовах магістратури: андрагогічний підхід. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Вип. 6 (50). 2015. С. 336-342.
4. Аніщенко О. В., Лук'янова Л. Б., Зінченко С. В. та інші. Сучасні технології освіти дорослих: посібник. Київ, 2013. 251 с.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДОРΟΣЛИХ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛІ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС»

Борисова Н.В., кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка
кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету
Григорія Сковороди в Переяславі

Наразі характерною рисою навчання іноземних мов дорослих є чергування очного та дистанційного навчання. Проте онлайн навчання є більш зручнішим в умовах воєнного стану. Електронне навчання відбувається вдома, під час заняття з іноземної мови здійснюється практична діяльність, коли виконуються звичайні «домашні» завдання на занятті та є можливість брати участь в індивідуальній та груповій дискусії. Таким чином, зауважимо, що навчальні дії міняються місцями. Даний спосіб формування процесу навчання не вимагає виділення додаткових засобів та додаткового приміщення.

Викладач із джерела знань стає фасилітатором (людиною, яка забезпечує успішну групову комунікацію), консультантом, т'ютором, заохочуючи до самостійного дослідження та спільної роботи, а той, хто навчається – зі споживача стає активним учасником навчального процесу.

В моделі «Перевернутий клас» (далі ПК) головна роль в процесі навчання відводиться тому, хто навчається (слухачу). Розглядаючи процес навчання іноземних мов за моделлю ПК, наголосимо на зростаючій відповідальності того, хто навчається, що згодом збільшує частку відповідальності та розвиває особистісні характеристики (активність, самостійність, відповідальність, ініціативність), метапредметні навички (самоорганізацію, управління тимчасовими ресурсами) та комунікативні навички (взаємодія з одногрупниками під час роботи над спільним проєктом).

Схема заняття зміщує акцент від оглядової лекції до семінарського заняття

та дослідження матеріалу. Отже, робота в аудиторії полягає у розборі складних моментів теоретичної частини (наприклад, граматики іноземної мови) та відповіді на запитання, що виникли під час підготовки до заняття, що займає трохи більше 25-30% часу заняття. Викладач складає план для спільної діяльності з пройденої теми: виконання вправ, створення та презентації міні-проектів, складання алгоритмів, проведення експериментів, дискусії тощо. Після роботи вдома, безпосередньо на занятті завершуються практичні завдання, виконуються тести на розуміння та закріплення пройденої теми. На занятті відбувається вправляння і закріплення знань та навичок.

Запитання, які виникають у тих, хто навчається під час підготовки до занять (перегляд відеороликів іноземною мовою) є джерелом розвитку пізнавальної діяльності. Робота в аудиторії спрямована на більш детальне розуміння та аналіз лексичного та граматичного матеріалу. З урахуванням процесу навчання викладач орієнтується не так на подачу загального матеріалу всій групі, а на конкретні запитання окремих «учнів» чи невеликих груп [1, с. 73].

Обов'язковою умовою використання даної моделі є наявність домашнього комп'ютера з виходом в Інтернет. Тим, хто навчається надається доступ до електронних ресурсів, наприклад, освітніх Інтернет-порталів, навчального відео на тему, яке зроблене самим викладачем або знайденим у мережі. Модель ПК, крім іншого, включає застосування технологій водкасту і преводкастингу.

Водкаст (англ. vodcast) – відеофайл (відеолекція), яку її творець розсилає за підпискою через інтернет. Отримувачі можуть завантажувати матеріал на свої пристрої, як стаціонарні, так і мобільні, або дивитися лекції в режимі он-лайн [3, с. 37].

Пре-водкастинг (англ. pre-vodcasting) – освітній метод, у якому викладач створює канал зі своєю лекцією, щоб слухачі отримали уявлення про тему ще до заняття, на якому ця тема буде розглянута. Метод пре-водкастингу – це первісна назва методу перевернутого класу [3, с. 37].

Існує технологія використання водкастів у навчальному процесі із застосуванням спеціального програмного забезпечення: CMS (Content Management System, система управління вмістом) – використовується для створення та управління змістом навчальних матеріалів; LMS (Learning Management System, система дистанційного навчання) – забезпечує доступ до навчальних матеріалів, організацію зворотних та горизонтальних зв'язків тощо [2].

Отже, сучасний навчальний процес має враховувати як тенденції розвитку науки і техніки, так і вимоги суспільства до якості освітніх послуг. Одним з найбільш ефективних шляхів для виконання такого завдання цілком правомірно вважати цілеспрямоване використання інформаційно-комунікаційних технологій та електронних засобів у навчально-виховному процесі. Враховуючи темпи розвитку сучасних технологій, ІКТ дозволяють не лише урізноманітнити навчально-виховний процес, а й запровадити нові технології навчання.

Переваги та недоліки заняття за моделлю ПК були представлені в роботах професора, доктора математичних наук Крістіана Шпаннагеля (Університет Гейдельберг, Німеччина) [5]. На його думку, учень може спокійно переглядати та прослуховувати завдання, робити паузу у будь-якому місці або повторювати потрібний фрагмент відеоуроків. Слухач не може поставити запитання викладачу безпосередньо в процесі перегляду відеоуроків. Відеоуроки доступні для всіх, і цінним є те, що і для тих, хто відсутній на занятті. Якщо слухач щось забув, він завжди може знову звернутися до потрібного матеріалу.

У процесі створення власної лекції викладач може використовувати комп'ютерну презентацію, щоб більш доступно подати матеріал. Виконується медіалізація фронтальної роботи, де увага викладача зосереджена на роботі кожного слухача. Проте, тим, хто не переглянув відеоурок, буде нецікаво на занятті.

Однією з головних переваг вважатиметься зміна ролі викладача, підвищення її важливості, оскільки час (за рахунок перенесення вивчення нового матеріалу

додому) він може витратити на більш складні і цікаві завдання – закріплення і поглиблення знань, отримані слухачами самостійно. Викладач записує навчальний відеоурок або знаходить електронний ресурс, використовуючи особисті розробки або запозичуючи їх у колег, потім пропонує аудиторії новий навчальний матеріал як домашнє завдання (навчальне відео або електронний освітній ресурс), який вони повинні уважно подивитися та вивчити до наступного разу. У них є можливість зробити це у будь-який зручний час та у зручному місці, переглянувши будь-яку кількість разів і зробивши конспект основного матеріалу. Тому в теорії, на заняття слухачі повинні приходити вже підготовленими: у них була можливість опрацювати відеоматеріали на задану тему вдома, враховуючи той темп, який їм підходить, з можливістю затримуватися на найбільш складних для сприйняття місцях. У свою чергу викладач має можливість організувати урок так, щоб залучити до різних видів робіт усіх слухачів [4].

Критики моделі ПК заявляють, що ця модель погіршує традиційний аспект освіти через неможливість оперативно ставити запитання викладачу. Захисники моделі стверджують, що за рахунок нових можливостей, які з'являються під час використання системи дистанційного навчання, потреба у таких питаннях знижується: будь-який уривок відеоуроку можна переглядати стільки, скільки потрібно; можна запитувати інших одногрупників, використовуючи модуль дискусії у системі дистанційного навчання; можна надсилати запитання викладачу по електронній пошті та отримувати відповіді на них на наступному занятті.

Звичайно, окрім безлічі плюсів модель має свої недоліки. Багатьом слухачам може бути складним розвиток своєї особистої відповідальності. У самоспрямованому середовищі домашнього навчання слухачі, які мають погано розвинений самоконтроль, який необхідний для незалежного навчання, можуть відставати від своїх одногрупників.

Внутрішні фактори для реалізації технології ПК: економія часу на занятті з англійської мови за рахунок перенесення пояснення нового матеріалу на домашню

роботу; використання активних форм: творчих завдань, проєктної та дослідницької діяльності, роботи в парах та групах; широкі можливості різнорівневого навчання; індивідуальний підхід.

Також є й сильні сторони з технології ПК: потрібна велика підготовка викладача; потреба в якісному електронному контенті для домашньої роботи; необхідність організації консультації учнів під час роботи з домашнім завданням; посилення на електронні освітні ресурси для домашнього завдання мають передаватися слухачам з можливістю багаторазово переглянути пояснення; використання завдань як на розуміння і застосування знань, так і на аналіз, синтез, оцінку; умови на формування універсальної навчальної дії; залучення до роботи на занятті всіх слухачів; в активних формах роботи потрібно більше матеріальних ресурсів (планшети/ноутбуки або ватман, фломастери, маркери тощо).

Проаналізувавши переваги та недоліки використання технології ПК при навчанні іноземних сов, можна зробити висновок, що повний перехід від традиційної моделі навчання до моделі ПК не є простим і вимагатиме великої підготовки з боку вчителя. Важливою деталлю в перевернутому навчанні є забезпечення якісного електронного контенту, що часом буває складно реалізувати на практиці, адже той матеріал, який є в інтернеті, виявляється не завжди придатним для навчання, тому пошук такого матеріалу займатиме час, ще й не один раз, а для кожного наступного заняття. Також від викладача знадобиться організація консультацій та відповідей на запитання щодо домашнього завдання для слухачів як у режимі онлайн, так і за допомогою електронних освітніх ресурсів, та офлайн, щоб координувати їх дії під час роботи. Отже, одним із важливих факторів навчання за моделлю ПК є сприяння розвитку універсальних навчальних навичок, що відповідає сучасним вимогам.

Список використаних джерел

1. Борисова Н.В. Використання інтерактивного підходу у навчанні усного

мовлення учнів ЗЗСО. *Освіта, мова та переклад у контексті міжкультурної комунікації: виклики часу. Збірник наукових праць за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами»*. Переяслав. 23-24 листопада 2023 року / Гол. ред. К.І. Мізін. Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав. 2023. С. 71–80.

2. Саволайнен Я. Вивчення іноземної мови дистанційно: переваги та недоліки. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. 2018. Вип. 47. С. 151–154.

3. Lage Maureen & Platt Glenn & Treglia Michael. Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment. *Journal of Economic Education*, no. 31 (1), 2000. Pp. 30–43.

4. Tucker B. The Flipped Classroom. Online instruction at home frees class time for learning. *Education Next*. 2012. №1. URL: <https://www.educationnext.org/the-flipped-classroom> (Last accessed: 21.03.2023).

5. Warden A. Investigating the use of Flipped Approach to Grammar Input in English at Foreign Language Classroom. *British Council Master's Dissertation Awards*. Commendation, 2017. Pp. 1–102.

ЗАХОДИ ПРИМУСОВОГО ВТРУЧАННЯ ПОЛІЦІЇ

Брей В.В., здобувачка вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Плахотний А.П., старший викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні

правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, на підставі та в порядку, визначених законом. Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені Законом України “Про Національну поліцію” . Порядок застосування заходів примусу (фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї) регламентується статтями 42, 43, 44, 45, 46 Закону України “Про Національну поліцію” [3]. Кожен співробітник Національної поліції України вповноважений на носіння і зберігання, застосування і використання вогнепальної зброї, повинен володіти нормами чинного законодавства щодо застосування і використання у своїй діяльності найбільш суворого заходу примусу і знати норми Закону України «Про Національну поліцію» та положення Кримінального кодексу України щодо цього питання Так, важливим моментом під час дії воєнного стану є розширення повноважень щодо застосування зброї співробітниками Національної поліції України в умовах дії воєнного стану [5]. Через нинішню ситуацію в державі, що характеризується зростанням злочинності та збільшенням кількості випадків злісної непокори з боку правопорушників законним вимогам поліцейських, їх травмуванням та загибеллю, виникає потреба наукового підходу до розв’язання сучасних задач у сфері забезпечення особистої безпеки поліцейських під час виконання службових обов’язків [5].

Втручання поліції – це заходи, які вживає поліція для припинення злочинів, затримання злочинців або забезпечення безпеки громадян. Ці заходи можуть бути фізичними та психологічними.

Практичні заходи для силового втручання поліції включають:

- Застосування спеціальних засобів це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника,

супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин [4]. Спеціальні засоби можуть застосовуватися для припинення правопорушення або затримання правопорушника, а також для захисту поліції від нападу.

- Використовуйте вогнепальну зброю лише в крайньому випадку, коли інші заходи не забезпечують безпеку громадян.

Психологічний аспект поведінки поліцейського включає його вміння передбачити можливе загострення ситуації під час виконання конкретних дій та готовність до правомірного використання сили, спецзасобів та вогнепальної зброї. Це важливо з урахуванням психологічних факторів, які можуть призвести до серйозних наслідків у конфліктній ситуації [1].

Психологічні заходи примусового втручання поліції включають:

- Використовуйте усні команди, які можна використати, щоб припинити злочин або заарештувати правопорушника.
- Використовуйте психологічний тиск, щоб змусити злочинців здатися.

Заходи примусового втручання поліції повинні застосовуватися лише в разі крайньої необхідності і з дотриманням принципу пропорційності.

В Україні заходи примусового втручання поліції регулюються Законом України "Про Національну поліцію". Відповідно до цього Закону, поліція може застосовувати силу та спеціальні засоби лише у разі крайньої необхідності, тобто коли інші заходи не забезпечують припинення правопорушення, затримання правопорушника або забезпечення безпеки громадян.

Згідно зі статтею 44 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, для затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не уможлиблює

виконання поліцейських повноважень, покладених на нього законом.

Отже, на нормативному рівні закріплено норму щодо забезпечення особистої безпеки поліцейських під час виконання службових обов'язків [2]. Застосування сили та спеціальних засобів, яке не відповідає вимогам Закону України "Про Національну поліцію", може бути кваліфіковано як перевищення службових повноважень або як незаконне застосування насильства.

Список використаної літератури:

1. Сорокін Р., Таймасханов Х., Плахотний А. Психологічний аспект в тактико-спеціальній підготовці: як формується стійкість і рішучість. *The 3 rd International scientific and practical conference "Topical aspects of modern scientific research"* (November 23-25, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. 725 p. 2023. p. 711.
2. Іванющенко А., Плахотний А. Особиста безпека як важлива складова в службовій діяльності поліцейських. *The 6 th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society"* (August 14-16, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua", Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 606.
3. <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>
4. <https://er.dduvs.in.ua/bitstream>
5. Литвин О., Плахотний А. Тактико-спеціальна підготовка працівників національної поліції України. *The 5 th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society"* (July 17-19, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua", Kyiv, Ukraine. 2023. 881 p.

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ТАКТИКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПРИ СПІЛКУВАННІ З ЖЕРТВАМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Брей В.В., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Плахотний А.П.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Перш за все, поліцейська тактика поводження з жертвами домашнього насильства спрямована на захист жертв і вжиття заходів, спрямованих на припинення насильства і злочинної діяльності. Комунікаційна тактика є ключовим елементом роботи поліцейських оскільки вона впливає на сприйняття та реакцію громади, потерпілих та злочинців. Ефективна комунікація може допомогти поліцейським забезпечити безпеку та порядок, зменшити напруженість та ризик конфліктів, залучити співробітництво громади та отримати важливу інформацію [4].

Основними принципами такого спілкування є:

1. Безпека жертви: основне завдання поліцейського - забезпечити безпеку жертви. Це означає створення сприятливих умов для спілкування та забезпечення конфіденційності та конфіденційності розмови. Поліцейські повинні намагатися дати жертві почуття безпеки і впевненості.

2. Емоційна підтримка: досвід роботи в поліції повинен включати здатність виявляти співпереживання та заохочувати емоційну підтримку. Жертвам домашнього насильства часто потрібно чути, що їхні почуття важливі і що їхні страхи зрозумілі. Для поліцейського важливо бути ввічливим, терплячим і поважним до спілкування.

3. Професіоналізм: поліція повинна володіти професійними навичками ведення діалогу, ефективно використовувати невербальні засоби комунікації, уважно слухати і задавати відповідні питання. Він повинен мати можливість збирати всю необхідну інформацію та документувати її для подальшого дослідження. Безпосереднім результатом збільшення обсягу теоретичного знання та комунікаційних навичок співробітника служить виникнення в нього власної світоглядної позиції, підтвердженої науковою інформацією та професійним досвідом [1].

4. Знання закону та ресурсів: важливо, щоб поліцейські були обізнані про відповідні закони щодо домашнього насильства та ресурси для допомоги жертвам. Він може надати інформацію про права жертв та організації, які можуть надати допомогу, таку як житло, психологічна підтримка та юридичні консультації.

5. Документація та зв'язок: поліцейський повинен точно документувати всі отримані дані та факти, а також прийняті рішення. При необхідності важливо повідомити про це відповідній Службі або організації, які можуть надати додаткову допомогу потерпілому.

Комунікаційна тактика є ключовим елементом роботи поліцейських оскільки вона впливає на сприйняття та реакцію громади, потерпілих та злочинців. Ефективна комунікація може допомогти поліцейським забезпечити безпеку та порядок, зменшити напруженість та ризик конфліктів, залучити співробітництво громади та отримати важливу інформацію. Правильно використана комунікаційна тактика забезпечує зменшення конфліктних ситуацій і сприяє побудові довіри між поліцейськими та громадою [2].

Багато поліцейських опиняються в ситуації, коли саме через хвилювання та розгубленість потерпілої особи від домашнього насильства, самі поліцейські не можуть концентруватися на ході справи та надавати відповідну консультаційну або іншу потрібну допомогу особі, що стала потерпілою. Саме з цих причин дуже важливим аспектом є емоційна стійкість. Важливо, щоб поліцейські могли

зберігати емоційну стійкість у стресових ситуаціях. Це дозволяє зберігати ясний розум та здатність приймати об'єктивні рішення, навіть під час небезпеки або тиску [3].

Список використаних джерел:

1. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. 168 с.
2. Зікрач Д., Плахотний А. Роль ефективності комунікаційної тактики в поліцейській роботі: вплив та переваги. *The 6 th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society” (August 14-16, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 597.*
3. Сорокін Р., Таймасханов Х., Плахотний А. Психологічний аспект в тактико-спеціальній підготовці: як формується стійкість і рішучість. *The 3 rd International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research” (November 23-25, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. 725 p. 2023. p. 711.*
4. Зікрач Д., Плахотний А. Роль ефективності комунікаційної тактики в поліцейській роботі: вплив та переваги. *The 6 th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society” (August 14-16, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. (p. 597).*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бричко А. О., викладач інформатики ДЗП(ПТ)О «Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі»

Цифровізація всіх сфер суспільного життя є актуальним напрямом не лише через військовий стан, а й через глобальні тренди сьогодення та загальнодержавну політику щодо вектору цифрової трансформації держави. Зокрема, у межах Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695, передбачено ряд операційних цілей та завдань щодо підвищення рівня цифрової грамотності населення, упровадження сучасних освітніх програм для ефективного формування навичок користування цифровими технологіями [1].

Цифровізація не оминула і освіту, а в умовах воєнного стану стала одним із пріоритетних напрямів створення інноваційного освітнього середовища.

Як свідчать міжнародні та українські дослідження, спостерігається помітне зниження успішності учнів. У першому півріччі 2022-2023 навчального року лише 16 % закладів освіти працювали в очному форматі, 33 % — у дистанційному, 51 % — поєднували очне й дистанційне навчання [2]. Потужними інструментами в подоланні освітніх втрат можуть стати цифрові сервіси й ефективні стратегії дистанційного та змішаного навчання [3].

В ДЗП(ПТ)О «Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі» надається особлива увага створенню, запровадженню та поширенню в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних технологій, у результаті яких підвищуються показники навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання викладача - не лише передавати знання, а й створювати умови, залучати здобувачів освіти до свідомого засвоєння та опанування необхідних

компетентностей. І цифрові технології наразі є невід’ємною складовою ефективного освітнього середовища, що покриває потреби учня та забезпечує реалізацію якісної освіти.

Для підвищення рівня цифрової компетентності педагогічних працівників в ліцеї створена Школа цифрової грамотності, керівником якої є автор статті. Заняття проводяться у форматі майстер-класу з інтерактивними вправами для того, щоб ефективно використовувати всі онлайн-сервіси та можливості. Також це сприяє особистісному розвитку та вирішенню власних потреб; педагогічні працівники мають унікальну можливість здобувати нові знання та опановувати нові навички, ділитись та генерувати ідеї щодо оптимізації навчального процесу. План занять схвалюється методичною радою, а тематика відповідає тенденціям розвитку цифрових технологій сьогодення та орієнтована на потреби членів Школи (рис. 1).



Рис.1. Приклади тем занять Школи цифрової грамотності

Особистісно орієнтована освіта, як правило, неформальна. Школа цифрової грамотності і є прикладом неформальної освіти для дорослих в ДЗП(ПТ)О «Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі».

Одним із здобутків Школи є успішне навчання педагогічного колективу в межах програми «Google Digital Tools for Education/ Цифрові інструменти Google для освіти», яке здійснювалося протягом 2022-2023 навчального року. В

навчанні взяли участь 90% педагогічних працівників, в результаті чого ліцей отримав спеціальний статус: «Заклад освіти - учасник програми Google for Education»/ Google for Education Participating School» (рис. 2).

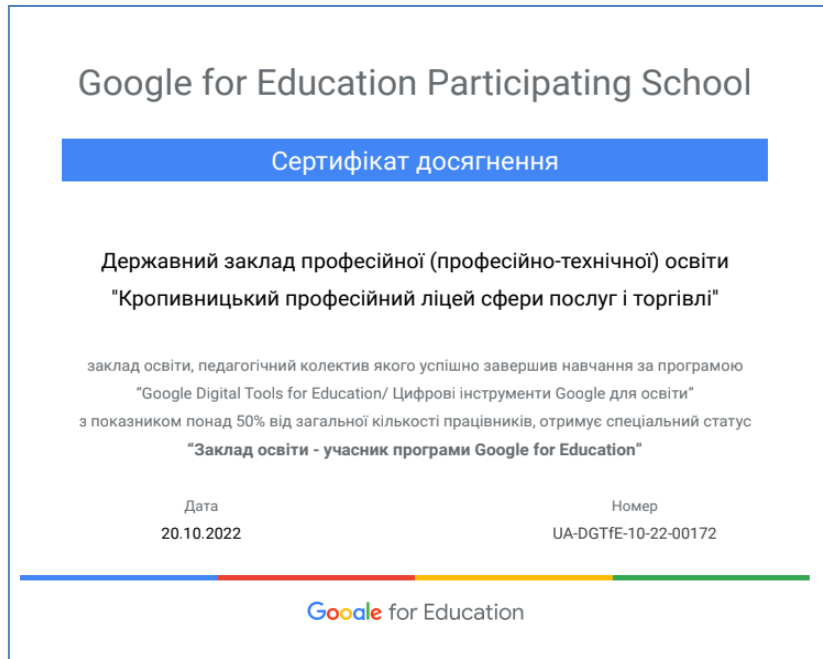


Рис. 2. Сертифікат «Заклад освіти - учасник програми Google for Education»/ Google for Education Participating School»

Окрім формату майстер-класу Школа цифрової грамотності працює ще і в режимі консультування: педагогічним працівникам надається не тільки консультативна індивідуальна допомога з питань практичного застосування певних цифрових освітніх ресурсів, а й при підготовці до різноманітних заходів, що проводяться в рамках творчих тижнів методичних комісій, профорієнтаційної роботи, конкурсів тощо, та при наповненні власних сайтів і блогів, що актуальними були для дистанційного навчання під час епідемії COVID-19, сучасними дидактичними матеріалами з використанням сервісів для створення Е-контенту дистанційних уроків.

Керівник Школи при наданні консультативної допомоги інколи автоматично стає членом творчої групи з розробки певних конкурсних дидактичних матеріалів.

Так, у 2021-2022 навчальному році в обласному конкурсі на кращий авторський посібник навчального призначення в номінації «електронний навчальний посібник із професійно-теоретичної підготовки» посібник «Технологія приготування закусок, страв, напоїв з основами товарознавства» визнаний найкращим, авторський колектив у складі Бричко Анни та Калужської Валентини нагороджений Дипломом I ступеня.

Отже, освоєння та впровадження педагогічними працівниками нових ІТ-інструментів в освітній процес як один із пріоритетних напрямів створення інноваційного освітнього середовища в умовах воєнного стану надає можливість будувати компетентнісні уроки, розвивати навички та компетентності здобувачів освіти в дослідницькій діяльності, стимулювати їх творчість та винахідництво; підвищувати якість освітніх послуг при підготовці кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Сучасні технології для дистанційного та змішаного навчання: проєкт для вчителів | Міністерство освіти і науки України
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (дата звернення: 13.10.2023)
3. Топузов О. М. Освіта України в умовах воєнного стану : Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНТЕРАКТИВНОМУ НАВЧАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бугай В.В., *здобувач вищої освіти Університете Григорія Сковороди в Переяславі*

В умовах європейської інтеграції та адаптації вітчизняної освітньої системи до стандартів Євросоюзу посилюється відповідальність закладів вищої освіти України за результати освітньої діяльності. Нові реалії сучасності, інтеграція молодої демократичної держави у світовий освітній простір вимагають створення нової системи освіти, якій притаманні, з одного боку, особливості національного характеру, а з іншого, – відповідність міжнародним критеріям і вимогам. На перший план виступають завдання перегляду змісту, форм і методів навчання, орієнтації вищої освіти на особистість студента, запровадження інноваційних педагогічних технологій навчання, які забезпечували би високу якість підготовки випускників вищої школи [1, с. 88].

Поява інтерактивних дошок, графопроєкторів, мультимедійних проєкторів, комп'ютерної техніки, сучасних засобів відтворення цифрових носіїв, розвиток глобальної мережі Інтернет, використання її в навчальних закладах сприяли прискореному наповненню освітніх Інтернет-ресурсів, актуалізували весь арсенал засобів навчання у ЗВО. Розвиток мультимедіа, використання мультимедійних продуктів у навчальному процесі привели до необхідності розвитку технологій, що сприяють підвищенню якості підготовки фахівців, відповідаючи власним вимогам ринку праці.

У процесі проведення навчальних занять останнім часом значна увага приділяється вибору індивідуальних прийомів, форм і засобів подачі навчального матеріалу. Особлива увага приділяється інтерактивним методикам та засобам навчання. Інтерактивні засоби навчання – це засоби організації активної взаємодії студентів і викладачів у навчальному процесі з метою досягнення визначених

дидактичних результатів [2, с. 47].

На сьогодні значна увага приділяється методам інтерактивного навчання із застосуванням комп'ютерних програм, що реалізують діяльнісний підхід до навчання. Засобами реалізації такого підходу слугують комплекси програмно-апаратних засобів (комп'ютер, мультимедійний проектор, сенсорна дошка, Веб-камера, графічний планшет тощо), за допомогою яких здійснюється навчально-пізнавальна діяльність студентів у ЗВО.

Інтерактивні дошки, комп'ютери та інформаційні технології – це зручні інструменти, які при розумному використанні здатні привнести в заняття елементи новизни, підвищити інтерес студентів до набуття знань, полегшити викладачу завдання підготовки до занять. За умови систематичного використання мультимедійних навчальних програм у навчальному процесі в поєднанні з традиційними методами навчання та педагогічними інноваціями значно підвищується ефективність навчання студентів з різнорівневої підготовкою. Організація навчання, в якому використовуються ІКТ та інтерактивні дошки дозволяють якісно готувати фахівців у ЗВО.

Комплекс апаратних засобів, необхідних для забезпечення інтерактивного навчання, як правило, складається з комп'ютера, інтерактивної дошки, мультимедійного проектора та пристроїв зв'язку (Веб-камера, система передачі даних, адаптер тощо). До складу комплексу може також входити пристрій тактильного введення даних (інтерактивний безпроводний планшет; інтерактивний рідінокристалічний дисплей (інтерактивна графічна панель), об'єднуючий в собі функції монітора і цифрового планшета; система інтерактивного опитування – пульти, безпроводні мікрофонні системи) і система звукового супроводу [3].

Викладач, стоячи біля інтерактивної дошки, може задавати свої запитання, а студенти за допомогою інтерактивних безпроводних планшетів можуть відповідати на запитання викладача, ставити свої запитання, брати участь в процесі обговорення. Таким чином, між викладачем і студентами виникає

інтерактивний діалог, що значно підвищує рівень сприйняття і розуміння матеріалів заняття. Якщо студент працює біля дошки, то викладач може вільно переміщатися по аудиторії і вносити корективи за допомогою безпроводного планшета.

Для контролю знань зручно використовувати безпроводні пульти. Під час заняття викладач ставить запитання, а студенти відповідають на них простим натисненням на кнопки пульта. Результати опитування зберігаються і відображаються в режимі реального часу. Після закінчення заняття результати опитування можна експортувати в MS Excel або інший програмний продукт і проводити аналіз.

Використання безпроводних мікрофонних систем дозволяє студентам чути викладача, що сприяє концентрації уваги на занятті, підвищує ефективність процесу навчання.

Всі компоненти, які входять до складу комплексу апаратних засобів можуть працювати як єдине ціле, так і незалежно один від одного. Навчальні заклади можуть підібрати собі будь-який комплект відповідно до освітніх завдань які необхідно вирішити.

Досить ефективним є новий технічний засіб з використанням інформаційних технологій – це інтерактивні дошки, які в майбутньому можуть поступово витіснити традиційні дошки на основі крейди та маркерів.

Інтерактивні дошки інтегрують у собі чотири компоненти:

- комп'ютер;
- мультимедійний проєктор;
- програмне забезпечення;
- власне дошка.

Як свідчить досвід впровадження інтерактивних дошок з мультипроєктором у провідних університетах світу під час проведення теоретичних та практичних занять їх можна використовувати наступним чином:

- для відображення візуальної інформації. В цьому випадку дошка фактично перетворюється в звичайний екран, на якому відтворюються відеоматеріали, слайди, презентацій тощо;
- для заміни класичної дошки з крейдою. Сучасні інтерактивні дошки мають спеціалізоване програмне забезпечення, яке надає можливість використовувати їх як класичні дошки, але з застосуванням сучасних технологій (кольорові електронні маркери та стирачки, заготовки стандартних фігур, інструменти для підсвічування та виділення фрагментів зображення тощо). Як правило, таке програмне забезпечення надає можливість збереження всього, що було написано на дошці з можливістю подальшого повторного відтворення;
- для відображення інтерактивних матеріалів, які передбачають зворотний зв'язок (мають елементи управління з використанням сенсорів дошки). Найефективнішим застосуванням дошки є її використання з поєднанням двох попередніх способів та спеціально розробленого програмного забезпечення.

За умови впровадження інтерактивних дошок у навчальний процес необхідно знати технічні можливості комп'ютера, добре орієнтуватися в комп'ютерних програмах та програмному забезпеченні інтерактивних дошок, володіти методикою застосування їх у навчальному процесі. Це потребує попередньої підготовки викладачів. Недосвідчені викладачі у більшості випадків використовують інтерактивну дошку або як проектор, або як традиційну крейдову дошку, користуючись електронним маркером як крейдою, часто навіть без збереження виконаної роботи [5].

Але інтерактивне заняття – це не лише презентація в традиційному розумінні, де можна було просто застосувати проектор. В процесі використання інтерактивної дошки потрібно працювати з навчальним матеріалом, наприклад, щось викреслювати, компоувати, демонструвати роботу одного студента всім іншим в аудиторії, демонструвати Веб-сайти через інтерактивну дошку всім слухачам, використовувати групові форми роботи, здійснювати спільну роботу з

документами, таблицями або зображеннями, керувати комп'ютером без використання самого комп'ютера.

Саме тому, важливим завданням будь-якого ЗВО є підготовка і перепідготовка професорсько-викладацького складу, і навіть, підготовка викладачів нової формації, які володітимуть новими технологіями, ефективно, доцільно поєднують систему традиційного навчання з інноваційними. Використання ІКТ в освіті надає можливість освітянам не лише зробити вивчення навчального матеріалу більш наочним і проблемно-орієнтованим, а й сприятиме зв'язку між окремими дисциплінами та галузями. При цьому важливим залишається належне тематичне наповнення навчального матеріалу, його спрямованості та призначення.

Сучасні методи навчання потребують відповідних засобів їх реалізації, саме тому обов'язковою складовою навчального середовища є сучасні інтерактивні засоби навчання. Використання їх у процесі навчання дозволяє значно підвищити рівень взаємодії між викладачем і студентом. Однак, педагогічно доцільним, дидактично обґрунтованим є застосування сучасних засобів навчання тільки тоді, коли викладач знає особливості засобу навчання, має навички управління цим засобом [4, с. 21].

Отже, в сучасному інформаційному суспільстві головною діючою особою при проведенні аудиторних занять залишається викладач який володіє сучасними активними методиками, а всі засоби інформаційно-комунікаційних технологій є тільки допомогою в його діяльності.

Список використаних джерел

1. Ніколаєнко С. М. Сучасні засади формування професійно-педагогічних знань у студентів: дидактично-методичний аспект: монографія. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2014. 244 с.
2. Нісімчук А. С. та інші. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Просвіта, 2015. 368 с.

3. Танана С. М. Інноваційна система управління якістю сфери обслуговування як обов'язкова складова розвитку туризму. *Економічний вісник університету: зб. наук. праць ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”*. Вип. 33/2. Переяслав-Хмельницький: ПП ФОП Домбровська Я.М., 2017. С. 88-93.

4. Lozovetska V. Methodological approaches to the formation of career of future specialists. *Scientific journal of Institute's professional education NAPS of Ukraine. Prof. Education: Collection of sciences works: Is. 8*. Kyiv: «Polygraph Service», 2014. P. 21-28.

5. Tanana S. Using of interactive methods as a guarantee of effectiveness of professional preparation of future teachers-philologists. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць*. Київ: Пед. думка, 2015. Вип. 1. С. 172–180.

**МОВА ЯК ЗБРОЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
СИНХРОНИЙ ПЕРЕКЛАД ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
КУЛЬТУРНОГО КОНТЕКСТУ**

Валянська А.В., здобувачка вищої освіти Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського

У сучасних умовах, коли мова стає елементом зброї в умовах воєнного конфлікту, синхронний переклад виявляється не лише засобом ефективного міжмовного спілкування, але й важливою ланкою в забезпеченні точного та адекватного перекладу, враховуючи культурний контекст. Однак існують складнощі, пов'язані з швидкістю реакції, культурними відмінностями, а також з еквівалентністю термінів і виразів між мовами, які вимагають уваги та

дослідження.

На перший погляд, синхронний переклад має забезпечувати максимальну точність і адекватність, зберігаючи при цьому контекст та інтонаційні відтінки. Проте реальність має свої виклики, такі як швидкість реакції, культурні відмінності та технологічні обмеження, що можуть впливати на якість та ефективність синхронного перекладу.

Постановка проблеми полягає в пошуку способів оптимізації процесу синхронного перекладу в умовах воєнного конфлікту для кращого врахування міжмовних та міжкультурних відмінностей.

Дослідниками, що займалися проблематикою культурних аспектів, зокрема у синхронному перекладі, були Карабан В., Ребрій О., Стріха М., Демецька В., Журавель К., Андрієнко Л., Гургула О., Кочубей А. та інші науковці.

Віддзеркалення культурного багатства та ідентичності в мові розкривається в унікальних відтінках, що пронизують кожне слово та вираз. Якість спілкування в сучасному світі, насиченому міжкультурними взаємодіями та глобалізацією, стає визначальною у контексті синхронного перекладу. Цей механізм виявляється ключовим у забезпеченні ефективної комунікації між різними мовами та культурами, однак із цим пов'язані низка складнощів, які потребують ретельного дослідження [1, 22].

Синхронний переклад, подібно до комплексного мистецтва, вимагає розгляду мови як художньої архітектури, де кожен перекладений вираз – це покладення нової "культурного цеглинка" у будову розуміння. Здійснюючи адаптацію не лише словесного, а й культурного змісту, перекладач має стати будівельником мостів між мовами та культурами. Він повинен відчувати і відтворити не лише лексичні відтінки, але й інтонаційні варіації, враховуючи вплив культурного контексту на кожен вислів [9, 210].

Одним із головних завдань синхронного перекладу є вирішення викликів,

пов'язаних з реакційною швидкістю, точністю і передачею значення в різних культурних середовищах [8, 344]. Перекладач повинен бути гнучким та швидким, спроможним у реальному часі втілювати не лише мовні аспекти, але й культурні відмінності. Це ставить питання не лише про технічну компетентність, але й про талант вибору точних еквівалентів та уміння передавати емоційний відтінок оригіналу.

Ще однією необхідною складовою є розуміння впливу культурного контексту на текстове сприйняття та інтерпретацію. Перекладач повинен бути свого роду культурним антропологом, розглядаючи вплив різних культурних елементів на вибір мовних засобів. Це вимагає від нього не лише знань, але й вміння відчувати дух різних культур та втілити його в мовленні [9, 225].

Однією з ключових сфер розвитку сучасного синхронного перекладу є використання передових технологій. У цьому контексті, комп'ютерні програми та штучний інтелект відіграють вирішальну роль у поліпшенні якості та ефективності перекладу. Проте, ця технологічна трансформація не є безвідсотковою, і вимагає уважного підходу до збалансованості між автоматизацією та творчістю перекладача.

Однією з провідних дослідниць у цьому напрямку є Катерина Журавель, яка присвятила свою кар'єру вивченню впливу технологій на синхронний переклад та пошуку оптимальних стратегій їх використання. Її дослідження дозволяють краще розуміти, як сучасні засоби можуть сприяти або ускладнювати процес синхронного перекладу [5, 148].

Зазначимо, що комп'ютерні програми можуть допомагати у реальному часі розпізнавати мовлення та автоматично генерувати текстовий вивід. Це полегшує завдання перекладача, забезпечуючи швидший доступ до можливих варіантів перекладу. Однак, використання таких програм вимагає уважного контролю, оскільки вони можуть недостатньо точно передавати культурні відмінності та нюанси, що може вплинути на якість перекладу.

У своїх дослідженнях Катерина Журавель також акцентує на важливості творчого підходу до використання технологій у синхронному перекладі. Вона підкреслює, що, незважаючи на автоматизацію, успішний перекладач повинен зберігати свою творчість та вміння обирати оптимальні варіанти перекладу відповідно до контексту та культурних особливостей [5, 150].

Поєднання технологічних рішень та творчого підходу є ключем до досягнення найвищого рівня ефективності у синхронному перекладі. Дослідження у цьому напрямку спрямовані на знаходження оптимального балансу, де перекладач використовує технології як інструмент для полегшення своєї роботи, але залишає простір для свого унікального творчого внеску [2, 104].

Такий комплексний підхід до синхронного перекладу не лише дозволяє ефективно впроваджувати сучасні технології, але й підкреслює важливість ролі перекладача в процесі збереження культурного контексту та передачі смислових нюансів. Вивчення синхронного перекладу як художньої архітектури мови розкриває перед нами унікальність та складність цього процесу, який визначається не лише технічними аспектами, але й глибоким зануренням у світ культур та їх мовних виразів [4, 378].

На відміну від писемного перекладу, синхронний переклад вимагає від перекладача неймовірної реакційної швидкості та тонкої чутливості до культурних відмінностей. Одним з цікавих фактів є те, що професійні синхронні перекладачі можуть здійснювати переклад із швидкістю більше 200 слів за хвилину, що надзвичайно вражає, враховуючи складність завдання [10, 295]. Для досягнення такої високої швидкості перекладачам доводиться взаємодіяти з різними мовними реєстрами та відтінками, включаючи фразеологізми, ідіоми та лінгвістичні ігри. Вони стають справжніми архітекторами мови, будуючи не лише слова та речення, але й переносючи сутність та емоційний лад оригіналу [3, 296]. Цей процес може бути порівняний із виконанням живопису на ходу, де

кисть перекладача має миттєво реагувати на зміни в мовленні та вираженні. Кожен акт синхронного перекладу – це вистава, де артистичність полягає в тому, щоб не тільки точно передати слова, але й зберегти естетику та емоційну силу оригіналу [6, 576].

Цікавою особливістю є те, що синхронний переклад розвивається в інтерактивному та технологічному вимірі. Застосування різних технологій, від аудіо- та відеообладнання до штучного інтелекту та комп'ютерних програм, додає новий рівень викликів та можливостей до процесу перекладу [11, 47].

Вивчення синхронного перекладу в умовах воєнного конфлікту через призму культурного контексту відкриває унікальний світ, де мова стає не лише інструментом комунікації, але й мистецтвом, яке об'єднує та відображає культурні відмінності. Синхронний переклад вимагає від перекладача не лише технічної компетентності, але й креативності та глибокого розуміння культур, відчуття емоційного та мовного контексту. Це виклик до розуміння мови як мосту, що сполучає різні світи, та заклик до подальшого дослідження для покращення спілкування між націями та культурами у складних ситуаціях воєнного конфлікту [7, 375].

Список використаних джерел:

1. Андрієнко Л. Науково-технічний переклад. Конспект лекцій і дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. Черкаси: ЧДТУ, 2002. 22 с.
2. Гордієнко Н. Поняття перекладацької еквівалентності як центральна проблема теорії художнього перекладу. Том 18. Філологічні науки. Софія: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2012. 104 с.
3. Гудманян А. Вступ до перекладознавства. Вінниця : Нова книга, 2017. 296 с.
4. Демецька В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі

проблеми : монографія. Херсон : Норд, 2006. 378 с.

5. Журавель К., Хайдарі Н. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікацій. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 19. Том 2. С. 148-150.

6. Карабан В. «Переклад наукової і технічної літератури. *Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*». Вінниця, Нова Книга, 2004. 576 с.

7. Ребрій О. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 375 с.

8. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ : Факт – Наш час, 2006. 344 с.

9. Halverson S. The concept of equivalence in translation: much ado about nothing. 1997. №9 (2). P. 207-233.

10. Gutt A. Relevance and Translation : On the Value of a Good Theoretical. In the Mind and Across Minds. *Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, (2010)*. P. 292-310.

11. Nida, Eugene, Taber, Charles. The Theory and Practice of Translation. Leiden: E J. Brill, 1982. P. 1-50.

СИСТЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

Васильєва О.А., кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри загальної та практичної психології Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Кардинальні соціально-економічні перетворення в країні зумовлюють актуальність психологічного супроводу професійного становлення особистості

фахівця. Здатність суб'єкта до професійного розвитку особливо актуальна в контексті зростаючого професійно-психологічного потенціалу фахівців, професійної мобільності й зниження соціальної захищеності працівників. В умовах зміни освітньої парадигми вищої освіти посилюється роль особистості практичного психолога. Досягнення цієї мети можливо шляхом реалізації особистісно орієнтованого підходу, що зумовлює впровадження системи психологічного супроводу професійного становлення практичних психологів. Сучасний етап розвитку вищої освіти потребує нового підходу до визначення змісту, завдань психологічної служби закладу вищої освіти (С.П. Бочарова, І.В. Дубровіна, В.Г. Панок). Особливої уваги при цьому набуває активність студента у процесі власного професійного становлення, зокрема, набутті спеціальні здібностей, вмінь, розвитку особистісних властивостей, що забезпечують гнучкість у професійній поведінці, креативність і самостійність у засвоєнні нової інформації і професійного досвіду.

Доцільним видається погляд Е.Ф. Зеера, який зазначав, що психологічний супровід є цілісним процесом вивчення, формування, розвитку і корекції професійного становлення особистості з урахуванням своєрідності і психологічних особливостей кожної стадії, а також права особистості нести відповідальність за своє професійне життя [3, с. 284].

Необхідно зазначити, що більшість дослідників провідною метою супроводу визнають реалізацію професійно-психологічного потенціалу особистості і задоволення потреб суб'єкта діяльності, створення умов для самопізнання, самоусвідомлення, саморозвитку студента в навчально-професійній діяльності. В той же час вчені акцентують увагу на тому, що психологічний супровід спрямований не тільки на надання своєчасної допомоги і підтримки, а й на підготовку студента самостійно долати труднощі на шляху професійного становлення, відповідально ставитися до власного професійного зростання зокрема [3, с. 284].

У наукових працях дослідники Т.Є. Гура, Г. В. Ложкін, А. В. Массанов, Н. І. Пов'якель, Е. І. Рогов розглядають поняття психологічний супровід як самостійний вид психологічної практики, як систему заходів, спрямовану на оптимізацію умов досягнення суб'єктом власних цілей. Переважна більшість вчених зазначають, що процес психологічного супроводу включає психологічну підтримку і допомогу. Під психологічною підтримкою розуміють суб'єктно-суб'єктний процес, спрямований на надання допомоги в особистісному становленні на певних життєвих етапах, в певних життєвих ситуаціях, при виникненні певних труднощів. Вчені виокремлюють основні складові психологічної підтримки, зокрема: психологічну профілактику, психологічне консультування, психокорекцію та психологічний тренінг [5].

Узагальнюючи результати досліджень (Г.С. Абрамова, І.В. Вачков, О.В. Савицька) зазначимо, що психологічна підтримка більш орієнтована на минуле і його корекцію, а супровід – є тривалим процесом, орієнтованим на майбутнє і сьогодення, на розвиток і активізацію потенціалу особистості, є необмеженим в часі. Незважаючи на відмінності в розумінні сутності супроводу дослідниками, можна окреслити типові риси, зокрема, його спрямованість на розкриття особистісного потенціалу людини, індивідуалізацію, побудова автономного внутрішнього світу [4].

Аналіз літератури з проблеми показав, що сучасні дослідники акцентують увагу на необхідності набуття навичок оптимальної взаємодії із іншими учасниками у спільній професійній діяльності, здатності до прийняття адекватних рішень в "нестандартних" ситуаціях, в умовах дефіциту часу. З'ясовано, що оптимізація професійного становлення майбутніх психологів в процесі навчання у вищій школі може бути досягнута шляхом моделювання максимально продуктивного освітнього середовища, яке обумовлює теоретичну і мотиваційну готовність до професійної діяльності практичного психолога. Реалізація зазначеної мети вимагає перегляду змісту навчально-пізнавальної

діяльності студентів, досягнення особистісно-діяльнісного характеру педагогічної взаємодії, що сприятиме інтеграції теоретичних знань і практичних умінь в цілісну систему їх суб'єктивного особистісно-професійного досвіду [1].

З метою системної організації психологічного супроводу в контексті його цільового функціонування покладено наступні рівні :

- навчальний - полягає у формуванні спеціальних компетенцій: система професійних знань, умінь і навичок; розкритті потенційних можливостей студентів, розвиток умінь самоосвіти і саморозвитку;

- педагогічний - формування соціально-професійних компетенцій на основі суб'єкт-суб'єктних відносин, актуалізації здібностей і якостей, ініціативність, пізнавальної активності та інтелектуальної ініціативи в навчально-професійній діяльності;

- психологічний - базується на принципах психологічного супроводу процесів особистісно-професійного розвитку студентів; орієнтований на підготовку творчих фахівців, здатних свідомо й самостійно визначати напрям власної професійної діяльності завдяки усвідомленню своїх життєвих цінностей та кар'єрних орієнтацій, їх врахуванню в побудові індивідуальної професійної програми з метою забезпечення професійної самореалізації.

Зазначимо, що реалізація психологічного супроводу в професійному становленні передбачає його системну організацію, побудовану на принципах врахування індивідуальності студента - суб'єкта професійного становлення, його потреб в самоорганізації, самовизначенні і саморозвитку. Отже, метою психологічної служби закладу вищої освіти постає створення умов для розвитку індивідуальності майбутнього фахівця. Відзначимо, що якість професійної підготовки та подальшої професійної діяльності зумовлені процесом формування особистості студента [4].

Таким чином, психологічний супровід професійного становлення майбутніх практичних психологів постає невід'ємною частиною професійної

підготовки, реалізація якого в освітньому процесі вищої школи вбачає його системний характер і включає психологічну допомогу майбутньому фахівцю в подоланні труднощів в оволодінні професійними компетенціями, сприянні у рефлексії навчальних й особистісних змін, самопроектуванні та реалізації власної стратегії кар'єрного зростання, готовності до самовдосконалення, умінні протистояти стрес-факторам у процесі виконання професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Васильєва О.А. Упровадження інноваційних технологій в системі фахової підготовки майбутніх психологів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2021. № 56. С. 62-72.
2. Гура Т. Є. Основні напрями реалізації психологічного супроводу професіогенезу практичних психологів у системі післядипломної освіти. *Теорія і практика сучасної психології*. 2010. № 1. С. 8-11.
3. Массанов А. В. Психологічний супровід вдосконалення особистості майбутніх фахівців. *Наука і освіта*. 2009. №5. С. 94-97.
4. Панок В. Г., Обухівська А. Г., Острова В. Д. та ін. Психологічна служба: Підруч. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ КОМПАРАТИВІСТИЦІ

Вашенко В.В., аспірант Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України

Освіта дорослих набуває широкої популярності та поширення в усьому світі, стає стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення

національних інтересів, зміцнення авторитету та конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Все більше навчальних закладів, теоретиків і практиків освітньої галузі звертають увагу на освітні потреби дорослих людей. Інтенсифікуються наукові пошуки вивчення розвитку освіти дорослих, узагальнення досягнень і набутого досвіду зарубіжних країн.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що різні аспекти дослідження освіти дорослих привертають увагу як зарубіжних, так і українських дослідників. Серед зарубіжних варто зазначити таких: W. Adamski, T. Aleksander, P. Alheit, M. Baethge, D. Barwinska, O. Bertrand, H. Bremer, R. Brödel, A. Dragon, K. Dragounová, J. Draper, J. Elias, M. Fakin, M. Govekar-Okoliš, H. Griese, P. Grootgings, L. Halberštat, E. Hajduk, K. Hamey, A. Józefowicz, J. Kalnický, J. Knoll, Y. Lacroix, S. Lerch, A. Matlakiewicz, W. Mitter, S. Nolda, E. Nuissl, E. Rosenstock-Huessy, N. Sacaliuc, D. Savicevic, K. Serafin, H. Siebert, H. Solarczyk-Szwec, H. Tenorth, J. Veteška, M. Wachowski. Серед українських – О. Аніщенко, В. Буренко, Л. Вовк, О. Вознюк, Л. Горбунова, О. Дубасенюк, М. Карпенко, О. Кисла, М. Курко, Н. Лавриченко, І. Литовченко, М. Лещенко, Л. Лук'янова, О. Мартіросян, А. Москаленко, О. Матвієнко, С. Моторна, О. Мудра, Н. Ничкало, О. Огієнко, Н. Протасова, Л. Пуховська, А. Сбруєва, Л. Сігаєва та ін.

У контексті нашого дослідження науковий інтерес привернула освіта дорослих як напрям дослідження в українській педагогічній компаративістиці.

Аналіз напрацювань з окресленої теми дав можливість констатувати, що:

✓ на законодавчому рівні освіта дорослих є складовою освіти впродовж життя, що спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки [1].

✓ Довідникова література тлумачить поняття «освіта дорослих» як «цілеспрямований процес розвитку і виховання особистості шляхом реалізації освітніх програм і послуг, здійснення освітньо-інформаційної діяльності в межах

та поза межами загальної середньої, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти» [3, с. 64].

✓ Науковці не дотримуються єдиного означеного поняття. В публікаціях наукового характеру можна зустріти такі визначення: «продовжений процес розвитку людини (особистості, громадянина, індивідуальності, фахівця), що відбувається протягом усього життя» [8, с. 17]; «окремий напрям в освіті, що забезпечує задоволення освітніх потреб осіб, зайнятих самостійною професійною діяльністю» [9, с. 63]; «найрізноманітніша робота дорослої людини, пов'язана з розширенням знань, умінь, навичок і якостей» [9, с. 130].

✓ Інтернет-джерела визначають освіту дорослих цілеспрямованим процесом особистісного зростання через реалізацію різноманітних освітніх програм та послуг, реалізацію освітньо-інформаційної діяльності в умовах як закладів загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, так і поза ними [10].

✓ В Україні актуалізувалися дослідження з порівняльної педагогіки внаслідок руйнування «залізної завіси» та стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [2].

✓ Термін «порівняльна педагогіка» вперше було уведено в науковий обіг французьким ученим М. А. Жюльєном (Марк Антуан Жульєн де Паріс (Marc-Antoine Jullien de Paris)) у брошурі «Нариси і попередні нотатки до роботи з порівняльної педагогіки» («Esquisse et Vues préliminaires d'un ouvrage sur L'Éducation compare», 1817) і набув широкого використання в усьому світі [5, с. 9]. Порівняльна педагогіка має міждисциплінарний характер, використовує як педагогічні методи, так і методи суміжних із педагогікою наук. Методологічною основою порівняльно-педагогічних досліджень є історико-філософський, національного характер, зокрема культурологічний, проблемний, кількісний, економічний підходи.

✓ У науковому обігу в зарубіжній науково-педагогічній літературі альтернативними і не менш вживаними є поняття «компаративістика» (від лат. *comparare* – порівнювати) й «порівняльна освіта» (*comparative education*). Компаративістика є одним із «шляхів саморефлексії людини» [11, с. 98]. Поняття «компаративістика» і «компаративізм» використовують у різних науках як поняття, для позначення порівняльно-історичного аналізу подій, явищ тощо. Компаративістика означає порівняння і зіставлення, що включає встановлення подібності та відмінностей, тенденцій історичного розвитку, встановлення відповідностей між схожими явищами тощо. Поняття «компаративізм» – порівняльний, порівняльно-історичний методи, які виникли на початку ХІХ ст. і застосовуються у вивченні споріднених предметів і явищ [12].

Для теорії освіти точнішим позначенням є «педагогічна компаративістика». Під педагогічною компаративістикою розуміють певну галузь педагогічної науки, що націлена на вивчення процесу розвитку освіти, виховання, навчання, педагогічної теорії та практики в різних країнах і регіонах світу; здійснюється в порівняльному плані з метою взаємозбагачення національних освітніх систем, імплементації зарубіжного досвіду в практичні реалії України [7, с. 129-130]

У межах Національної академії педагогічних наук України створена школа компаративістики, функціонують численні осередки порівняльно-педагогічних студій. Вітчизняними науковцями виконуються дослідження, що презентують освітні феномени в розвинутих країнах світу, спільні тенденції розвитку для груп країн з метою надання рекомендацій українській педагогічній науці [2].

Компаративні дослідження покликані через аналіз, узагальнення, систематизацію наявної інформації порівнювати між собою системи наукових знань про педагогічні об'єкти, попередньо відібрані відповідно до ідентичних абстрактних моделей, розроблені сукупності теоретичних положень, що узагальнюють реальність одного порядку, які характеризують освіту країни або групи країн. Зазначене уможливорює глибше зрозуміти педагогічні феномени,

виділити відмінності, зумовлені конкретними умовами кожного суспільства, встановити загальні або відмінні закономірності і тенденції розвитку освіти. Для визначення спільного і відмінно аналізуються законодавчі акти та урядові постанови, інструкції, положення освітніх відомств і педагогічна документація, статистичні дані, що стосуються освіти, навчальне і методичне забезпечення, науково-педагогічні видання, інформаційні та аналітичні матеріали, що сприяє виявленню особливостей функціонування освіти, освітніх установ, результати наукових пошуків, висновків, рекомендацій вчених країн, що порівнюються, результати соціологічних опитувань. Для порівняльних досліджень в галузі освіти також важливим є аналіз кількісних показників, що дає можливість виявити певні міжнародні стандарти, на тлі яких добре помітні наші досягнення і недоліки. Це сприяє правильному і своєчасному визначенню пріоритетних напрямів освітньої політики.

Освіта дорослих як напрям дослідження в українській педагогічній компаративістиці займає чільне місце. Компаративні дослідження у галузі освіти дорослих тісно пов'язані з порівняльними педагогічними дослідженнями [6, с. 372]. З наукової і практичної точки зору заслуговує на увагу періодизація розвитку порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих, критеріями якої є імпліцитне (здійснюється тільки опис зарубіжної системи освіти) та експліцитне порівняння (подається опис освітньої системи та її співставлення з національною) [6, с. 373]. Компаративістика у галузі освіти дорослих є перспективним напрямом порівняльних досліджень в освіті, який тісно пов'язаний та зумовлений розвитком освіти дорослих і порівняльної педагогіки. Визначальною характеристикою методології компаративістики у галузі освіти дорослих є екстраполяція наукового знання, її міждисциплінарний та плюралістичний характер; предметом – є генеза, тенденції і закономірності розвитку освіти дорослих на глобальному, регіональному і локальному рівнях, можливості взаємозбагачення національних систем освіти дорослих; завданням – дослідження освітніх явищ, подій і фактів

стосовно освіти дорослих з урахуванням історичних, соціально-економічних, соціально-культурних, політичних аспектів, визначення подібного й відмінного у системах освіти дорослих у двох або декількох країнах, регіонах або в глобальному масштабі [6, с. 384].

Отже, освіта дорослих як напрям дослідження в українській педагогічній компаративістиці у зв'язку з новими викликами, суперечностями і загрозами в умовах воєнного стану відкриває нові перспективи наукового пошуку, активує професійний і особистісний потенціал вітчизняних дослідників для визначення спільних рис, подібностей і відмінностей між освітою дорослих у нашій країні і в зарубіжних країнах; виявлення чинників, які впливають на розвиток освіти дорослих; планування і прогнозування освіти дорослих через імплементацію кращого світового досвіду в освітній простір України.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про освіту <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Локшина О. Порівняльна педагогіка : здобутки двохсотлітнього розвитку та сучасні проблеми. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2010. № 3/4. С. 6-15.
3. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. Освіта дорослих : короткий термінологічний словник. Київ-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2014. 108 с.
4. Лук'янова Л. Освіта дорослих: сучасні стратегії і практики в Україні та зарубіжжі : монографія. Київ : Юрка Любченка, 2020. 340 с.
5. Ничкало Н. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання. *Порівняльна професійна педагогіка : наук. журнал*. Київ-Хмельницький : ХНУ, 2011. Вип. 1. 157 с.
6. Огієнко О., Теренко О. Компаративістика у галузі освіти дорослих : історія і сучасність. *Edukacja zawodowa i ustawiczna*, 5, 371-389 с.

7. Омельчук І. Г., Розвиток педагогічної компаративістики як наукового напрямку в Україні. *Історико-педагогічні студії VI Морозівські читання*. С. 129-132.
8. Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та інші. Освіта дорослих : теоретичні і методологічні засади: монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 272 с.
9. Освіта дорослих : світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія / За заг. ред. Н. Г. Ничкало, І. Ф. Прокопенка. Харків : ФОП Бровін О. В., 2020. 546 с.
10. Освіта дорослих <https://ukped.com/materialy/zahalna-pedahohika/2257-osvita-doroslih.html>
11. Розман І. І. Педагогічна компаративістика та формування читацької компетентності на уроках зарубіжної літератури. *Компетентнісний підхід у вищій медичній освіті. Медична освіта*. 2021. № 3. С. 97-100.
12. Словник української мови у 20 томах <https://1677.slovaronline.com/43311>

СУТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗАСАДАХ ДПП

**Виноградська Г., аспірантка Інституту професійної освіти НАПН
України, Президент громадської спілки «Національне галузеве партнерство в
легкій промисловості України»**

Сучасний ринок праці вимагає працівників швейних підприємств значного рівня компетентності та мобільності, що обумовлюються галузевими

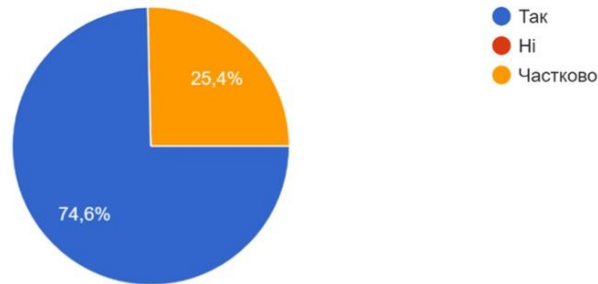
виробничими інноваціями. Найвищим критерієм якості підготовки майбутніх фахівців є професійна компетентність. Її наявність гарантує у фахівців якісного виконання ними професійних функцій, що позитивно позначається на підвищенні рівня конкурентоспроможності підприємств галузі цілому. Тому, з огляду на викладене, важливо дослідити суть поняття та структуру професійної компетентності кваліфікованих робітників швейного профілю далі- КРШП.

Серед вагомих здобутків вивчення поняття «професійна компетентність КРШП є дослідження та публікації вчених: Н. Божко, Т. Васенок, О. Дубницької, О. Єжової, І. Гриценок, М. Колосніченко, Л.Короткової, Л. Комісарової, Н. Кудрявцевої, А. Нечипор, Г.Однорог, Т. Попової, В. Радкевич, В.Столярової, Є. Царьової та інших. Аналізуючи праці цих дослідників про суть поняття та структуру професійної компетентності КРШП, виділяємо їх різні наукові підходи та визначення:

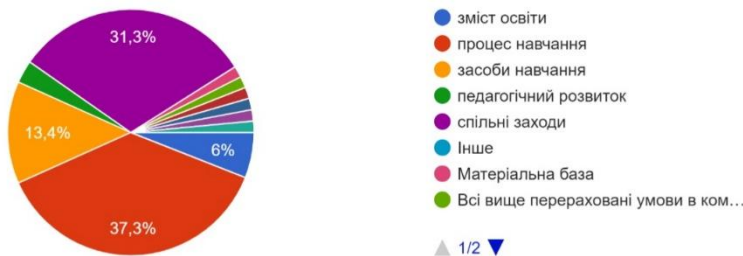
- як динамічну з огляду на прогноз розвитку галузі швейного виробництва ґрунтовність знань про фактичну професійну діяльність (І. Гриценок, 2007);
- як систему організаційних, проєктувальних, технічних, технологічних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей, які забезпечують їх успішну реалізацію й адаптацію у професійній діяльності (Т. Попова, 2018);
- як динамічний комплекс професійно актуальних здатностей, виражених у мотивах, цінностях, знаннях, уміннях і навичках, способах мислення та особистісних якостях КРШП необхідних для досягнення ними професійного успіху на ринку праці швейної промисловості (Г. Однорог, 2019);
- як комплекс знань, умінь, властивостей і цінностей людини, які дають їй змогу продуктивно й ефективно працювати (В. Радкевич, 2003).

Щоб з'ясувати сучасний стан розвитку професійної компетентності, було проведено анкетування викладачів закладів професійної освіти ЗП(ПТ)О, в яких здійснюється професійна підготовка КРШП та їх випускників. Насамперед нас

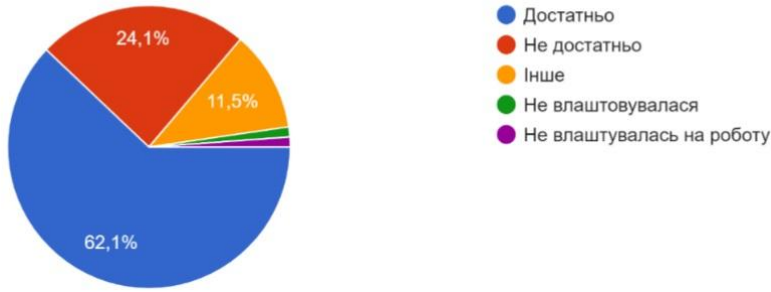
цікавили відображеність в освітніх стандартах професійної компетентності як освітнього результату та засоби навчання для її формування. На діаграмі 1 відповідь викладачів та майстрів виробничого навчання далі- МВН. на запитання: «Як Ви вважаєте, чи відображено в освітніх стандартах/програмах професійної підготовки КРШП професійна компетентність як освітній результат та навчально-методичне забезпечення для її формування?»:



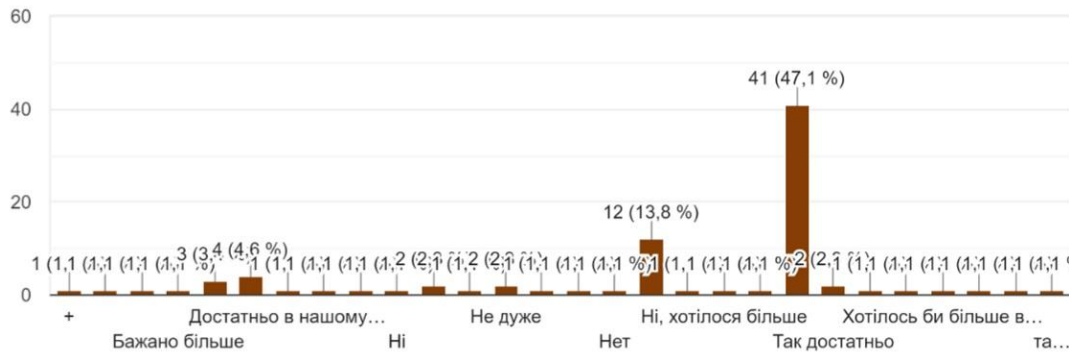
Відповіді на питання: «Яке навчально-методичне забезпечення для формування професійної компетентності в освітніх стандартах/програмах професійної підготовки КРШП на засадах ДПП вважаєте ефективним?» розподілились таким чином:



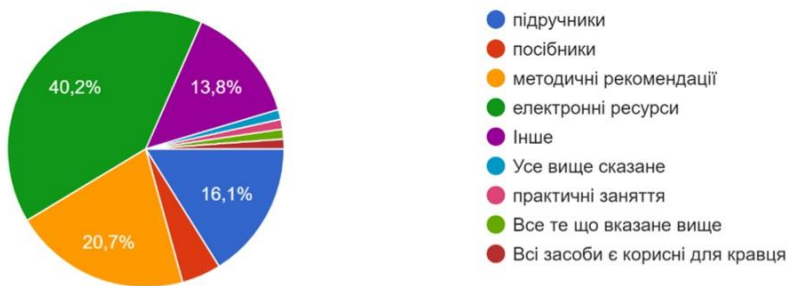
Найбільш цікавим були результати опитування випускників ЗП(ПТ)О швейного профілю. Відповіді на запитання «Якщо Ви влаштувались на роботу на швейне підприємство, на скільки Ваших знань і навичок було достатньо для успішного виконання завдань на робочому місці?», продемонстрували наступне:



На питання «Що б Ви запропонували змінити чи вдосконалити в освітній програмі?», випускників закладів в більшості просили додати більше практичних занять, збільшити кількість годин на спец.предмети, ввести сучасні моделі для пошиття одягу та так розподілились думки пр наступному опитуванню: «Чи достатньо було практичних занять під час Вашого навчання в закладі (П(ПТ)О)?»:



Студентські думки розділились у відповіді на питання щодо засобів навчання, найбільш затребуваними для формування професійної компетентності здобувачів П(ПТ)О):



Аналіз відповідей респондентів свідчить, що велика частка випускників

ЗП(ПТ)О демонструють інтереси і бажання постійно розвиватися у вибраних швейних професіях, як факт на користь цілеспрямованому, вмотивованому і свідомому розвитку власної професійної компетентності.

Проаналізувавши кваліфікаційні й загальнопрофесійні вимоги до професійної діяльності фахівця швейного профілю, ми виокремили такі професійно важливі якості: хороший зір, схильність до виконання монотонної роботи, тонку дотикову чутливість пальців рук, хорошу координацію рук і зорово-моторну координацію, точний об'ємний окомір, вміння швидко перемикатися з виконання однієї операції на іншу. Для успішної діяльності їй потрібні посидючість, акуратність, терпіння, здатність до виявлення за візуальними ознакаминезначних відхилень у параметрах технологічних процесів від заданих значень; розвинута моторика (швидкість і точність рухів, відсутність тремору рук); здатність до концентрації та розподілу уваги, її завадостійкість, вибірковість, обсяг, розподіл; спостережливість; наочно-образної предметно-дієве мислення; адаптивність.

В державних стандартах П(ПТ)О для професій швейного профілю «Швачка» (код 7436), «Кравець» (код 7433), «Закрійник» (код 7435), «Майстер з пошиття одягу» (код – **7439**) компетентності поділяються на професійні та загальні, які є однаковими і визначені у стандартах такими здатностями:

1. Оперативно приймати рішення у позаштатних ситуаціях під час роботи в межах професійної компетентності, нести персональну відповідальність за результати прийняття професійних рішень;
2. Дотримуватися вимог охорони праці та електробезпеки;
3. Працювати в команді;
4. Навчатись впродовж життя;
5. Адаптивності та стресо- стійкості;
6. Дотримуватися професійних та етичних норм поведінки;
7. Виконувати звичні професійні дії в більш ефективний спосіб;
8. Дотримуватися професійної лексики, термінології та етики ділового спілкування;
9. Діяти в нестандартних ситуаціях та надавати домедичну допомогу потерпілим від нещасних випадків.

Корисним для розуміння вимог роботодавців є дослідження Г. Однорог (2020) про ключові компетентності КРШП, яке демонструє, що для швейних підприємств серійного та масового виробництва, де робітник виконує конкретні операції в технологічному потоці, попит на професійні компетентності вище ніж на ключові: 42% роботодавців шукають КРШП з розвинутими професійними та ключовими компетентностями, 58% акцентують увагу лише на професійних компетентностях або не висувають умов до майбутніх робітників. Раніше специфіка великих підприємств швейної галузі передбачала розподіл трудових функцій на потоки, де фахівець міг роками працювати на декількох виробничих операціях. Зі створенням малих підприємств і розвиток середнього бізнесу в швейній промисловості вузька спеціалізація відходить у минуле і сучасний роботодавець зацікавлений в робітниках з широким спектром знань і вмінь, де кваліфікований робітник в сучасних умовах повинен бути компетентним у питаннях створення і виготовлення швейної продукції на різних її етапах, швидкої адаптації до зміни асортименту на виробництві.

Сутністю професійної компетентності КРШП на засадах ДПП є динамічна комбінація знань, умінь, практичних навичок, досвіду, професійно важливих якостей та цінностей особистості, необхідних для здійснення професійної діяльності в галузі швейної промисловості, які формуються під час плідної співпраці освітян та роботодавців в процесі спільної підготовки фахівців галузі легкої промисловості. Критеріями оцінювання рівня сформованості професійної компетентності майбутніх КРШП та якості змісту професійної підготовки є системна інтегративна полі функціональна властивість суб'єкта професійної діяльності, що складається зі сукупності структурних компонентів та проявляється у здатності випускника на рівні певного стандарту відповідати вимогам обраної професії на підприємствах швейного профілю та успішно реалізовувати свої посадові обов'язки (рис. 1.1).

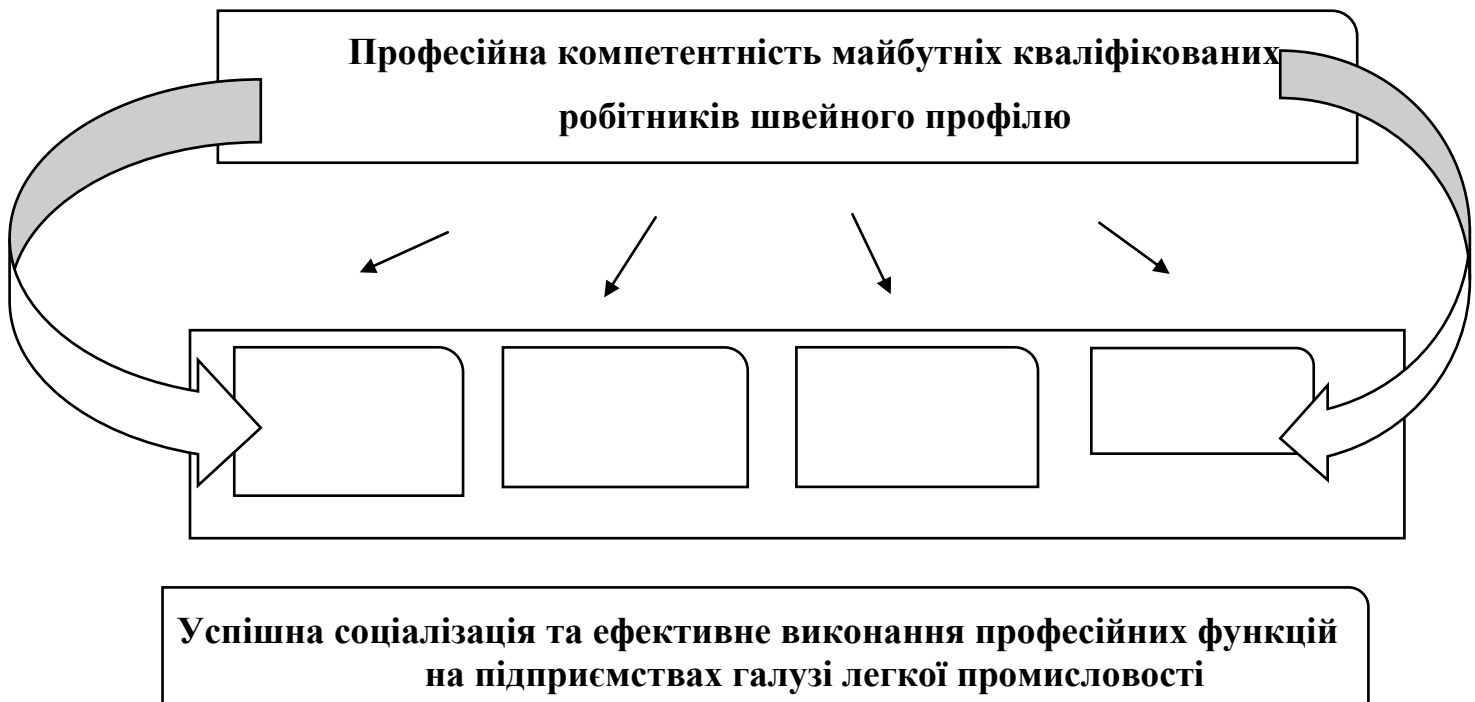


Рис. 1.1. Сучасна структура професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю на засадах державно-приватного партнерства

Таким чином, запропоновані суть поняття і структура професійної компетентності КРШП мають емпіричний характер, враховують специфіку галузі та слугують теоретичним підґрунтям створення ефективної моделі їхнього розвитку на засадах ДПП, вимогами сучасного ринку праці, що обумовлюються галузевими виробничими інноваціями. Перспективним залишається вивчення причин і шляхів підвищення уваги роботодавців швейної галузі ключових компетентностей.

Список використаних джерел:

3. Гриценко І. Педагогічні умови організації виробничого навчання учнів ПТНЗ швейного профілю: автореф. дис. канд. пед. н: спец. 13.00.04. К., 2007. 23 с.
4. Дубницька О. М. Компетентнісно-інтегративний підхід до формування

- професійної підготовки фахівців швейного профілю. *Нові технології навчання: наук.-метод.зб.* Київ, 2013. Вип. 76. С. 246-250.
5. Креденець Н. Д. Теоретичні та методичні засади формування професійної компетентності молодших спеціалістів легкої промисловості
 6. Комісарова Л. О. Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів швейного профілю: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2012. 20 с.
 7. Нечіпор С. Компетентнісний підхід до підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю. *Професійно-технічна освіта.* № 4. С. 27—30.
 8. Однорог Г. Ключові компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю: попит і пропозиція на ринку праці. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка.* №2 (19), 2019.
 9. Радкевич В. Проблеми професійного навчання на виробництві. *Професійне навчання на виробництві:* зб. наук. праць. Київ : Науковий світ, 2003. Вип. 1. С. 36-46.
 10. Попова Т., Абрамова О. Формування фахових компетентностей майбутніх фахівців швейної галузі. *Наукові записки. Серія Педагогічні науки.* Випуск 173.
 9. Царьова Є. С. Інтегративний підхід щодо формування професійних знань, вмінь, учнів ПТНЗ. *Проблеми і перспективи практичної реалізації наукових досліджень: матеріали XVIII Міжнар. наук. -практ. конф. Чернівці, 2015.* С. 20–22.

АНДРАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Владимирова А.Л., кандидатка педагогічних наук, докторка філософії, доцентка кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету

Освіта дорослих – це важлива багатофункціональна сторінка в житті кожної людини яка діє в різних напрямках: соціальних, економічних, педагогічних та культурних систем.

Одним із пріоритетних напрямів педагогіки виступає наука «андралогія», що вивчає питання заохочення дорослих людей до навчання. Науково-методичною основою цієї науки є технологія навчання дорослих, що базується на психології навчання дорослих, яка розвивається в контексті неперервної освіти людини впродовж життя.

Марчук А., визначає: «Термін «андрагогіка» утворено за аналогією до терміна «педагогіка» (з грец. aner (andros) і agein (ago) – «andros» – доросла людина, «agein» – вести). Згідно з етимологічним походженням термін «андрагогіка» означає «вести дорослу людину» [2, с.10].

Андрагогіка як наука, виступає рушійною силою і засобом розвитку дорослої людини, розкриває закономірності педагогічного процесу (об'єкт, предмет, види, форми, методи та ін.).

Андрагог – професійний фахівець, який організовує, консультує, а також стимулює дорослих до підвищення власної кваліфікації давно обраної спеціальності або спрямовує людей до оволодіння новими знаннями в іншій галузі.

Сучасне життя України, особливо в часи воєнних дій, потребує від педагогічних фахівців-андрагогів «швидкої допомоги» в реалізації підвищення

кваліфікації дорослих засобами інтегрованого курсу «Мистецька естетотерапія», яка передбачає не тільки взаємний обмін досвідом і подальше формування інтересу дорослих до навчальної діяльності, а й «актуалізацію превентивних функцій естетотерапевтичних засобів у природних умовах освітнього процесу» [1, с. 193].

Актуальність цього курсу в більшості полягає на практичне висвітлення сучасних психолого-педагогічних технологій, що сприяють подоланню кризових емоційно-стресових станів дорослих і дітей. Цей проєкт надає людині можливість до власного самовираження і креативу.

З огляду на безліч соціально-економічних проблем в Україні, доречним буде використання ефективних та дієвих мистецьких естетотерапевтичних методів, тому що ці методи:

- виступають допоміжними засобами для інтерпретацій і проведення діагностики;
- служать дисциплінуючим і контролюючим механізмом;
- впливають на розвиток уваги, уяви, фантазії;
- підвищують власний загально-художній і музичний рівень людини.
- засобами спонтанного малювання, ліплення, слухання музики і співу посилюють відчуття власної особистісної цінності.

Федій О., констатує: «Естетотерапія – природна система інтегрованої терапії, яка передбачає лікування звуком, природою, рухом, драмою, малюнком, кольором, спілкуванням тощо й несе в собі приховані інструкції збереження цілісної людської особистості, її духовного ядра» [4. с. 8].

Розглядаючи естетотерапію як інтегроване психологічне поняття, що має дві складові – «естетичне» (чуттєве) та «терапія» (лікування) – із грецького перекладається як «лікування душі», можна спостерігати, як у дорослих в процесі навчальної діяльності підвищується позитивний емоційний настрій, з'являються

креативні пропозиції, в наслідку чого відмічається покращення психічного і духовного здоров'я.

В розмаїтті засобів естетотерапевтичного впливу на емоційну сферу дорослого, а саме за допомогою музикотерапії, вокалотерапії, танцювально-рухової терапії, лялькотерапії, квзкотерапії, терапії кольором, кінезітерапії, фольклорної арттерапії, фототерапії та багатьох інших естетотерапевтичних мистецьких засобів, людина позбувається дискомфорту, у неї відновлюється природна гармонія із навколишнім світом, відроджується прагнення до пізнання, а також задоволення і насолода від навчальної діяльності.

Одним із найефективніших видів естетотерапевтичного впливу на людину відіграє музика. Музичне мистецтво має терапевтичний та профілактичний вплив на формування особистості, а також виступає засобом психолого-педагогічної корекції негативних проявів у настрої людини.

Наприклад, у музикотерапії можна виділити наступну взаємодію навчальної діяльності:

- музика, співи, танець, танок (хоровод), гра на шумових і музичних інструментах – (*тілесна гра*), сприяють більш яскравому прояву творчих здібностей дорослого, що з терапевтичної точки зору коректує її емоційний і психічний стан;

- музика + література (*музичні оповідання*) – це може бути спів, декламація, розповідь, одним словом твори, які створюють ритмічну, динамічну і словесну виразність;

- музика + малювання (*музикомалювання*), як терапевтичний комплекс, дозволяє «творити» пензликом, балончиком, власними руками, на папері, на підлозі, на стіні та ін., завдяки чому розвивається моторика пальців (малюнки пальцями) і рук, у дорослих і дітей, пробуджується емоційно-образна і творча атмосфера, яка попереджає і долає психологічний дискомфорт у навчальній діяльності;

- музика + іграшка (*гра з іграшками*) дозволяє розкрити індивідуальний внутрішній світ людини, її мотивацію, оточення. Створення емоційного музичного фону приводить до активності або пасивності, зняттю агресивних проявів;

- музика + дихання (*дихальні вправи*) індивідуалізують мовний слух людини.

Складовими мовного слуху виступають:

1) Фізичний слух – це вміння розрізнити гучність звуку, наприклад, голосно – тихо та ін.

2) Фонематичний слух – це вміння правильно говорити, відтворювати звукову та ритмічну структуру слова.

3) Висотний слух – це вміння чути мелодію, висоту звуку тощо.

4) Тональний слух – це вміння людини розрізнити різні тембри у навколишньому світі (голоси людей, тварин, птахів, звучання різних музичних інструментів, звуки природи) та інтонації.

5) Ритмічний слух – це вміння відчувати темпоритм мовлення, що в свою чергу позитивно впливає на нервову систему та психічний стан людини.

- музика + театр (драматизація під музику) – це синтез музики, співу, танцю, руху. Налаштування людини на вираження власних емоцій засобами театралізації, мізансцен, ігрової діяльності, вправ, етюдів під музику носять як релаксаційний так і стимулюючий ефект;

- музика + рух (кінезітерапія) – це використання різних лікувальних рухових вправ для відновлення організму людини після стану інтелектуального перенапруження;

- музика + сміх (сміхотерапія) – це профілактичний засіб для зняття стресів, що є головним завданням естетотерапії як психолого-педагогічної діяльності .

Застосування вище перерахованих напрямів формують компетентного фахівця із відповідними компетентностями, а саме здатністю до продуктивного мислення та вмінням втілювати в дію новітні технології навчання та інноваційні методичні знахідки. використання і

Таким чином, цілеспрямоване засвоєння і використання засобів мистецької естетотерапії на теоретичних і практичних засадах в сучасних закладах неперервної професійної освіти, позитивно впливатиме на інтелектуальний та особистісно-соціальний розвиток кожної особистості, в також сприятиме удосконаленню професійних якостей дорослих.

Список використаних джерел

1. Голінська Т.М., Владимірова А.Л. Актуалізація превентивних функцій естетотерапевтичних засобів у природних умовах освітнього процесу. *«Problems and perspectives of modern science and practice»*. 16 th International scientific and practical conference «prospects for the development of modern science and practice» (11-12 may, 2020), 419 с.
2. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
3. Мірошніченко Т.В. Психолого-педагогічний потенціал засобів естетотерапії у роботі з молодшими школярами. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2015. Вип. № 50. С. 280 – 279.
4. Федій О.А. Естетотерапія. Навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2007. 256 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ З ТЕХНОЛОГІЇ ПРАЦІ

Вовк Ю. Ю., здобувачка вищої освіти Кременчуцького національного
університету імені Михайла Остроградського

Науковий керівник: **Беспарточна О. І.**, кандидатка педагогічних наук, доцентка.
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

Актуальність розвитку правової компетентності вчителів трудового навчання залежить від їхньої готовності організувати навчально-виховний процес для послідовної реалізації інтересів дітей та прав підростаючого покоління. На зміну традиційній адміністративній діяльності має прийти творча діяльність, яка сприяє формуванню та суттєво впливає на характер соціальних запитів до системи освіти. У зв'язку з цим актуалізується питання формування правової компетентності вчителів трудового навчання, вирішення якого забезпечує переосмислення вчителями своєї професійної діяльності на практиці.

Отже, в українській системі освіти зростає потреба у вчителях, здатних організувати навчально-виховний процес в інтересах дитини та послідовно реалізовувати права підростаючого покоління, а отже, необхідною є підготовка педагогів до такої правоосвітньої діяльності. Соціальні зміни суттєво впливають на характер соціальних вимог до системи освіти. Насамперед це стосується формування правової освіти фахівців усіх профілів, у тому числі й педагогічних. Сьогодні держава потребує педагогічних кадрів, які обізнані з законами та нормативно-правовими актами у сфері освіти. Такі фахівці є лідерами, змінотворцями та творцями, здатними професійно реагувати на «виклики» суспільства та мінливі суспільні вимоги до освіти.

Проблема полягає в тому, що вчителі, що викладають технологію праці, можуть стикатися з недостатньою розробленістю або неповнотою їх правової

компетентності. Це може включати обмежене розуміння чинного законодавства, пов'язаного із навчанням у галузі технологій та праці, або відсутність практичних навичок у використанні цих правових норм у конкретних ситуаціях в навчальному процесі. Такі проблеми можуть впливати на ефективність викладання, взаємодію з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, а також викликати негативні юридичні наслідки для вчителів.

Мета дослідження полягає в розкритті та вивченні особливостей правової компетентності вчителів, які викладають технологію праці. Дослідження спрямоване на визначення рівня обізнаності вчителів із законодавством у галузі технологій та праці, а також на виявлення можливих проблем та недоліків у їхній правовій компетентності.

Так, Є. Аграновська приймає як робоче визначення правової компетентності вчителя об'єднання характеристик підготовки до правової діяльності, правового мислення та компетентності у правовій діяльності. О. Панова в цілому погоджується з можливістю використання такого визначення, але не погоджується з поглядами вищезазначених авторів. Когнітивний елемент готовності до правової діяльності О. Панова розглядає як наявність певного обсягу правових знань і на практиці включає в готовність адекватність правових дій у різних ситуаціях; також на думку автора, психофізіологічні особливості особистості, що виражаються в ступені потреби в оволодінні правовими знаннями і навичками проблемними є також включення елемента «дієздатність». Автор вважає, що правоздатність пов'язана з підсистемою життєвого досвіду, знань, умінь і навичок людини. Вона характеризує правовий потенціал педагога. Готовність до правової діяльності зумовлена особливостями мотиваційної сфери особистості та внутрішніми переконаннями щодо необхідності реалізації правового потенціалу [6].

На основі аналізу наукових досліджень Т. Зульфгарзаде, А. Зубко та інших, О. Іваній робить висновок, що структура правової компетентності вчителя

включає правосвідомість, правове мислення, готовність і здатність до правової діяльності.

Так, А. Коротун розглядає правову компетентність як інтегральну властивість особистості, засновану на усвідомленні правових цінностей, що відображає готовність і здатність застосовувати систему правових знань і вмінь при здійсненні соціально-правової діяльності, яка дозволяє особистості мобілізуватися для ефективного здійснення цієї діяльності. Джерела.

С. Балоніна визначає поняття «правова компетентність» як об'єктивну характеристику, що являє собою максимальну сукупність повноважень, прав, обов'язків, компетенцій, знань, умінь і навичок у певній професійній сфері, якими повинна або може володіти людина [1].

Особистісні критерії правової компетентності вчителя трудового навчання:

1) емоційність емоційна насиченість, стійкість і глибина почуттів; відповідність емоційного стану вчителя діяльності учнів; м'якість реагування вчителя на хвилювання учнів; впевненість у педагогічному мисленні та поведінці; задоволеність результатами роботи. На жаль, майже всі вчителі забувають про "професійне" забарвлення свого голосу. Нервова монотонність з металевим відтінком – ця якість вчителя дратує і пригнічує учнів; 2) виразність мовлення – ця якість характеризує змістовність, яскравість, образність і переконливість мовлення вчителя. Щоб розвинути голос і оволодіти зовнішніми засобами виразності, необхідно рефлексувати над своєю поведінкою і практикувати спеціальні вправи з ораторського мистецтва; 3) творче начало особистості вчителям, як і письменникам, доводиться створювати власну внутрішню і зовнішню біографію. Але вони повинні робити це творчо, винахідливо та оригінально. Ось чому навіть найрозумнішим і найдисциплінованишим учням часто стає нудно на уроках. А це вже вирок вчителю; 4) організаційні здібності, котрі необхідні для забезпечення роботи вчителя і створення хорошого учнівського колективу; 5) почуття гумору, дітям подобаються різні вчителі, але серед них їм подобаються веселі вчителі. 6)

наполегливість, дисциплінованість – наполегливість означає вміння досягати поставлених цілей і доводити прийняті рішення до кінця, а дисциплінованість – свідоме підпорядкування своєї поведінки суспільним правилам.

Компетенції в галузі медіатехнологій включають. володіння методами, прийомами, засобами соціалізації та розвитку суб'єкта навчання; володіння прийомами управління (педагогічний аналіз, цілепокладання, планування та організація); вміння управляти інноваційним процесом (планування, проведення та аналіз експериментів); володіння навичками узагальнення та передачі досвіду; компетентність у професійному самовдосконаленні.

Найбільш повне тлумачення дає К. Безукладніков, який визначає професійну компетентність (у даному випадку правову) як особистісне психологічне утворення, що формується під впливом предметних дисциплін і психолого-педагогічних блоків у процесі професійної підготовки вчителя, а також когнітивних і поведінкових аспектів, Вона включає в себе довготривалу готовність вчителя до професійної діяльності як інтегративну характеристику особистості [3].

Спираючись на вимоги Державного стандарту освіти та логіку визначення К. Безуграднікова, подаємо уточнений варіант визначення правової компетентності. Під правовою компетентністю розуміється психологічне утворення, що формується дисциплінами базової та варіативної частин професійного циклу в процесі середньої освіти, яке разом з когнітивним і поведінковим аспектами включає в себе довгострокову готовність педагогів до професійної діяльності як інтегративну характеристику особистості. Довгострокова готовність як інтегративне особистісне утворення включає мотиваційно-вольовий, ціннісно-поведінковий, оцінно-рефлексивний та рефлексивний елементи, тоді як інформаційний, практичний та операційний аспекти стосуються знань, умінь і навичок, компетенцій [4].

Правова компетентність вчителів технології праці є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки та впливає на ефективність їхньої роботи в

освітньому середовищі. Сутність правової компетентності полягає в здатності вчителя вірно та своєчасно застосовувати нормативно-правові акти, що регулюють освітні процеси, забезпечуючи права та обов'язки всіх учасників навчально-виховного процесу. Одним із основних аспектів правової компетентності вчителів технології є розуміння та використання законодавчих норм, що регулюють їхню діяльність. Це включає в себе знання освітніх законів, нормативів, правил та стандартів, які визначають вимоги до викладання технології праці та безпеки на роботі.

Список використаних джерел:

1. Абрамова І. Г. Прямоефірна програма: сутність, проблематика створення та функціонування. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. 2013. № 1. С. 38-43.
2. Алексюк А. М. Порівняльно-педагогічний аналіз двох систем (технологій) навчання у вищій школі. *Гуманітарні аспекти реформування і розвитку національної системи освіти*. Київ, 2008. С. 103-111.
3. Андреева Г. І. Організація і методика економічного аналізу : навчальний посібник. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 294 с.
4. Байбара Т. М., Бібік Н. М. Я і Україна. Київ: Форум, 2005. 183 с.
5. Байденко В. І. Про можливість побудови єдиного макета освітнього стандарту країн СНД як динамічної моделі норми якості вищої освіти. 40 с.
6. Баханов К. О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти. Монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2005. 384 с.
8. Бербец В. В. Діагностика навчальних досягнень учнів під час виконання творчих проектів. *Проектно-технічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика*. Київ : Наук. світ, 2003. С.86-102.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДЛЯ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Герасименко Ю.С., докторка економічних наук, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Умови воєнного стану створюють унікальні виклики для розвитку освіти кваліфікованих фахівців. Напрямки розвитку освіти для цієї групи людей:

1. Військова освіта та стратегічне планування – розвиток програм, спрямованих на навчання керівників та командирів з військової стратегії, тактики, лідерства та управління у кризових умовах.

2. Медична освіта та надання допомоги в зоні конфлікту – навчання медичних фахівців щодо екстрених медичних процедур, реанімації, травматології та психологічної підтримки для роботи у воєнних умовах.

3. Кібербезпека та кібероборона – освіта у галузі кібербезпеки для захисту від кібератак, які можуть бути особливо актуальними під час війни або конфлікту.

4. Гуманітарні професії та допомога у військових конфліктах – освіта для працівників гуманітарних організацій, які надають допомогу в зоні конфлікту: волонтерство, організація гуманітарної допомоги, медична та психологічна допомога.

5. Комунікаційні технології та інформаційна безпека – освіта щодо захисту інформації та розвитку комунікаційних технологій для забезпечення безпеки комунікацій у воєнних умовах.

6. Міжнародні відносини та дипломатія в умовах конфлікту – освіта для дипломатів та представників міжнародних організацій, спрямована на миротворчість, конфліктологію та міжнародне право.

Ці напрямки допомагають підготувати кваліфікованих фахівців до роботи в умовах воєнного стану, надаючи їм необхідні знання та навички для ефективної реакції на виклики, що виникають у цих складних ситуаціях.

Агресивні дії Російської Федерації проти України, які почалися 24 лютого 2022 року, стали викликом для існування нашої держави, її незалежності та єдності. Основні проблеми у сфері освіти, що виникли внаслідок цього:

1. Небезпека для життя та здоров'я учасників освітнього процесу та обмеження доступу до основних потреб особистості.
2. Масштабне руйнування освітньої інфраструктури, включаючи пошкодження приміщень навчальних закладів та навчально-технічних засобів.
3. Примусове масштабне переміщення учасників освітнього процесу по Україні та за кордон, що призвело до втрат серед учнів і педагогічного персоналу.
4. Ускладнення доступу українських школярів та студентів до освіти та порушення неперервності навчального процесу.
5. Втрата управлінського контролю над освітою на територіях, що перебувають під тимчасовою окупацією або в зоні активних бойових дій. Примусове переорієнтування українських учнів на російські навчальні програми та мову навчання.
6. Зменшення видатків державного та місцевих бюджетів на освіту.
7. Необхідність розвитку приватного освітнього сектору на рівнях дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Із початком повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року, соціально-економічна структура України потрапила під удар ворожих дій, що призвело до значних руйнувань та пошкоджень інфраструктури, включаючи будівлі загальносупільного значення, серед яких значна кількість освітніх закладів. Деякі міста та села України були повністю знищені російською артилерією та авіаційними бомбардуваннями, що змусило мешканців цих територій масово евакуюватись, уникаючи зон окупації та

активних бойових дій.

Згідно з висновками експертів ЮНІСЕФ, російська агресія проти України створила безпосередню та зростаючу загрозу життю та добробуту 7,5 мільйонів українських дітей. Гуманітарні проблеми постійно поглиблюються та зростають. Сотні дітей загинули або отримали поранення, кожна секунду діти стикаються зі значними травмами від насильства, яке оточує їх. Сотні тисяч з них втратили доступ до безпечної води та електроенергії через пошкодження інфраструктури [1].

Війна в Україні призвела до руйнівних наслідків для дітей у таких масштабах і темпах, що не було спостережено з часів Другої світової війни, – повідомляє ЮНІСЕФ. Наслідком воєнних дій стали потреби у негайній гуманітарній допомозі для 3 мільйонів дітей в Україні та понад 2,2 мільйонів дітей у країнах, які приймають українських біженців. Переміщення, як внутрішнє, так і зовнішнє (за кордон), зачепило кожного другого дитини із трьох.

За даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини, щодня в Україні в результаті російських атак із застосуванням вибухової зброї в населених пунктах загивають двоє дітей, а четверо отримують поранення. Цивільна інфраструктура, яка є важливою для дітей, постійно піддається пошкодженням чи руйнуванням. Постійна війна та масштабні переміщення призводять до знищення джерел заробітку та економічних можливостей для українців. Це призводить до того, що багато сімей залишаються без достатнього доходу для задоволення основних потреб і не можуть забезпечити своїм дітям належної підтримки [2].

За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 1 серпня 2022 року, без врахування зон активних воєнних дій, загинуло 358 дітей, а 693 дитини були поранені [3].

Система освіти України опинилася перед новими умовами функціонування, ставши перед освітніми керівниками з питань, які досі не були вирішені. З початком війни Міністерство освіти і науки України (МОН) продовжило свою

роботу, підтримуючи постійний зв'язок з обласними департаментами освіти та керівниками закладів вищої освіти. МОН звернулося до міжнародних партнерів, включаючи міністрів країн ЄС, з проханням надати підтримку системі освіти України. Одночасно було припинено співпрацю в галузі освіти та науки з РФ і відповідними державними органами країн, що підтримали воєнну агресію проти України.

Для забезпечення безпеки у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) було тимчасово припинено навчальний процес і оголошено перерву. Після цього освітній процес відновлювався з використанням різних форм: онлайн (за допомогою ІТ-технологій та дистанційного доступу в областях, що перебувають близько до зон бойових дій), офлайн (на територіях, що знаходяться подалі від зон бойових дій) та в комбінованому режимі.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), фахової передвищої (ЗФПО) та вищої освіти (ЗВО) опинилися в нових умовах, оскільки студенти та викладачі цих закладів активно долучалися до Збройних сил України (ЗСУ) та територіальної оборони. Деякі викладачі навіть продовжували викладати студентів прямо з лінії фронту.

Міністерство освіти розробило ряд важливих рекомендацій для організації навчального процесу в закладах професійної (професійно-технічної), фахової підготовки та вищої освіти. Зокрема, у ЗП(ПТ)О запропоновано проводити теоретичну частину навчальної програми за допомогою технологій дистанційного навчання, що не вимагає фізичної присутності студентів та викладачів у навчальних закладах. Щодо практичної складової (виробничого навчання та практики), було рекомендовано використовувати навчальні майстерні, лабораторії, полігони та місця на підприємствах для здійснення практичних занять. Якщо здійснення виробничої практики стає неможливим у звичайному режимі, рекомендується створити можливість проходження практики за допомогою технологій дистанційного навчання, а частину практичного навчання,

яку неможливо виконати дистанційно, перенести на період після закінчення воєнного стану.

У червні 2022 року було ухвалено Закон України № 2312-IX, який вносить зміни до діючого Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». Ця нова нормативна ініціатива набрала чинності з 1 липня 2022 року. Запропоновані зміни мають на меті адаптацію професійно-технічної освіти до реалій війни та поточного ринку праці. Прогнозується, що нововведення сприятимуть зменшенню безробіття та допоможуть швидкій перекваліфікації тих осіб, хто втратив свою роботу. Закон передбачає такі можливості:

- здобуття професійно-технічної освіти без обов'язкового отримання повної загальної середньої освіти, яку можна буде отримати у будь-який інший час за рахунок бюджету;
- безкоштовне отримання другої робітничої професії через 3 роки після отримання попередньої професії при наявності страхового стажу та вільних місць у професійно-технічних навчальних закладах;
- отримання освіти за іншою професією за рахунок державного бюджету до завершення 3 років або відсутності підтвердженого страхового стажу. Це може стати актуальним, якщо особа, здобувши певну професію, здоров'ям втратила змогу працювати за отриманою раніше кваліфікацією, або для термінового забезпечення державних (регіональних) потреб у фахівцях;
- прийняття до професійно-технічних навчальних закладів без врахування місця реєстрації особи; отримання часткових професійних кваліфікацій через короткострокові програми для відповіді на конкретні потреби у відновленні країни;
- розподіл державного замовлення не лише на підготовку кваліфікованих працівників, а й на їхню перепідготовку та підвищення кваліфікації, враховуючи сучасні потреби держави. Додатково, місцеві органи влади тепер отримали законодавчі повноваження щодо утримання державних

професійно-технічних навчальних закладів до їх передачі в комунальну власність [4].

Крім того, встановлено механізм захисту від недообґрунтованої реорганізації чи ліквідації цих навчальних закладів на протязі 10 років.

Отже, умови воєнного конфлікту визначають ряд напрямків для розвитку освіти для кваліфікованих фахівців:

✓ Гнучкість і трансформація. Необхідність адаптації освітніх програм та методик навчання до нових умов конфлікту для забезпечення неперервності освітнього процесу.

✓ Забезпечення безпеки. Розробка та впровадження заходів для забезпечення безпеки учасників освітнього процесу під час конфлікту.

✓ Онлайн-та офлайн-формати. Використання інноваційних технологій для проведення навчання у віддалених регіонах або в умовах воєнного стану.

✓ Підготовка до нових реалій. Адаптація навчальних програм до потреб військового часу та сучасного ринку праці.

✓ Міжнародна співпраця. Розвиток міжнародної співпраці для підтримки освітніх ініціатив та отримання допомоги в умовах конфлікту.

✓ Гуманітарна підтримка. Розробка та впровадження програм психосоціальної підтримки для тих, хто потерпів від війни або зазнав травм.

✓ Зміна підходів до організації навчання. Реформування системи освіти для забезпечення доступу до навчання та перепідготовки в умовах військового конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Війна в Україні становить безпосередню загрозу для дітей / ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/donate-now>
2. 100 днів війни в Україні призвели до того, що 5,2 мільйона дітей потребують гуманітарної допомоги / ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press->

[releases/one-hundred-days-war-ukraine-have-left-52-million-children-needhumanitarian](https://www.gp.gov.ua/releases/one-hundred-days-war-ukraine-have-left-52-million-children-needhumanitarian)

3. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
4. «Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 19 червня 2022 року № 2312-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text>

ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

*Герасіна Д. І., здобувачка вищої освіти Університету Григорія Сковороди в
Переяславі*

Для забезпечення реалізації основних освітніх програм з високою ефективністю, здійснення належних реформ щодо дистанційного та інноваційного навчання, які відповідали всім сучасним вимогам, є неабияким важливим процесом у розвитку освіти України.

Розробка дистанційних курсів стає корисною для забезпечення рівного доступу до освітніх можливостей для всіх студентів, особливо для працюючих, або для тих, що навчаються паралельно в інших закладах вищої освіти України або закордоном. Освітні приватні організації та державні установи у всьому світі підтримують використання та розвиток дистанційного навчання накопичуючи педагогічно-методичний досвід для подальшого розвитку.

У сучасному світі термін «дистанційна освіта» з'явився завдяки потребам суспільства та за короткий період часу об'єднав всі переваги використання сучасних технологій у навчальному процесі, а саме використання соціальних мереж спілкування та мультимедійних засобів разом із традиційними методами. Українське законодавство підтримує стрімкий розвиток дистанційної освіти. Про

це заповнюють різні положення та нормативні документи законодавства України стосовно цієї тематики, а саме Закон України «Про освіту», «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні», «Положення про дистанційне навчання», державна програма «Освіта» та ін.

Виходячи з дослідження очевидним є низка переваг дистанційного навчання у ЗВО [4, с. 243]:

- доступ до отримання знань, незалежно від місцезнаходження студента чи викладача;
- зниження витрат ЗВО (оренда приміщення, комунальні послуги, тощо);
- можливість проведення занять для досить великої аудиторії студентів;
- збільшення обсягу самостійної роботи;
- підвищення рівня знань, за рахунок використання сучасних засобів ІКТ.

Існує велика кількість різноманітних додатків та програм, які допомагають не тільки ближче познайомитися з дистанційною освітою, а також зробити навчання не менш цікавим та доступним для широкого кола користувачів. Такі відомі програми як Microsoft Teams та Zoom активно застосовуються у процесі проведення занять в університетах, школах. Також досить просто створювати власні продукти-презентації, таблиці, графіки та схеми за допомогою таких онлайн-додатків як Quizlet, Kahoot, Educaplay, Topgrade та інші. Власні розроблені активності можна відобразити за допомогою онлайн-дошок – Idroo, Miro, Awwaap, Webwhiteboard [2, с. 82].

З використанням інформаційних технологій і мережі Інтернет з'являються нові можливості. Для розвитку навичок та умінь іншомовного спілкування пропонуємо якісні освітні ресурси, які стануть у нагоді учням старшої школи у процесі вивчення англійської мови:

- British Council Learn English – ресурс для вивчення англійської мови від Британських рад, департаменту уряду Великої Британії, що займається

поширенням британської культури. На сайті можна вивчати граматику, лексику, покращувати навички з письма та вимови.

- My language exchange – ресурс, завдяки якому можна попрактикуватися та вивчати іноземну мову з носіями мови за допомогою електронної пошти, текстового чату, голосового чату або зустрічі.

- Speaky – це своєрідна лінгвістична соцмережа, як мовний Facebook. Тут можна спілкуватися з людьми з усього світу, просто обравши необхідну для розмови мову. Після реєстрації ресурс пропонує список можливих співрозмовників, які наразі є он-лайн. Той, хто бажає поспілкуватися може написати людині, котра зацікавила, додати її до друзів і продовжити комунікацію у відеочаті.

- Hello Talk – ресурс, на якому можна спілкуватися у текстових чатах та обмінюватися голосовими повідомленнями. Представлено понад 100 мов, і для зручності є опція завантажити додаток на телефон. Native speakers можуть коригувати вимову та правопис.

- EnglishDom – сучасна екосистема для вивчення англійської мови. Для здобувачів вищої освіти доступні завдання на платформі, на сайті та в мобільних додатках: цифровий підручник, додаток для вивчення нових слів, онлайн-тренажер,

- YouTube-канал, блог, розмовні клуби. Також на сайті можна залишити безкоштовну заявку та дізнатися про актуальні пропозиції для здобувачів вищої освіти.

Мережа Інтернет створила чудову можливість для дистанційної форми навчання англійської мови здобувачів вищої освіти. Удосконалення технологій тепер дозволяє учням старшої школи навчатися англійською мовою повністю онлайн, слухати різноманітні заняття та брати участь у дискусіях на конкретні теми. Особливої уваги заслуговує можливість, що надається в межах застосування YouTube, де здобувачам вищої освіти представлені зразки правильної вимови,

граматичні роз'яснення, корисний тематичний вокабуляр. За бажанням вони можуть отримати субтитри до мовлення представленого відео, а у разі необхідності їх переклад та ін..

Щодо вивчення англійської мови, то існує безліч онлайн-програм, які зроблять процес засвоєння мови інтерактивним та доступним. Програми можуть поділятися за розділовими тематиками. Наприклад, Reading, Listening, Vocabulary, Grammar, Speaking. Такі додатки як News in Levels, Esl.lab.com, Real-English.com, Englishclub.com, Esl-galaxy.com можна знайти величезну кількість активностей, вправ та інтерактивних завдань.

Перелічені вище онлайн-програми та додатки допомагають полегшити роботу в системі онлайн світи, особливо для тих, хто тільки починає знайомитися з тонкощами дистанційного навчання. Дані онлайн-інструменти допомагають зрозуміти, що заняття дистанційно ні чим не відрізняються від занять очних.

Отже, використання дистанційного навчання в освіті було і залишається досить проблематичним питанням, так як живе особисте спілкування між вчителем і студентом починає відходити на задній план. Сьогодні ця проблема поступово вирішується за допомогою найсучасніших інструментів для синхронного та асинхронного зв'язку, які удосконалюються з кожним днем задля підвищення інтерактивності. Слід зазначити, що тільки завдяки поєднанню педагогічних знань і сучасних технологій можна реалізувати успішний курс дистанційного навчання іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Методичне об'єднання вчителів дистанційного навчання: URL http://vin-distanziyne.at.ua/index/virtualne_mo/0-14.
2. Рогульська О. О. Актуальні методологічні підходи до підготовки майбутніх учителів іноземної мови. *Освітній простір України* : науковий журнал

Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 13. С. 82–88.

3. Dichanz H. E-Learning: Begriffliche, psychologische und didaktische Überlegungen zum «electronic learning» 2019 from http://www.medienpaed.com/00-2/dichanz_ernst1.pdf

4. Gabriela Hoppe (2013). Classification and Sustainability Analysis of E-learning Applications. *Universitat Hannover*. 243.

МІЖНАРОДНА СЕРТИФІКАЦІЯ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗП(ПТ)О ЗА ВИМОГАМИ EN ISO

Геревенко А. М., старший викладач кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Запропонований матеріал розглядає питання міжнародної сертифікації інженерно-педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти з акцентом на галузь зварювання відповідно за вимогами EN ISO. Прикладом буде опис практичного досвіду підвищення кваліфікації в Міжгалузевому учбово-атестаційному центрі Інституту електрозварювання імені Є.О. Патона [1].

Учбово-атестаційний центр розробив програми навчання та підвищення кваліфікації для викладачів і майстрів виробничого навчання в галузі зварювання. Ці програми побудовані за модульним принципом та включають психолого-педагогічну, професійно-теоретичну та професійно-практичну підготовку. Враховані вимоги стандартів якості EN ISO, технологічні особливості та сучасні методи навчання за напрямком професійної діяльності.

Процес міжнародного підвищення кваліфікації включає тестування з

теоретичних та практичних аспектів. Учасники, які успішно завершують курс, отримують посвідчення та сертифікат про підтвердження професійної компетентності.

Учбово-атестаційний центр проводить атестаційний процес для майстрів виробничого навчання, що включає перевірку теоретичних знань та практичних навичок за міжнародним стандартом ISO 9606-1. Успішні учасники отримують посвідчення про підвищення кваліфікації, сертифікат відповідно до міжнародного стандарту, а також диплом Міжнародного практика по зварюванню.

Міжнародна сертифікація інженерно-педагогічних працівників в галузі зварювання згідно з EN ISO відзначається визнанням кваліфікації на міжнародному рівні, відповідністю стандартам якості та підготовкою висококваліфікованих робітників. Цей підхід також сприяє постійному оновленню знань і навичок фахівців, відповідаючи вимогам сучасності та стандартам ДСТУ EN ISO.

Підготовка кваліфікованих робітників за вимогами сьогодення та стандартами ДСТУ EN ISO є важливим завданням для багатьох підприємств і організацій [2]. Тому виробництва все частіше наголошують закладам професійної освіти про важливість впровадження в навчальну програму вивчення вимог міжнародних стандартів з кожної професії для подальшого забезпечення відповідної якості з боку молодих та недосвідчених кваліфікованих робітників під час виконання своїх професійних обов'язків[3].

Проходження міжнародної сертифікації інженерно-педагогічними працівниками закладів професійно-технічної освіти підвищує імідж професійної (професійно-технічної) освіти, рівень професійної майстерності педагогічних працівників, рівень професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих, розвиток державно-приватного партнерства, підготовку конкурентоспроможного та професійно-мобільного кваліфікованого робітника, тісну співпрацю з працедавцями та ключовими стейкхолдерами. Процес

сертифікації також може включати періодичне оновлення знань і навичок, щоб фахівці залишалися актуальними в своїй галузі, враховуючи останні технологічні та стандартні зміни [4].

У висновку можна визначити, що сертифікація за міжнародними вимогами розкриває нові можливості для закладу освіти, педагогічних працівників та майбутніх кваліфікованих працівників. Вона сприяє підняттю іміджу професійної (професійно-технічної) освіти, розвитку професійної майстерності педагогічних працівників, підготовці конкурентоспроможного та професійно-мобільного персоналу, а також укріпленню державно-приватного партнерства та співпраці з працедавцями та ключовими стейкхолдерами. Процес сертифікації, зокрема його періодичне оновлення, дозволяє фахівцям залишатися відповідними до вимог сучасності та стандартів ДСТУ EN ISO.

Список використаних джерел:

1. Навчання та підвищення кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання в галузі зварювання. Міжгалузевий учбово-атестаційний центр Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України. [URL: https://muac.kpi.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=6](https://muac.kpi.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=6)

(дата звернення: 12.12.2023)

2. Шевчик Ю.В. Розвиток наставництва, коучингу та навчання персоналу на підприємстві (2022).

URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3dd396fa-f4ee-4765-8dac-a1ab597a91b0/content>

3. Геревенко А. Підготовка кваліфікованих робітників в ЗП(ПТ)О за вимогами стандартів ДСТУ EN ISO. *V Всеукраїнський відкритий науково-практичний онлайн-форум «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії»* електронний зб. мат. Усеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 21 – 23 вересня 2023 р. С. 134 – 136. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737359>

4. Геревенко А. Розвиток матеріально-технічної бази сучасного ЗП(ПТ)О. Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: *матеріали VI Всеукраїнського науково-методичного семінару (4 листопада 2022 р.)*. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Глухів, 2022. С. 62-66.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЛАТФОРМ У НАВЧАННІ ДОРΟΣЛИХ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗМІН РИНКУ ПРАЦІ

Головко Д. Ю., старша викладачка кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

В умовах стрімкого технологічного прогресу та швидко змінного соціально-економічного ландшафту сучасного суспільства, освіта стає необхідним інструментом для успішної адаптації дорослих до нових реалій на ринку праці. Великою цінністю та попитом користуються фахівці, здатні до неперервного навчання, саморозвитку та самовдосконалення. Особливий акцент робиться на їхній здатності легко «вливатися» в колектив, активно слухати, володіти емпатією та лідерськими здібностями [2]. Здатність до неперервного самовдосконалення, гнучкість у розвитку нових навичок та готовність до саморозвитку визначають модель успішного працівника в умовах швидкого технологічного розвитку та глобальних змін.

Четвертий звіт «Future of Jobs 2023» [1], який було представлено на Всесвітньому економічному форумі, вказує на особливе значення трансформаційних змін, які відбуваються на світовому ринку праці, для людей працездатного віку. Ці зміни обумовлені посиленням економічного й

геополітичного напруження, соціальними й екологічними викликами, конфліктами, а також інноваційними та технологічними зрушеннями, зокрема розвитком штучного інтелекту. У такому сценарії освіта набуває роль стратегічного інструменту для підготовки кадрів, здатних адаптуватися до непередбачуваних обставин та ефективно працювати у різних галузях.

Сучасні тенденції вимагають постійного самовдосконалення та готовності акумулювати нові навички. Саме у цьому контексті важливим виявляється використання інтерактивних платформ у процесі навчання дорослих. У порівнянні з традиційними методами, які часто обмежені у засобах індивідуалізації, інтерактивні платформи пропонують ряд переваг, що відкривають нові можливості для ефективного навчання та розвитку особистості:

- інтерактивні платформи дозволяють навчатися у власному темпі за своїми інтересами, що забезпечує можливість поєднувати навчання з професійною діяльністю;
- інтерактивні платформи швидко адаптуються до змін у вимогах ринку праці, надаючи актуальні матеріали та завдання, спрямовані на розвиток важливих навичок;
- системи відстеження прогресу дозволяють користувачам оцінювати успішність та виправляти слабкі місця в навчанні, забезпечуючи оптимальні умови для вдосконалення.

Подальша адаптація до нових викликів на ринку праці передбачає створення та впровадження відповідних платформ та інструментів для навчання дорослих. Розробка інтерактивних онлайн-курсів, спрямованих на засвоєння ключових компетентностей, що визначають успішне працевлаштування в умовах інновацій та швидкої технологічної динаміки, може стати ефективним рішенням. Використання інтерактивних симуляторів та тренажерів відкриває можливість для практичного відпрацювання навичок у реальних умовах, що особливо актуально для професій, де практичний досвід відіграє важливу роль, таких як медицина,

пожежна безпека, авіація, електротехніка тощо [3]. Адаптуватися до нових професійних вимог допомагають платформи, що зводять дорослих здобувачів освіти з експертами галузі для отримання персональних консультацій та навчання.

Важливим елементом стратегії підготовки до змін на ринку праці є не лише вибір відповідних інтерактивних платформ, але і їхнє систематичне оновлення та розширення. На фоні росту обсягів інформації та швидкої технологічної динаміки, планування і впровадження нових засобів має базуватися на огляді та аналізі існуючих рішень та врахуванні сучасних тенденцій у сфері освіти для дорослих. Розглянемо кілька відомих платформ, які вже успішно використовуються для підготовки дорослих до змін на ринку праці. Prometheus, Coursera, eDX, EdEra та KhanAcademy пропонують масові відкриті онлайн-курси з усіма модулями та курсами, які можуть бути адаптовані для навчання дорослих. Ці платформи створюють можливість для здобуття актуальних знань та навичок у різних галузях, пристосовуючись до змін сучасного ринку праці. При використанні віртуальних лабораторій, як у випадку платформи Labster, навчання в галузі науки та технологій стає ще більш ефективним. Можливість взаємодії з віртуальним обладнанням та проведення експериментів надає практичний досвід, що є важливим для розвитку практичних навичок [5].

Такі інтерактивні платформи стають ключовим інструментом для розвитку цифрових навичок, які стають все більш важливими на ринку праці; критичного мислення, яке є важливим для вирішення проблем та прийняття обґрунтованих рішень; комунікаційних навичок, які є необхідним елементом співпраці та роботи в команді; рішучості, яка є важливою для досягнення поставлених цілей [4].

Загалом, використання інтерактивних платформ у навчанні дорослих виявляється важливим елементом стратегії підготовки до змін на ринку праці. Ці платформи допомагають створити гнучке, персоналізоване та ефективне навчальне середовище, що сприяє постійному розвитку та адаптації дорослих до викликів сучасного ринку праці. Вони не лише розширюють можливості освіти

для дорослих, а й впливають на їхнє успішне впровадження в різні сфери професійного життя, створюючи передумови для сталого успіху та розвитку в епоху невідворотних змін.

Список використаних джерел

1. The Future of Jobs Report 2023. World Economic Forum. URL : https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023?gclid=CjwKCAjwkeqkBhAnEiwA5UuM7spzYbRmbVwrjYutArJfhvqDxPPOa4wyGPlEJPODSuMzD05To-pwBoCoAcQAvD_BwE
2. Kornosenko O., Danisko O., Bondarenko V. Transversal competencies of students in the master's programs as a demand of the modern labor market. Pedagogical sciences. 2023. No. 81. P. 73–80. URL: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.81.289390>
3. Головка Д. Ю. Роль віртуальних симуляторів у формуванні навичок безпеки та підготовки до ринку праці. *Виклики та проблеми охорони праці в закладі професійної (професійно-технічної) освіти* : зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. інтернет-конф., м. Біла Церква, 26 жовт. 2023 р. 2023. С. 67–70. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738109>.
4. Головка Д. Ю. Цифрова трансформація у сфері освіти: виклики та можливості для підготовки кваліфікованих кадрів. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія "Педагогіка")*. 2023. № 11(17). С. 831–842. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737766>
5. Головка Д.Ю. Цифрові технології у формуванні практичних та дослідницьких навичок здобувачів освіти закладів професійної-(професійно-технічної) освіти. *Розвиток науково-методичної компетентності педагогічних працівників на засадах цифрової дидактики*: зб. матеріалів міжрегіонального науково-практ. семінару, м. Біла Церква, 23 бер. 2023 р. С.49–53 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738246>

ВАЖЛИВІСТЬ ВРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПСИХОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Горбачова Т. В., директорка Державного навчального закладу “Одеський професійний ліцей сфери послуг Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського”

Сучасній освіта звертає велику увагу на те, щоб кожен здобувач освіти міг максимально реалізувати свій потенціал та успішно вивчати матеріал. У цьому контексті питання психологічних та психолого-фізіологічних особливостей здобувачів освіти є не тільки актуальним, але й визначає перспективи покращення навчальних практик та підвищення якості освіти. Можна виокремити кілька аспектів, які підкреслюють актуальність цієї теми в сучасному освітньому середовищі. Сьогодні великого значення набуває індивідуалізація навчання. Сучасна парадигма освіти визнає унікальність кожного здобувача освіти. Врахування психологічних особливостей, стилів навчання та інтересів дозволяє підходити до кожного здобувача освіти індивідуально, забезпечуючи оптимальні умови для ефективного засвоєння навчального матеріалу.

Не менш важливими є технології та інновації в навчанні. Під час використання новітніх технологій у освітніх процесах важливо враховувати психологічні аспекти. Розуміння та врахування психологічних особливостей здобувачів освіти дозволяє ефективно інтегрувати ці технології та робити їх доступними для всіх.

Емоційний стан здобувачів освіти безпосередньо впливає на їхню здатність навчання та загальний успіх. Розуміння психічних особливостей допомагає створити позитивне та підтримуюче освітнє середовище.

Сучасне освітнє середовище може бути причиною стресу та втоми

здобувачів освіти через високий темп життя, складнощі вивчення матеріалу та соціальні тиск. Розуміння психолого-фізіологічних аспектів дозволяє розробляти стратегії для зменшення стресу та забезпечення позитивного психофізіологічного стану здобувачів освіти.

Сучасні глобальні виклики, такі як перехід до онлайн-навчання та глобальна конкуренція, вимагають врахування психологічних та фізіологічних аспектів для ефективного подолання труднощів та досягнення високих результатів.

Вивчення питання психічних та психолого-фізіологічних особливостей здобувачів освіти відкриває перспективи для розробки та впровадження інноваційних педагогічних підходів, які будуть враховувати індивідуальні потреби та забезпечувати високу якість навчання в сучасному освітньому середовищі.

Однією з ключових складових успішного навчання є не лише засвоєння знань, але й особистісний розвиток, врахування індивідуальних інтересів та підтримка мотивації. У сучасному освітньому середовищі, де навчання стає все більш інтерактивним і спрямованим на розвиток особистості, розгляд ролі особистісного розвитку, інтересів та мотивації стає надзвичайно актуальним. Навчання стає ефективнішим, коли здобувачі освіти не лише засвоюють факти, а й розвивають критичне мислення, самостійність та вміння працювати в команді.

Успіх у навчанні залежить від того, наскільки здобувач освіти має зрозумілі для себе цілі та внутрішній стимул для їх досягнення. Здатність педагогічного працівника підтримувати та розкривати потенційні джерела мотивації здобувачів освіти є важливим аспектом сучасного викладання.

Сучасний науковий підхід до навчання визнає, що успішність у навчанні залежить не тільки від засвоєння конкретних знань, але і від врахування психолого-фізіологічних аспектів, таких як ритми активності та відпочинку. Вивчення цих аспектів відкриває широкі можливості для оптимізації освітнього процесу та покращення якості навчання.

Ритми активності та відпочинку визначаються внутрішнім біологічним

годинником організму. Дослідження показують, що існують оптимальні періоди для навчання та кращого засвоєння матеріалу. Врахування цих біологічних ритмів дозволяє ефективніше розподілити час для навчання та відпочинку.

Багато досліджень свідчать, що когнітивні функції, такі як концентрація, пам'ять та рішення проблем, залежать від ритмів активності та відпочинку. Оптимальне використання цих ритмів може позитивно вплинути на увагу та здатність до запам'ятовування інформації.

Врахування індивідуальних ритмів активності дозволяє оптимізувати графік навчання. Важливо підлаштовувати інтенсивність навчальних зусиль до часів підвищеної активності, а періоди відпочинку використовувати для відновлення сил.

Врахування фаз відпочинку важливо не лише для оптимізації часу, але й для збереження психічного здоров'я. Застосування технік релаксації, таких як медитація чи дихальні вправи, сприяє зниженню стресу та покращує загальний стан здобувачів освіти.

У сучасному освітньому контексті, де прогрес та інновації визначають хід розвитку суспільства, важливо розглядати навчання як комплексний процес, у якому ключову роль відіграють не лише зміст та методика, але і психологічні та психолого-фізіологічні аспекти. Зазначення важливості врахування психологічних та психолого-фізіологічних особливостей для покращення якості освіти є визначальним в контексті створення ефективної та інклюзивної системи навчання.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Горденко С. І., кандидат історичних наук, доцент кафедри здоров'я і безпеки життєдіяльності Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Світове співтовариство в останні роки утворило інформаційну мережу глобального масштабу на базі комп'ютерних телекомунікацій, що визначило принципово новий рівень розвитку сучасного суспільства. Основними процесами, які в даний час визначають розвиток всіх сфер життя, є процеси глобалізації та інформатизації. Матеріальну основу цих процесів складають телекомунікаційні технології, які дозволяють сьогодні говорити про наявність деякого всесвітнього інформаційного простору. Основну роль в інформаційній підготовці суспільства відіграють вищі навчальні заклади. Вища школа здійснює комп'ютерну підготовку, методичне управління та підготовку кадрів для системи освіти в цілому. Створюючи свої інформаційні ресурси, включаючи їх у всесвітню мережу, вища школа впливає на всі сторони навчального процесу. Тому в даних умовах на перший план виходить задача формування інформаційної компетентності майбутніх учителів. Поняття компетентності доволі змістовне і різні точки зору на природу цього явища призводять до різних його визначень.

Інформаційна компетентність – це уміння за допомогою технічних засобів та інформаційних технологій самостійно шукати, аналізувати та добирати необхідну інформацію, обробляти її, зберігати та передавати.

Ця компетенція забезпечує навички роботи здобувачів з інформацією, що міститься в навчальних предметах і освітніх галузях, а також в навколишньому світі.

Інформаційно-комунікаційна компетентність – здатність здобувача

використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань [1].

Суспільство «епохи інформації» вимагає від випускника володіння навичками XXI ст.:

- критичного мислення і вміння вирішувати проблеми (гнучко адаптуватися у змінних життєвих ситуаціях, самостійно набуваючи необхідних знань);

- комунікативних навичок та навичок співробітництва;

- інформаційної грамотності (вміння швидко та ефективно шукати інформацію, критично та компетентно оцінювати та осмислювати інформацію, вміння творчо та креативно використовувати її);

- інформаційно-комунікаційної грамотності (використання комп'ютерних технологій як інструменту для спілкування, досліджень, організації, оцінювання інформації, володіння базовим розумінням етичних та правових питань, пов'язаних з доступом та використанням інформації).

Так, в широкому розумінні поняття «готовність до діяльності» трактується як готовність до життєвої практики в цілому, до входження в нову сферу, до самореалізації в творчій діяльності, до переносу знань і способів діяльності з однієї сфери в іншу, до діяльності в нових умовах, що постійно змінюються, до адекватної самооцінки.

У вузькому розумінні можна розглядати «готовність до педагогічної діяльності» як сукупність властивостей і якостей особистості учителя, що адекватно відображає структуру його педагогічної діяльності, як вирішальну умову швидкої адаптації випускника вузу до специфічних умов педагогічної праці, як можливість для подальшого професійного удосконалення. В період інформатизації освіти та швидкого розвитку інформаційних та комунікаційних технологій у майбутнього учителя повинна бути розвинена якісь готовності до максимального сприймання та засвоєння нового рівня цих технологій, особливо це актуально для майбутніх учителів. Застосування засобів інформаційно-

комунікаційних технологій в сучасній освіті ґрунтується на реалізації великої кількості можливостей самих інформаційних і комунікаційних технологій [3].

Варто зазначити, що на даний час, найбільш ефективно використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення певних педагогічно значимих цілей полягають в наступному:

1. Розвиток особистості, її підготовка до комфортної життєдіяльності в умовах сучасного інформаційного суспільства масової комунікації і глобалізації:

- інтенсифікація психолого-педагогічної взаємодії з метою розвитку мислення, формування системи знань, що дозволяють реалізувати побудову структури своєї розумової діяльності;

- формування і розвиток умінь здійснювати інформаційну діяльність по збору, обробці, передачі, збереженні інформації;

- розвиток здібностей до свідомого сприйняття інтегровано поданої інформації;

- розвиток умінь здійснювати інформаційно-пошукову, експериментально-дослідну діяльність на основі організації процесів моделювання, симуляції, імітації.

2. Реалізація соціального замовлення в умовах інформатизації, глобалізації та масової комунікації сучасного суспільства:

- підготовка професійних кадрів та спеціалістів, компетентних в області реалізації можливостей засобів і методів, інформаційно-комунікаційні технології у відповідній сфері життєдіяльності членів інформаційного суспільства;

- підготовка користувача до застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій різного рівня (від буденного використання до професійного);

3. Інтенсифікація всіх рівнів освітнього процесу системи неперервної освіти:

- підвищення ефективності і якості освітнього процесу за рахунок реалізації

унікальних, з точки зору педагогічних застосувань, можливостей інформаційно-комунікаційних технологій;

- забезпечення спонукальних мотивів (стимулів) до отримання освіти, що обумовлюють активізацію пізнавальної діяльності з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій;

- поглиблення міжпредметних зв'язків за рахунок використання сучасних засобів обробки інформації при вирішенні задач різних предметних галузей;

- реалізація ідей відкритої освіти на основі використання розподіленого інформаційного ресурсу.

Таким чином, сучасні інформаційні і комунікаційні технології відкривають доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають абсолютно нові можливості для творчості [2].

Отже, особистість педагога визначає стан освіти. Від рівня культури вчителя і його професійної підготовки, широкого кругозору і громадянської позиції безпосередньо залежать результати соціально-економічного і духовного розвитку суспільства. Задача підготовки педагогічних кадрів, що відповідають сучасним потребам, актуалізує проблему виявлення психологічних умов підвищення ефективності особистісного і професійного вдосконалення майбутнього вчителя в період навчання у вузі. Але на сьогоднішній день основним критерієм оцінки випускника педагогічного вузу є, в основному, знання, тоді як визначальним фактором успіху його професійної діяльності виявляється сформованість, цілісність його особистості, духовне багатство, моральний та естетичний образ. Сформованість цих якостей захистить молодого вчителя від професійної деградації.

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, в здобувачів вищої освіти потрібно формувати компетентності, що дозволяють користуватися такими технологіями і знаннями, які задовольняють потреби інформаційного суспільства. Саме тому важливим для здобувачів є не тільки вміння оперувати власними знаннями,

уміннями і навичками, а й бути готовими змінюватися відповідно до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформаційними потоками, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися впродовж усього життя, тобто бути компетентними.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інститут інформаційних технологій і засобів навчання АПН України, Університет менеджменту освіти АПН України, № 1(15), 2010.

2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Козяр М. М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців. Львів : Сполох, 2012.

3. Мехед Д. Б., Мехед О. Б., Швидки А. Л. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у мотивації навчальної діяльності студентів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць*. Вип. 31. Київ-Вінниця : ТОВ: фірма «Планер», 2012. С. 417–422.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ: ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Гуменний О. Д., кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України

Удосконалення освітнього процесу завдяки цифровим технологіям на сьогодні є ключовим напрямом освітніх реформ. Це не лише реакція на виклики сучасного світу, але й невід'ємна частина прогресу. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес відкриває безмежні можливості. Студенти отримують доступ до інтерактивних ресурсів, цифрових бібліотек, онлайн-курсів

від провідних світових університетів. Викладачі використовують сучасні технічні засоби для покращення якості навчання, створюючи наочні та ефективніші уроки.

Цифровізація в освіті також сприяє персоналізації навчання. Системи штучного інтелекту аналізують потреби кожного учня, адаптуючи навчальний матеріал відповідно до їхніх особливих інтересів та здібностей. Це дає студентам можливість працювати в індивідуальному темпі, одночасно зберігаючи мотивацію і глибоке занурення у процес навчання.

Важливим аспектом є також доступність освіти. Цифрові технології вирівнюють можливості для учнів із різних регіонів та соціальних верств, надаючи їм однаковий доступ до якісних освітніх ресурсів. Це забезпечує більшу інклюзивність та справедливість у сфері освіти.

Ще одним значущим аспектом цифровізації є підготовка студентів до життя у цифровому суспільстві. Вони навчаються використовувати сучасні інструменти, розвиваючи навички, які будуть необхідні їм у майбутньому. Це стосується не тільки професійних умінь, але й уміння критично мислити, аналізувати інформацію та працювати в команді.

Таким чином, інтеграція цифрових технологій у освітній процес є ключем до розвитку гнучких, адаптивних і компетентних особистостей, які зможуть ефективно працювати та вносити вклад у сучасний швидкозмінний світ.

Наразі цифровізація освіти є предметом дослідження багатьох провідних вчених і освітніх експертів. Висвітливо кілька ключових висновків із їхніх праць:

1. Sir Ken Robinson [1] відомий своїми ідеями щодо творчості у освіті та ролі технологій у розвитку індивідуальних талантів. Його ідеї про зміну освітніх систем, важливість розвитку креативності та індивідуальних талантів у дітей і молоді дістали широку підтримку в освітньому середовищі.

2. Nieder GL, Borges NJ, Pearson JC [2]. Їхні дослідження фокусуються на використанні онлайн-лекцій та впливові їх на успішність, стилі навчання, мотивацію до досягнень та гендерні аспекти студентів. Також розглядається аналіз

того, як різні стилі навчання і мотиваційні фактори впливають на успішність студентів, які використовують онлайн-лекції як основне джерело навчального матеріалу.

3. Marc Prensky [3] відомий концепцією "цифрових уродженців" (digital natives) і "цифрових іммігрантів" (digital immigrants)], підкреслює необхідність адаптації освіти до сучасних потреб студентів.

4. Tony Wagner [4], - автор, який зосереджується на розвиткові ключових навичок для досягнення успіху в 21 столітті, включаючи роль технологій у навчанні.

5. Salman Khan (Khan Academy), засновник Khan Academy, інноваційної освітньої платформи, що використовує відеолекції для індивідуалізації навчання.

Ці вчені та їхні ідеї відіграють ключову роль у формуванні сучасних поглядів на цифровізацію освіти і впливають на розвиток освітніх систем у всьому світі.

Marc Prensky, який ввів концепцію "цифрових уродженців" та "цифрових іммігрантів", підкреслює важливість адаптації освітніх систем до потреб сучасних студентів, які сформувалися в оточенні цифрових технологій. Це узгоджується з думкою, яку розвиває Tony Wagner, акцентуючись на ролі технологій у розвитку ключових навичок 21 століття. Salman Khan, засновник Khan Academy, підтримує цю тему, демонструючи, як інноваційні технологічні підходи можуть створити навчання більш індивідуалізованим та доступнішим.

У цьому контексті актуалізується потреба штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML) у сфері освіти. Ці технології відіграють все більшу роль у персоналізації навчального процесу, даючи змогу адаптувати матеріал до індивідуальних особливостей та потреб кожного студента. AI та ML використовуються для аналізу великих обсягів даних про стилі навчання, навчальний прогрес та навчальні потреби студентів, забезпечуючи ефективніше та цілеспрямоване навчання, що відкриває нові перспективи для освітніх систем,

роблячи їх адаптивними та гнучкими відповідно до вимог сучасного цифрового світу.

Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML) еволюціонізують сферу освіти, сприяють здійсненню персоналізованого та відповідного до потреб кожного студента навчального процесу. Аналіз великих даних допомагає розробляти ефективніші методи навчання, що відкриває нові горизонти в освітніх системах та забезпечує адаптацію до швидкозмінюваного цифрового світу.

У цьому контексті змодельована нами гіпотетична система SmartAgroAdapt є прикладом застосування інноваційних підходів у навчанні, зокрема в аграрному секторі. Інтеграція AI та ML у SmartAgroAdapt відображає, як цифрові технології можуть трансформувати традиційні методи навчання, забезпечуючи глибше розуміння специфіки агробізнесу та сільськогосподарських технологій. Використання таких систем в освітньому процесі не тільки сприяє розвитку аграрного сектору, але й демонструє, як цифровізація може стати ключем до створення значно ефективної та стійкої аграрної індустрії, відповідаючи на виклики сучасності та готуючи фахівців нового покоління. Використання гіпотетичних моделей, як SmartAgroAdapt в освітньому процесі, не тільки сприяє розвитку аграрного сектору, а й демонструє, як цифровізація може стати ключем до створення ефективної та стійкої аграрної індустрії.

Концепція гіпотетичної системи SmartAgroAdapt базується на інтеграції передових технологій штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML) в аграрний сектор. Ця система розроблена з метою оптимізації сільськогосподарських процесів, підвищення продуктивності та стійкості агробізнесу до змінних умов довкілля.

Основні аспекти SmartAgroAdapt:

1. Інтелектуальний аналіз даних.
2. Прецизійне землеробство.
3. Автоматизація та роботизація.

4. Система підтримки прийняття рішень.
5. Навчання та розвиток.
6. Екологічна стійкість.

SmartAgroAdapt має на меті не лише підвищити продуктивність і рентабельність аграрного сектора, але й забезпечити його адаптацію до змін клімату та зростаючих вимог сталості.

Висновок. Інтеграція цифрових технологій у сферу освіти, особливо в контексті аграрного сектора, має величезне значення. Концепція SmartAgroAdapt, яка базується на застосуванні AI та ML для оптимізації сільськогосподарських процесів, є прекрасним прикладом того, як цифровізація може трансформувати традиційні галузі.

Використання AI та ML дає змогу не лише підвищити ефективність аграрного сектора, але й забезпечує його адаптацію до змінних екологічних умов, що є критично важливим у контексті глобальних кліматичних змін. Крім того, цифровізація освіти сприяє підготовці кваліфікованих фахівців, які матимуть глибоке розуміння сучасних технологій та зможуть ефективно впроваджувати їх у практику.

Освітній аспект SmartAgroAdapt, зосереджений на використанні інноваційних цифрових інструментів для навчання студентів, забезпечує не тільки розвиток технічних навичок, але й сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та глибшого розуміння комплексних сільськогосподарських процесів. Таким чином, інтеграція цифрових технологій в освітній процес і практику агробізнесу відкриває шлях до створення більш ефективної, стійкої та інноваційної аграрної індустрії.

Список використаних джерел:

1. Robinson, K. (n.d.). Bring on The Learning Revolution at TED Talk Conference. URL: <https://singjupost.com/sir-ken-robinson-bring-on-the-learning-revolution-at-ted-talk-conference-transcript/> (Дата звернення: 10.10.2023).
2. Nieder, G. L., Borges, N. J., & Pearson, J. C. (2011). Medical student use of online lectures: exam performance, learning styles, achievement motivation and gender. *Medical Science Educator*, 2011.
3. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *Digital Natives Digital Immigrants*. URL: <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> (Дата звернення: 15.10.2023).
4. Wagner, T. (2014). *The Global Achievement Gap: Why Our Kids Don't Have the Skills They Need for College, Careers, and Citizenship and What We Can Do About It*. New York: Basic Books. 360 с.

РОЛЬ ЖІНОК У ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Гусейнов А. Е., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Плахотний А. П.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Останніми роками в Україні відбуваються значущі зміни у правоохоронній системі та нормативному регулюванні діяльності правоохоронних органів,

зокрема поліції. Ці трансформації націлені на приведення роботи поліцейських у відповідність до європейських стандартів. У зв'язку з цим виконання поліцією своїх обов'язків, таких як забезпечення громадського порядку і безпеки громадян чи протидія адміністративним і кримінальним правопорушенням, має враховувати ці тенденції та базуватися на високому професіоналізмі. Цей професіоналізм включає тактико-спеціальну підготовку поліцейських, яка становить значущу складову їх професійного розвитку [3].

У тактико-спеціальній підготовці все більшу роль відіграють жінки, дедалі більше вони представлені в цій галузі. Жінки можуть виконувати всі ті ж завдання, що й чоловіки, і їх участь має переваги, такі як різноманітність підходів і збалансованість у команді.

Підготовка жінок-правоохоронців з тактико-спеціальної підготовки є дуже важливою в умовах воєнного стану, оскільки це дозволяє їм ефективно діяти в умовах загострення ситуації та забезпечувати безпеку населення. Важливо зазначити, що підготовка жінок-правоохоронців з тактико-спеціальної підготовки в умовах воєнного стану повинна бути інтенсивною та постійною. Тільки таким чином можна забезпечити ефективну діяльність правоохоронних органів та забезпечити безпеку населення в умовах воєнного стану [1].

Жінки відіграють важливу роль у тактичній підготовці. Вони приносять у галузь власні унікальні навички та таланти, роблячи її більш ефективною та всебічною.

Жінки мають переваги у спеціалізованій тактичній підготовці: гнучкість і адаптивність. Жінки, як правило, більш гнучкі та адаптивні, ніж чоловіки. Вони краще адаптуються до нових ситуацій і знаходять творчі рішення проблем. Це надзвичайно цінно в тактико-спеціальній підготовці, де часто потрібна швидка адаптація до мінливих умов.

Жінки, як правило, ефективніші за чоловіків у командній роботі. Вони краще вміють працювати з іншими, спілкуватися та вирішувати конфлікти. Це

дуже цінно, так як, часто виникає необхідність у співпраці в групах, щоб досягти успіху.

Здатність до співпереживання. Жінки, як правило, більш співчутливі та чуйні, ніж чоловіки. Вони краще розуміють почуття інших і пропонують їм підтримку. Це надзвичайно важливо в тактико-спеціальній підготовці, де часто потрібна взаємодія з людьми в стресових або травматичних ситуаціях.

Жінки також привносять свій особливий досвід і перспективи в тактичну підготовку. Вони можуть допомогти краще зрозуміти, як спеціальну тактичну підготовку можна використовувати для захисту всіх людей, незалежно від статі, раси чи релігії.

У сучасному світі все більшу роль у тактико-спеціальній підготовці відіграють жінки. Вони все частіше займають керівні посади в поліції, військових та інших правоохоронних органах. Вони також відіграють дедалі більшу роль у розробці та реалізації планів тактики спеціального призначення. Також необхідно забезпечити поліцейських необхідними матеріальними та технічними ресурсами, такими як зброя, спеціальне обладнання, комунікаційні засоби та транспортні засоби. Це допоможе забезпечити їхню готовність до виконання завдань у воєнних умовах та надати необхідну підтримку під час виконання складних операцій [4].

Отже, тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції України є важливою для забезпечення їхньої готовності до ефективного виконання службових обов'язків у сучасних умовах загрози, а також забезпечує високий рівень безпеки в суспільстві[2]. Жінки в тактико-спеціальній підготовці є цінним ресурсом. Вони вносять у цю галузь свої унікальні здібності та таланти, які роблять її більш ефективною та всебічною.

Список використаних джерел:

1. Зікрач Д. О., Плахотний А. П. Роль ефективності комунікаційної тактики в поліцейській роботі: вплив та переваги. *The 6 th International scientific*

and practical conference “Modern problems of science, education and society”(August 14-16, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 597.

2. Іванющенков А. В., Плахотний А. П. Особиста безпека як важлива складова в службовій діяльності поліцейських. *The 6 th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society”(August 14-16, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 606.*

3. Сорокін Р. О., Таймасханов Х. С., Плахотний А. П. Психологічний аспект в тактико-спеціальній підготовці: як формується стійкість і рішучість. *The 3 rd International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research”(November 23-25, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. 725 p. 2023. p. 711.*

4. Хода О. С., Плахотний А. П. Додаткові повноваження поліцейського в умовах воєнного стану. *The 5 th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society”(July 17-19, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 881 p. 2023. p. 874.*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ У РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гусейнов А. Е., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Плахотний А. П., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Особиста безпека є важливою частиною службової діяльності поліції. Під час виконання службових обов'язків поліцейські щодня стикаються з ризиком для свого життя та здоров'я. Для тактичної підготовки співробітника НП початкова

професійна освіта є найважливішим періодом навчання, оскільки саме поліцейський рядового та молодшого начальницького складу, а не керівник органу чи підрозділи внутрішніх справ, найчастіше вступає у фізичний контакт із злочинцями та порушниками громадського порядку [3].

Згідно зі статтею 44 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, для затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів неуможливорює виконання поліцейських повноважень, покладених на нього законом [1].

Особиста безпека поліцейських забезпечується низкою заходів, серед яких:

- Організаційно-правові заходи, такі як розробка та реалізація законопроектів, що регулюють особисту безпеку працівників поліції;
- Тактико-психологічні заходи, такі як навчання поліцейських тактиці та спеціальним прийомам самозахисту, а також психологічна підготовка до роботи в небезпечних умовах;
- Фізичні заходи, такі як забезпечення поліції необхідною зброєю, засобами індивідуального захисту та спецзасобами;
- Організаційно-правові заходи спрямовані на створення безпечних умов для роботи поліції.

Ці заходи включають в себе:

1. Надавати поліції необхідну інформацію щодо потенційних загроз;
2. Розробити та впровадити заходи безпеки на робочому місці поліції;
3. Організовувати патрулювання в небезпечних районах;
4. Налаштувати системи взаємодії поліції з іншими правоохоронними органами та громадськими організаціями.

Тактико-психологічні заходи спрямовані на формування в поліцейських умінь і навичок, необхідних для захисту в небезпечних ситуаціях. Ці заходи

включають: навчання поліцейських тактиці та спеціальним прийомам самооборони; розвиток поліцейської антистресової психології; навчання поліцейських методам управління конфліктами. Заходи фізичного характеру спрямовані на забезпечення поліцейських необхідними засобами самозахисту.

Особиста безпека поліцейських є предметом постійного уваги керівництва поліції. У багатьох країнах світу розроблені і впроваджені комплексні програми забезпечення особистої безпеки поліцейських. Ці програми включають в себе всі зазначені вище заходи. Формування готовності співробітників НП до застосування заходів насильницького впливу здійснюється головним чином у процесі фізичної та вогневої підготовки. Надійне володіння навичками бойових прийомів боротьби у складній критичній ситуації дозволить зберегти життя та здоров'я співробітнику. Ця обставина визначає надзвичайну важливість та актуальність навчання бойовим прийомам боротьби, вдосконалення їх рівня навички [2].

Успішне виконання службових обов'язків поліцейськими багато в чому залежить від їхньої особистої безпеки. Поліцейські повинні бути впевнені в тому, що вони можуть захистити себе і своїх колег в небезпечних ситуаціях. Це допоможе поліцейським ефективно виконувати свої обов'язки і забезпечувати правопорядок і безпеку громадян. Саме тому необхідно зберігати високий рівень фізичної та психологічної підготовки [4].

Список використаних джерел:

1. Іванющенко, А. В., Плахотний А. П. Особиста безпека як важлива складова в службовій діяльності поліцейських. *The 6 th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society" (August 14-16, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua"*, Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 606.
2. Плахотний А. П., Асламов О. О. Застосування пристроїв для відстрілу гумових куль що знаходяться у розпорядженні поліції як засіб забезпечення публічної безпеки та порядку. 353 с.

3. Куліш А. В. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю. *Актуальні проблеми забезпечення державної безпеки*. Київ, 2023 р. С. 296.

4. Сорокін Р. О. Таймасханов Х. С., Плахотний А. П. Психологічний аспект в тактико-спеціальній підготовці: як формується стійкість і рішучість. *The 3rd International scientific and practical conference "Topical aspects of modern scientific research" (November 23-25, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. 725 p. 2023. p. 711.*

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Гусак В.

Сьогодні я хочу звернутися до вас із темою, що є важливою для будь-якої країни – це тема державної мовної політики. Мова – не лише засіб спілкування, але й ключовий елемент формування національної ідентичності та культурного обличчя країни. Саме тому важливо розглядати та обговорювати концепцію державної мовної політики, яка визначає шляхи збереження та розвитку мовного розмаїття.

1. Визначення мети та завдань мовної політики:

- Забезпечення збереження та розвитку різноманіття мов у країні.
- Підтримка мовної рівноправності та запобігання дискримінації на мовному ґрунті.
- Забезпечення мовної освіти та грамотності серед населення.

2. Захист прав менших мов:

- Розробка та впровадження заходів, спрямованих на збереження та розвиток регіональних та менших мов.

- Заохочення використання менших мов у масових медіа, освіті та публічному просторі.

3. Мовна освіта:

- Розвиток системи мовної освіти, орієнтованої на забезпечення багатомовності та різноманітності.
- Підтримка мовних програм у навчальних закладах та розвиток мовної культури.

4. Мовна політика та міжнаціональна гармонія:

- Сприяння взаєморозумінню між національними та етнічними групами через розвиток багатомовності.
- Запобігання конфліктам на мовному ґрунті та створення умов для спільного життя різних мовних спільнот.

5. Сучасні технології та мовна політика:

- Використання сучасних технологій для підтримки мовної рівноправності та доступу до мовної інформації.
- Розробка та впровадження електронних засобів для вивчення та підтримки мовної грамотності.

6. Міжнародний аспект:

- Співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями для обміну досвідом у сфері мовної політики.
- Підтримка різних мов у міжнародних відносинах та взаємодія на мовному рівні.

У заключення, концепція державної мовної політики є важливим інструментом для забезпечення мовної рівноправності, культурного розмаїття та національної єдності. Вона вимагає уважного вивчення, обговорення та спільних зусиль для того, щоб створити сучасне, відкрите та гнучке середовище для всіх мовних спільнот.

Список використаних джерел:

1. Конституція України.
2. Річний звіт уповноваженої особи з питань функціонування державної мови
URL:<file:///C:/Users/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Desktop/zvit-2021-web.pdf>
3. Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року
«Сильна мова - успішна держава».

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Гусєва Л. А., здобувачка вищої освіти Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України, заступник директора з навчально-виховної роботи Херсонської
гімназії № 1 Херсонської міської ради*

Потреба сучасного суспільства у вдосконаленні освітнього процесу та підготовці нового покоління фахівців зумовлює актуальність впровадження можливостей штучного інтелекту (ШІ) для управління закладом загальної середньої освіти.

Стрімкий розвиток технологій сьогодення, можливість враховувати індивідуальний поступ здобувачів освіти та вчителів, спрощення збору та обробки даних і, як наслідок, конкурентна перевага, ефективне управління та інновації у закладі загальної середньої освіти [5]. Щодня можливості штучного інтелекту розширюються, далі розглянемо найпоширеніші інструменти.

Поява чат-бота зі ШІ Chat-GPT викликала справжній фурор серед дітей та дорослих. Це вплинуло на настрої учасників освітнього процесу: серед них були

налаштовані як негативно, так і позитивно до використання нових можливостей, а також ті, хто обирає ігнорувати нововведення [9, 11].

Користуючись Chat-GPT потрібно пам'ятати кілька правил:

- 1) він запрограмований, щоб не давати токсичних чи образливих відповідей,
- 2) якість відповіді залежить від якості питання, чим точніше сформульовано думку, тим конкретнішою буде відповідь,
- 3) деякі відповіді можуть бути неточні або, навіть, оманливі, тому отриману інформацію завжди варто перевіряти або адаптувати,
- 4) наразі функціонує версія, створена у січні 2022 року, тому деяких аспектів чат може не знати.

Адміністратор закладу загальної середньої освіти може використовувати Chat-GPT наступним чином:

- 1) для комунікації (складання персоналізованих повідомлень, листів та інших документів),
- 2) для консультування (запитайте про нормативно-правову базу, сплануйте організацію освітнього процесу),
- 3) для планування заходів (допоможе розробити заходи предметних тижнів, роботи з обдарованими тощо),
- 4) для надання інформації (створення інструкцій, шкільних правил, профорієнтація тощо),
- 5) для автоматизації завдань (облік та класифікація документів, створення розкладу, робота зі списками, аналітика, моніторинги тощо)

ChatGPT - це інструмент допомоги, а не заміна людини. Завдання, пов'язані з прийняттям важливих рішень чи взяття на себе відповідальності, залишаються в компетенції адміністрації школи. Крім того, слід враховувати можливі обмеження і ризики, пов'язані з використанням штучного інтелекту в освітніх сферах [6, 9].

Генерування зображень нейромережею для роботи можна використовувати для презентацій, оголошень, картинок тематичних тижнів тощо. Перед

використанням будь-яких з цих платформ важливо перевірити їхні умови використання та політику конфіденційності, а також дотримуватися етичних стандартів при використанні штучного інтелекту для генерації зображень.

Використовувати можливо наступні застосунки:

1) Deep Dream Generator (використовує техніку глибокого навчання для творення унікальних зображень) [8],

2) Adobe Firefly (відкриває нові способи мислення, розробок і спілкування, суттєво покращуючи творчі робочі процеси) [1],

3) Bing image creator (створює картинки за вашим описом) [3],

4) Canva (дозволяє створювати дизайни будь-якого формату, додавати до них елементи ШІ) [7],

5) DALL-E 2 (здатна аналізувати текстові запити англійською мовою та швидко генерувати зображення на їх основі) [2].

Цікавою є платформа Hryoutest, яка дозволяє точно й швидко визначити схильність до понад 1 000 професій, дізнатися про нові, актуальні та перспективні види діяльності, зрозуміти, наскільки успішним буде вибір обраного фаху у майбутньому [4]. Такий ШІ можна використати у 9 та 11 класах для профорієнтації здобувачів освіти.

Платформа Smodin – вдосконалений інструмент, який може розрізнити написаний людиною вміст і текст, згенерований інструментами ШІ [10]. Використання цієї послуги допоможе вам уникнути негативних наслідків плагіату чи неоригінальності, наприклад втрати репутації. Це ідеально підходить для компаній, вчителів і здобувачів освіти.

Отже, використання можливостей ШІ для управління закладом загальної середньої освіти – це не лише технологічний крок у майбутнє, але і ключ до розкриття потенціалу кожного учасника освітнього процесу через інноваційний підхід до навчання.

Список використаних джерел:

1. Adobe Firefly – генеративний ШІ для всіх. URL: <https://www.adobe.com/> (дата звернення: 10.12.2023).
2. DALL·E 2. URL: <https://openai.com> (дата звернення: 10.12.2023).
3. Image Creator from Microsoft Designer. URL: <https://www.bing.com> (дата звернення: 10.12.2023).
4. Всеукраїнський проєкт з профорієнтації та побудови кар’єри. URL: <https://hryoutest.in.ua> (дата звернення: 12.12.2023).
5. Мар’єнко М., Коваленко В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. Том 38, № 1. 2023, С. 48-53.
6. Мар’єнко М. В., Шишкіна, М. П., Коновал, О. А. Методологічні засади формування хмаро орієнтованих систем відкритої науки у закладах вищої педагогічної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2022, С. 209–232.
7. Набір візуальних елементів для кожного – Canva. URL: <https://www.canva.com> (дата звернення: 10.12.2023).
8. Нейромережа Deep Dream Generator. URL: <https://deepdreamgenerator.com> (дата звернення: 10.12.2023).
9. Чат-бот зі штучним інтелектом. URL: <https://chat.openai.com> (дата звернення: 12.12.2023).
10. ШІ – детектор вмісту. URL: <https://smodin.io> (дата звернення: 13.12.2023).
11. Штучний інтелект. Як він вплине на освіту. URL: <https://nus.org.ua/articles/shtuchnyj-intelekt-yak-vin-vplyne-na-osvitu/> (дата звернення: 12.12.2023)

ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО ЖИТТЯ

*Дейнеко А. Х., кандидат наук з фізичного виховання., доцент кафедри
гімнастики Харківської державної академії фізичної культури*

*Красова І. В., старший викладач кафедри гімнастики Харківської державної
академії фізичної культури*

*Семизорова А. Я., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри
гімнастики Харківської державної академії фізичної культури*

Здоров'я – не все,
але все без здоров'я – ніщо.

Сократ

В умовах сьогодення актуальність проблеми збереження здоров'я зумовлена реаліями життя. Здоров'я – найважливіша цінність людського життя, яка залишається актуальною протягом всього існування людства. Бурхливий науково-технічний прогрес, величезний потік інформації, прискорення ритму життя, пандемія COVID-19 і, нарешті, повномасштабна війна – усі ці загрози призводять до формування емоційної напруги та суттєво впливають на нервову систему та психіку людини [3]. Завдяки процесам глобалізації існує доволі велика кількість досліджень в сфері здоров'язбережувальних технологій, методів лікування або профілактики захворювань [2]. Однак досить актуальним аспектом здоров'я людини у реаліях сучасного сьогодення залишається збереження психологічного здоров'я особистості.

Мета – розкрити зміст поняття «психологічне здоров'я», проаналізувати значущість психологічного здоров'я здобувачів вищої освіти з урахуванням реалій сучасного життя та надати рекомендації щодо його збереження.

Проблема збереження психологічного здоров'я особистості досліджувалася рядом науковців: І. І. Галецької (2007), А.В. Шуваловим (2009), Т. М. Титаренко (2018) тощо. Проте, питання забезпечення та збереження психологічного здоров'я особистості в сучасних умовах набуває все більшої актуальності. Останнім часом привертає увагу досить напружений емоційний стан населення України, що пов'язано із воєнним конфліктом. Умови, в яких опинилися українці, вимагають від них стійкості та здатності протидіяти стресовим факторам, вміння зберігати психологічне здоров'я, навіть перебуваючи в стресових та кризових станах. Однією із вразливих категорій, для яких питання психологічної стійкості постає досить гостро, є здобувачі вищої освіти, перед якими стоїть не лише завдання вижити (фізично та психологічно) в умовах воєнного часу, а й, при цьому, вирішити завдання, пов'язані з оволодінням майбутньою професією [5]. Тому перед суспільством постає ряд важливих завдань щодо збереження психологічного здоров'я здобувачів вищої освіти з урахуванням реалій сучасного життя.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив відокремити визначення поняття «психологічне здоров'я людини». Так Шувалов О.В. [8] стверджує, що воно складається з двох категоріальних словосполучень: «психологія здоров'я» та «психологія людини». Науковець виділяє наступні позиції щодо психологічного здоров'я:

- по-перше, поняття «психологічне здоров'я» фіксує суто людський вимір, по суті, є науковим еквівалентом духовного здоров'я;
- по-друге, проблема психологічного здоров'я – це питання про норму й патології в духовному розвитку людини;

– по-третє, основу психологічного здоров'я становить нормальний розвиток людської суб'єктивності;

– по-четверте, визначальними критеріями психологічного здоров'я є спрямованість розвитку та характер актуалізації людського в людині [8].

Разом із тим, науковці Коцан І.Я., Ложкін, Г.В., Мушкевич М.І. [4] вивчаючи психологічне здоров'я, інтерпретують його через стан балансу та рівноваги між: оточуючим природним і суспільним середовищем; потребами індивіда та суспільства; рефлексивними, емоційними, інтелектуальними, поведінковими аспектами; особистістю та середовищем, адекватною регуляцією поведінки і діяльністю людини.

Фахівці Толкунова І.В., Гринь О.Р., Смоляр І.І, Голець О.В. [7] характеризуючи психологічне здоров'я людини виділяють наступні критерії: *серед властивостей особистості*: оптимізм, зосередженість, урівноваженість, етичність, адекватний рівень вимог (домагань), почуття обов'язку, впевненість у собі, невразливість до образ (уміння позбавлятися образ), працелюбство, незалежність, природність, відповідальність, почуття гумору, доброзичливість, терпимість, самоповага, самоконтроль; *серед психологічних станів*: стійкість, зрілість почуттів, володіння негативними емоціями, вільний природний прояв почуттів та емоцій, здатність радіти, збереження звичного оптимального самопочуття; *серед психічних процесів*: адекватне сприйняття самого себе; здатність до логічної обробки інформації; критичність мислення; креативність; знання себе; дисципліна розуму. Отже, можна впевнено сказати, що психологічне здоров'я – це активний процес пристосування до соціального середовища, спрямований на збереження й формування оптимального балансу між особою, внутрішнім станом людини і оточуючим середовищем тут і тепер та з перспективою на майбутнє.

Необхідно відмітити, що з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, чи не кожен українець зазнав неминучого впливу війни на

психологічне здоров'я. Тому актуальність і соціальна значущість питання збереження психологічного здоров'я здобувачів вищої освіти, крізь призму реалій викликає надзвичайне збентеження. Нестабільність життя, невідомість про майбутнє, відсутність або руйнування планів і перспектив призводять до зростання емоційного напруження, підвищеної тривожності, появи страхів, негативних нав'язливих думок і постійних переживань, істотно впливають на психологічний стан здобувачів вищої освіти, їх психологічне здоров'я. Отже, враховуючи вищезазначене стосовно збереження психологічного здоров'я здобувачів вищої освіти можемо надати наступні рекомендації:

- насамперед, треба пам'ятати про речі, що викликають стрес. Це допоможе уникати провокаційних ситуацій. Необхідно розслабитися та сформуванати психологічну установку на спокій;

- слід регулярно виконувати фізичні вправи: дозована ходьба, оздоровчий біг, плавання, велоспорт та інші заняття спортом врівноважують нервову діяльність;

- необхідно знайти час для занять, які приносять задоволення: спілкування з друзями, прогулянки на свіжому повітрі, відпочинок на природі тощо;

- потрібно планувати короткі програми релаксації за будь-якими методиками: аутотренінг, медитація, дихальна гімнастика, фізичні вправи тощо;

- не слід робити багато справ одночасно. Заплануйте свій день і виконуйте намічені завдання залежно від їхньої важливості, не робіть все в останню хвилину;

- варто уникати неприємних людей. Приймайте людей такими, якими вони є. Якщо доводиться спілкуватися з нестерпною людиною, радійте, що ви не така. Бережіть нерви та посміхайтесь – перемога все одно залишиться за вами;

– треба більше спілкуватися з цікавими людьми! Не замикайтеся у собі, частіше розмовляйте з оригінальними та успішними людьми. Порадьтеся з ними, спитайте, як вони вирішують ті чи інші питання.

Як підсумок зазначимо, що будь-яка ситуація чи період рано чи пізно завершується, треба пам'ятати про це і відповідати «портрету» психологічно здорової людини який вдалося скласти фахівцям Костюк Д., Костюк В.: «Психологічно здорова людина – це перш за все людина спонтанна і творча, життєрадісна і весела, відкрита, яка пізнає себе і навколишній світ не тільки розумом, а й почуттями, інтуїцією. Вона повністю приймає саму себе і при цьому визнає цінність і унікальність людей, які її оточують. Така людина покладає відповідальність за своє життя, перш за все, на саму себе і робить висновки з негативного досвіду. Її життя наповнене сенсом, хоча і не завжди формулює його для себе. Вона знаходиться в постійному розвитку і, звичайно, сприяє розвитку інших людей. Її життєвий шлях може бути не зовсім легким, а іноді досить важким, але вона прекрасно адаптується до швидко змінюваних умов життя. І що важливо – вміє перебувати в ситуації невизначеності, довіряючи тому, що буде з нею завтра.» (Костюк Д., Костюк В., 2018, с. 46).

Таким чином, психологічне здоров'я - це стан людини, при якому використовується така система переконань, яка дає змогу здобувачу вищої освіти відчувати емоційний комфорт, позитивно ставитися до оточуючих, успішно адаптуватися до вимог зовнішнього світу. Тому не слід залишати свої проекти, а продовжувати втілювати в життя свої мрії і розпочаті справи, тобто творити своє життя тут і зараз. Кожен день у житті дорогоцінний, не можна змарнувати його і дозволити війні забрати більше, ніж вона вже забрала. Треба бути готовим до того, що у разі зміни плану №1, мати план №2, а якщо необхідно, і №3, і №4.

Список використаних джерел:

1. Галецька І. І. Критерії психологічного здоров'я. *Вісник Львівського університету. Філософські науки.* № 10. 2007. С. 317-328.
2. Гресько І. М. Роль самооцінки у підтриманні психологічного здоров'я особистості. *Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції.* Вінниця. 2019. С. 65-68.
3. Костюк Д., Костюк В. Психічне та психологічне здоров'я особистості: поняття, зміст та критерії. *Вісник Національного університету оборони України* 2 (50). 2018. С.45-50.
4. Коцан І.Я., Ложкін, Г.В., Мушкевич М.І. Психологія здоров'я людини. Луцьк : Вежа, 2011. 430 с.
5. Радіонова М. С. Психологічні особливості життєстійкості здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу. *Перспективи та інновації науки.* № 13(18) 2022. С. 670-681. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-13\(18\)-670-681](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-13(18)-670-681).
6. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої: монографія. Київ : Імекс-ЛТД. 2018. 160 с.
7. Толкунова І. В., Гринь О. Р., Смоляр І. І, Голець О. В. Психологія здоров'я людини. Київ, 2018. 156 с.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

*Демідова М. Д., здобувачка вищої освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

*Науковий керівник: Леонова Н. В., кандидатка філологічних наук, доцентка
кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського
державного університету внутрішніх справ*

Психологічна підтримка учасників освітнього процесу під час повномасштабного вторгнення є надзвичайно важливою для збереження їхнього психічного здоров'я. У таких обставинах діти, студенти, педагоги потребують особливої уваги та підтримки, оскільки військовий стан і всі його наслідки можуть викликати стрес, тривогу та впливати на їхню психічну стійкість.

Те, що учні, на жаль, адаптуються до нових умов, не означає, що їм не потрібна підтримка дорослих. Цій групі особливо необхідна впевненість у майбутньому, стійкість та віра у перемогу, особливо в періоди великої нестабільності. Сучасні психологічні підходи пропонують багато методів та порад щодо пристосування до екстремальних умов, зокрема, умов війни. Розглянемо основні поради, які можуть бути корисними для педагогів у покращенні свого психологічного самопочуття та самопочуття здобувачів освіти: [1].

- В критичних ситуаціях слід глибоко дихати. Не давайте волі емоціям (гніву, страху). Зробіть глибокий вдих, порахуйте до 10, далі – повільний видих і заспокойтеся.
- Щоб позбутися тривоги, дізнайтеся більше про те, що її викликає (збирайте додаткову інформацію про джерело стресу).
- Їсти слід збалансовано, вчасно, спокійно.
- Спати слід довше, ніж до війни.

- Зберігайте щоденні звички. Зарядка, кава та все те, що Ви робили раніше.
- Знімайте стрес: гаряча ванна, фізичні вправи, робота руками тощо.
- Відчуйте «м'язову радість» – займіться спортом або фізичною працею: готуйте їсти, прибирайте. Це чудово розвантажує мозок. Зосередьтеся на головному і доводите справи до кінця.
 - Тримайте холодильник повним, тіло доглянутим, одяг чистим, а телефон зарядженим. Це додає спокою.
 - Не засмучуйтеся через дрібниці, спрямовуйте себе до позитиву, до головних цінностей життя.
 - Дозуйте новини. Не поширюйте негатив, ненависть і злість. Взагалі нікого не критикуйте.
 - Частіше спілкуйтеся з природою.
 - Спілкуйтесь з рідними, друзями. Висловлюйте свої переживання. Частіше виявляйте свою любов. Обіймайтесь.
 - Підтримуйте тих, кому ще важче ніж Вам. Але пам'ятайте, що не можливо допомогти всім. Достатньо кільком найближчим людям.
 - Регулярно певний час перебувайте на самоті, у режимі тиші, щоб перезагрузити свою психіку, поміркувати, відокремити дійсно важливе від емоційного негативу, упорядкувати свої думки, заспокоїтися, помолитися, довірити себе, своїх рідних Богові, відчути внутрішній спокій.

Окрім цього при роботі важливо користуватися лише перевіреними джерелами інформації та ретельно перевіряти інформацію, перш ніж поширювати її. Ми ж не хочемо стати інструментом ворожої пропаганди у інформаційній війні, чи не так? Тож саме час працювати! Проводити тематичні онлайн-виховні години, в межах яких підлітки виконуватимуть вправи, покликані розвивати критичне мислення та медіаграмотність – це можуть бути онлайн-тренінги, здобувачам

освіти такий формат точно сподобається. Пропонуємо їм створити тематичні онлайн-проекти та проводяться онлайн-заняття, під час яких здобувачі освіти розглядають популярні фейки, вчатьшся шукати першоджерела та проводити верифікацію інформації.

У цьому педагогу допомагають наступні матеріали: статті, присвячені різноманітним прийомам для розвитку критичного мислення (їх можна використовувати під час годин спілкування чи навіть безпосередньо під час уроків); відеоматеріали (вебінари, інтернет-конференції), присвячені критичному мисленню в освітньому процесі; статті, в яких я знайшла прийоми для розвитку медіаграмотності; відеоматеріали (вебінари, інтернетконференції), присвячені медіаграмотності в освітньому процесі; матеріали від національного проєкту з медіаграмотності «Фільтр» [2].

Отже, повномасштабна російсько-українська війна призводить до серйозних наслідків для психічного стану та загального благополуччя більшості населення. Щоб протистояти цим загрозам та подолати їх негативні наслідки необхідно знати базові правила заспокоєння себе і оточуючих (колег, учнів, студентів тощо) і бути опорою для слабших. Але при цьому не забувати про власне благополуччя і психічний стан.

Список використаних джерел:

1. Як не допустити негативні емоції у своє життя. Делятинський ліцей №1. Поради психолога. URL: http://www.deliatynlyceum1.if.sch.in.ua/uchnyam/psihologichna_pidtrimka
2. Кацинська Л. Класний керівник: проблеми, досвід, перспективи. Рівне, 1997.

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Демченко В. М., аспірант Хмельницького національного університету

Початок двадцять першого століття став важким часом для всіх українців через повномасштабне вторгнення російської армії. Вся країна піднялася на боротьбу з тиском агресора, об'єднавшись у масштабний громадський та волонтерський рух, до якого долучилися і дорослі, і діти. Новим викликом стало масове переміщення людей із зони бойових дій всередині країни або за кордон. Така ситуація ставить під загрозу формування національно-патріотичної єдності, згуртованості та консолідації різних верств громадянського суспільства, оскільки соціальна напруженість між представниками різних конфесій і національних культур, між людьми з різним соціальним статусом і психофізичними можливостями може призвести до порушень у збереженні державного суверенітету і цілісності держави.

Від так, перед освітою гостро постає проблема формування у дітей та молоді національної ідентичності як складної системи ціннісних орієнтацій, що ґрунтується на усвідомленні кожним громадянином своєї належності до української нації на основі спільної мови, культури, історії, традицій, що забезпечує збагачення інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу країни для забезпечення єдності пріоритетів державних і національних інтересів. Г. Сковорода писав, що кожен повинен знати свій народ і себе в народі – це компас національної самосвідомості і тільки єдність людей по духу може створити життєдайну атмосферу [5].

У «Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України на період до 2025 року» наголошується, що в сучасних складних і болючих умовах викликів і загроз, і водночас, великих перспектив розвитку,

докорінних змін у політиці, економіці, соціальній сфері, пріоритетним завданням суспільного прогресу поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності, пошуком шляхів інтеграції в європейське та євроатлантичне співтовариство є визначення нової стратегії освіти як багатокомпонентної і багатовекторної системи формування нового українця, що діє на основі національних і європейських цінностей [3].

Загалом національна ідентичність – це макрофеномен, що відображає ментальність і культуру всього українського народу, інтегруючи ментальні установки, характерні для певного регіону країни (регіональна ідентичність), та мікрофеномени, пов'язані з національною самосвідомістю особистості, що відображають ідентифікацію з державою та приналежність до українського народу. Вона синтезує сфери суспільного життя (соціокультурну, політико-правову, економічну, науково-технічну, освітню, духовну, екологічну тощо) та сфери розвитку особистості (ціннісно-мотиваційну, емоційно-почуттєву, когнітивно-рефлексивну, діяльнісно-практичну). Тобто, з одного боку, вона відображає національно-культурний досвід певного народу, що є елементом національної єдності, а з іншого – це ідентифікація людини з приналежністю до певної країни, усвідомлення себе та інших як носіїв національних якостей, формування національного образу «Я» [2, с. 19].

Варто зазначити, що формування національної ідентичності в учнів має ґрунтуватися на рівноправному діалозі з усіма народами, що проживають на території України, і бути спрямованим на об'єднання Української держави та створення сприятливих умов для її розвитку. При цьому наріжними каменями цього процесу є історична правда, національна пам'ять, ідеали, гідність, національна самосвідомість, патріотизм, рішучість.

З метою формування національної ідентичності учнів освітні заклади забезпечують засвоєння комплексу мистецьких та інформаційних знань, набуття здатності до інтелектуального збагачення та усвідомлення зв'язку мистецтва з

життям через цілісний розгляд часу і простору, мистецького світогляду, етнічної приналежності та ціннісних орієнтацій. У цьому процесі відбувається ідентифікація, яка зазвичай визначає стереотипи поведінки та діяльності, формує вектори оцінювальних суджень та емоційних реакцій. Таке узгодження здатне зберегти в пам'яті дітей культурно-історичні та етнічні цінності, що включають інтелектуальні, емоційні, моральні та діяльнісні елементи життєтворчості людини, які формують їхню аксіологічну систему. Отже, основними напрямками формування національної ідентичності студентської молоді в сучасних умовах є:

- стимулювання національного самопізнання (мотивація потреби та інтересу до усвідомлення себе як представника певної нації (народу, етнічної групи), рефлексія власного «Я» (самоусвідомлення та самоідентифікація з нацією (народом, етнічною групою), формування конструкту національного «Я-образу» особистості (державна мова, мовлення, етнонаціональні зразки, традиції, символи, атрибути, поведінкові стереотипи, національний характер тощо);

- пізнання історичних, геополітичних, державотворчих особливостей, національно-культурних традицій свого народу (етносу, роду, сім'ї) та усвідомлення світоглядних позицій (історична пам'ять, спільність історичної долі, державна символіка, цілісність і недоторканність території, усталеність державної мови, верховенство права, національна ідентичність, менталітет, традиції, звичаї, обряди тощо);

- емоційно-чуттєва приналежність до певної нації, народу, етнічної групи (національна гідність і самоповага, патріотизм і толерантність до інших народів і культур, почуття громадянського обов'язку та усвідомлення власної відповідальності за долю країни, її сьогодення і майбутнє);

- участь у громадському житті країни, громади, навчального закладу та самореалізація особистості (громадянський обов'язок, збагачення й розвиток інтелектуального потенціалу нації, потреба збагачувати добробут народу особистою працею, знаннями, вчинками, підтримувати національні цінності та

демократичну незалежність держави).

Ми також погоджуємося з думкою науковців І. Беха, С. Бойка, Н. Дудник, що в сучасних умовах російської агресії для формування національної ідентичності здобувачів освіти слід враховувати такі аспекти: розширення кола спілкування українською мовою; отримання доступу до правдивої інформації; розвиток критичного мислення; формування національної свідомості та впевненості у власних силах; виховання національної гідності та внутрішньої боротьби з проявами національної меншовартості; усунення впливу держави-агресора в інформаційній, освітній, культурній сферах України; збереження та примноження об'єктів культурної спадщини та природних багатств [1; 2; 3].

Отже, процес формування національно-культурної ідентичності учнів в умовах військово-політичних та інформаційних викликів ХХІ століття має ґрунтуватися на ідеї розбудови Української держави як невід'ємної складової її розвитку. Тому сьогодні становлення сучасного типу особистості, громадянина і патріота суверенної держави охоплює усі аспекти процесу виховання патріотизму та формування національної ідентичності учнів, успішне розв'язання якого залежить від високого рівня готовності вчителя до реалізації цього важливого освітнього напрямку.

Список використаних джерел:

1. Бех І., Журба К. Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. *Гірська школа українських Карпат*. 2017. № 16. С. 24-33.

2. Бойко С. Формування національно-культурної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни. *Українознавчий альманах*. 2022. Випуск 30. С. 17-22.

3. Дудник, Н. Шляхи формування національної ідентичності майбутніх педагогів в умовах воєнного стану. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Вип. 2(8), 2022. С. 91–98. URL: <https://doi.org/10.31499/2706->

[6258.2\(8\).2022.268059](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12)

4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року. Наказ МОН України від 06.06.2022 №527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12>

5. Сковорода Г. С. Фабула. Повна академічна збірка творів / За ред. Л. Ушкалова. Едмонтон-Торонто: Вид-во Канадського ін-ту укр. студій; Харків : Майдан, 2011. С.123-124

ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Демченко І. І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України

У сучасному суспільстві питання підвищення якості, доступності та інклюзивності освітніх процесів відповідає вимогам інноваційного розвитку держави та сучасним суспільним потребам. Досягнення цієї стратегічної мети зумовлює необхідність створення спеціальних умов для формування інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти на основі принципів гуманізму та закономірностей розвитку особистості. У свою чергу, ці умови є певною системою вимог до закладів освіти, які забезпечують студентам з особливими потребами можливість набуття професійних компетентностей за обраною спеціальністю.

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національної стратегії створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, розвиток безбар'єрного середовища передбачає забезпечення рівних

можливостей для реалізації кожною особою своїх прав та отримання послуг нарівні з іншими шляхом інтеграції фізичного, інформаційного, цифрового, соціально-громадянського, економічного та освітнього безбар'єрного середовища в усі сфери державної політики [5].

Іншими словами, безбар'єрне освітнє середовище – це система умов, за яких студенти можуть вільно пересуватися, навчатися, отримувати необхідну інформацію, спілкуватися, брати участь у різних формах суспільного життя, отримувати якісні освітні послуги (основні та додаткові), що сприятиме їх успішній інтеграції в суспільство та самореалізації в майбутній професійній діяльності та життєтворчості.

Таким чином, впровадження інклюзивної освіти у вищій школі передбачає вирішення низки завдань, насамперед, створення необхідного інклюзивного освітнього середовища та системи додаткових освітніх послуг для студентів з особливими освітніми потребами.

Дослідники К. Бортун [1], Г. Давиденко [2], Г. Кравченко [3] М. Чайковський [6] та ін. у своїх працях виділяють кілька напрямів створення інклюзивного освітнього середовища у вищій школі, серед яких на особливу увагу заслуговують:

- архітектурний (фізичний простір) – архітектурно-просторова, композиційна, художня, інформаційна та навігаційна організація освітнього середовища на основі принципів універсального дизайну (облаштування прилеглої території (тротуари, доріжки, місця для паркування, відпочинку та спорту, велодоріжки та велопарковки тощо); встановлення пандусів, ліфтів, спеціально обладнаних санітарних кімнат; обладнання робочих місць в аудиторіях, кабінетах та лабораторіях; кольорове маркування сходів, стін, освітлення, зняття порогів, акустика тощо);

- організаційно-методичний включає зміст освітнього процесу (освітні програми, технології інклюзивного навчання та виховання), що реалізується в

закладі освіти і характеризується своєю універсальністю (множинність способів подання навчального матеріалу (використання спеціальних технологій та технічних засобів для репрезентацій навчального матеріалу в адаптованому до потреб студентів вигляді: вербальному, візуальному, звуковому, електронному); множинність способів демонстрації набутих знань, умінь і навичок (виконання письмових контрольних робіт (тест або твір), усна відповідь, індивідуальний або груповий проект, виготовлення арт-об'єкту тощо); варіативність у методах оцінювання; розробка індивідуальних навчальних програм та індивідуальних графіків навчання тощо);

– інформаційний – створення доступної інформаційної системи для орієнтації та навігації (візуальної, аудіо та тактильної); забезпечення доступної інфографіки (продубльованої звичайним текстом), зображень (з текстовим описом), відеоматеріалів (з субтитрами) на веб-сайтах та на платформах електронних систем дистанційного навчання; дотримання правил оформлення текстів та використання спрощеної мови; наявність версії веб-сайту для людей з порушеннями зору та слуху та мобільної версії веб-сайту закладу освіти; використання альтернативних та додаткових способів комунікації (мовлення, погляд, текстові повідомлення, жести, вираз обличчя, дотик, жестова мова, піктограми, малюнки, символи тощо);

– технічний – спеціалізована технічна підтримка для індивідуалізації навчального процесу та його адаптації до особливостей і потреб здобувачів вищої освіти, тобто забезпечення студентів спеціалізованим технічним обладнанням та можливістю використання допоміжних (асистивних) технологій: ІКТ-пристрої; програми екранного доступу та зчитування, розпізнавання голосу, а також простої зміни шрифту, кольору та міжрядкового інтервалу тексту; принтери та дисплеї зі шрифтом Брайля; пристрої для розширеної та альтернативної комунікації; додатки для смартфонів з навчально-комунікативним та корекційно-розвитковим спрямуванням тощо);

– соціально-психологічний – створення комфортних соціально-психологічних та педагогічних умов для спілкування та взаємодії студентів з/без інвалідності, спрямованих на особистісний розвиток кожного здобувача освіти та його успішну інтеграцію в суспільство (виховні позааудиторні заходи: комунікативні, мотиваційні, психокорекційні тренінги; зустрічі, круглі столи, вікторини, симпозиуми; фестивалі, конкурси, квести; творчі, спортивні, наукові студії, гуртки, секції тощо);

– реабілітаційний – створення в закладі освіти спеціального навчально-реабілітаційного підрозділу супроводу студентів з особливими освітніми потребами, робота якого спрямована на підтримку, збереження та відновлення їх психосоціального і фізичного здоров'я (заходи педагогічного, психологічного, соціального, фізкультурно-спортивного, медико-реабілітаційного, тьюторського, професійно-адапційного супроводу);

– кадровий – підготовка педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі та оволодіння інклюзивною компетентністю як інтегративним особистісним утворенням, що визначає здатність виконувати професійні функції в умовах інклюзивного навчання з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів; забезпечувати їх соціально-педагогічну адаптацію в освітньому середовищі; створювати всі умови для повноцінного індивідуально-професійного розвитку та саморозвитку студентів (курси підвищення кваліфікації, стажування, неформальна та інформальна освіта, тренінги, круглі столи, зустрічі, обмін досвідом тощо).

Важливо зазначити, що реалізація окреслених напрямів створення інклюзивного освітнього середовища у вищій школі потребує значних фінансових вкладень. Однак сучасна політична, економічна та військова ситуація в нашій країні не дозволяє розраховувати на достатнє державне фінансування, тому заклади вищої освіти повинні раціонально використовувати наявні фінансові ресурси та активно шукати нові джерела фінансування (за рахунок грантових

програм та надання платних послуг; формування благодійних фондів (ендавмент); залучення приватних інвесторів, позабюджетних коштів та диверсифікації джерел, спонсорських коштів, міжнародних джерел допомоги закладам вищої освіти) [4].

Отже, створення інклюзивного освітнього середовища в системі вищої освіти є комплексною проблемою спрямованою на вирішення архітектурної і фізичної, організаційно-методичної, інформаційної, технічної, соціально-психологічної та реабілітаційної доступності. Враховуючи збільшення кількості осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій, які потребують професійної підготовки та перепідготовки, заклади освіти мають створити всі умови для надання кожній людині рівних шансів отримати вищу освіту. Адже якісна вища освіта не може бути не інклюзивною.

Список використаних джерел:

1. Бортун К. Сучасні вектори формування інклюзивного простору в приватному вищому навчальному закладі «Європейський університет». *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2023. Вип. 1(8) С. 140-145

2. Давиденко Г. Навчання студентів з особливими освітніми потребами у закладах вищої освіти інклюзивного типу. *Вісник Університету «Україна» Серія Інформатика, обчислювальна техніка та кібернетика*, 1(22). URL: <https://visn-it.uu.edu.ua/index.php/visn-icct/article/view/19>

3. Кравченко Г. Ю. Методи адаптивного правління розвитком у забезпеченні умов інклюзивного середовища в закладі вищої освіти. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка».* 2022. Вип. 12 (22). URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27623/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%202.pdf>

4. Лисяк Л. В., Петрова Я. І., Цюп'як П. Р. Фінансове забезпечення вищої освіти в Україні: стан та напрями удосконалення. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8446>

5. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

6. Теоретико-методологічні засади впровадження інклюзії в закладах освіти: монографія / за ред. М. Є. Чайковського. Київ : Університет „Україна”, 2019. 460 с.

ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ: РОЗУМІННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПСИХОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Денисенко О. Г., практичний психолог КЗО «Покровське вище професійне училище»

В сучасному світі освіта відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку суспільства та індивіда. Незалежно від віку, кожен здобувач освіти, має свої унікальні психологічні та психолого-фізіологічні особливості, які впливають на його навчальні досягнення та загальний розвиток. Розуміння цих особливостей є важливим кроком у створенні оптимальних умов для навчання та досягнення успіху.

У цій статті ми детальніше розглянемо психологічні і психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти та їх вплив на процес навчання. Ми розглянемо такі аспекти, як індивідуальність, мотивація, стрес та емоційний стан, а також когнітивні здібності. Розуміння цих факторів допоможе нам краще

адаптувати навчальні підходи та методики, щоб кожен здобувач освіти міг розкрити свій потенціал та досягти найкращих результатів.

Продовжуючи нашу подорож у світ психології навчання, ми розглянемо, як індивідуальність впливає на сприйняття та опрацювання інформації, як мотивація визначає наші навчальні досягнення, як стрес та емоційний стан впливають на навчання, а також як когнітивні здібності формують нашу здатність до розуміння та розв'язання проблем.

- *Індивідуальність.* Кожен здобувач освіти є унікальною особистістю з власними рисами, здібностями та інтересами. Індивідуальність впливає на спосіб сприйняття та опрацювання інформації. Деякі люди краще запам'ятовують візуальну інформацію, інші - аудіальну, а деякі навчаються краще, коли вони можуть самостійно виконувати практичні завдання. Розуміння індивідуальних особливостей здобувачів освіти допомагає викладачам та тренерам адаптувати методи навчання для кожного здобувача освіти окремо, що сприяє покращенню результатів навчання.

- *Мотивація.* Мотивація грає важливу роль у навчальному процесі. Здобувачі освіти, які мають внутрішню мотивацію, тобто навчаються для задоволення власних потреб у розвитку та досягненні цілей, зазвичай досягають кращих результатів. Мотивація є ключем до успіху, і ми розкриємо різні психологічні стратегії, які допомагають зберегти мотивацію здобувачів освіти та підтримати інтерес, стимулювати самодисципліну та розвивати внутрішню мотивацію. З іншого боку, зовнішня мотивація, яка базується на зовнішніх похвалах або страху покарання, може бути менш ефективною. Важливо стимулювати внутрішню мотивацію здобувачів освіти, надаючи їм можливість самостійно вибирати завдання та розвивати власні інтереси.

- *Стрес та емоційний стан.* Стрес може впливати на навчання та пам'ять. Здобувачі освіти, які переживають великий рівень стресу, можуть мати складнощі з концентрацією та засвоєнням нової інформації. Крім того, емоційний

стан також впливає на навчання. Позитивні емоції, такі як радість, захоплення та інтерес, сприяють кращому засвоєнню матеріалу та підвищенню мотивації до навчання. Навпаки, негативні емоції, такі як стрес, тривога або невпевненість, можуть перешкоджати навчанню та знижувати навчальні досягнення. Важливо створювати сприятливу навчальну атмосферу, де здобувачі освіти почувуються комфортно та підтримані.

- *Когнітивні здібності.* Когнітивні здібності, такі як мислення, увага, пам'ять та розв'язання проблем, також впливають на навчання. Деякі здобувачі освіти можуть мати вищий рівень когнітивних здібностей, що сприяє швидшому засвоєнню та розумінню складних концепцій. Інші можуть потребувати більше часу та підтримки для засвоєння матеріалу. Важливо враховувати різні рівні когнітивних здібностей здобувачів освіти та надавати їм відповідну підтримку та ресурси для досягнення успіху.

Крім того, ми розглянемо психологічні методи для поліпшення пам'яті та концентрації. Існує багато технік, які можна використовувати для ефективного запам'ятовування інформації та підвищення уваги. Ми розкриємо деякі з них та навчимося їх застосовувати у навчальному процесі. Наша стаття також охопить тему трансферу знань – як перенесе навчене на практику. Ми розглянемо стратегії, які допоможуть здобувачам освіти застосовувати свої знання в реальному житті та розвивати критичне мислення та творчість.

Усі ці аспекти психології навчання мають великий потенціал для покращення освітнього процесу. Вони можуть зробити навчання більш ефективним, стимулюючим та задоволенням. Ми разом дослідимо цей потенціал і знайдемо практичні способи використання психологічних і фізіологічних аспектів для покращення навчання.

У цій статті ми дослідили психологічні і психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти і їх вплив на процес навчання. Розуміння цих особливостей є

важливим кроком у створенні оптимальних умов для навчання та досягнення успіху. Одна з ключових висновків полягає в тому, що кожен здобувач освіти має унікальну індивідуальність, яка впливає на його сприйняття та опрацювання інформації. Розуміння цієї індивідуальності допомагає нам пристосовувати навчальні підходи та методики, щоб кожен здобувач міг ефективно навчатися та розвиватися.

Мотивація також виявилася важливим фактором, що визначає навчальні досягнення. Здобувачі освіти, які мають сильну мотивацію досягти успіху, зазвичай досягають кращих результатів. Тому важливо створювати стимулююче навчальне середовище, яке підтримує мотивацію та заохочує до досягнення цілей.

Стрес і емоційний стан також мають великий вплив на навчання. Занадто високий рівень стресу може заважати зосередженню та засвоєнню інформації. Тому важливо створювати сприятливу атмосферу, де здобувачі освіти можуть ефективно управляти стресом та розвивати навички саморегуляції.

Нарешті, когнітивні здібності впливають на нашу здатність розуміти та розв'язувати проблеми. Розуміння рівня когнітивних здібностей допомагає нам адаптувати навчальний матеріал та методики, щоб забезпечити оптимальне навчання для кожного здобувача освіти.

Один з ключових висновків полягає в тому, що кожен здобувач освіти має унікальну індивідуальність, яка впливає на його сприйняття та опрацювання інформації. Розуміння цієї індивідуальності допомагає нам пристосовувати навчальні підходи та методики, щоб кожен здобувач міг ефективно навчатися та розвиватися. Мотивація також виявилася важливим фактором, що визначає навчальні досягнення. Здобувачі освіти, які мають сильну мотивацію досягти успіху, зазвичай досягають кращих результатів. Тому важливо створювати стимулююче навчальне середовище, яке підтримує мотивацію та заохочує до досягнення цілей.

Стрес і емоційний стан також мають великий вплив на навчання. Занадто

високий рівень стресу може заважати зосередженню та засвоєнню інформації. Тому важливо створювати сприятливу атмосферу, де здобувачі освіти можуть ефективно управляти стресом та розвивати навички саморегуляції.

Нарешті, когнітивні здібності впливають на нашу здатність розуміти та розв'язувати проблеми. Розуміння рівня когнітивних здібностей допомагає нам адаптувати навчальний матеріал та методики, щоб забезпечити оптимальне навчання для кожного здобувача освіти.

Узагальнюючи, розуміння психологічних та психолого-фізіологічних особливостей здобувачів освіти є важливим для створення ефективних навчальних середовищ. Забезпечення індивідуального підходу, мотивації, стресового управління та розвитку когнітивних здібностей сприяє досягненню успіху в навчанні. Тільки шляхом врахування цих факторів ми зможемо створити навчальне середовище, де кожен здобувач освіти матиме можливість розкрити свій потенціал і досягти успіху. Важливо забезпечити індивідуальну підтримку і підходити до кожного підлітка з урахуванням його потреб, інтересів і особливостей.

Одним зі способів досягнення цього є використання різноманітних навчальних методик і стратегій. Розробка інтерактивних уроків, проектних завдань, групової роботи та інших активних форм навчання сприяє залученню здобувачів освіти і покращенню їхнього засвоєння матеріалу.

Крім того, важливо створювати мотиваційне середовище, де здобувачі освіти відчують себе цінними та успішними. Похвала, підтримка та можливість виявити свої таланти і досягнення можуть стимулювати їх до активної участі в освітньому процесі.

Також необхідно приділити увагу психологічному благополуччю здобувачів освіти. Забезпечення психологічної підтримки, розвитку навичок саморегуляції та стресового управління може допомогти їм ефективно впоратися з викликами навчання і досягти успіху.

Нарешті, важливо забезпечити доступ до ресурсів і технологій, які підтримують навчання. Використання сучасних інформаційних технологій, електронних ресурсів та онлайн-платформ розширює можливості здобувачам освіти і робить навчання більш цікавим та ефективним.

Отже, створення оптимального навчального середовища вимагає уваги до індивідуальних потреб здобувачів освіти, використання різноманітних навчальних стратегій, мотиваційного підходу, психологічної підтримки та доступу до ресурсів. Тільки шляхом поєднання цих факторів ми зможемо забезпечити ефективне навчання та досягнення успіху для всіх здобувачів освіти.

ФОРМУВАННЯ КІНЕСТЕТИЧНОГО ПРАКСИСУ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

*Дмитрук О. В., здобувач вищої освіти Київського університету імені
Бориса Грінченка*

Формування правильної вимови у дошкільників – це складне явище, яке дитині слід пройти, щоб навчатися управляти особистими органами мовлення, сприймати звернене мовлення, контролювати мову оточуючих і себе.

Протягом останніх років значно зростає кількість дітей із порушенням мовлення зокрема із загальним недорозвитком мовлення.

Аналіз наукової літератури доводить, що проблема мовленнєвого розвитку дітей давно цікавить більшість психологів, філософів і педагогів і залишається актуальною досі. Адже ефективний розвиток дошкільнят можливий лише за умови виявлення закономірностей розвитку мовлення.

Відомим системним розладом мовлення дітей дошкільного віку є загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ), при якому порушуються всі сторони

мовленнєвої діяльності: фонологічно-фонологічні процеси, лексико-граматичні та синтаксичні сторони мовного спілкування [1, с. 20]. Вчені традиційно виділяють три рівні ЗНМ, але в сучасній логопедичній літературі акцентують увагу ще на одному рівні – IV.

Для дітей із загальним недорозвитком мовлення характерними є порушення формування кінестетичного пальцевого, орального та артикуляційного праксису, що проявляється у вигляді низки особливостей під час здійснення цілеспрямованої рухової діяльності [3].

Праксис (від грецького слова «діяти») означає вміння виконувати безперервну послідовність дій і виконувати цілеспрямовані дії за сформульованим планом [5]. Для виконання складних рухових рухів необхідна певна послідовність роботи суміжних м'язів і координація їх скорочень. Навички виконання складних мимовільних рухів набуваються з досвідом у міру зростання дітей. У 1990 році К. Ліппман запропонував концепцію практики – системи мимовільних рухів. Праксис – це вміння мимовільно виконувати послідовність дій і здійснювати цілеспрямовані дії за заданим планом.

Кінестетичний праксис починає своє існування ще з перших днів життя дитини і тримається на відчуттях малюка про довкілля. На основі кінестетичного фактору формується свідоме уявлення про особисте тіло. Мовлення вдосконалюється під впливом кінестетичних імпульсів від рук, точніше від пальців. Центральною частиною розвитку мовлення, а саме опанування правильністю звуковимови, є взаємозв'язок пальцевого орального та артикуляційного праксису, оскільки онтогенетично кожен з них формується або паралельно іншому, або на його основі.

Аналізу і опрацювання теми вдосконалення формування кінестетичного праксису у дітей дошкільного віку значну увагу приділяли такі зарубіжні вчені, як: П. Вогеліус, П. Врігнод, Р. Данон, Р. Джакку-Сівонен, Дж. Равена, Е. Свенік, Х'юллер-Солджер тощо.

Вони переконані, що для дітей із загальним недорозвитком мовлення характерними є порушення формування кінестетичного пальцевого, орального та артикуляційного праксису, що розкривається множинними особливостями під час цілеспрямованої рухової діяльності, що потребує цілісної корекції та використання різноманітних педагогічно-корекційних методик задля викорінення порушень у дітей дошкільного віку, щоб у майбутньому легко розвивалася зв'язність мовлення, граматичні компоненти, а мовленнєва діяльність була адаптована до шкільного середовища.

Результатами аналізу наукової літератури можна констатувати, що орально-моторний праксис (заруб.), оральний праксис (вітч.) тісно взаємозв'язаний з вербальним розвитком дитини. Психофізіологічний розвиток мовлення в контексті взаємозв'язку дихання-смоктання-ковтання представлені в роботах J.R. Green, E.M. Wilson (5). Вчені мотивують що для дітей дошкільного віку найбільш високо-ефективними являються вправи орально-рухові, з використанням харчової поведінки, наприклад жування, смоктання і ковтання при корекції мовленнєвих розладів.

Аферентні та еферентні артикуляційний праксис є базовою вокальних напрямків мови. Вони мають ту ж локалізацію, що і невербальний праксис, але розташовані в більш складних відділах центрально-задньої і премоторної зон лівої півкулі – зонах Бродмана 1, 2, 5, 7, 40. Оральний праксис відноситься до аферентного праксису і знаходиться в одному секторі, організація більш складна [4, с.39].

Під оральним кінестетичним праксисом розуміється вміння виконувати диференційовані рухи органів суглобів і керувати ними (імітація м'язів, м'язів язика, губ, рота, гортані).

Вправи оральної динаміки передбачають уміння динамічно організувати голосові органи: язик і губи, щелепу і язик, щелепу і губи.

Більш складною формою праксису є артикуляційний праксис, який також

поділяється на кінестетичний і кінетичний. Артикуляційний кінестетичний праксис – це здібність повторювати ізольовані звуки мовлення і слоги, які не мають смислового значення. Артикуляційний кінетичний праксис – це здатність відтворювати логоритмічну структуру слова, повторювати серії звуків мовлення, поєднуючи їх у «коартикуляцію», вимовляти слова і фрази.

Структура праксису як вища психічна функція утворюється з трьох базових одиниць: концепції, передачі та виконання. Можна відзначити, що моторна мова є насамперед результатом діяльності мозку. Для вимови потрібні чіткі й узгоджені рухи губ, щелеп, язика, гортані, носоглотки, дихальні рухи. Для правильної вимови задіяні майже всі м'язи голосового органу, але цього недостатньо.

Звуковідтворення можливе лише за умови, що всі артикуляційні рухи відбуваються в певному порядку. Саме в корі головного мозку вибираються необхідні рухи і встановлюється програма, за якою повинні діяти м'язи артикуляції[4, с.40].

Тому аналіз наукової нейропсихологічної літератури, присвяченої вивченню практичних питань та їх упереджень, позначає про необхідність нових наукових досліджень і створення відповідного підходу до розвитку усного та артикуляційного праксису дітей дошкільного віку. Враховуючи те, що набутий оральний та артикуляційний автоматизм (навички) рідше зустрічається у дітей з порушенням орально-артикуляційного праксису, і що ці діти мають труднощі з алгоритмічним виконанням послідовних артикуляційних дій, ми вважаємо, що подальше дослідження та дослідження цього питання є доцільним[4, с.41].

Недорозвинення мовлення у дітей може проявлятися по різній мірі: від повної відсутності мови або лепету до розгорнутого мовлення, але з елементами фонетичного і лексико-граматичного недорозвинення. Слід мати на увазі, що ЗНМ може спостерігатися при різних ураженнях центральної нервової системи та відхиленнях у будові та функції артикуляційного апарату, тобто при різних клінічних формах мовних розладів. Таким чином, поняття ЗНМ відображає тісний

взаємозв'язок усіх компонентів мови в процесі її аномального розвитку, але водночас акцентує увагу на можливості подолання цієї затримки та переходу на якісно вищі рівні розвитку мови.

Сучасна ситуація розвитку спеціальної освіти в Україні характеризується посиленням уваги науковців до поглиблених досліджень загальних, психологічних та мовленнєвих особливостей розвитку дітей з вадами розвитку з метою забезпечення індивідуального розвитку кожної дитини, враховуючи психофізичні особливості, можливості, здібності та інтереси. Особливий інтерес для логопедичної роботи становить найбільша категорія дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку – це діти, які страждають порушеннями звуковимови, і велика увага приділяється ефективності лікування, зокрема, дітей із ЗНМ [2].

Список використаних джерел:

1. Бушак О. О., Дмитрів Ю. М. Особливості формування граматичної сторони мовлення в дітей дошкільного віку із ЗНМ III рівня. *Матеріали III наук.-практ. студентської конференції «Сучасні тенденції та актуальні проблеми педагогічної освіти»*. Львів. 2018. С. 19 – 20.

2. Кабельнікова Н. В. Стан мовленнєвого розвитку дітей з артикуляційною диспраксією. *Зб. мат. Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та сучасні технології в системі освіти: ВНЕСОК Польщі та України»*. Люблін, 2017. С. 107-110.

3. Мартиненко І. В. Диспраксія в структурі мовленнєвого дизонтогенезу дітей. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2021. Вип. 40. С. 65-70.

4. Пиляєва Н. С. Проблема вивчення праксису та його відхилень у спеціальній літературі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 77. С. 38-43.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Добридень О. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук Дніпровського державного медичного університету.

Колдунов Я. В., кандидат філософських наук, викладач кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук Дніпровського державного медичного університету.

Залучення широких верств дорослого населення до здоров'язберігаючої культурно-просвітницької діяльності є вимогою часу і обставин, а неформальна освіта потребує розробки нових теоретико-методичних контентів, що зумовлено необхідністю збереження фізичного і психічного здоров'я українських громадян в умовах психосоціальних викликів пандемії та війни.

Освітньо-виховна концепція закладів середньої та вищої освіти в Україні передбачає ефективне формування здоров'язберігаючих навичок у здобувачів освіти в рамках освітніх програм навчальних дисциплін «Основи здоров'я», «Основи безпеки життєдіяльності» тощо. Доросла група громадян залишається з низки причин поза інформаційним здоров'язберігаючим простором. Така ситуація здебільшого складається внаслідок відсутності вмотивованого інтересу у дорослого населення щодо державних програм неформальної освіти.

До головних суб'єктивних причин подібного скептичного ставлення до державних превентивних здоров'язберігаючих культурно-просвітницьких заходів слід віднести: низький рівень здоров'язберігаючої грамотності та фінансова нестабільність у родині, коли весь вільний час спрямовується на підвищення матеріальних статків, а питання здоров'я постають виключно у разі необхідності

оперативних втручань.

До глобальних об'єктивних причин відсутності бажання опікуватися власним здоров'ям передусім необхідно віднести пандемію і війну в Україні, які зумовлюють виникнення депресивних станів і моральних травм особистості, що під час війни утворюються внаслідок страху, розгубленості, невизначеності, втрати орієнтирів і віри у загальнолюдські цінності тощо.

Усвідомлюючи, що результативність неформальної освіти завжди визначатиметься рівнем активності учасників процесу, слід акцентувати увагу на тому, що фахівці від неформального освітнього процесу мусять постійно використовувати потужну популяризацію власної роботи в умовах соціально-економічної нестабільності, бо саме незахищені верстви населення першочергово потребують допомоги у збереженні здоров'я, проте саме вони є складною групою з числа дорослих для вмотивованого поінформування щодо здоров'язбереження.

Певне виключення становлять громадяни пенсійного віку з числа дорослого населення, які демонструють вмотивовану зацікавленість до здоров'язберігаючих практик неформальної освіти. Яскравим прикладом ефективності неформальної здоров'язберігаючої освіти є просвітницька діяльність у межах проекту «Університет золотого віку», який було створено 2013 року у м. Дніпро за підтримки міської адміністрації і який популярний серед людей похилого віку навіть сьогодні в складних умовах війни. До неформального освітнього процесу залучено фахівців з різних сфер, в тому числі активну участь беруть науковці Дніпровського державного медичного університету, які навчають особливостям формування здорового способу життя у зрілому віці.

Головне завдання неформальної освіти дорослих в сучасних умовах – об'єднати зусилля на національному рівні, аби потужно протистояти всім психосоціальним викликам сьогодення і за допомогою профілактичних лекцій і тренінгів, групових дискусій, зустрічей з фахівцями від медицини сприяти збереженню здоров'я громадян України.

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: МІЖ МОВНОЮ ЕВОЛЮЦІЄЮ ТА ВИКЛИКАМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Дяченко А. Ю., здобувач вищої освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Леонova Н. В.**, кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

В епоху глобалізації та інформаційних технологій, де віртуальний простір стає невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, роль інтернету визначається не лише як інструмент обміну інформацією, але і як потужний вплив на формування мовної культури та лінгвістичного ландшафту. В даному контексті вивчення взаємодії інтернет-комунікацій із розвитком української мови виявляється завданням важливим та високоактуальним. Цей процес ставить перед нами не лише виклики, але й відкриває безмежні можливості для мовної еволюції, а також порушує питання стандартизації в умовах постійних змін у віртуальному просторі. У даній доповіді буде детально розглянутий вплив інтернет-комунікацій на розвиток української мови, В епоху безпрецедентного технологічного розвитку і загального доступу до інтернету, спостерігається неабияка трансформація мовних засобів виразності та спілкування. Такий величезний потік інформації та нескінченні можливості взаємодії в інтернет-просторі відкривають новий рівень комунікації, призводячи до народження непередбачуваних лінгвістичних явищ. Мовна еволюція в цьому контексті перетворюється не лише на процес, а на захоплюючу подорож у світ нових слів, аббревіатур, інтернет-жаргону та зображень, які не тільки віддзеркалюють наше вираження емоцій, а й розширюють границі традиційної лінгвістики. Розглядаючи цей аспект, ми поглибимося у світ мовної еволюції в інтернет-комунікаціях, аналізуючи нововведення та особливості

формування лінгвістичного ландшафту у віртуальному середовищі. У світі, де глобальна спільнота взаємодіє через віртуальні простори, інтернет визначає не лише швидкість обміну інформацією, але й величезний розмаїття лінгвістичних засобів, використовуваних для спілкування. З поглибленням інтернет-комунікацій виникає неймовірна різноманітність мовних форм, що використовуються різними спільнотами та користувачами. Це явище призводить до неабиякої варіативності в мовленні, де одні й ті ж концепції можуть виражатися різними лінгвістичними засобами залежно від вибору конкретної групи або індивіда. У цьому відділі ми детально проаналізуємо цей аспект, розглядаючи які нові можливості для творчості та виразності вносить збільшення варіативності мови в українському сегменті інтернет-простору, а також які виклики виникають у зусиллях збереження мовної єдності. У світі безмежних можливостей інтернет-комунікацій, де кожен може виступити як творець власного мовного простору, питання стандартизації української мови набуває особливої актуальності. Інтернет створює унікальні умови, де різноманітність виразів та форм спілкування сягає піки, і водночас, несе у собі виклики для збереження мовної стабільності та єдності. В даному розділі ми докладно розглянемо, які проблеми виникають у контексті стандартизації української мови в умовах інтернету, а також які шляхи можуть бути запропоновані для досягнення балансу між вільністю самовираження та необхідністю забезпечення чіткості та розуміння в мовному вирі. Із розвитком технологій та розширенням інтернет-простору, виникає питання про стандартизацію мови в онлайн-середовищі. Поглиблення аналізу цього аспекту дозволить нам зрозуміти, як вирішувати виклики, пов'язані із забезпеченням стійкості та єдності української мови, враховуючи динамічний та різноманітний характер інтернет-комунікацій. У сучасному віртуальному середовищі, де інтернет-комунікації здійснюються зі швидкістю світлового потоку, роль освіти та медіа набуває особливого значення у формуванні та утриманні мовної культури. Освіта стає важливим інструментом для розвитку свідомого підходу до мовлення

в інтернеті, водночас медіа виступають як ключовий фактор у визначенні стандартів та вирівнюванні лінгвістичного простору. В даному розділі, ми вивчимо ролі освіти та медіа в забезпеченні мовної стабільності та культури в інтернет-середовищі, оглянемо сучасні підходи до цих питань та обговоримо важливість їхнього спільного впливу на мовний ландшафт. Сучасна освіта повинна враховувати не лише традиційні аспекти вивчення мови, але й активно пристосовуватися до нових реалій цифрового віку. Забезпечення літературності та грамотності в інтернет-середовищі стає завданням освітян, які повинні формувати у своїх учнів не лише вміння сприймати інформацію, але й вміти ефективно виражати свої думки, дотримуючись мовних норм та етичних стандартів. Розвиток мовних компетенцій та усвідомлення цінностей мовленнєвої культури має стати запорукою якісної комунікації в онлайн-просторі. Медіа, у свою чергу, відіграють невід'ємну роль у формуванні мовної атмосфери. Вони є каталізаторами нових термінів, виразів та стандартів, які активно впроваджуються в інтернет-спільноті. Однак разом із тим, вони несуть відповідальність за збереження та підтримку мовних норм. Розбірливе висвітлення правильної мови, відповідальне використання слів та постійний контроль за якістю мовлення стають пріоритетним завданням для медіа в інтернеті.

Список використаних джерел:

1. Crystal, D. (2006). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
2. Androutsopoulos, J. (2006). Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication. *Journal of Sociolinguistics*, 10(4), 419-438.
3. Tagg, C. (2012). *Skyping English: The globalization of a 'native speaker' norm*. *Critical Inquiry in Language Studies*, 9(3), 191-210.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В АНДРАГОГІЦІ

Журавель І. В., викладач Відокремленого структурного підрозділу

«Технологічно-промисловий фаховий коледж Вінницького національного аграрного університету».

Андрагогіка є важливим напрямом у педагогіці, оскільки вона визнає унікальність та специфіку дорослого навчання і спрямована на підтримку ефективного вивчення дорослими нових знань і навичок. Андрагогіка ставить своїм завданням оптимізацію навчання для дорослих, забезпечення ефективності та практичності навчального процесу, а також врахування індивідуальних особливостей кожного студента. Основна ідея андрагогіки полягає в тому, що навчання дорослих відрізняється від навчання дітей. Дорослі мають свій власний досвід, і їхня мотивація та підходи до навчання відрізняються від тих, що характерні для дітей. Отже, андрагогіка вивчає, як оптимально організовувати навчальний процес для дорослих, враховуючи їхні потреби, інтереси та індивідуальні особливості.

В умовах глобалізаційних й інтеграційних процесів, розвитку суспільства знань, переходу до концепції освіти впродовж життя посилюється значення освіти дорослих як важливого чинника суспільного розвитку, провідного фактора конкурентоспроможності людини та держави, дієвого засобу адаптації дорослої людини до швидкоплинних змін сьогодення. Водночас ефективність освіти дорослих залежить від розуміння й врахування особливостей дорослої людини в процесі навчання.

Інноваційні технології – це передові технічні або організаційні рішення, які впроваджуються для вирішення конкретних завдань чи вдосконалення існуючих процесів. Ці технології можуть охоплювати різні сфери життя, включаючи інформаційні технології, медицину, науку, енергетику, виробництво та інші.

Інноваційні технології грають ключову роль у розвитку суспільства, економіки та науки, сприяючи розв'язанню складних проблем і вдосконаленню якості життя. Інноваційні технології для навчання дорослих включають широкий спектр інструментів та рішень, які спрощують та покращують процес навчання. Ось деякі приклади таких технологій:

- Електронні навчальні платформи: онлайн-платформи, такі як Coursera, edX, або Udacity, надають можливість дорослим отримувати знання від провідних світових університетів та організацій, не виходячи з дому.
- Мобільні додатки для навчання: додатки для смартфонів і планшетів можуть надавати доступ до навчального контенту в будь-якому місці і в будь-який час, що особливо зручно для зайнятих дорослих.
- Віртуальна та розширена реальність (VR і AR): використання VR і AR в навчанні дозволяє створювати іммерсивне навчальне середовище, де дорослі можуть вивчати реальні сценарії та симулювати практичні завдання.
- Інтерактивні відеоматеріали: відеоінструкції, віртуальні лекції та інші форми візуального матеріалу можуть покращити сприйняття та засвоєння інформації.
- Системи електронного навчання (LMS): це програмні рішення для організації, викладання та управління навчанням. Вони можуть включати інструменти для створення курсів, взаємодії зі студентами та відстеження прогресу.
- Ігрові технології (гейміфікація): застосування ігрових елементів у навчанні для стимулювання мотивації та підвищення зацікавленості студентів.
- Штучний інтелект (AI) та аналітика: AI може персоналізувати навчальний процес, аналізуючи потреби кожного студента та надаючи індивідуальні рекомендації.

➤ Інтерактивні онлайн-комунітети: форуми, відеодискусії та інші онлайн-спільноти сприяють обміну досвідом та взаємодопомогою між дорослими студентами.

Використання інноваційних технологій навчання в андрагогіці має кілька дотриманих переваг і є досить доцільним. Ось кілька ключових аспектів, що підкреслюють доцільність цього підходу:

1. Гнучкість та доступність: інноваційні технології навчання надають можливість дорослим студентам навчатися в будь-який час і в будь-якому місці. Онлайн-курси, мобільні додатки та інші технологічні засоби забезпечують гнучкість навчання, а їхній доступ до навчальних ресурсів дозволяє забезпечити навчання відповідно до власного графіка та потреб.

2. Індивідуалізація та персоналізація: інноваційні технології дозволяють створювати персоналізовані навчальні траєкторії для кожного студента, враховуючи його індивідуальні потреби, рівень володіння матеріалом та темп навчання. Штучний інтелект може адаптувати навчання в реальному часі.

3. Іммерсивність та реалістичність: використання технологій віртуальної та розширеної реальності дозволяє створювати іммерсивні навчальні середовища, де студенти можуть взаємодіяти з матеріалом, вирішувати реальні завдання та отримувати практичний досвід.

4. Ефективність та аналітика: технології надають можливість вести детальний аналіз прогресу студентів та ефективності навчальних програм. Аналітичні інструменти дозволяють викладачам та організаторам програм швидко реагувати на виклики та покращувати якість навчання.

5. Гейміфікація та збереження мотивації: використання елементів гри в навчальних програмах (гейміфікація) може стимулювати мотивацію студентів, зробити процес навчання цікавішим та допомогти у збереженні інтересу протягом тривалого періоду.

6. Спільноти та співпраця: технології дозволяють створювати онлайн-спільноти для дорослих студентів, де вони можуть обмінюватися досвідом, співпрацювати та взаємодіяти в процесі навчання.

7. Актуальність для ринку праці: інноваційні технології можуть допомагати у вдосконаленні навчальних програм, робити їх більш актуальними для вимог ринку праці та сприяти підвищенню конкурентоспроможності студентів.

Інноваційні технології допомагають створити гнучке, ефективне та цікаве середовище для навчання дорослих, враховуючи їхні особисті обставини та вимоги. Інтерактивне навчання відноситься до активного навчання, яке найбільшою мірою відповідає особливостям дорослої людини та дорослого учня. Інтерактивне навчання вирізняється тим, що дорослий учень є суб'єктом навчальної діяльності, бере активну участь у навчанні, чому сприяє їх особистісний та професійний інтерес, творчий характер навчально-пізнавальної діяльності, активні форми та методи навчання тощо. При цьому той, хто навчає виконує роль модератора та фасилітатора, помічником у визначенні індивідуальної траєкторії навчання дорослого учня.

Отже, інтерактивні технології навчання дорослих визначаємо як такі, що забезпечують включення дорослих у процес навчання за рахунок добору й використання сукупності інтерактивних форм, методів, прийомів, методик, засобів навчання, що дозволяють гарантовано досягти запланованого результату, забезпечити зворотній зв'язок, право вибору, двоспрямованість спілкування, оптимальне врахування життєвого й професійного досвіду тих, хто навчається. Навчання дорослих в сучасному світі викликає значний інтерес і має численні перспективи, оскільки суспільство стає все більше залежним від постійних змін, технологічних інновацій та потреб у неперервному самовдосконаленні.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко Л. Б., Лук'янова С. В., Зінченко О. В. Сучасні технології освіти дорослих: посібник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 182 с.
2. Вітвицька С. С. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти. Житомир:«Полісся». 2015, 368 с.
3. Дернова М. Г. Моделі самокерованого навчання в освіті дорослих. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. № 7. С. 52–65.
4. Огієнко О. І, Литовченко І. М. Андрагогічна модель навчання дорослих: американський контекст. Київ : НТУУ «КПІ», 2014. 233 с.

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Журавльова М., здобувачка вищої освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Леонова Н. В.**, кандидатка філологічних наук, доцентка
кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського
державного університету внутрішніх справ

Психосоціальні проблеми навчання студентів-заочників в умовах воєнного часу є актуальною темою дослідження психології, соціології та педагогіки. Українці віком від 16 до 23 років вимушені пристосовуватись до нинішніх умов навчання. Усі учні та студенти опинились в різних умовах навчання, але життя продовжилось, а з ним і потреба здобувати освіту. Війна завжди є стресом для людей, а особливо це впливає на підлітків та молодь, оскільки вони є найбільш вразливою частиною суспільства в період свого розвитку та суспільного росту. Саме у такому віці учні та студенти навчаються, і одночасно входять до групи тих,

хто потребує підтримки свого морального стану.

Негативний фактор, що впливає на освітній процес – це саме дистанційна форма навчання, яка розділила студентів та викладачів ще 2 роки тому під час пандемії.

“Студенти та школярі, які починали здобувати освіту в період 2020-2022 роки – не знають як це, прокидатись раніше для того щоб встигнути дійти чи доїхати до школи/університету, мінімізація візуального спілкування з викладачем/учителем та однолітками – усе це ускладнює соціально-суспільне дорослішання, потреба для досвіду набуття самоорганізації та навичок для подальшого вступу в інші навчальні заклади, неможливість повноцінного навчання з деяких дисциплін стали об’єктивними проблемами. Також великою проблемою під час дистанційного навчання є гіподинамія, тому що саме така форма навчання спричиняє малорухливість в учнів/студентів. Тож, війна, а з нею дистанційна форма навчання внесла багато негативних коректив до освітнього процесу і життя сучасних студентів та школярів”.

Деякі студенти були змушені змінити своє місце проживання, а деякі навіть мали виїхати за кордон. Багато таких сімей опинились у важкому стані: батько залишився в країні, а діти з матір’ю по інший бік кордону. Наразі постає питання про продовження навчання вже в іноземних закладах освіти, тим більше, що багато навчальних закладів самі пропонують здобувати освіту у них за спрощеною системою вступу.

З одного боку, для нашої країни це може означати втрату цінних працівників у майбутньому. Оскільки саме ті люди, які вирішують питання таким чином, найбільш здатні для комунікації та подальшого планування майбутнього. З іншого боку, у випадку якщо такі громадяни вирішать зрештою повернутись до України, то країна отримає фахівців, які здобули іноземну освіту з іншим світобаченням, із європейськими нормами поведінки та вирішенням питань. У цьому випадку це буде перевагою за можливої майбутньої євроінтеграції.

Зазначимо, що війна внесла корективи в навчання в нашій країні і на сьогоднішній день продовжує їх додавати. Результат побачимо лише після завершення бойових дій і зможемо порівняти наскільки змінився освітній процес під час війни та після неї. Наразі стверджуємо, що українці продовжують життя в тих умовах, в яких вони є, незважаючи на катаклізми та жорстоку кризу вони якісно навчаються і як і всі інші народи сподіваються на швидке закінчення війни.

Отже, психосоціальні проблеми навчання студентів-заочників в умовах воєнного часу активно досліджуються, шукаються шляхи для вирішення цих питань.

Список використаних джерел:

1. Як дітям з України продовжити навчання за кордоном. URL : <https://osvita.ua/abroad/86216/>
2. Інформація для студентів та науковців з України. URL : <https://studyinaustria.at/de/studium/informationen-fuer-studierende-undforscher/innen-aus-der-ukraine>.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забутиріна А. В., здобувачка вищої освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Леонова Н. В.** кандидатка філологічних наук, доцентка
кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського
державного університету внутрішніх справ

На тлі широкомасштабної війни, яку росія веде проти України, відбулися значущі зміни у всіх сферах суспільного життя. Вплив російсько-українського конфлікту відчутний як на українському, так і на світовому ринках праці, оскільки

війна переписує попередні економічні та ринкові парадигми. Перемога України у війні породить потребу у якісно нових фахівцях, зокрема в сфері неформальної освіти для дорослих. Це актуалізує попит на освітні послуги, що відзначаються максимальною гнучкістю та варіативністю, спрямовані на задоволення різноманітних освітніх потреб громадян, враховуючи їхні індивідуальні можливості.

Умови війни покладають особливий акцент на психологічну підтримку та соціальну реабілітацію тих, хто пережив травматичні події унаслідок конфлікту. Освіта може виступати важливим інструментом для допомоги людям адаптуватися до нових умов та знаходження нових можливостей. Україна вже отримала підтримку від міжнародних партнерів у розвитку цифрової освіти [1].

Діяльність центрів освіти дорослих в Україні перебуває під впливом повномасштабного вторгнення російських військ. Перед початком цього вторгнення, що розпочалося 24 лютого 2022 року і триває до теперішнього часу, в усіх регіонах України були створені центри освіти для різних категорій дорослих. Більшість таких центрів взаємодіяли та співпрацювали з іншими закладами освіти і культури для молоді та дорослих, а також з громадськими та іншими організаціями.

Широкомасштабне вторгнення російських військ призвело до серйозних проблем в українській освіті. Зараз, в умовах інтенсивних бойових дій, тимчасової окупації, численних людських жертв, посилення міграційних процесів, руйнування та пошкодження інфраструктури, включаючи заклади освіти, а також проблем зі зв'язком тощо, викликаних війною Росії проти України, деякі Центри Освіти Дорослих були змушені призупинити свою діяльність – перейти на паузу.

У той же час ті центри освіти дорослих, які не зупинили свою діяльність навіть в умовах війни, переважно працюють в дистанційному або змішаному форматах, використовуючи онлайн засоби (учасники освітньої взаємодії зазвичай працюють з дому або з місць тимчасового перебування), або, у випадках, коли

безпекова ситуація дозволяє, – в офлайн режимі.

В даний момент в Україні відзначається підвищений інтерес до просвітницької діяльності. Це означає цілеспрямований процес інформування населення про існуючий соціально-культурний досвід, який призначений для широкої аудиторії, зазвичай не розділеної на стійкі групи, і в якому не передбачаються формалізовані процедури контролю за успішністю засвоєння отриманих знань [2].

Наприклад, Науково-технічна бібліотека Львівської політехніки разом із Українським фотографічним товариством організувала серію культурно-освітніх заходів для мешканців Львова та внутрішньо переміщених осіб. Ці заходи, такі як лекції, покази фільмів, виставки та творчі зустрічі з видатними особистостями, призначені ознайомити громадськість з важливими аспектами української історії, науки та культури.

Також слід відзначити, що в умовах повномасштабної війни росії проти України зросла популярність вивчення української мови. За даними генерального директора платформи з вивчення мов Duolingo Луїса Фон Ана, у світі кількість бажаючих вивчати українську мову збільшилася на 577%. Україна також свідчить про зростання популярності розмовних клубів та безкоштовних мовних курсів.

Ці та інші ініціативи реалізовані завдяки зусиллям волонтерів, громадських організацій і навіть підтримки деяких міністерств, таких як освіти і науки, культури та інформаційної політики України [3, с.30]. Крім освітніх послуг, центри освіти дорослих активно залучені до волонтерської діяльності, організації благодійних заходів та надання соціальної підтримки для різних груп населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб і військовослужбовців.

Отже, важливо продовжувати співпрацю з міжнародними організаціями та країнами, які мають досвід у цифровій освіті, для збагачення власного досвіду та використання ресурсів. Для успішної реалізації цифрової освіти необхідно забезпечити належну інфраструктуру та доступ до сучасних технологій. Це

включає в себе розвиток інтернет-інфраструктури в місцях, де це проблема, та забезпечення необхідними засобами навчання. Також важливо проводити інформаційні кампанії та навчальні заходи з цифрової грамотності для дорослих громадян.

Цифрова трансформація освіти вимагає комплексного підходу, включаючи підключення до широкопasmового інтернету, створення та реалізацію сучасних моделей забезпечення навчальних закладів обладнанням, ініціативи з цифрової грамотності та розроблення цифрових освітніх платформ. Співпраця між представниками освітніх закладів, державними органами, бізнесом і громадськими організаціями визначає напрямок розвитку цифрової освіти і створює середовище для навчання та використання цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Освіта дорослих під час війни: відбулася зустріч представників сфери освіти дорослих з України та Німеччини. (2022, 11 квітня). Представництво DVV International в Україні. URL: <https://www.dvv-international.org.ua/uk/ukrajina/novini/detail/osvita-doroslikh-pid-chas-viini-vidbulasja-zustrich-predstavnikiv-sferi-osviti-doroslikh-z-ukrajini-ta-nimechchini>
2. Бурцева Ю. О. Управління інноваційною та проєктною діяльністю в освітній сфері в умовах воєнного стану. *Системи управління освітою під час воєнного стану та перспективи оновлення освіти в повоєнну добу: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Краматорськ, 5 грудня 2022 р.* / редкол.: Ю. О. Бурцева, М. О. Кириченко, П. С. Малєєв та ін. Донецький ДонОблІППО. 2022.
3. Топузов О. М. Освіта України в умовах воєнного стану : Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358 с.

**ФОРМУВАННЯ ІЄРАРХІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ
ЦІННОСТЕЙ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ В ОДЕСЬКОМУ ЛІЦЕЇ №65 ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ**

Завойко Н. О., директор Одеського ліцею №65 Одеської міської ради

Гоцуленко І. Г., заступник директора Одеського ліцею №65 Одеської міської
ради

Джуринська А. М., заступник директора Одеського ліцею №65 Одеської міської
ради

Камбур В. З., заступник директора Одеського ліцею №65 Одеської міської ради

Табішяр Н. Ю., заступник директора Одеського ліцею №65 Одеської міської
ради

Сьогодні пріоритетним напрямом освітнього процесу в Україні є національно-патріотичне виховання, яке здійснюється цілісно протягом життя людини. Актуальність національно-патріотичного виховання зумовлюється як російсько-українською війною, так і процесом формування в Україні громадянського суспільства, становлення єдиної політичної нації. Саме тому на сучасному етапі українського державотворення все більше педагогів спрямовують свою практичну діяльність на проблему виховання в молодого покоління патріотичних почуттів, активної громадянської позиції, сприяння усвідомленню учнями свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей. Патріотизм завжди був і лишається нагальною потребою держави, якій необхідні національно свідомі громадяни, здатні забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, особистості, які своєю діяльністю, любов'ю до Батьківщини прагнуть створити суспільство, зацікавлене в тому, щоб саморозвиток людини, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювалися на моральній основі та визнанні пріоритету прав людини. У різні

історичні періоди як існування української держави, так і нашої бездержавності у поняття «патріотизм» вкладався неоднаковий зміст. Сьогодні ми трактуємо це поняття і відповідно формуємо у наших громадян (не лише учнів, дітей чи молоді) почуття патріотизму, національної свідомості та самосвідомості, спираючись на споконвічні українські традиції, звичаї, ідеали, а також систему національних цінностей, яка зафіксована у низці останніх нормативно-правових та концептуальних документів. Вибудовуючи ієрархію національних цінностей, на яких повинен спиратися освітній процес, зазначимо, що в останній редакції Концепції національно-патріотичного виховання, затвердженої у червні 2022 року, виокремлено такі складові: громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання. У цьому документі чітко сформульована і мета національно-патріотичного виховання, де поміж іншого зауважено, що нам необхідно утверджувати національну ідентичність громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу. І згадується одна з чотирьох цінностей, а саме національна самобутність. Наказом Міністерства освіти і науки України від 6 червня 2022 року затверджено Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року. Зокрема, це: удосконалення нормативно-правової бази щодо національно-патріотичного виховання; створення соціально-педагогічних умов для реалізації національно-патріотичного виховання; зміна змісту й форми національно-патріотичного виховання; організація інформаційно-просвітницької роботи у сфері національно-патріотичного виховання; розвиток військово-патріотичного виховання. Далі в Концепції зазначено: «На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей: –

повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України); – активна участь у громадсько-політичному житті країни; – верховенство права, повага до прав людини; – готовності до природоохоронної діяльності; – толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей». Як бачимо, автори документа зробили акцент на європейські цінності як складову української системи виховання. Принагідно зазначимо, що дані соціології свідчать: рух України до членства в ЄС має безприкладну підтримку як серед громадян України, так і Євросоюзу. За даними опитування 16 соціологічної групи «Рейтинг» підтримка українцями вступу до ЄС зростає: станом на кінець березня вона сягала 91 % – абсолютний рекорд за всі роки досліджень. За результатами опитування¹⁷ Євробарометру 66 % громадян країн ЄС згодні, що Україна має стати членом Євросоюзу, а 71 % вважають її частиною європейської сім'ї [3, с. 26]. Повномасштабна збройна агресія Московії проти України зумовила додаткові виклики щодо забезпечення якості та змісту української освіти. З цієї причини МОН уже проводить роботу щодо внесення змін в українські освітні програми.

У першу чергу це стосується таких навчальних дисциплін: «Захист України», «Зарубіжна література», «Історія України», «Всесвітня історія», «Основи здоров'я», «Основи правознавства», «Географія», «Фізична культура».

Зрозуміло, що уроки історії України, захисту України, громадянської освіти, правознавства, географії, української мови та літератури – це особлива можливість для національно-патріотичного виховання. Почуття патріотизму, національної ідентичності не лише учнівської молоді, а всіх без винятку громадян України повинно ґрунтуватись на знанні про історико-культурні традиції народу, героїзм його захисників, воїнів Київської та Волинсько-Галицької держави, українського козацтва, Січових стрільців, борців із німецьким та радянським фашизмом. Окремим листом МОН від 10 червня 2022 року «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України зазначається: «Міністерство

освіти і науки України (далі – МОН) зосереджує увагу на тому, що в умовах воєнної агресії російської федерації в Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України». Цим документом зосереджено увагу саме на українських національних цінностях – самобутності, волі, соборності й гідності, які необхідно наскрізно впроваджувати в освітній процес. Для правильного розуміння чотирьох конкретних цінностей, які є одночасно історичними категоріями, необхідно вести просвітницьку, роз'яснювальну роботу серед учителів задля того, щоб вони у свою чергу могли вибудовувати на принципах самобутності українського народу, волі, соборності й гідності освітнє середовище і навчальний процес зокрема. Причому це стосується усіх без винятку шкільних предметів. Аксиологія, теорія цінностей розкриває природу та структуру цінностей, їх місце у реальності, зумовленість історичними, філософськими, соціальними та культурними чинниками. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» пояснює поняття «цінність» неоднозначно. Поза усім написаним у ньому виокремимо: це те, «що має певну матеріальну або духовну вартість» або ж «важливість, значущість чого-небудь» [4, с. 1588]. Разом з тим, у науковій літературі не існує єдиного підходу до класифікації цінностей. Сам термін «цінності» започатковано Арістотелем і введено у філософську науку в 60-х роках ХІХ ст. німецькими вченими В. Віндельбандом і Г. Ріккертом [5, с. 992].

Принагідно зазначимо, що вибір саме згаданих чотирьох цінностей не випадковий, оскільки вони в історичному, філософському розумінні сягають у давні часи України. Саме ці моральні надбання у вигляді матеріальної і духовної

культури починають формуватися з дохристиянських часів нашої історії. Так, в XI–XII ст. з'явилися відомі пам'ятки літератури та історіографічної думки: «Слово про Закон і Благодать». «Ізборники» Святослава 1073, 1076 рр., «Повчання дітям» Володимира Мономаха. У межах киево-руської культури склався притаманний українській духовній традиції тип мислення, не схильний до абстрактного, відірваного від життя філософського теоретизування. За основу використовувалися історичні події, історичні персонажі, твори літератури та історичної, філософської думки. На основі цього складалося уявлення про патріотизм.

Говорячи про українські національні цінності як константи для навчально-виховного процесу, необхідно мати на увазі, що ми використовуємо систему поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, створену впродовж віків українським народом. Саме такий підхід дає можливість формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири дітей, молоді, а також створити безпечне, ґрунтоване на довірі, демократичне, національно орієнтоване, мотивуюче до навчання освітнє середовище як основу якісної освіти. А реалізується це через комплекс відповідних заходів. При цьому ми враховуємо і використовуємо історію, культуру, усе надбання кожного періоду існування української державності.

Так, зокрема, Концепцією передбачено можливості й конкретні заходи щодо формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості школярів, які мають здійснюватися на прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави від княжої доби до російсько-української війни. Концепцією передбачено проведення таких заходів у закладах освіти для усіх вікових категорій школярів. Національні цінності «самобутність», «воля», «соборність», «гідність» згадуються у різноманітних історичних джерелах: актових, літературних, фольклорних, інших. Використання цих матеріалів робить освітній процес цікавим і змістовним як на уроці, так і в позакласній роботі, а для наших зарубіжних партнерів – багато в чому унікальним. Після довгих десятиліть

відсутності на європейських мапах і в європейській свідомості, крізь руйнацію загарбницьких війн і особливо останньої жорстокої війни, де українці відстоюють своє право не лише на фізичне існування, але й національну ідентичність, Україна постала для них знову.

Сьогодні треба визнати: той факт, що значна кількість людей в Україні не ідентифікувала себе з державою Україна, з українською політичною нацією, став однією з причин російсько-української війни. Зараз ситуація змінилася на краще, але проблема ще чимала. Можна і треба говорити про загальноукраїнську ідентичність, про що свідчать наші національні цінності як головну підставу цілісності держави. За таких обставин ми вимушені безперестанно доводити світові свою самобутність, віковичне прагнення до волі, боротьбу за волю і свободу, за соборність, гідність.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.07.2019 № 1038 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки» від 16.06.2015. № 641. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf> (дата звернення: 16.04.2023).

2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України» від 16.06.2015 № 641. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v05277_29-22#Text (дата звернення: 10.12.2023).

3. Освіта в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358 с.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ–Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

5. Киричок В. А. Цінності. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень.

Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 992–993.

6. Миць М. Я. Патріотична складова особистості у творчій спадщині В. О. Сухомлинського. *Педагогічний орієнтир*. 2014. № 22. С. 18–21.

7. Миць М. Я. Актуальні завдання національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в Україні. *Козацька педагогіка в контексті національно-патріотичного виховання учнів: зб. матеріалів пед. читань (24 лют. 2015, м. Ківерці) / за ред. М. Я. Миць, Н. М. Гмитрук*. Ківерці, 2015. С. 9–19.

ОСОБЛИВОСТІ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ В ОДЕСЬКОМУ ЛІЦЕЇ №65 ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Завойко Н. О., директор Одеського ліцею №65 Одеської міської ради

Гоцуленко І. Г., заступник директора Одеського ліцею №65 Одеської
міської ради

Табішяр Н. Ю., заступник директора Одеського ліцею №65 Одеської
міської ради

Каргіна Н. В. вчитель української мови та літератури Одеського ліцею
№65 Одеської міської ради

Сьогоднішні здобувачі освіти, представники нового цифрового покоління, які потребують інтерактивності та багатозадачності, швидкого отримання інформації, картинок – узагальнень, коротких відео. Учні прагнуть навчатися разом з іншими, обмінюватися досвідом, втілювати спільні проєкти. Вони цінують речі, які можна відразу спробувати на практиці і значно гірше сприймають «суху» теорію, відірвану від сучасного життя. Тому саме мультимедіа-технології сучасної освіти є найефективнішим засобом для компетентнісного навчання. Вони реально

забезпечують для учня й учителя середовище для формування та розвитку ключових компетентностей під час викладання мов та літератур.

Перехід до впровадження цифрового дистанційного чи змішаного навчання вимагає насамперед чіткого уявлення вчителя про те, якими саме засобами він буде забезпечувати якість та неперервність навчання української мови та літератури, зарубіжної літератури в 5 класі НУШ.

Учителі-словесники, історики, математики в Одеському ліцеї №65 Одеської міської ради вже мають індивідуальний досвід у нових методичних підходах щодо використання медіаресурсів: про це свідчать численні матеріали на ресурсах «На урок», «Всеосвіта» тощо. Педагоги навчають креативно мислити, повніше й точніше висловлювати власні думки, проявляти індивідуальні можливості, долати певні труднощі в навчальній діяльності, самостійно формулювати запитання, розв'язувати задачі та вибудувати творчий процес, з орієнтацією на вирішення актуальних життєвих завдань.

Цифровізація безпосередньо впливає на організацію освітнього процесу, є його природною складовою як на рівні діяльності всього освітнього закладу (від планування роботи за допомогою спеціальних програм до існування закладу певного типу на освітній платформі), так і є інструментом роботи кожного вчителя сучасної української школи: електронні журнали, онлайн – уроки – така ж реальність навчального процесу.

До педагогів НУШ висувуються конкретні вимоги:

- наявність загальних уявлень у сфері розвитку та використання ІКТ;
- наявність уявлень про електронні освітні ресурси;
- налаштування інтерфейсу та встановлення відповідного програмного забезпечення;
- уміння створювати мультимедійні засоби навчання в середовищі програми PowerPoint;
- застосування можливостей пакету Microsoft Office для розробки

дидактичних матеріалів з предметної області та робочих документів;

- уміння обробляти графічні зображення;
- володіння базовими Internet-сервісами, технологіями та основами технології побудови web-сайтів.

Серед учителів існують різні думки щодо активного застосування іншої цифрової термінології. Багато хто заперечує сам процес користування словами «гаджет, блокчейн» «дедлайн», «хештег» тощо, цифрового прийняттого аргю, зважаючи на засмічення мовлення саме такими лексемами.

«Всеукраїнська школа онлайн» є прикладом вдалої спроби створення цифрового освітнього середовища. Будова ресурсу забезпечує індивідуалізоване навчання, має за стосунки для реалізації формувального оцінювання, пристосована й для дітей з особливими освітніми потребами.

«Українська школа онлайн» у кризових умовах швидко наповнилася потрібними для дистанційного і змішаного навчання високоякісними матеріалами. Так, існує думка щодо проблеми методик використання ресурсу під час онлайн (офлайн) навчання, але саме вчитель, а не ресурс – інструмент має, застосовуючи власно розроблені методичні прийоми відповідно до педагогічної свободи, забезпечити індивідуалізованість навчального процесу.

Вибір ресурсу для створення електронного навчального матеріалу кожен педагог здійснює індивідуально. Існують платформи типу Moodle чи Eliademy із вбудованим конструктором для організації контенту дистанційного (змішаного) уроку.

Edmodo – освітня технологічна платформа, що пропонує комунікацію, співпрацю та можливість тренерської роботи для загальноосвітніх шкіл, коледжів та викладачів. Мережа

Edmodo дає вчителям змогу ділитися вмістом, створювати тести, вікторини та опитування, керувати спілкуванням з учнями, колегами та батьками.

Успішною буде робота вчителя з ресурсом «Padlet» для ранкового

привітання, активного опитування, проведення контрольного читання вголос. Ресурс є невичерпним джерелом різноманітного матеріалу з будь-якої мовної чи літературної теми. Дошка «Padlet», як і вже названі цифрові дошки, дає можливість учням миттєво реагувати на виконану роботу, брати в її створенні усвідомлену участь.

Система налаштувань дошки дозволяє оцінювати роботи учнів відповідно до вимог НУШ: до власної оцінки має доступ лише учень, що виконав завдання, для інших учнів оцінка «прихована», при цьому збережено можливість учителю письмово прокоментувати оцінку.

Для вдосконалення навичок працювати за принципом академічної доброчесності можна виконати таку практичну роботу. Створити слайд презентації з власним лого. Перевірити сторінку електронного учнівського реферату, пропонований список використаної літератури з позиції дотримання академічної доброчесності.

Проаналізувати матеріали ресурсів «Кластайм», <https://quizlet.com>, <https://wordwall.net/>, ThingLink, їхнього потенціалу в дотриманні принципу навчальної ефективності та академічної доброчесності.

Створити за шаблоном Google власний сайт (блогу) вчителя НУШ, позначивши для себе «точки доброчесності». Всі ці види робіт використовуються у повсякденній діяльності вчителями в Одеському ліцеї №65 Одеської міської ради.

МЕТОДИКА ДИЗАЙН-МИСЛЕННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ТА МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ОДЕСЬКОМУ ЛІЦЕЇ №65 ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Завойко Н. О., директор Одеського ліцею №65 Одеської міської ради

Державний стандарт базової середньої освіти, Концепція Нової української школи передбачають не тільки зміни наповненості дисциплін чи методи їх викладання, але й цілеспрямоване переформатування системи мислення школярів, зокрема шляхом застосування практик формування дизайн-мислення. Дизайн-мислення – це порівняно нова методика в Україні, але одна з найуспішніших світових методик для створення інновацій. Дизайн-мислення – це творчий процес генерації та реалізації ідей. Головна мета – вийти за межі стереотипів і звичних способів виконання завдань. Це вміння педагога створювати ефективне освітнє середовище. Недарма вчителі, які прагнуть зробити систему освіти сучаснішою, часто оновлюють методи і прийоми навчання. Викладання, що базується на дизайн-мисленні, пробуджує в учнів зацікавленість, ентузіазм, креативність, творчість та винахідливість [1].

Основними принципами дизайн-мислення є: візуалізація матеріалу, експериментування; фокусування уваги на загальнолюдських цінностях тощо. Дизайн-мислення в освітньому середовищі здебільшого передбачає не аналітичний, а творчий спосіб вирішення завдань. Це можливість поділити довгий шлях до кінцевої мети на короткі етапи з фіксуванням результату в кінці кожного. Через дизайн-мислення можна дістатися до самої природи проблеми, яку потрібно вирішити.

Наприклад, щоб розв'язати будь-яку педагогічну проблему в освітньому закладі, потрібно провести ретельне дослідження, потім зрозуміти потреби (школи, учнів, педагогічного колективу, громадськості – тих, кого це стосується) й

улаштувати «мозковий штурм», придумавши якомога більше ідей. Використання методики дизайн-мислення тісно пов'язане з процесом формування інформаційно-цифрової компетентності учнів.

Надзвичайно важливо звертати увагу не лише на вміння сприймати та обробляти інформацію, а й на вміння її подавати, на способи креативної презентації, яка матиме успіх в аудиторії та забезпечуватиме конкретні потреби адресата й адресанта. Для пошуку таких методів доречно використовувати саме дизайн-мислення, адже суть методики полягає в пришвидшенні комунікації в команді, структуруванні процесів подачі та успішної реалізації ідей. Учні, у яких сформоване дизайн-мислення, з легкістю генерують рішення, винаходять способи реалізації ідей.

Методика дизайн-мислення на уроці здійснюється через: – процес накопичення ідей і нестереотипне мислення; – ухвалення креативних рішень; – усунення страху зазнати невдачі; – раннє тестування ідей для швидкого отримання відгуків від результату. Основними складовими дизайн-мислення на уроці є творчий підхід, вміння ставити запитання та працювати в команді, зацікавленість, оптимізм, орієнтація на інших.

Можна виокремити основні здібності, які розвиває в учня під час освітнього процесу дизайн-мислення: 1. Орієнтація у неоднозначності. 2. Навчання в інших, партнерство. 3. Синтез інформації. 4. Експериментування. 5. Переміщення між конкретним та абстрактним. 6. Цілеспрямоване вдосконалення. 7. Продумана комунікація. 8. Дизайн – роботи. Головним заданням для школярів на уроці з використанням методики дизайн-мислення є креативне генерування рішень. Серед навичок і компетенцій, які є визначальними на уроці, можна назвати формування вмінь роботи в команді, розвиток емоційного інтелекту, критичного і творчого мислення. Часто найнесподіваніші та найдивакуватіші ідеї ведуть до найкращого вирішення навчальної ситуації. Недарма головна зброя дизайн-мислення – творчий процес (дітям намагаюся ставити проблемні запитання, бо розумію, що

саме за їх вирішенням стоять майбутні креативні творчі проєкти [2].

Отже, навчаючи дітей за допомогою цього методу, ми готуємо їх до подальшої інноваційної діяльності, адже дизайн-мислення набуває все більшої популярності в освіті, виступаючи ефективним інструментом, який дозволяє працювати в ситуації швидкозмінних умов, тому що одна з головних ідей методу дизайн-мислення – бути соціально важливим, корисним не тільки у своєму соціумі, але й усвідомлювати, що ти особистість, яка здатна змінити на краще життя навколо.

Список використаних джерел:

1. Гойчук В. М. Актуальність дизайн-мислення в освітньому процесі НУШ. 2021. URL: <https://vseosvita.ua/library/aktualnist-dizajn-mislenna-v-osvitnomuprocesi-novoi-ukrainskoi-skoli-472494.html>.
2. Зубкова О. Дизайн-мислення в освіті. *Педагогіка*, 2018. URL: <https://vseosvita.ua/library/dizajn-mislenna-v-osviti-4703.html>
3. Іванова В. В. Роль дизайн-мислення в освіті. *Інтелект XXI*. 2019. № 4.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Захаров А. А., заступник начальника кафедри забезпечення військ (сил)
Військової академії (м. Одеса)

Підготовка майбутніх офіцерів Збройних Сил України (далі – ЗСУ) до управління персоналом є актуальною проблемою військової освіти з кількох причин.

По-перше, сучасні виклики і загрози національній безпеці вимагають від

військового керівництва високого рівня професійності в управлінні персоналом. Гібридна війна, кіберзагрози, постійні інформаційно-психологічні операції проти військовослужбовців ЗСУ та інші нові виклики вимагають від офіцерів всіх рівнів і спеціальностей здатності ефективно управляти своїм персоналом у різних умовах обстановки.

По-друге, управління військовим персоналом охоплює аспекти соціальної адаптації, розвитку міжособистісних навичок та лідерських якостей. Офіцери сил сектору безпеки і оборони повинні бути здатними до спілкування з різними людьми, вирішення професійних і позаслужбових конфліктів, вміти підтримувати позитивний внутрішній соціально-психологічний клімат у своїх підрозділах.

По-третє, управління персоналом у військовому середовищі пов'язане з важливими етичними та правовими аспектами. Саме тому офіцерський склад повинен дотримуватися прав кожного військовослужбовця та етичних норм у взаємовідносинах. Офіцери повинні вміти приймати етично обґрунтовані рішення в найскладніших ситуаціях.

Посилює актуальність теми також і те, що офіцери повинні мати можливість розвивати свій лідерський потенціал, оскільки лідерство є ключовим елементом управління персоналом і успішної військової діяльності. Тому офіцери мають вміти надихати, мотивувати та керувати підлеглими.

Оскільки сучасний соціум, в тому числі й військово-професійне середовище швидко змінюються, офіцерський склад повинен уміти адаптуватися до цих змін. Для цього офіцерам слід бути готовими працювати з різними віковими та соціальними категоріями військовослужбовців, представниками різних віросповідань, розуміти їхні цінності та відмінності. Цей важливий аспекти також стосується навичок управління персоналом.

Отже, підготовка офіцерів до управління персоналом є ключовим елементом сучасної військової освіти, оскільки вона враховує широкий спектр викликів, з якими стикаються ЗСУ в умовах сучасної геополітичної та соціокультурної

динаміки.

Результати узагальнення наукових публікацій з теми дослідження [1; 2; 4] дозволяють зробити висновок, що управління військовим персоналом означає систематичну координацію та керівництво діяльністю особового складу з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей збройних сил. Цей процес охоплює низку аспектів, спрямованих на оптимальне використання людських ресурсів для забезпечення ефективності та бойової готовності військ. Дослідження публікацій військових педагогів дозволяє стверджувати, що основні аспекти управління військовим персоналом включають:

- планування і розподіл ресурсів, зокрема визначення кількості та якісного складу військового персоналу, необхідного для виконання завдань, а також розподіл його за різними військовими галузями та функціями;

- набір персоналу на військову службу та рекрутинг, зокрема відбір та прийом на службу нових військовослужбовців, забезпечення їхньої належної підготовки та відповідності вимогам служби;

- забезпечення постійного професійного розвитку військовослужбовців, включаючи навчання новим технологіям, тактичним прийомам та лідерським навичкам;

- створення ефективної системи лідерства, що включає в себе мотивацію військовослужбовців, підтримку їхнього високого морального та бойового духу;

- управління кадровими ресурсами, вирішення питань, пов'язаних із заміною, перепрофілюванням, підтриманням здоров'я та добробутом військовослужбовців;

- забезпечення дотримання адміністративних та правових стандартів в галузі управління військовим персоналом, включаючи дотримання прав військовослужбовців, їхніх соціальних гарантій та етичних норм;

- збір та аналіз даних щодо ефективності використання персоналу, розробка звітів та рекомендацій для подальшого вдосконалення системи управління.

Усі ці аспекти мають на меті забезпечення належного функціонування та готовності Збройних Сил для виконання своїх завдань у будь-який момент.

Оскільки в умовах трансформації системи військової освіти України серед основних завдань визначено нарощування сумісності з нормами, принципами і стандартами НАТО, важливо з'ясувати, на яких засадах здійснюється управління персоналом у збройних силах Північноатлантичного альянсу.

За результатами узагальнення публікацій з теми дослідження [1; 2; 3] з'ясовано, що управлінням військовим персоналом в країнах НАТО ґрунтується на високих стандартах та принципах, які відображають цінності та стратегічні завдання НАТО. Серед особливостей управління персоналом у країнах НАТО можна видокремити те, що управління персоналом у збройних силах країн-членів НАТО орієнтоване на співпрацю та взаємодію між різними країнами-членами. Офіцери та військовослужбовці повинні бути готові співпрацювати з представниками інших країн, враховуючи різниці в культурі, мові та тактиці.

Країни НАТО дотримуються спільних стандартів управління військовим персоналом для забезпечення єдності та спрощення взаємодії. Це стосується як тактичних і стратегічних аспектів, так і аспектів управління кадровими ресурсами.

Також до особливостей можна віднести і те, що управління військовим персоналом в НАТО передбачає розвиток лідерських якостей та постійне професійне зростання військовослужбовців, що передбачає навчання, тренінги та обмін досвідом. В умовах загроз, що постійно змінюються (включаючи кіберзагрози, гібридні конфлікти тощо), управління персоналом в НАТО зосереджується на постійному оновленні стратегій та технологічних засобів. Також країни-члени НАТО надають великого значення етиці у військовій діяльності та дотриманню прав людини. Управління персоналом спрямоване на створення професійного середовища, де дотримуються високі етичні стандарти.

Оскільки завдання та виклики, які стоять перед збройними силами в країнах НАТО, вимагають взаємодії із громадянським населенням, управління персоналом

також розглядає аспекти цивільно-військового співробітництва.

Отже, управління персоналом є складним та багатограним процесом, що передбачає врахування особливостей військової служби та потреб національної безпеки, а тому вимагає відповідної підготовки офіцерського складу до його реалізації під час виконання службових обов'язків на різних посадах.

Список використаних джерел:

1. Шпанчук Г. В. Аналіз систем кадрового менеджменту армій провідних країн світу щодо управління кар'єрою військовослужбовців. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. І. Черняхівського*. 2015, № 1. С. 122–126.

2. Коваль О. Проблеми управління кар'єрою військовослужбовців збройних сил України в мирний час й особливий період та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017, Вип. 4. С. 101–110.

3. Ємцов А. А., Агаєва Н. С., Шпанчук Г. В., Смірнов І. І. Управління кар'єрою військовослужбовців за військовими званнями – наближення до стандартів НАТО. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. І. Черняхівського*. 2022. № 1. С. 78–85.

4. Рибидайло А. А., Прокопенко О. С., Терещенко С. А. Концептуальна модель управління кар'єрою військовослужбовців Збройних Сил України. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. І. Черняхівського*. 2020. № 2. С. 102-109.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забутиріна А. В., здобувачка вищої освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Леонова Н. В.**, кандидатка філологічних наук, доцентка
кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського
державного університету внутрішніх справ

На тлі широкомасштабної війни, яку росія веде проти України, відбулися значущі зміни у всіх сферах суспільного життя. Вплив російсько-українського конфлікту відчутний як на українському, так і на світовому ринках праці, оскільки війна переписує попередні економічні та ринкові парадигми. Перемога України у війні породить потребу у якісно нових фахівцях, зокрема в сфері неформальної освіти для дорослих. Це актуалізує попит на освітні послуги, що відзначаються максимальною гнучкістю та варіативністю, спрямовані на задоволення різноманітних освітніх потреб громадян, враховуючи їхні індивідуальні можливості.

Умови війни покладають особливий акцент на психологічну підтримку та соціальну реабілітацію тих, хто пережив травматичні події унаслідок конфлікту. Освіта може виступати важливим інструментом для допомоги людям адаптуватися до нових умов та знаходження нових можливостей. Україна вже отримала підтримку від міжнародних партнерів у розвитку цифрової освіти [1].

Діяльність центрів освіти дорослих в Україні перебуває під впливом повномасштабного вторгнення російських військ. Перед початком цього вторгнення, що розпочалося 24 лютого 2022 року і триває до теперішнього часу, в усіх регіонах України були створені центри освіти для різних категорій дорослих. Більшість таких центрів взаємодіяли та співпрацювали з іншими закладами освіти

і культури для молоді та дорослих, а також з громадськими та іншими організаціями.

Широкомасштабне вторгнення російських військ призвело до серйозних проблем в українській освіті. Зараз, в умовах інтенсивних бойових дій, тимчасової окупації, численних людських жертв, посилення міграційних процесів, руйнування та пошкодження інфраструктури, включаючи заклади освіти, а також проблем зі зв'язком тощо, викликаних війною Росії проти України, деякі Центри Освіти Дорослих були змушені призупинити свою діяльність – перейти на паузу.

У той же час ті центри освіти дорослих, які не зупинили свою діяльність навіть в умовах війни, переважно працюють в дистанційному або змішаному форматах, використовуючи онлайн засоби (учасники освітньої взаємодії зазвичай працюють з дому або з місць тимчасового перебування), або, у випадках, коли безпекова ситуація дозволяє, – в офлайн режимі.

В даний момент в Україні відзначається підвищений інтерес до просвітницької діяльності. Це означає цілеспрямований процес інформування населення про існуючий соціально-культурний досвід, який призначений для широкої аудиторії, зазвичай не розділеної на стійкі групи, і в якому не передбачаються формалізовані процедури контролю за успішністю засвоєння отриманих знань [2].

Наприклад, Науково-технічна бібліотека Львівської політехніки разом із Українським фотографічним товариством організувала серію культурно-освітніх заходів для мешканців Львова та внутрішньо переміщених осіб. Ці заходи, такі як лекції, покази фільмів, виставки та творчі зустрічі з видатними особистостями, призначені ознайомити громадськість з важливими аспектами української історії, науки та культури.

Також слід відзначити, що в умовах повномасштабної війни Росії проти України зросла популярність вивчення української мови. За даними генерального директора платформи з вивчення мов Duolingo Луїса Фон Ана, у світі кількість

бажаючих вивчати українську мову збільшилася на 577%. Україна також свідчить про зростання популярності розмовних клубів та безкоштовних мовних курсів.

Ці та інші ініціативи реалізовані завдяки зусиллям волонтерів, громадських організацій і навіть підтримки деяких міністерств, таких як освіти і науки, культури та інформаційної політики України [3, с.30]. Крім освітніх послуг, центри освіти дорослих активно залучені до волонтерської діяльності, організації благодійних заходів та надання соціальної підтримки для різних груп населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб і військовослужбовців.

Отже, важливо продовжувати співпрацю з міжнародними організаціями та країнами, які мають досвід у цифровій освіті, для збагачення власного досвіду та використання ресурсів. Для успішної реалізації цифрової освіти необхідно забезпечити належну інфраструктуру та доступ до сучасних технологій. Це включає в себе розвиток інтернет-інфраструктури в місцях, де це проблема, та забезпечення необхідними засобами навчання. Також важливо проводити інформаційні кампанії та навчальні заходи з цифрової грамотності для дорослих громадян.

Цифрова трансформація освіти вимагає комплексного підходу, включаючи підключення до широкопasmового інтернету, створення та реалізацію сучасних моделей забезпечення навчальних закладів обладнанням, ініціативи з цифрової грамотності та розроблення цифрових освітянських платформ. Співпраця між представниками освітніх закладів, державними органами, бізнесом і громадськими організаціями визначає напрямок розвитку цифрової освіти і створює середовище для навчання та використання цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Освіта дорослих під час війни: відбулася зустріч представників сфери освіти дорослих з України та Німеччини. (2022, 11 квітня). Представництво DVV

International в Україні. URL: <https://www.dvv-international.org.ua/uk/ukrajina/novini/detail/osvita-doroslikh-pid-chas-viini-vidbulasja-zustrich-predstavnikiv-sferi-osviti-doroslikh-z-ukrajini-ta-nimechchini>

2. Бурцева Ю. О. Управління інноваційною та проєктною діяльністю в освітній сфері в умовах воєнного стану. *Системи управління освітою під час воєнного стану та перспективи оновлення освіти в повоєнну добу: матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., м. Краматорськ, 5 грудня 2022 р.* / редкол.: Ю. О. Бурцева, М. О. Кириченко, П. С. Малєєв та ін. Донецький ДонОблППО. 2022.

3. Топузов О. М. Освіта України в умовах воєнного стану : Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358 с.

ПОЗААУДИТОРНА ФРАНКОМОВНА КОМУНІКАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Іванова Н. Г., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»

Мета статті полягає у презентації та систематизації трирічного досвіду роботи (з 2019 р. до 2023 р.) в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова наукового гуртка *Франкофонні студії – ÉTUDES FRANCOPHONES*, що об'єднав здобувачів вищої освіти, які навчались на неспеціальних факультетах зазначеного університету та вивчали французьку мову. Проаналізовано результати роботи, а саме: програми засідань, доповіді та презентації, тобто звітні матеріали, що унаочнюють та дозволяють навести деякі статистичні дані та їх інтерпретувати [1; 2; 3; 4; 5].

Слід підкреслити, що ініціатива створення гуртка виходила від студентів геолого-географічного факультету (далі ГГФ) та факультету історії та філософії

(далі ФІФ), що, почавши вивчати французьку мову як другу іноземну, зацікавилися французькою мовою та культурою та отримали бажання (та реалізували його!) ознайомитися з різноманітними інтернет ресурсами, аутентичними та адаптованими матеріалами та першоджерелами загального та професійного спрямування. Згодом гурток набув популярності та до його роботи долучилися представники факультету міжнародних відносин, політології та соціології (далі ФМВПС), а трохи пізніше – філологічного факультету (далі ФФ), факультету хімії та фармації (далі ФХФ), економіко-правового факультету (далі ЕПФ) та факультету психології та соціальної роботи (далі ФПСР). Для багатьох доповідачів участь у Франкофонних студіях є їхнім першим виступом французькою мовою.

Вперше у дистанційному форматі та в асинхронному режимі *Франкофонні студії* було проведено у травні 2020 року з нагоди 155-річчя ОНУ імені І.І. Мечникова, 60-річчя факультету романо-германської філології та 175-річчя І.І.Мечникова. У рамках заходу з доповідями виступили бакалаври та магістри відділення *туризм* ГГФ (К.Карбовніченко, Н.Абакіна, В.Кукліна, Д.Романова, Л.Грїбун, К.Вінокурова, М.Ізякова, О.Врядник) та ФІФ (А.Мудра, К.Яценко, С.Крошена, Ю.Погребна). У дискусії взяли активну участь студенти чотирьох факультетів (ГГФ, ФХФ, ФІФ, ФПСР) [1].

У 2021 році *Франкофонні студії* було проведено дистанційно двічі (у квітні та у листопаді) [2; 3]. У квітневому засіданні взяли участь студенти трьох факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова: ГГФ відд. "туризм" (М.Бобров, А.Дідух, К.Репницька, В.Серванчук, Ю.Струтинський, Є.Топало, О.Шпатар), ФХФ (В.Колесніков), ФМВПС (П.Сидоренко, М.Скоробогатько). Було обговорено десять доповідей із країнознавчою інформацією про найвідоміші та найвидатніші пам'ятки Франції та франкомовних країн. Слухачі здійснили онлайн подорож до рідного міста Наполеона Аяччо, з метою ознайомлення зі присвяченим йому Меморіалом (*Le Mémorial à Napoléon dans sa ville natale, Ajaccio*), до Живерні, де

знаходиться будинок і сад найвідомішого з художників-імпресіоністів Клода Моне (*La maison Claude Monet à Giverny*), та до французької столиці Парижу з метою розкриття туристичних перлин багатонаціонального і полікультурного міста: Версальський палац (*Le château de Versailles*), Ейфелева вежа (*La Tour Eiffel*), історія побудови Лувру (*L'histoire de la construction du Louvre*), площа Згоди (*La place de la Concorde*), Єлисейські поля (*Les Champs Élysées*), Диснейленд (*Le Disneyland*), Триумфальна Арка (*L'Arc de Triomphe*). Було жваво обговорено історію створення круасану (*L'histoire de la création de croissant*) [2]. Темою онлайн засідання ETUDES FRANCOPHONES від 3 листопада 2021 року було обрано: *ORGANISATION TERRITORIALE DE LA FRANCE: LES DÉPARTEMENTS*. Саме тоді учасники Франкофонних студій мали чудову нагоду зустрітися з директоркою Альянс Франсез міста Одеси Я.Леженцевою, яка проінформувала про активну діяльність Французького культурного центру і широкі можливості для студентів долучитись до реалізації його творчих проєктів. Директорка Альянс Франсез міста Одеси Я.Леженцева провела конкурс QUIZ за тематикою Студій. У межах Франкофонних студій був організований показ аутентичних відеоматеріалів за аналізованою темою. Було обговорено 16 доповідей здобувачів вищої освіти з чотирьох факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова: ФФ (В.Бєлан, Г.Блінова, Є.Грабовський, І.Кирилюк), ГГФ (М.Єрмоленко, А.Мирошниченко, Д.Мусієнко, Є.Сальніков, М.Танцура), ФМВПС (Д.Манєва, П.Сидоренко, М.Скоробогатько, Х.Царія), ФІФ (В.Матвєєва, А.Передерій, С.Саніза). Студенти активно виступали з цікавими доповідями, демонстрували підготовлені презентації: *Ille-et-Vilaine* (Іль і Вілен), *Digne-les-Bains* (Дінь ле Бен), *Île de France* (Іль де Франс), *Ardennes* (Арденни), *Landes* (Ланди), *Nord* (Норд), *Haute-Savoie* (Верхня Савойя), *Manche* (Манш), *Marne* (Марна), *Loire* (Луара), *Gironde* (Жиронда), *Pas-de-Calais* (Па-Де-Кале), *Gers* (Жер), *Seine-Maritime* (Приморська Сена), *Yvelines* (Івелін), *Jura* (Юра), *Lot* (Ло), *Saône-et-Loire* (Сана и Луара). Жваво обговорювалася роль дюка де Рішельє та його володіння у французьких

департаментів (*Duc de Richelieu et ses terres à travers les départements de la France*). 24 листопада 2021 за участі директорки Альянс Франсез м.Одеси Я.Леженцевої було проведено урочисту частину Листопадових Франкофонних студій та церемонію нагородження переможців вікторини Альянс Франсез із врученням заохочувальних призів [3].

13 квітня 2022 року відбулося заплановане он-лайн засідання Франкофонних студій за темою AU PRINTEMPS EN FRANCE [4]. Модератором студій був Є.Грабовський, студент 1 курсу ФФ. Було обговорено 14 доповідей здобувачів вищої освіти з чотирьох факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова: ФФ (В.Белан, К.Богданова, А.Кузнєцова), ГГФ (Х.Васютіна, М.Єрмоленко, А.Мирошніченко, Д.Мусієнко, Є.Сальніков), ФМВПС (В.Балух, Л.Белали, П.Сидоренко, М.Скоробогатько), ФІФ (В.Матвєєва, А.Передерій). Було розглянуто лінгвокраїнознавчі нариси: *Fête du premier avril en France*//Святкування 1 квітня у Франції; *Journée internationale du travail*//Міжнародний день праці; *Jour du muguet*//День Ландишу; *Fête des grands-mères en France*//День бабусь у Франції; *Fête de Pâques en France*//Свято Великодня у Франції; *La Fête des Violettes*//Фестиваль фіалок у Франції; *Journée de la langue française*//День Французької мови; *Journée internationale de la Francophonie*//Міжнародний день франкофонії. Розкрито невідомі сторінки з історії Ейфелевої вежі//*La Tour Eiffel*. Було зроблено весняну онлайн подорож у Національний природний заповідник Камарг//*La réserve naturelle nationale de Camargue: voyage au printemps, nature et tradition*; відвідати Міжнародний Каннський фестиваль//*Festival International de Cannes* та Фестиваль імпресіонізму в Нормандії//*Festival impressionniste en Normandie*. Викладено деталі біографії Оноре де Бальзака//*Honoré de Balzac* та з художників Одеси, Кавалерів Ордена Почесного Легіону//*Peintres d'Odessa, titulaires de l'Ordre de la Légion d'honneur*.

У жовтні 2022 року відбулися два засідання ETUDES FRANCOPHONES в онлайн-форматі за допомогою платформи Zoom (21 та 25 жовтня), де доповідачі

ділилися своїми дослідженнями та думками щодо минулого Франції та її спадщини [5]. Приємно зазначити, що було обговорено 19 доповідей здобувачів вищої освіти з п'яти факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова: ФМВПС (К.Літвак, Д.Манєва, К.Оніщук, Т.Полякова, П.Сидоренко, М.Скоробогатько, К.Тамаріна, К.Тихонова, А.Труба, К.Шпилєва), ФФ (В.Бєлан), ГГФ (Н.Аверкієв, О.Амброс, О.Волкова, В.Кшановський, Є.Сальніков), ФІФ (В.Матвєєва, А.Передерій), ЕПФ (Р.Джуган). Завдяки блискучим доповідям, учасники Жовтневих франкофонних студій 2022 року мали чудову можливість відвідати *Musée de l'Orangerie*//Музей Оранжері, *Chateau de Versailles*//Версаль, *Cathédrale d'Amiens*//Ам'єнський собор, *Sainte-Chapelle: cathédrale majestueuse en France*//Сент-Шапель: величний собор у Франції, *Château de Chambord*//Замок Шамбор, *Bourse de Paris*//Паризька фондова біржа, *Comédie-Française*//Французький Театр (або Комеді-Франсез), блакитно золоті лавандові поля//*Lavande, or bleu*, вугільний басейн у Нор-Па-де-Кале//*Bassin charbonnier à Nord-Pas de Calais*, Бордо, Порт Місяця//*Bordeaux, Port de la Lune* та місто мрії Париж//*La ville des rêves*, ознайомитися зі славетними сторінками біографії Наполеона (*Napoléon et l'économie*), автора Економічної таблиці Франсуа Кене (*François Quesnay: L'auteur du Tableau économique*), графа Олександра Ланжерона (*Le comte Alexandre de Langeron: ses titres de noblesse et leurs origines*), Майкла Блумберга *Michael Bloomberg, figure exceptionnelle de notre époque*. Було розглянуто лінгвістичну спадщину Франції (бретонську мову)//*Patrimoine français. La langue bretonne*, культурні пам'ятки спадщини ЮНЕСКО у Франції//*Patrimoine culturel de l'UNESCO de la France* та середній рівень добробуту у Франції//*Patrimoine médian en France*. Було проаналізовано економічну стратегію Міжнародної організації Франкофонії (*Stratégie économique de l'Organisation internationale de la Francophonie*).

Всі засідання були проведені у творчій, дружній, доброзичливій атмосфері, з активною участю в обговоренні та в умовах плідної співпраці учасників; проте останні зустрічі часом супроводжувались деякими технічно-енергетичними

негараздами (іноді без зв'язку, з перервою на повітряну тривогу). Всі учасники засідань отримали програми і сертифікати про участь та дуже цікавий насичений досвід. Традиційно з вітальними промовами до учасників Франкофонних студій звертались видатні університетські вчені: декан ФФ доктор філол. наук, професор Н.В.Кондратенко, декан ГГФ доктор геогр. наук, професор В.В.Яворська, зав.кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин доктор екон. наук, професор С.О. Якубовський, зав.кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів доктор філол.наук, професор Н.О.Бігунова, ст.викл. кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів В.В.Орлов [1; 2; 3; 4; 5]. Відеозвіти доступні для перегляду у групах та новинах ОНУ імені І.І. Мечникова та Альянс Франсез м. Одеси на платформах Facebook, Telegram та Instagram..

У наведеній нижче таблиці демонструється загальна кількість учасників *Франкофонних студій* (з урахуванням факультету навчання та дати проведення Студій), що допомагає базово проаналізувати, унаочнити активність здобувачів вищої освіти за запропонованими показниками.

	Травневі франкофонні студії 2020 року	Весняні франкофонні студії 2021 року	Листопадові франкофонні студії 2022 року	Весняні франкофонні студії 2022 року	Жовтневі франкофонні студії 2022 року	Усього
ФМВПС		2	4	4	10	20
ФФ			4	3	1	8
ГГФ	8	5	5	5	5	28
ФІФ	4		3	2	2	11
ЕПФ					1	1
ФХФ		1				1
Усього	12	8	16	14	19	69

Отже, *Франкофонні студії* є тим майданчиком міжкультурного діалогу, де презентували доповіді та дискутували французькою мовою всі здобувачі вищої освіти ОНУ імені І.І.Мечникова, які усвідомили значущість оволодіння французькою мовою у сьогоденні, в сучасних реаліях ХХІ століття.

Таким чином, позааудиторна франкомовна комунікація спрямована на особистісне зростання розумової діяльності студентів, сприяє прояву креативності, творчості, нестандартного мислення, забезпечує розвиток комунікативної компетенції учасників, стимулює інтерес до професійного самовдосконалення та націлює до збагачення своєї інтелектуальної сфери.

Список використаних джерел:

1. Etudes francophones – Франкофонні студії. *Програма. Травневе засідання наукового гуртка для студентів неспеціальних факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова* (Керівники: к. філол. н., доц. Н.Г. Іванова, к.пед.н., доц. Л.С.Дімова). 12 травня 2020 року. 3 с.
2. Etudes francophones – Франкофонні студії. *Програма. Квітневе засідання наукового гуртка для студентів неспеціальних факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова* (Керівник: к. філол. н., доц. Н.Г. Іванова). 22 квітня 2021 р. 3 с.
3. Etudes francophones – Франкофонні студії. *Програма. Листопадове засідання наукового гуртка для студентів неспеціальних факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова* (Керівник: к. філол. н., доц. Н.Г. Іванова). 3.11. 2021 р. 3 с.
4. Etudes francophones – Франкофонні студії. *Програма. Квітневе засідання наукового гуртка для студентів неспеціальних факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова* (Керівник: к. філол. н., доц. Н.Г. Іванова). 13 квітня 2022 р. 3 с.
5. Etudes francophones – Франкофонні студії. *Програма. Жовтневе засідання наукового гуртка для студентів неспеціальних факультетів ОНУ імені І.І.Мечникова* (Керівник: к. філол. н., доц. Н.Г. Іванова). 21.10. 2022 р. 3 с.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ӨНЕРГЕ БАУЛУДА ОЙЫН ТӘСІЛІН ПАЙДАЛАНУ

ИМАНБЕКОВА САГЫНАЙ БОРИСОВНА

№54 орта мектебінің мектепалды даярлық топтың мұғалімі

Тараз қ, Қазақстан

КУРМАНОВА ЖАНГУЛ ЕРКИНОВНА

№54 орта мектебінің мектепалды даярлық топтың мұғалімі

Тараз қ, Қазақстан

Баланың эстетикалық дамуына үлкен мүмкіндіктер балалардың бейнелеу іс-әрекетінде жатыр. Бұл мүмкіндіктерді іске асыру көбінесе осы Қызмет түрінің педагогикалық басшылығының сипатына, атап айтқанда оқытудың онтайлы әдістері мен әдістерін қолдануға байланысты. Кеңестік және шетелдік педагогикада көркемдік тәрбиенің тиімді әдістерін іздеу жүргізілуде (Н.Н. Ростовцев, Н.П. Сакулина, Т.с. Комарова және т. б., шетелде - Б. Джефферсон, в. Лоуенфельд, М. Хамильтон және т. б.).

Осыған байланысты мектеп жасына дейінгі балаларды оқытуға тән ойын әдістерін (әдістерін) қолдануға ерекше назар аудару керек, өйткені олар жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді. Бейнелеу іс-әрекетін басқаруға қатысты ойын әдістерін қолдану қажеттілігі ойын мен көркем шығармашылықтың өзіндік байланыстарынан тұратын ерекше негізге ие деп санаймыз.

Мектепке дейінгі жас сезімтал, тек бейнелі ойлауды ғана емес, сонымен бірге шығармашылық іс-әрекеттің негізін құрайтын қиялды дамытуға өте қолайлы. Қиял-мектепке дейінгі жастағы психологиялық ісіктердің бірі. Кейінгі жылдары оны дамыту үшін мұндай қолайлы мүмкіндіктер дамымайды. Шығармашылық белсенділікті қалыптастыруға ықпал ететін қызмет түрлерін

іздеу жүріп жатыр. Бейнелеу қызметі, басқалар сияқты, шығармашылық белсенділіктің дамуына ықпал етеді.

Шығармашылықтың бір түрі ретінде ойын мен көркемдік іс-әрекеттің жақындығы олардың негізінде жатқан жетекші психикалық процестердің (қиял, эмоциялар) жалпылығында көрінеді. Бұл процестер ойын жағдайында оңай пайда болатыны және дамитыны белгілі. Бұл балалардың бейнелеу іс-әрекетін басқаруда ойын сәттерін пайдалануға негіз береді

Ойын мен көркем шығармашылықтың байланыстарының болуы ойын әдістері балалардың жас ерекшеліктеріне ғана емес, сонымен қатар балалардың бейнелеу іс-әрекетінің ерекшеліктеріне сәйкес келеді, сондықтан оны басқару процесін оңтайландыруға ықпал етеді деп болжауға мүмкіндік береді.

Оқытудың ойын әдістері жүйесі-бұл белгілі бір жолмен жіктелген, бірыңғай маңызды белгілермен сипатталатын әдістер жиынтығы (ойын әрекеттерінің болуы, ойдан шығарылған жағдай, дидактикалық мәселелерді шешуге бағытталған); және балалардың бейнелеу іс-әрекетін басқарудың заманауи әдістемесіне енгізілген.

Ойын әдістері мектеп жасына дейінгі балаларды бейнелеу іс-әрекетінде оқыту мен дамытудың тиімділігіне әсер етеді, балалардың оқуға деген көзқарасын қалыптастырады, бейнелеу ілімдерін сапалы игеруге және шығармашылықты дамытуға ықпал етеді.

Ойын әдістерінің әсері:

біріншіден, олардың көмегімен балалардың іс-әрекетін кез-келген ойын кейіпкерлері үшін кескін жасауға бағыттайтын мотивтер құру арқылы. Табиғаты бойынша мұндай мотивтер әлеуметтік жағынан жақын жетілген көркемдік іс-әрекетке тән және бейнені құрудың мәнерлі құралдарын және оның сапасын іздеуге үлкен әсер ететін бағытталған.

Ұсынылған мотивтің мазмұнына сәйкес балалар суреттері (қосымшалар) ойын түрінде қолданылады. Балаларда мұндай мотивтердің пайда болуы олардың мұғалімнің алға қойған мақсатын түсінуін және қабылдауын қамтамасыз етеді

(сурет салу), бейнелеу сапасы мен әдістеріне қойылатын талаптарды түсіну, олардың орындалуына балалар жұмысын ойында пайдаланудың сәттілігі байланысты; кескіндерді жасау кезінде белсенділікті тудырады, содан кейін оларды мағыналы және қызығушылық танытады талдау.

Екіншіден, ойын әдістері балалардың бейнелеу іс-әрекетіндегі нақты іс-әрекеттерінің мотивтерін тудыруы мүмкін (бейнеленген затты қабылдау, Тәрбиешінің іс-әрекет тәсілдерін көрсетуі және т.б.), ойын кейіпкерлеріне және олармен іс-әрекетке қызығушылық тудырады.

Ойын техникасы-бұл балаларды оқытуға және дамытуға бағытталған ойын тапсырмаларын қою және тиісті ойын әрекеттерін орындау арқылы сюжеттік-ойын ниетін бірлесіп (мұғалім мен балалар) дамыту тәсілдері.

Ойын әдістері мектеп жасына дейінгі балаларды оқытуға тән, өйткені олар жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді. Бейнелеу іс-әрекетін басқаруға қатысты ойын әдістерін қолдану қажеттілігі ойын мен көркем шығармашылықтың өзіндік байланыстарынан тұратын ерекше негізге ие.

Ойын әдістері - балалардың білімі мен мүдделерін ескере отырып, мұғалім әзірлеген және сабақта балалардың іс-әрекетінің ойын мотивтерін құру арқылы дидактикалық өзіндік шығармашылық мәселелерді шешуге ықпал ететін ойын әрекеттерінен тұратын жағдайлар ретінде анықталады.

Оқытудың ойын әдістері жүйесі деп белгілі бір түрде жіктелген бірыңғай маңызды белгілермен (ойын әрекеттерінің болуы, ойдан шығарылған жағдай, дидактикалық мәселелерді шешуге бағытталған) сипатталатын және балалардың бейнелеу іс - әрекетін басқарудың заманауи әдістемесіне енгізілген әдістер жиынтығы түсініледі. Ойын әдістерін бөлектеу, жүйелеу, қолдану әдістемесін әзірлеу балалар ойынының ерекшеліктерін, дамып келе жатқан бейнелеу іс-әрекетіндегі ойын көріністерінің сипатын, орны мен рөлін, балалардың жас ерекшеліктерін және балабақшадағы осы қызметті басқару міндеттерін талдау негізінде жүзеге асырылды.

Ойын әдістері балаларды бейнелеу іс-әрекетінде оқыту мен дамытудың тиімділігіне әсер етеді, балалардың оқуға деген көзқарасын қалыптастырады, бейнелеу ілімдерін сапалы игеруге және шығармашылықты дамытуға ықпал етеді. Ойын әдістерінің әсері:

а) біріншіден, олардың көмегімен балалардың іс-әрекетін кез-келген ойын кейіпкерлері үшін кескін жасауға бағыттайтын мотивтер құру арқылы. Табиғаты бойынша мұндай мотивтер жетілген көркемдік іс-әрекетке тән және бейнені құрудың мәнерлі құралдарын және оның сапасын іздеуге үлкен әсер ететін әлеуметтік бағыттарға жақын.

б) екіншіден, ойын әдістері балалардың бейнелеу іс-әрекетіндегі нақты іс-әрекеттерінің мотивтерін тудыруы мүмкін (бейнеленген затты қабылдау, Тәрбиешінің іс-әрекет тәсілдерін көрсетуі және т.б.), ойын кейіпкерлеріне және олармен іс-әрекетке қызығушылық тудырады.

Барлық жағдайларда, сабақтардағы бейнелеу әрекетінің мотивтеріне әсер ететін ойын әдістері балалардың оқуға деген көзқарасын айтарлықтай өзгертеді: олар іс – әрекеттің қажетті сападағы бейнені, қызығушылықты, балалардың әртүрлі белсенділігін-ойлау, сөйлеу, эмоционалдылықты орындауға бағытталуын тудырады. Қиял мен эмоцияны оята отырып, оқытудың ойын әдістері бейнеленген жағдайларға "кіру" қабілетін белсендіреді, құмарлықты тудырады, іс – әрекетке қасиеттерге, балалардың көркемдік іс-әрекетінде шығармашылық бастаулардың болуына және шығармашылық мақсатқа жету кезінде ерікті күш-жігерді белсендіреді. Оқытуға деген көзқарастың өзгеруі бейнелеу дағдыларын жақсы игеруге, шығармашылықты дамытуға ықпал етеді.

Барлық жағдайларда, сабақтардағы бейнелеу әрекетінің мотивтеріне әсер ететін ойын әдістері балалардың оқуға деген көзқарасын айтарлықтай өзгертеді: олар іс – әрекеттің қажетті сападағы бейнені, қызығушылықты, балалардың әртүрлі белсенділігін-ойлау, сөйлеу, эмоционалдылықты орындауға бағытталуын тудырады.

Қиял мен эмоцияны оята отырып, оқытудың ойын әдістері бейнеленген жағдайларға "кіру" қабілетін белсендіреді, Н.А. Ветлугинаның пікірінше, іс – әрекетке деген құштарлықты, қызығушылықты тудырады, балалардың көркемдік іс-әрекетінде шығармашылық бастаудың болуын және шығармашылық мақсатқа жету кезінде ерікті күш-жігерді белсендіреді. Оқытуға деген көзқарастың өзгеруі бейнелеу дағдыларын жақсы игеруге, шығармашылықты дамытуға ықпал етеді.

Н. П. Сакулина ойын жағдайларын балалардың бейнелеу іс-әрекетіне көркемдік және шығармашылық сипат беруге мүмкіндік беретін құралдардың бірі ретінде қарастырды және оларды балаларға сюжеттік сурет салуды үйретуде қолданды. Ол сонымен бірге оқытудың ойын әдістерінің әрекет ету тетіктерінің бірін ашты: балаларға сурет мазмұнын дамытуға серпін беретін бейнені "жандандыру", ал мұғалімге кескіннің экспрессивтілігі бойынша жұмысты басқаруға негіз болады. Осыған байланысты ойын әдістері кіші мектеп жасына дейінгі балалардың бейнелеу іс-әрекетінде бейнелі принципті (Т.Г. Казакова), тәуелсіздікті (Н.Я. Шибанова) қалыптастыру құралдарының бірі ретінде қолданылды.

Ойын техникасының екі тобы және олардың нұсқалары ерекшеленеді.

1. Бейнеленген затты, ойыншықтарды, панорамалық картиналарды ойнау.

Бұл ойын жағдайы Имитациялық немесе (жұмбақ-болжау; жасыру-іздеу және т.б.). Сюжеттік-ойын жағдайларының мазмұны әдеби сюжеттерге негізделуі мүмкін (ертегілерді, питомниктерді және т. б. сахналау) немесе қоршаған өмірден алған әсерлері (өмірлік сюжеттерді сахналау).

2. Кескінді ойнату. Ойналатын кескіннің сипатына байланысты аяқталмаған (жасалған) бейнесі бар сюжеттік-бейнелеу ойынын және дайын (аяқталған) бейнені ойнауды ажырату керек.

Сонымен қатар, шығармашылықпен айналыса отырып, бала түпкілікті нәтиже туралы ойламайды, ол оған жеткілікті емдік процесс арқылы сіңеді. Сонымен, балалардың іс-әрекеті барысында олардың тәжірибелері өзектендіріледі,

олар ойланбастан өздерін қалай сезінетінін салады. Эмоционалды разряд пайда болады және баланың жағдайы өзгереді. Ол жаман көңіл – күйден арылады, қорқуды тоқтатады, өзінің агрессиясын қауіпсіз түрде-қағазда көрсетеді.

Мысалы, Ойындар мен жаттығулар

Гүлтану бойынша

1. Жұптар жасаңыз (қарама-қарсы түстер, жақын түстер).

Балалар әртүрлі түстердегі дайын геометриялық фигуралармен жұмыс істейді. Тәрбиешінің өтініші бойынша балалар құрастырылған жұптарды көтереді. Бұл жаттығу негізгі ұғымдарды игеруге көмектеседі.

2. Негізгі, қосымша, туынды түстерді атаңыз.

Жауаптар - қажетті түстің көтерілген геометриялық фигуралары. Жұмысты фронтальды, командалармен жүргізуге болады.

3. Суық және жылы түстер.

Оқушылар екі топқа бөлінеді. Бір топқа қар патшайымының патшалығын безендіру үшін түстерді таңдау керек, ал екіншісі — от құсының қауырсындары үшін. Түсті және оның экспрессивті аспектісін анықтауға арналған жаттығу.

4. Жарыс ойыны " кім көп? ».

Қағаз жолақтарында оқушылар кез-келген түсті бояумен алғашқы қылқаламды жасайды, содан кейін бұл түске аздап ағартқыш қосылады және келесі қылқаламды орындайды және т.б. әр түрлі жеңіл бояулар жасайтын адам жеңеді. Түсті ағарту туралы ұғымдарды бекіту ойыны.

Ойындар мен жаттығулар

суреттерді орындау үшін

геометриялық және еркін пішіндегі дайын фигуралардан

1. Геометриялық фигуралардан жеке заттардың суреттерін жасаңыз.

Тақтада бейнеленген геометриялық фигураларды қолдана отырып, альбомдардағы оқушылар заттарды салады (бұл жаттығудың нұсқасы ретінде — әр оқушыға жеке тапсырмалар).

2. Дайын силуэттерден композициялар жасаңыз " кімнің композициясы жақсы?»».

Дайын силуэттерден натюрморт жасаңыз. Ойын екі (үш) команданың жарысы түрінде өткізілуі мүмкін. Жұмыс магниттік тақтада жүргізіледі. Ойын композициялық ойлауды, оңтайлы шешімдерді таба білуді дамытады.

Қолданған әдебиеттер:

1. Г. Г. Григорьева "Мектеп жасына дейінгі балаларды бейнелеу іс-әрекетін оқытудағы ойын әдістері". М. "Ағарту".1995.

2. Г.Г. Григорьева "Мектеп жасына дейінгі балалардың бейнелеу қызметі".М.ИЦ "Академия".1997.

3. Доронова Т. Н., Джейкобсон с. г. 2-4 жастағы балаларды сурет салуға, модельдеуге, ойынға қолдануға үйрету.-М. "Ағарту". 1992.

4. Комарова Т. С., Сакулина Н. П. балабақшадағы бейнелеу қызметі. М., 2008.

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ТАКТИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ

Казнадій Д. Ю., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Плахотний А. П., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Розумова підготовка відіграє важливу роль у формуванні тактичної підготовленості шляхом підвищення здатності протистояти стресу, швидкого та зваженого прийняття рішень у несподіваних ситуаціях, покращення командної

роботи.

Стійкість до стресу: Психологічна підготовка, включаючи методи релаксації та управління стресом, може допомогти підвищити рівень стресостійкості людини. Це дозволяє поліцейським, військовим і рятувальникам залишатися ефективними та зосередженими навіть у складних умовах. Вплив стресових факторів, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, не можна недооцінювати. Дехто з учених навіть пропонує розглядати це як уособлений специфічний вид стресу. А. К. Росе, Е. А. Альтмайер запропонували спеціальний термін «професійний стрес». Вивчення стресу на робочому місці показало, що майже будьякий трудовий аспект при деяких рівнях стресогенності може викликати значні небажані наслідки. [1] Якщо взяти до уваги дії злочинця і взяти до уваги правову базу, то в 4,6% випадків злочинець був затриманий із застосуванням вогнепальної зброї. Водночас у 4,2% ситуацій мали місце лише демонстрації вогнепальної зброї (попередження та 814 застереження щодо можливості її застосування). 0,2% - застосування вогнепальної зброї (подати сигнал тривоги або викликати допоміжну армію). 0,2% - застосування вогнепальної зброї на ураження. [3] Ми буквально перебуваємо в постійному стані тривоги, готовності організму до мобілізації, що для нас руйнівні! Якщо це відбувається надто часто й надто довго, у нас можуть розвинути різні фізичні та психічні симптоми, такі як перенапруження, хронічна втома, депресія, різноманітні дисфункції, розлади травлення, гіпертонічні кризи, хвороби серця тощо. Розумові тренування можуть сприяти розвитку когнітивних функцій і здатності швидко аналізувати інформацію, щоб приймати обґрунтовані та ефективні рішення, навіть коли час обмежений. Крім того, психологічний тренінг сприяє формуванню емпатії, розвитку комунікативних навичок та стимулюванню командної взаємодії. Це важливо для покращення здатності команди координувати дії під час кризової чи несподіваної ситуації. Особливості діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану визначаються законодавством,

зокрема Законом України "Про правовий режим воєнного стану". Згідно з цим законом, Національна поліція сприяє діяльності військової адміністрації, судів, прокуратури та судових органів під час воєнного стану[3].

Для досягнення цих цілей необхідно забезпечити систематичну та комплексну підготовку поліцейських, включаючи як фізичну, так і психологічну підготовку. Тренування повинні бути реалістичними та максимально наближеними до реальних умов діяльності поліції в умовах воєнного стану. Крім того, важливо створити умови для підтримки психологічного здоров'я поліцейських під час воєнного стану, включаючи можливість звернутися до психолога або іншого фахівця, який може надати допомогу в складних ситуаціях. [2] Психологічна підготовка є не лише важливою частиною тактичної підготовки, а й ключовим фактором успішного реагування на надзвичайні ситуації. Зосередження уваги на психологічних аспектах навчання може підвищити загальну оперативну ефективність у сферах, де тактична підготовка має вирішальне значення.

Список використаної літератури:

1. <https://dspace.lvduvs.edu.ua>
2. Іванющенко А. В., Плахотний А. П. Особиста безпека як важлива складова в службовій діяльності поліцейських. *The 6 th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society" (August 14-16, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua"*, Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 606.
3. Хода О. С., Плахотний А. П. Додаткові повноваження поліцейського в умовах воєнного стану. *The 5 th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society" (July 17-19, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua"*, Kyiv, Ukraine. 2023. 881 p. 2023. p. 874.

4. Войнов Д. С., Плахотний А. П. Актуальні проблеми службово-бойової підготовки сил безпеки й оборони України. *The 3 rd International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society”*(May 22-24, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 1522 p. (p. 1311).
5. Зікрач Д. О., Плахотний А. П. Роль ефективності комунікаційної тактики в поліцейській роботі: вплив та переваги. *The 6 th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society”*(August 14-16, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 597.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ НОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Калиста Т. В., викладач професійно-теоретичних дисциплін ДПТНЗ
«Дніпровський професійний залізничний ліцей»

Актуальність формування національної свідомості особистості зумовлюється процесом формування в Україні громадянського суспільства, становлення єдиної нації. Ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений, свідомий, високоосвічений громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення. Відповідно Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України від 18 травня 2019 року №286/2019, в Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави й суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі національних цінностей, формування в громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції та законів України, соціальної активності й відповідальності за доручені державні й громадські справи, готовності до виконання обов'язку із

захисту незалежності й територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей [2].

Патріотизм – одна з найважливіших рис сучасної розвиненої гармонійної особистості. Тому дуже важливо, почати прищеплювати любов до Батьківщини, країни, свого народу з раннього дитинства.

Актуальність формування національної свідомості полягає в тому, що зараз дуже багато негативної інформації, особливо в ЗМІ, яка часто підриває любов і віру до народу і країни.

Важливі положення про національне виховання сформулював письменник Микола Євшан (1889-1920). Він зазначав, що "українська національна ідея мусить увійти в основу виховання українських поколінь, стати для них новою релігією, увійти в їх кров".

Микола Євшан визначив завдання національного виховання: "Пробудження і витворення історичної свідомості, усвідомлення та показ історичного буття нації - це головне завдання національного виховання – це використання всіх культурних цінностей нації, творення і підготовлення? Ґрунту, на якому ті цінності могли би примножуватись... Третє завдання національного виховання – громадська свідомість...

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей, учнівської та студентської молоді, формування національної самосвідомості та високих моральних якостей громадянина України [1].

Створити та зміцнити державу можуть тільки громадяни, які люблять свою країну, свій народ і готові самовіддано служити їх інтересам. Життя й щастя кожної людини значною мірою залежить від долі Батьківщини, яка повинна гарантувати їй особисту безпеку, створювати умови для праці й відпочинку, захищати її соціальні інтереси. Патріотизм як ціннісне ставлення до Батьківщини є

справою внутрішньої свободи людського добровільного самовизначення.

Події останніх місяців дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких є і діти, молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію.

Головна мета формування національної свідомості - набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

Національне виховання орієнтується на історичні потреби нації, головна серед яких на сучасному етапі – державотворення.

Зміст національного виховання відображає в єдності його загальну мету, завдання й складові частини.

Одне із важливих завдань у вихованні національної свідомості молодого покоління - прищепити любов до рідної мови, щоб «рідне слово жило, трепетало, грало всіма барвами й відтінками в душі молодої людини, адже рідна мова – то неоціненне духовне багатство, в якому народ живе, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції».

Сьогодні українська література має вивчатися як мистецтво слова, бо художня література розкриває естетичну суть життя, дає людині справжню радість, підносить її духовно.

Вивчення мови та літератури, поглиблене пізнання народу, ознайомлення з його етнічним корінням, витоками духовності, менталітетом та разом з тим самоаналіз, пізнання кожним себе – має розвивати справжнього патріота своєї Батьківщини.

Факти історії, зокрема тієї, що творяться сьогодні, переконливо засвідчують, що процеси становлення держави проходять тим інтенсивніше і динамічніше, чим

вищою є національна свідомість народу, чим глибше усвідомлення ідей національного відродження.

Щоб діти стали народом, творцями своєї долі, необхідно, аби вони за час навчання, виховання в сім'ї, школі міцно засвоїли духовність, культуру рідного народу, глибоко пройнялися його національним духом, способом мислення і буття. Адже нація – це насамперед, сукупність різноманітних духовних прикмет та природних історично обумовлених ознак "тіла, душі, розуму", тобто психології, характеру, інтелекту певної культурно-історичної спільності людей.

Зрозуміло, що ці якості потрібно виховувати у дітей тими засобами, методами, способами, традиціями, мораллю, що вироблені народом впродовж його всього історико- культурного розвитку, при цьому органічно поєднуючи ці засоби та методи з новітніми надбаннями європейського та світового культурно-педагогічного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Зайченко І.В. Історія педагогіки : Навч. посібн. Київ : Видавн. дім «Слово». 2010.
2. Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання»
<https://www.president.gov.ua/documents/2862019-27025>

МОЖЛИВОСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Калініна З. Б., здобувачка вищої освіти білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України

Потреби в освіті й навчанні, перепідготовці, підвищенні кваліфікації упродовж життя є одними з основних потреб людини у суспільстві. Зараз потребує перегляду в Україні багато концептуальних уявлень про освіту, зміну місії закладів освіти дорослих у сучасному суспільстві. Актуальні проблеми, у сфері освіти дорослого населення в Україні зумовлені змінами (фінансово-економічного, соціально-політичного, структурного, комунікаційного характеру), спричиненими активною фазою російсько-української війни. Діяльність центрів освіти дорослих в умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію України потрібно вдосконалювати. Основними напрямками діяльності українських центрів освіти дорослих стають: освітній, культурно-просвітницький, консультативний, волонтерський.

В умовах російсько-української війни у центрах освіти дорослих здійснюється оновлення змісту, напрямів і форм організації навчання відповідно до індивідуальних потреб дорослих учнів із урахуванням вимог демократичного суспільства, соціальних та економічних потреб держави. Здійснюється прогностичне обґрунтування перспектив розвитку освіти дорослих в українському освітньому просторі у повоєнну добу. Важлива також роль «Національної ради з відновлення України від наслідків війни» щодо сприяння посиленню спроможності провайдерів освітніх послуг у сфері освіти дорослих в умовах нестабільності [1].

Зараз учасники бойових дій та особи з інвалідністю внаслідок війни можуть безоплатно пройти професійне навчання. Тож ветерани мають можливість незалежно від рівня їх освіти пройти підготовку, перепідготовку або підвищення

кваліфікації в Центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості (ЦПТО ДСЗ). Це сучасні заклади освіти, які навчають робітничих професій, актуальних на ринку праці.

На сьогодні в структурі служби повноцінно діють 8 таких центрів (Дніпропетровський, Полтавський, Харківський, Одеський, Львівський, Рівненський, Сумський та Івано-Франківський). Навчання в ЦПТО ДСЗ проводиться за 95 ліцензованими робітничими професіями та 365 освітніми програмами підвищення кваліфікації. Навчання може здійснюватися як за очною (денною, вечірньою), так і дистанційною, дуальною формами, або їх поєднанням. Строк навчання — до 6 місяців [2].

Також зараз в Україні можливо отримати ваучер на освіту — це новаторський державний, особливо в контексті сучасних викликів економіки та ринку праці. Програма корисна для тих, хто бажає змінити сферу діяльності, оскільки вона дозволяє інструмент, який надає можливість громадянам отримати додаткову освіту або перекваліфікуватися за рахунок коштів держави. Основна мета цієї програми — підвищення конкурентоспроможності на ринку праці та допомога у відновленні професійних навичок отримати нові знання та навички, необхідні для роботи у новій професії. Це також важливий ресурс для тих, хто прагне підвищити свою кваліфікацію та відповідати сучасним вимогам роботодавців. Вартість ваучера на освіту в Україні у 2023 році встановлюється в межах вартості навчання, але не може бути вищою за десятикратний розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Станом на листопад 2023 року максимальна сума ваучера становить 26 840 гривень [3].

Ми бачимо, що держава створила багато умов для отримання дорослими освіти за своїми побажаннями. Будь який громадянин України в змозі отримати професійну освіту оцінюючи свої раніше добути знання та своє бачення ринку труда в залежності від місцевості де він зараз знаходиться.

Список використаних джерел:

1. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / редкол. Л.Б. Лук'янова, Аніщенко О.В. та ін. Київ : Інститут освіти дорослих ім. І. Зязюна, 2022. Вип. 1 (21). 206 с.
2. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/novi-mozhlyvosti-dlia-bezkoshtovnoho-navchannia-veteraniv>
3. Державний центр зайнятості. URL: <https://voucher.dcz.gov.ua/>

СПРИЯННЯ ЗАСВОЄННЮ ПРОФЕСІЙНИХ ТА СВІТОГЛЯДНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Калініченко З. Д., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки, природокористування та економіки міжнародного туризму
Запорізького національного університету

Відповідно до міжнародного та вітчизняного досвіду метою освітніх програм з оцінювання землі є підготовка висококваліфікованих фахівців. Професійна підготовка передбачає формування таких навичок та вмінь, які дозволять фахівцю самостійно вирішувати складні питання з визначення особливостей сучасного ринку нерухомості та основних чинників, що впливають на вартість землі, як об'єкта, що відноситься до нерухомості; визначення витрат на спорудження нерухомого майна, що розташовані на земельній ділянці; визначення вартості з використанням мультиплікатора валової ренти; здійснення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів, земель сільськогосподарського призначення, земель природоохоронного фонду.

Висококваліфіковані кадри повинні отримувати міцні знання для виконання професійних завдань науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі оцінки землі та нерухомого майна, здатність до самостійної науково-виробничої

діяльності, до проведення досліджень з актуальних проблем оцінки землі.

Здобувач має бути налаштований на перспективні напрями розробки проектів і програмам в галузі територіального планування, оцінки, реєстрації об'єктів нерухомості та прав на них, їх обліку, планування землекористування та управління в галузі використання земельних ресурсів тощо[1]. Навчання дає такий обсяг знань і вмінь, здатність застосування знань та формування суджень:

здатність використовувати поглиблені теоретичні та фундаментальні знання для ефективного розв'язування складних спеціалізованих задач та практичних проблеми під час професійної діяльності в галузі оцінки землі та нерухомого майна або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів управління земельними ресурсами:

здатність до сприяння втіленню правових норм у суспільні відносини;

оволодіння основами комунікативної культури, стилями і етапами педагогічного спілкування в умовах гуманізації освіти та виховання;

сприяння засвоєнню світоглядних, культурних, моральних цінностей;

здатність оформлення трудових відносин, вирішення трудових спорів.

вміння розробляти, оформляти і керувати проектами земельного кадастру.

проведення нормативної грошової оцінки земель та визначення ринку нерухомості.

Такі напрямки фахової підготовки, як землеустрій, державний земельний кадастр, геодезія, управління земельними ресурсами, оцінка земель, геосистемний моніторинг навколишнього середовища, спрямовані на забезпечення теоретичної, практичної підготовки висококваліфікованих кадрів.

Вузівські програми передбачають такі аспекти навчання, як:

технічний – вміння проводити спостереження за станом земель; здатність до організації та виконанню робіт по реєстрації кадастрових даних в ГІС; здатність до виконання якісної оцінки земель для раціонального використання сільськогосподарських угідь[2];

інженерний – здатність визначення прав та обов’язків державного реєстратора; здатність визначення загального порядку користування Державним реєстром прав на нерухомість; здатність визначення вимог до документів, які подаються для державної реєстрації прав на землю; вміння розробляти інформаційні та функціональні моделі обробки кадастрових даних; здатність оптимізації кадастрового забезпечення робіт при відведенні земельних ділянок;

організаційний – забезпечення потреб територіального розвитку підприємницьких структур; забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів; здатність адміністрування баз кадастрових даних; здатність складання ліцензійної угоди; розробка організаційної структури колективу для вирішення наукової проблеми та розподіл функцій у середині наукового колективу; організація проведення класифікації природних і антропогенних ландшафтів.

управлінський – здатність оцінки фінансової діяльності, платіжної здатності, забезпечення матеріальними ресурсами і кадрами; вміння до обґрунтування пріоритетних напрямків управління земельними ресурсами; здатність визначення принципів управління землями з різними режимами землекористування; здатність забезпечення керівництва роботою виконавців та підрозділів по автоматизації обробки кадастрових даних; здатність визначення правових засад управління в галузі організації використання земель та в екології; здатність управління роботами з оцінки та класифікації земельних ресурсів, характеристики їх стану і змін в часі і просторі.

проектний – здатність розробки розділів технічного завдання на створення кадастрових ГІС; здатність розробки проектів організації території на основі кадастру природних ресурсів з використанням основних законодавчих актів; вміння виконання мікрокліматичного районування території та різномасштабного картування розміщення сільськогосподарських культур.

Відповідно до міжнародного досвіду та діючої в Україні класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010 випускники, які пройшли атестацію, мають

змогу працювати за спеціальностями: інженер-проектувальник (розробка землевпорядних проектів планування міст); науковий співробітник (топографо-геодезичне забезпечення кадастрових робіт); інженер з землевпорядкування та кадастру; інженер-дослідник в галузі кадастру.

Список використаних джерел:

1. Даценко Л. М., Тітова С. В., Дудун Т. В. Землевпорядна освіта магістерського рівня у світі та Україні: стан та перспективи розвитку. *Український географічний журнал*. 2020. № 3(111). С. 56–63.

2. Віднянський С. Еволюція взаємовідносин України і Європейського Союзу в умовах російсько-української війни та їх вплив на трансформацію українського суспільства. Аналітична доповідь. Київ : Інститут історії України НАН України, 2023. 64 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ РОБІТНИКІВ В ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Камишанська В. О., директор державного навчального закладу

«Сумське міжрегіональне ВПУ»

Русанова О. І., методист державного навчального закладу

«Сумське міжрегіональне ВПУ»

Національні системи професійної освіти і навчання мають створювати сприятливі умови для навчання людей, акцентуючи особливу увагу на творчому началі і гнучкості з метою розвитку їхньої здатності постійно адаптуватися до вимог ринку праці, що стрімко змінюється [1].

Підтримуємо думку про те, що результатом такої взаємодії має стати

європейська інноваційна система безперервної професійної освіти і навчання, що забезпечує:

- створення професійного середовища, що відповідає здібностям, потребам і можливостям особистості;
- багаторівневість професійної освіти у вигляді низки напрямів з освітніми програмами, які передбачають різні терміни навчання та різні набори спеціальностей; наступність професійних програм різних рівнів;
- розподіл функцій між освітніми закладами, підприємствами і організаціями, які входять в освітній комплекс, і розширення власне освітньої основи професійної освіти;
- створення системи супроводу процесу безперервної професійної освіти через центри професійної досконалості, центри кар'єри, адаптаційні, психологічні центри тощо;
- удосконалення сумісності національних систем професійної освіти і навчання шляхом обґрунтування й упровадження Європейської Рамки Кваліфікацій та сумісних з нею Національних Рамок Кваліфікацій, які будуть сприяти проникності між різними секторами освіти: вищий рівень кваліфікаційних рамок охоплює обидва сектори з прозорими зв'язками між одиницями ECTS у вищій освіті та ECVET – у професійній;
- забезпечення якості професійної освіти шляхом розвитку ефективних систем якості на рівні закладів професійної освіти, національному та загальноєвропейському рівнях тощо.

Цінним є досвід діяльності Центру управління, підготовки і зайнятості молоді в Італії (м. Рим) із символічною назвою – «Відкриті двері в майбутнє» (Porto Futuro). Увібравши провідні ідеї французького (Citedes Metries) та іспанського (Porta 22) досвіду, цей Центр має на меті зменшення молодіжного безробіття, збільшення доступу до ринку праці та посилення соціальної інклюзії в часи жорсткої економічної кризи. Головні зусилля спрямовуються «на полегшення

переходу від системи навчання до ринку праці з наданням адекватного сервісу працевлаштування, високоякісного сервісу управління, можливостей працевлаштування для молоді, зокрема, застосовуючи стажування і фінансові підтримки» [1].

Реалізація міжнародних освітніх програм і проектів, зокрема, програми Intel® «Навчання для майбутнього» в систему професійно-технічної освіти, дало змогу навчити педагогічних працівників системи професійної (професійно-технічної) освіти ефективному використанню інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладів П(ПТ)О України [2].

У Німеччині на початку ХХІ ст. формується нова система підтримки професійної освіти. Трьома основними видами професійної освіти в країні є: професійне навчання на підприємствах; удосконалення або підвищення кваліфікації; перенавчання.

Основою японської системи професійного навчання в компаніях є концепція «гнучкого працівника»: відбір та підготовка працівника не з однієї, а з двох-трьох спеціальностей із наступним підвищенням кваліфікації протягом усього життя. Вважається, що перепідготувати працівника дешевше, ніж замінити його. Професійна освіта проводиться безпосередньо за допомогою системи підготовки на робочих місцях.

В системах професійної освіти і навчання країн Західної Європи – Австрії, Бельгії, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини та Франції, – спільним можна вважати практичну орієнтованість, що реалізується через програми навчання на засадах продуктивної діяльності. Серед таких програм найбільш популярними є дуальне навчання.

У Франції програми професійного навчання пропонують коледжі та професійні ліцеї, але суттєвою складовою реалізації національної мети щодо покращення професійної освіти (Парламентський Закон 2013) є організація та функціонування кампусів професій і кваліфікацій. Кампуси – це території передачі

умінь і сприяння технологічним нововведенням у всіх формах, адже вони пропонують освітні напрями [3].

У Люксембурзі служби професійного орієнтування забезпечують усім дорослим доступ до програм навчання й у такий спосіб повноцінно реалізують принципи навчання впродовж життя. Дорослі можуть на різних стадіях свого життя отримати офіційну кваліфікацію, набувати нових знань чи вдосконалювати вже наявні, адаптуватися до нових технологій, змінювати свою кар'єру та досвід особистого збагачення.

Системи професійної освіти і навчання країн Центральної та Східної Європи мають багато спільного позитивного досвіду. Це, насамперед, орієнтування змісту професійної підготовки фахівців на потреби і вимоги ринку праці, розширення взаємозв'язку із соціальними партнерами, збільшення обсягів практичної підготовки учнівської молоді та дорослих, запровадження майже в усіх країнах дуальної системи професійного навчання, розроблення нових кваліфікацій, професійних та освітніх стандартів на компетентнісній основі тощо.

У закладах професійної освіти Чехії реалізуються короткострокові програми. Вони призначені для тих, хто закінчив середню освіту і має намір здобути професійну кваліфікацію в іншій сфері або мати і загальну середню освіту, і професійну кваліфікацію. Короткострокові курси переважно проходять дорослі. У закладах професійної освіти надаються курси неформальної освіти.

Багато різних шкіл Данії займаються неформальною освітою дорослих (folkeoplysning). Найвідомішими з них є вищі народні школи, які є школами пансіонатами, що надають загальну неформальну освіту. Тривалість курсів варіюється від одного тижня майже до одного року. Ці школи відвідують дорослі люди усіх вікових груп [3].

Ознайомившись з моделями професійної освіти і навчання країн Західної Європи, прийшли до висновку: перевага надається практичній зорієнтованості, наступності, інтеграційності освітніх програм, що сприяє гнучкості траєкторії

навчання, плануванню шляхів розвитку кар'єри.

Функціонування системи освіти України в умовах воєнного стану – це складний процес, але педагогічні колективи інтенсивно шукають нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій, орієнтуючись на європейський освітній простір.

Досвід зарубіжних країн з надання освітніх послуг в сфері професійної освіти активно впроваджується і в нашому державному навчальному закладі «Сумське міжрегіональне ВПУ».

Кілька років поспіль здійснюється підготовка робітників з професій «Електрогазозварник», «Кухар» за дуальною формою навчання. Заклад співпрацює з АТ СМНПО «Інжиніринг» та АТ «ВНДІКомпресормаш», з ФОП Коган Ю.Б., рестораном «Карпатська колиба», мережею ресторанів «Сумипіца «Ля Спеція». У 2021-2022 роках підготовлено 48 електрозварників, у 2023 році підготовлено 25 кухарів за дуальною формою навчання.

З 2009 року училище проводить професійну підготовку за професією «Маляр», «Лицювальник-плиточник» для дітей з особливими освітніми потребами.

У 2023 році заклад долучився до участі у проєкті «Енергоефективний навчальний заклад. Термомодернізація закладів П(ПТ)О у рамках розроблених курсів енергоефективності. 2.0» (ENEFEDU 2.0)». Реалізується Благодійним Фондом «Людина» у співпраці з Міністерством освіти і науки України за підтримки проєкту «Просування енергоефективності та імплементація Директиви ЄС про енергоефективність в Україні» (FEER), що виконується компанією GIZ за дорученням урядів Німеччини та Швейцарії.

В освітній процес введено 3 короткострокові програми для здобуття часткових професійних кваліфікацій із енергоефективності та енергозбереження:

- «Передові системи термомодернізації будівель і споруд»;

- «Монтажник віконних та дверних конструкцій»;
- «Монтажник плоских покрівель».

До курсової підготовки у вересні-жовтні цього року залучено 112 осіб: 2 групи учнів закладу (48 осіб), які здобувають повну загальну середню освіту; 2 групи учнів закладу (52 особи), без здобуття повної загальної середньої освіти; 1 група учнів (12 осіб) – доросле населення.

Педагогічний колектив також долучився до участі в проєкті «Розвиток трудового потенціалу», що націлений на навчання, перепідготовку дорослих (включаючи вразливі групи населення та переміщених осіб), для поступового відновлення потреб ринку праці та надання населенню нових кар'єрних можливостей.

Реалізація Проєкту ГО «Міжнародна фундація розвитку за сприяння Проєкту USAID «Економічна підтримка України» в закладі розпочалася 20 листопада 2023 року із стажування та підвищення професійних компетентностей 15 осіб в рамках програми «Будова, монтаж, технічне обслуговування та ремонт освітлювальних електроустановок».

Сьогодні колектив училища працює над створенням на його базі Центру професійної досконалості як багатопрофільного та багатофункціонального закладу освіти, що дозволить надавати високоякісну первинну та неперервну, формальну та неформальну професійну (професійно-технічну) освіту для всіх вікових груп населення на основі кампусу – об'єднання потужностей та здійснення реновації/будівництва приміщень двох закладів П(ПТ)О, які за територіальним розміщенням знаходяться поряд: ДНЗ «Сумське міжрегіональне ВПУ» та ДПТНЗ «Сумський центр ПТО з дизайну та сфери послуг».

Це буде заклад, що зорієнтований на концентрацію кращого досвіду у сфері П(ПТ)О, поєднуватиме організацію первинної професійної підготовки учнів та професійного навчання дорослого населення, і буде центральним хабом розвитку і підтримки професійної освіти області загалом.

В цілому, досвід функціонування систем професійної освіти і навчання в країнах ЄС є цінним для реформування вітчизняної системи П(ПТ)О, тому що сприятиме перетворенню професійної освіти на важливий фактор сталого соціально-економічного розвитку України, підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародному рівні [3].

Список використаних джерел:

1. Артюшина М. В., Романова Г. М., Пуховська Л. П. Сучасні педагогічні технології професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/erasm/Article_Artyushina2C_Romanova2C_Pukhovska.pdf
2. Вапрямчук Н. М. Світовий досвід професійного розвитку персоналу. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/ab9717b2-5112-40a0-b611-e15d4d2ac5be/content>
3. Радкевич В. О., Пуховська Л. П., Бородієнко О. В., Радкевич О. П. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / за редакцією В.О. Радкевич. Житомир: «Полісся», 2018. 208 с.

РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ ПІСЛЯ ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНОЮ У 90-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Карловська Г. В., викладачка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації
Черкаського державного технологічного університету

За технологією вивчення іноземної мови у 90-х роках ХХ століття стійко закріпилося визначення науки про техніку навчання, вона постійно збагачувалася новими відкриттями, знахідками та удосконаленнями. Невід’ємною частиною

технології навчання є науковий підхід до змісту навчання, що визначається сучасними досягненнями в лінгвістиці, психології і психолінгвістиці. Технологія навчання вивчає принципи, методи і методичні прийоми, засоби навчання та фактори, які треба ураховувати при викладанні іноземної мови, щоб отримати найкращий педагогічний ефект у певних навчальних умовах. На основі наукового підходу до організації навчального процесу технологія викладання іноземних мов озброює педагога знаннями, необхідними для навчання студентів усного мовлення, читання і письма у відповідності з вимогами програми.

Окремі технології навчання іншомовного спілкування (навчання аудіюванню, говорінню, читанню та письму) представлені у методичній літературі досліджуваного періоду.

Аналіз описання цих технологій дозволяє нам виділити в їх структурі окремі складові: 1) психо-фізіологічні основи; 2) змістова частина, яка включає формулювання цілей щодо досягнення результатів і зміст навчального матеріалу; 3) процесуальна частина, яка вивчає організацію навчального процесу щодо поставлених цілей, методи і форми навчальної діяльності, управління навчальним процесом (корекцію навчання, оцінювання).

Характеристику окремих видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, писемне мовлення), в якій розкриваються психо-фізіологічні механізми цих процесів, їх структура, їх етапи та особливості містить кожна технологія.

Процесуальна частина цих технологій, в якій пропонуються методи і засоби організації навчальної діяльності, системи вправ з формування необхідних умінь і навичок з певною градацією за рівнем труднощів виявилась достатньо розробленою. Описані можливі труднощі аудіювання та читання, опори і орієнтири для їх подолання, що допомагає проводити корекцію і управління навчальним процесом та оцінювання різних рівнів мовленнєвої діяльності.

Навчання іноземної мови має свою специфіку, яка полягає у тому, що

головне значення має не накопичення знань, а оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю. І тут головним є аналіз зв'язків між описаними технологіями, їх взаємодія та спрямованість на кінцевий результат – залучення учня, студента до всіх видів мовленнєвої діяльності.

На наш погляд, у літературі детально описані окремі технології, менше уваги приділено їх взаємодії на різних рівнях навчання іноземним мовам (у середній загальноосвітній та вищій школах).

Змістовий компонент описаних технологій повинен конкретизуватися, уточнюватися відповідно до рідної мови і іноземної, яка вивчається, враховувати залежність методів навчання іноземної мови від особливостей рідної і взаємодію двох мов.

Навчання студентів спілкуватися іноземною мовою у типових ситуаціях повсякденного життя в межах засвоєного програмного матеріалу є головною метою навчання, досягнення якої має забезпечувати змістовий компонент технології навчання іноземним мовам.

Таким чином, для досягнення найкращого педагогічного ефекту при вивченні іноземної мови технологія навчання іноземним мовам повинна враховувати особливості рідної та іноземної мов та складатися з чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма), котрі повинні бути ретельно досліджені та проаналізовані.

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Кирпа С. Р., здобувачка *Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

Війна в Україні стала стресом для усіх учасників освітнього процесу. За таких умов істотно зростає роль всіх педагогічних працівників, які можуть надавати першу психологічну допомогу та підтримку усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти.

Частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій вимушено перемістилася в межах України або за кордон. Багато педагогів та здобувачів освіти все ще залишаються на тимчасово окупованих територіях та потребують особливої підтримки держави. Деякі заклади освіти були фізично зруйновані.

Переміщені за кордон батьки та здобувачі освіти потребували та все ще потребують державної й міжнародної підтримки для забезпечення можливості для продовження навчання дітей.

Перша психологічна допомога – це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної допомоги ближнім, які відчувають емоційне напруження та страждання. Таку допомогу може надати не лише практичний психолог, а також вчитель, знайомий з правилами надання першої психологічної допомоги. Її надання не передбачає значної професійної підготовки, достатньо педагогічних знань, отриманих в межах загальноосвітнього психологічного інформування, і природної здатності проявляти співчуття, людяність.

Сфера освіти, як і всі сфери життя суспільства, зазнала сильних змін в умовах воєнного стану. Усі ми вчилися та продовжуємо вчитися жити в цих нових умовах: хтось – продовжувати здобувати освіту, а хтось – працювати.

Війна в Україні стала стресом для усіх учасників освітнього процесу. За таких умов істотно зростає роль всіх педагогічних працівників, які можуть надавати першу психологічну допомогу та підтримку усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти.

На травмуючу ситуацію можуть виникати такі реакції:

- недовіра до оточення; • болісне реагування на критику;
- Perezбудження; • тривожність; • уникання спілкування;
- емоційний ступор; • ризиковані вчинки; • негативізм, «спалахи» гніву, агресії;
- уникання місць, людей, предметів, що нагадують про травмуючу подію.
- емоційна байдужість – захисна реакція; • зниження уваги та концентрації;
- негативізм, «спалахи» гніву, агресії; • підвищена активність;
- занепокоєність щодо своєї безпеки та можливості повторення травмуючих подій; • роздратованість; • пропущення занять; • скарги на самопочуття;
- постійне обговорення подій та фокусування уваги на окремих деталях того, що трапилися.

Метою інформаційно-аналітичного супроводу освіти дорослих людей в умовах форсмажору є джерельна база, що зосереджена на проблематиці набуття професійних компетенцій, підвищення рівня професійної компетентності й мобільності дорослих людей, реінтеграція людей похилого віку в активне життя суспільства, адаптація людей поважного віку до сучасних умов життя шляхом оволодіння новими знаннями, всебічний розвиток особистості, профілактика хвороб старості тощо. Відповідно до зростаючих потреб суспільства в цифровій трансформації освіти дорослих, українські науковці й практики зорієнтовані на цей напрям, створюючи велику кількість інноваційних освітніх і наукових продуктів.

Отже, визначено, що до основних цифрових освітніх і наукових продуктів, які

застосовують в умовах університетів третього віку, відносять платформи, на яких проводиться дистанційне навчання, синхронні засоби навчання, системи управління навчальним процесом, створення онлайн тестових продуктів, навчальні ігри, широке використання в навчальному процесі соціальних мереж, розширення віртуальних можливостей бібліотек.

Список використаних джерел:

1. Всеосвіта – Національна освітня платформа
2. Методичні рекомендації для практичних психологів: психологічна допомога особистості з посттравматичним синдромом. Уклад.: І. Я. Мельничук, О. В. Цапенко. Кіровоград: Кіровоградський обласний інститут.

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО РЕЖИМУ

Клименко О. В., здобувач вищої освіти Горлівського інституту іноземних мов
Державного вищого навчального закладу «ДДПУ»

Науковий керівник: Єфімов Д. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
*педагогіки та методики викладання Горлівського інституту іноземних мов
Державного вищого навчального закладу “ДДПУ”*

В умовах повномасштабних військових дій та введення дистанційного режиму навчання у багатьох містах нашої країни, питання ефективності та організації процесу вивчення англійської мови стає особливо актуальним, особливо для учнів початкової школи. Дистанційна форма навчання вносить зміни в традиційні методики та вимагає нових підходів, які враховують особливості розвитку дитини, особливості вивчення мов та психологічні аспекти їх адаптації

до віддалених умов. У цьому контексті, аналіз і оптимізація процесу вивчення англійської мови стає ключовим завданням для педагогів, батьків та самих учнів.

У відмінні від викладання англійської для дорослих, навчання молодших школярів є викликовим завданням. Оскільки учні початкової школи мають унікальні особливості у засвоєнні знань, викладання англійської як іноземної мови вимагає специфічного підходу. Ключовою є необхідність, щоб вчителі були освіченими щодо особливостей учнів, аби застосовувати ефективні методи та педагогічні прийоми.

Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні була затверджена Міністерством освіти України ще у 2000 р. Відповідно до неї дистанційною вважають таку форму навчання, яка повинна бути рівноцінною з очною, вечірньою, заочною формами навчання й екстернатом і реалізовуватися переважно з допомогою дистанційних технологій навчання [1].

Під час періоду переходу на дистанційне навчання, вчителі, головним чином, використовували платформу «Google Classroom» (на 100%) для передачі інформації, перевірки завдань, проведення тестів та оцінювання успішності учнів. Онлайн-уроки, відеоконференції та індивідуальні консультації проводилися вчителями на платформах «Skype» (11,1%) та «ZOOM» (44,4%).

Вчителі англійської мови в початковій школі активно використовують різноманітні інструменти для візуалізації та навчання учнів. Серед найефективніших інструментів зазначаються:

1. Мультимедійні ресурси: Вчителі користуються аудіо- та відеоматеріалами для відтворення аутентичної мови та забезпечення інтерактивного вивчення.

2. Інтерактивні дошки: Використання інтерактивних дошок дозволяє створювати цікаві та педагогічно збагачені уроки, де учні можуть брати активну участь.

3. Ігрові технології: Вчителі використовують комп'ютерні ігри та вправи для створення забавного та ефективного способу вивчення мови.

4. Картки та ілюстрації: Застосування карток та ілюстрацій сприяє візуальному сприйняттю, що полегшує запам'ятовування нового матеріалу.

5. Онлайн-платформи та додатки: Вчителі використовують спеціалізовані платформи та додатки для навчання англійської, які можуть включати ігри, віджети та інші інтерактивні елементи.

Ці інструменти допомагають створювати стимулююче навчальне середовище та сприяють ефективному засвоєнню англійської мови учнями початкової школи.

Уряди Британії та Канади намагалися викладати мови за допомогою дистанційного навчання. Національна британська програма була створена для навчання французької мови на радіо та телебаченні. Ця програма виявилася дуже успішною і популярною. Також був запущений в редакцію навчальних посібник для збільшення участі учнів з місцевих навчальних груп, щоб дати студентам можливість практикувати мову, вивчену на курсі, а також з телефонними запитанням і відповідями, щоб надати студентам канал для двостороннього спілкування [2].

Отже, дистанційне навчання та його взаємодія з комп'ютерними технологіями відкривають перспективні можливості для сфери освіти. Дистанційні методи навчання, які базуються на спільній роботі вчителів, учнів та батьків, набувають все більшої популярності. Під час дистанційного навчання вчителів необхідно приділяти особливу увагу мотивації учнів для вивчення іноземних мов, оскільки визнання сильних сторін у виконанні завдань надихає дітей і підсилює їх бажання працювати ще ефективніше.

Список використаних джерел

1. Коваленко А. Актуальні питання гуманітарних наук. *Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний,

I. Зимомря. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 35. Том 3. С. 250–255.

2. Strategy for adult home-learners. British Journal of Language Teaching, (22) 3, pp.151-159.

3. Особливості дистанційного навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти в умовах карантину. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2243/

ВИКЛИКИ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Князева М.О., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Воєнний стан в Україні спричинив низку викликів та проблем для різних галузей, зокрема у сфері освіти. Заклади освіти різних типів вимушено переходять на дистанційне навчання, не оговтавшись від пандемії Covid-19. Вплив війни на освітню діяльність потребує значного обговорення, адже саме від освіченості молоді залежить майбутнє України.

Сучасні підходи до підготовки кваліфікованого робітника базуються на впровадженні компетентнісного підходу, а компетентність випускника і стає результатом та тим індикатором його готовності до професійної діяльності й активної ролі в суспільному житті. [1]

На мою думку, головною проблемою освіти наразі, в умовах воєнного стану, є руйнування закладів освіти та їх пошкодження. На сьогодні, за даними інтерактивної мапи зруйнованих та пошкоджених закладів освіти створеною Міністерством освіти і науки України лише в Київській області повністю зруйновано 13 закладів освіти, кількість пошкоджених – сягає 198. Загалом на

даний час в Україні 365 закладів освіти зруйновано, 3798 – пошкоджено. Дана статистика показує, що велика кількість закладів освіти зазнала руйнувань внаслідок атак агресора. [2]

Аналізуючи вищевказане, можемо зазначити, що найбільша кількість руйнувань закладів освіти зазнали Донецька, Харківська, Херсонська, Миколаївська та Луганська області. З детальною статистикою зруйнованих закладів освіти можна ознайомитись на Рис. 1.

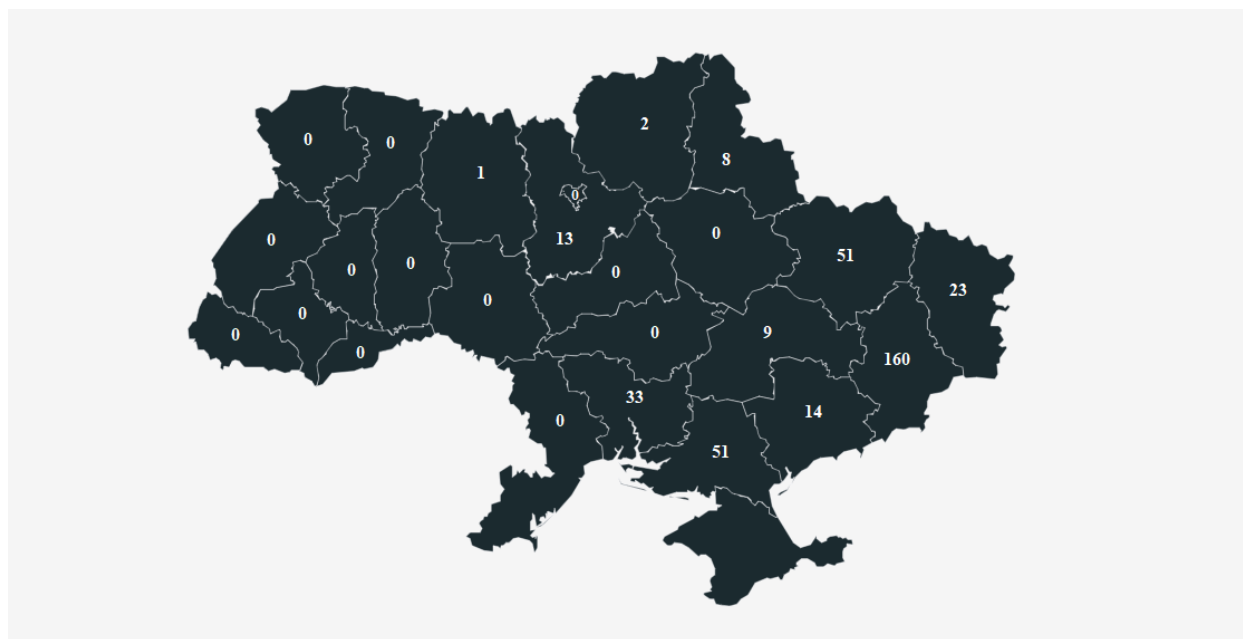


Рис. 1 Кількість зруйнованих закладів освіти України по областях

Під час війни освітній процес може зупинятися або значно змінюватися. Закриття шкіл, університетів, нестабільність і небезпека складають негативний вплив на дітей і здобувачів та можуть призвести до погіршення їхньої освітньої можливості.

Бойові дії в окремих регіонах продовжуються. Ворог руйнує дитячі садки, школи, ЗП(ПТ)О, коледжі, університети. В зв'язку з такою кількістю повністю зруйнованих та пошкоджених (3798) закладів освіти можемо виокремити проблему безпеки, життя та здоров'я як здобувачів освіти так і педагогів закладів освіти. В умовах очного навчання та під час частих повітряних тривог здобувачі освіти та педагоги обов'язково мають спуститися до укриття, що унеможливорює

якісне навчання та обмежує освітній процес. Багато здобувачів освіти в теперішній час позбавлені можливості долучитися до освітнього процесу – руйнування, пошкодження закладів освіти, тимчасова окупація, загроза обстрілів, виїзд здобувачів освіти за кордон.

На сьогодні, не всі заклади освіти мають укриття. За даними заступника міністра освіти Андрія Вітренка приблизно 65% закладів освіти обладнано укриттями, і розміститися там може приблизно 56% учасників освітнього процесу. По ланках найкраща ситуація у закладах професійно-технічної освіти – 95% закладів обладнано укриттями. 94% – це заклади фахової, передвищої та вищої освіти. Школи – 75%. І, на жаль, садочки відстають у цьому показнику – це лише 55% садочків”. [4]

Низка закладів вищої освіти вимушено проводять практичну підготовку для здобувачів освіти в онлайн-режимі. Наприклад, у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти організація і проведення різних видів практик в умовах воєнних дій спричинює зміну формату професійної взаємодії викладача і студентів, дотримання безпечних умов організації освітнього процесу, добір та впровадження новітніх форм і методів навчання й викладання. Проведення видів практик може бути організовано з використанням технологій дистанційного та змішаного навчання на підставі відповідних змін, внесених до робочих програм практик в частині визначення завдань практики та їх практичної реалізації. [3]

Повномасштабне вторгнення поставило нові виклики перед системою освіти, і підсумовуючи варто зазначити, що проблеми у сфері освіти в умовах воєнного стану є досить важливими, є необхідність у максимальному забезпеченні захисту здобувачів освіти в освітньому процесі. В зв'язку з відсутністю укриттів у певних закладах освіти, обстрілами та руйнуваннями закладів освіти – освітній процес вимушено проводиться у дистанційному форматі. Здобувачі та педагоги постійно знаходяться в емоційній напрузі, що спонукає більшому приділенню

уваги емоційної підтримки з боку педагогів, психологів та адміністрації.

Список використаних джерел:

1. Кривобок А.С. *Шляхи підготовки сучасного кваліфікованого робітника в умовах сьогодення: V Всеукраїнський відкритий науково-практичний онлайн-форум «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії»*, вересень 2023, м. Київ, Україна URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738111/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%BA%20%D0%90.%D0%A1.pdf> (дата звернення: 12.12.2023).
2. Міністерство освіти і науки України: Інтерактивна мапа зруйнованих та пошкоджених закладів освіти URL: <https://saveschools.in.ua/> (дата звернення: 13.12.2023)
3. Сидоренко В.В., Кулішов В.С., Торба Н. Г. Інноваційні підходи до організації видів практик здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2023. 5(1), 1-15. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5110>
4. URL: <https://zmina.info/news/stanom-na-kinecz-lypnya-trohy-bilsh-yak-polovyna-dytsadkiv-v-ukrayini-obladnani-ukryttyamy/> (дата звернення: 13.12.2023)

ЛІДЕРСТВО – ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГА

Кобець В. М., старший викладач-методист Навчального пункту аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління ДСНС України у Дніпропетровській області.

Сучасний світ вимагає від нас модернізації і змін відповідно до трендів часу. Викладання за методикою 10-річної давнини вже не працюють. Змінились

технології, змінились виклики (війна, економічна криза) і педагогу також потрібно змінювати свій рівень підготовки, щоб самому подолати виклики сучасності, а також допомогти колегам і здобувачам освіти зробити те саме. Одним з найголовніших викликів є збереження якості освітнього процесу, що є результатом ефективної роботи педагога (далі – викладача).

На даний час існує безмежна кількість інструментів, технологій для того, щоб підвищити ефективність викладачів. Однак одна сфера або напрямок, про модернізацію якого згадують в останню чергу – це розвиток особистості викладача. Кожен викладач, майстер чи інструктор виробничого навчання – це особистості, які наділені певним набором характеристик. У разі застосування технологій чи інструментів – це набір знань, умінь та навичок. Коли це стосується особистості – це цінності, звички, лідерські якості.

Справа в тому, що всі присутні сьогодні на конференції, в навчальних аудиторіях, вдома – лідери. Можливо, у вас поки нема офіційного підтвердження цього факту (високої посади, підлеглих), Але суть в тому, що ми всі лідери.

Лідер – це та людина яка впливає на інших. А так як на людей впливає кожен з нас, то ми всі лідери. І на нас лежить відповідальність зробити вибір: бути гарним лідером і нести позитивний вплив, чи навпаки, бути не зовсім гарним лідером. Лідер-викладач може і йому необхідно бути гарним лідером і нести позитивний вплив на тих людей з якими він взаємодіє. Для цього йому необхідно зібрати в собі певний набір знань, умінь та навичок з професії, цінностей, звичок та навичок роботи з людьми (лідерські якості).

Фундаментом для розвинення в собі найкращих якостей є цінності. Цінності можна порівняти із законом. Як тільки його прийняли – всі зобов'язані виконувати його вимоги. У випадку цінностей – цей закон ми приймаємо для себе і самі починаємо відповідно до нього жити. Є цінності особистості, цінності здобувачів освіти, закладу освіти та професії. Даний трикутник зон цінностей завжди має спільні частини. Але якщо в якій не будь частині спільне відсутне

(викладач і заклад освіти чи здобувач освіти і викладач) – то ефективність взаємодії таких частин буде близька до «0». І навпаки, коли спільні зони цінностей великі (всі або майже всі цінності спільні для всіх учасників освітнього процесу) – ефективність буде зростати в геометричній прогресії, максимум буде лише питанням часу.

Так як цінності є фундаментом, вони мають бути перевірені часом і уособлювати все найкраще, квінтесенція мудрості та взаємовідносин між людьми. Для викладачів це є особливо важливо, так як для позитивних покращень нам необхідно використовувати тільки найкраще. Які ж цінності є актуальними для викладача сьогодні:

1. Цілісність. Бути цілісною особистістю значить бути тим, хто не піддається і не змінюється під дією навколишніх факторів. Незалежно від того дощ за вікном чи ні, справна машина чи зламалась, чи в сім'ї все добре чи вони тільки-но з дружиною сварились, це та сама людина і ви точно знаєте як вона буде себе вести і точно знаєте що від неї очікувати.

2. Чесність. Бути чесним – це вибір, який показує хто ви є. Наскільки ви сміливі та сильні як особистість перед можливими спокусами та викликами, що схиляють до негативного вибору. Чесність, як клей для решти цінностей. Бути чесним – це рішення яке кожен може прийняти, але не кожен буде.

3. Відданість. Нажаль, це термін який з плином часу втратив свою цінність та значущість в суспільстві. Бути відданим собі. Відданість своїй сім'ї. Відданість своїм життєвим цінностям та принципам.

4. Люди – наш найбільший актив. Встановлювати відношення та взаємодіяти з іншими людьми за найвищими стандартами етики та моралі.

Побудувавши надійний фундамент з правильних цінностей ви будете готові до будь-яких викликів, ви точно знатимете як себе вести. А якщо станеться ситуація в якій вам буде важко прийняти правильне рішення, зверніться до своїх цінностей, правильне рішення знаходиться там.

Наступним етапом в будівництві, після фундаменту, є зведення стін, дах і внутрішні роботи. В розвитку особистості це розвинення необхідних звичок.

Звички сучасного викладача

1. Вчитись. Не можна вчити тому, чого ти сам не знаєш, не можна вести туди, куди ти не ідеш. Це звучить як приказка, однак це є наші реалії. Все змінюється навколо з неймовірною швидкістю. І якщо ми не будемо встигати оновлювати свою експертність, наш освітній процес буде неактуальним. Звичка вчитись необхідна нам у вигляді автоматичного рішення. Якщо цього не буде, то відволікаючі фактори швидко внесуть свої корективи і це дуже сильно вплине на нашу ефективність як викладачів. Це буде лише питанням часу.

2. Перевчатись. «Робити одне і теж саме і сподіватись на кращі результати – це ознака божевілля.» А. Ейнштейн. Методи 5-ти або 10-ти річної давнини сьогодні вже не працюють. Свідомість людей, стиль мислення, потреби все змінилось в порівнянні з теперішньою ситуацією. І це потрібно досліджувати, вивчати, і змінюватись. Відмовляйтесь від старих методів роботи і освоювати нові. І це стосується усіх напрямків: технологій, технік, методик та знань. І головне, не боятись змін. Так як зміни, це єдине, що буде постійним.

3. Бути прикладом. В корпоративному світі та світі бізнесу це дуже актуальне питання. Є метод, який має назву «Лідерський круг», автором є відомий спікер та автор книг на тему лідерства Джон Максвелл. Суть його полягає в способі розвитку лідерів в організаціях, незалежно від того чи це корпоративний світ чи державна служба.

Весь процес складається з 5 етапів:

3.1. Я роблю це сам.

На цьому етапі всю роботу ви робите самі. Ви вчитесь і стаєте професіоналом своєї справи.

3.2. Я роблю і ти дивишся.

На другому етапі ми розширюємо зону свого впливу. Ми вже самі вміємо і

знаємо як виконувати і беремо з собою інших, щоб вони спостерігали за нами і вчилися.

3.3. Ти виконуєш, а я спостерігаю за тобою.

На третьому етапі ми даємо змогу нашим послідовникам самим виконувати поставлені задачі, але ми знаходимось поряд і спостерігаємо за ними. І у разі необхідності зможемо швидко виправити ситуацію.

3.4. Ти виконуєш це сам.

На четвертому етапі послідовники здатні самостійно виконувати поставлені задачі на такому рівні, що за ними не потрібно спостерігати і ми можемо присвятити себе іншим важливим справам.

3.5. Ти робиш і хтось з тобою.

На цьому етапі, послідовники здатні не просто самі виконати на високому рівні поставлені завдання, а також здані показати це іншим. Саме тут починається процес дублікації (відтворення) лідерів, коли справа продовжує розвиватись без участі лідера який її започаткував.

4. Брати на себе відповідальність. Викладачі майбутнього матимуть велику кількість відповідальності (в період війни її більше ніж достатньо). І ключовим в цьому буде ваш вибір: брати її чи ні. Якщо ми розвиваємо це в собі, брати відповідальність за свої рішення, то і відповідальність за ці прийняті рішення не потрібно буде шукати деінде. Для її пошуку достатньо просто подивитись у дзеркало. Викладач зі звичкою «бути відповідальним» забезпечить собі прихильність і довіру всіх з ким він буде взаємодіяти.

5. Платити ціну за успіх. Усім нам хочеться отримати результат якомога швидше і витративши менше ресурсів. І це добре. Так як це розвиває в нас творчий, креативний підхід до пошуку рішень чи інструментів. Однак є одне але! Якщо ми не зрізаємо кути, не нехтуємо цінностями та не порушуємо найвищі стандарти етики та моралі у взаємовідносинах з людьми. Найбільш точно співпадає та пояснює назву принцип «Безирвмиш» - безкоштовний сир тільки в

мишоловці. Щоб стати професіоналом – потрібен час, сили, ресурси. Неможливо стати заслуженим вчителем одразу після випуску з університету. Неможливо стати інструктором з підготовки пожежних, щойно ви вступили на службу, потрібен час, сили та ресурси. У всього є своя ціна! Успіх – не є виключенням.

6. Планування. Якщо наш успіх не запланувати, то ми його не досягнемо. В корпоративному світі та бізнес-середовищі це ще називають «майстерністю постановки цілей». Звичка планувати застосовується до всіх сфер життя: цілі в сім'ї, на службі, на роботі, в освітньому процесі. Сім'я – ваші цілі та план їх досягнення погоджується та синхронізується та включає в себе плани та цілі усіх членів сім'ї. Освітній процес – плани та цілі всіх учасників освітнього процесу. В такому випадку досягаючи цілей закладу освіти чи викладача, здобувач освіти досягає своїх персональних цілей. І це породжує синергію. Продуктивність та ефективність такої роботи зростає в рази.

Розвиток лідерських якостей – це завжди актуально. Розвиток науки та техніки, дистанційна робота, застосування штучного інтелекту на виробництві, все це зменшує кількість нашої взаємодії та комунікації між собою. Взаємодіє стає менш тривалою, і як наслідок повинна бути більш ефективною. Розвиваючи в собі лідерські якості викладач зможе швидше та ефективніше встановлювати зв'язок зі здобувачами освіти, якісно використовувати час і отримувати значно кращі результати ніж посередні викладачі.

Лідерство в системі професійної освіти – це ідея, час якої настав. І цей час зараз!!!

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

*Ковалевська Н. Г., здобувачка вищої освіти Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО “Університет менеджменту” НАПН
України*

Сучасне суспільство ставить перед системою освіти нові завдання, серед яких ключовим є розвиток критичного мислення. Критичне мислення – це здатність систематично аналізувати, оцінювати та синтезувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення та виражати свої думки. Ця навичка необхідна не лише для успішної інтелектуальної діяльності, але й для розвитку громадян, здатних критично сприймати інформацію та ефективно взаємодіяти у складних ситуаціях [1].

Проблема розвитку критичного мислення здобувачів освіти виникає перед сучасною освітою через кілька ключових факторів. По-перше, зростаючий обсяг інформації доступний для здобувачів освіти вимагає від них вміння аналізувати та розуміти її. По-друге, сучасні технології змінюють спосіб сприйняття інформації, що потребує високого рівня критичного мислення для фільтрації та вибору суттєвого.

Одним із важливих аспектів розвитку критичного мислення є здатність аргументації та обґрунтування своїх поглядів. Здобувачі освіти повинні вивчати та вдосконалювати навички логічного мислення, аналізу аргументації та взаємодії з іншими точками зору. Це допомагає створити критично мислячих особистостей, здатних критично ставитися до власних ідей та переглядати їх під час обговорення.

Ще однією проблемою є відсутність чіткого методологічного підходу до викладання критичного мислення. Багато освітніх програм недостатньо

акцентують на розвитку цієї навички, залишаючи здобувачів освіти без необхідних інструментів для самостійного формування критичного мислення.

Для вирішення проблеми розвитку критичного мислення важливо впроваджувати спеціальні методики та завдання в освітній процес. Роль педагога полягає в створенні стимулюючого середовища, де здобувачі освіти можуть вільно висловлювати свої думки та обґрунтовувати їх. Важливо активно використовувати дискусії, групову роботу та аналітичні завдання.

Зрозуміння, що розвиток критичного мислення – це постійний процес, дозволить забезпечити сталість цієї навички протягом усього навчання. [2]

Розвиток критичного мислення здобувачів освіти – важлива задача, яка вимагає комплексного підходу та впровадження нових методик в освітній процес. Лише забезпечивши здобувачів освіти необхідними інструментами для критичного аналізу інформації, освітня система зможе виховати громадян, здатних свідомо приймати рішення та вносити конструктивний внесок у суспільний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Романова С. Розвиток критичного мислення особистості як проблема сучасної освіти. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/2124/2115> (дата звернення: 22.05.2019).
2. Євтушенко Т. М. Чому креативне мислення це необхідна навичка? URL: <https://high.itstep.org/2018/04/23/chomu-kry-ty-chne-my-slennya-tse-neobhidna-navychka-ta-yaki-buvayut-metody-ky-yiyi-rozvy-tku/>

ПІДСИСТЕМИ МОДЕЛІ НЕПЕРЕРВНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Коваль І., кандидат педагогічних наук, Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

Реформування системи професійної підготовки у ЗВО із специфічними умовами навчання обумовлює необхідність розробки її нових форм, методів, технологій, виокремлення критеріїв та рівнів оцінювання готовності майбутніх фахівців до неперервного саморозвитку. Проблема готовності до неперервного саморозвитку є вкрай важливою у векторі конкурентноспроможності як на світовому ринку праці, так і державному, тому розробка моделі дасть змогу згрупувати та схематично відобразити специфіку самовдосконалення, враховуючи особливості служби цивільного захисту.

Для побудови нашої моделі опрацьовано значний науковий доробок (І. Андрощук, О. Баглай, Н. Вовчата, Р. Гуревич, О. Діденко, М. Коваль, М. Козяр, Ю. Козловський, А. Литвин, В. Меньяло, Н. Ничкало, Л. Олійник, О. Повстин, Л. Руденко, Ю. Таймасов, А. Цюприк), де відображено особливості розроблення моделей підготовки майбутніх фахівців, зокрема закладено важливі наукові та методичні засади змісту професійної підготовки рятувальників до діяльності в умовах ризику. Аналіз наукової літератури свідчить про ефективність та доцільність такого методу наукового пізнання, проте звертає нашу увагу на врахування умов сьогоденної війни, можливості та перспективи вдосконалення змісту професійної підготовки та майбутньої діяльності в умовах ризику.

У педагогіці модель трактується як: штучно створена система у вигляді схем, форм, формул, що відтворює у спрощеному вигляді структуру й відносини між елементами досліджуваного явища, що полегшує науковий аналіз дослідження; академічна система, під час вивчення якої отримуємо інформацію

про педагогічну систему в єдності її структурного, функціонального й інформаційного елементів; штучна система, яка певною мірою відображає властивості об'єкта, що вивчається [4, с. 319].

М. Томчук спільно з Д. Чернілевським дійшли висновку, що модель має такі характеристики, що відображають сам об'єкт дослідження в спрощеному форматі з відтворенням взаємозв'язків між всіма його компонентами, а саме: схему, зразок, знакову систему, аналог, образ [6, с. 380]. В. Биков вказав, що поглиблене моделювання продукує розвиток теорії побудови та функціонування освітніх систем, а також сприяє визначенню об'єктів, взаємозв'язків та властивостей, що впливають на якісні характеристики, забезпечуючи формулювання вимог щодо їх складових при врахуванні педагогічної практики і наукових досягнень, продуктивних психолого-педагогічних технологій, які є підґрунтям системи відкритої освіти [2, с. 40].

Погоджуємось з думкою, що для цілісної реалізації функцій моделі потрібне врахування таких вимог [1, с. 237]:

- взаємозв'язок основних компонентів об'єкта та відображення його цілісності;
- повна узгодженість із реальними властивостями компонентів структури модельованої системи;
- відтворювальний характер, що сприяє повноцінній експериментальній перевірці.

Стратегічна мета педагогічного моделювання, як вказав І. Зязюн, полягає в забезпеченні керованих змін в освітньому середовищі, де головним завданням виступає розробка стратегічних площин розвитку особистості, створення умов для розвитку особистісних функцій, реалізація науково-педагогічних механізмів, що сприяють ефективності зазначеного процесу [3, с. 26].

Результати аналізу наукових досліджень констатують те, що науковці в процесі розробки моделей підготовки спеціалістів різних галузей виокремлюють

блоки чи підсистеми як складові компоненти моделі. Таким чином, на основі зазначеного та врахуванні методологічних підходів, що забезпечують цілісність неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників нами виокремлено такі підсистеми моделі [5]: організаційно-цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-проектувальний, змістово-процесуальний, оцінно-результативний (див. рис. 1.).

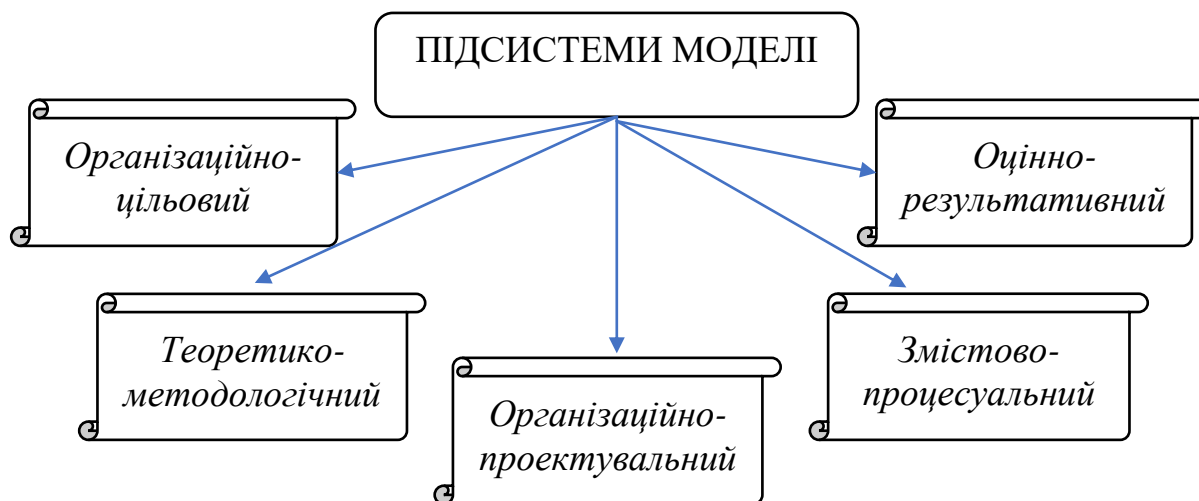


Рисунок 1. Підсистеми моделі неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників

У контексті вивчення загальних положень, можна стверджувати, що виокремлені підсистеми моделі неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників галузі безпеки людини є основою, що відображає сукупність усіх складових професійної підготовки фахівців ДСНС України. На практиці підсистеми виступають інструментом оптимізації освітнього процесу.

Варто зазначити, що неперервний саморозвиток майбутніх рятувальників залежить від усіх п'яти підсистем моделі, тому їх реалізація сприятиме самовдосконаленню та його співставленню з вимогами суспільства, зокрема потребами кожного рятувальника в компетентнісному становленні.

Список використаних джерел:

1. Андрощук І. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів : дис. докт. пед. наук. Хмельницький, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2019, 623 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атака, 2008. 684 с.
3. Зязюн І. А. Педагогічне наукове дослідження у контексті цілісного підходу. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 1. С. 19–30.
4. Коваль І. С. Модель формування готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах. *Моделювання педагогічного процесу та психологічного супроводу підготовки фахівців ризиконебезпечних та інших професій* : монографія / за ред. М. С. Ковалю, А. В. Литвина. Львів : ЛДУБЖД, 2023. С. 319-329.
5. Коваль І. С. Обґрунтування авторської моделі неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників. *Збірник наукових праць "Військова освіта" Національного університету оборони України*. Київ. 2023. № 2 (48). С.132-143.
6. Чернілевський Д. В., Томчук М. І. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Вінниця : Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна», 2006. 402 с.

МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Козлова К., здобувачка вищої освіти психологічного факультету

Навчально-наукового інституту заочного навчання та підвищення кваліфікації

Сьогодні, отримання і передача інформації визначають не лише сферу освіти, а й різні аспекти сучасного життя. Спосіб, яким люди взаємодіють з інформацією, суттєво впливає на їхнє повсякденне існування, а також на сфери праці та економіки. Безперервний розвиток інформаційного простору також визначає та впливає на формування державної політики. Нині, у світі, де інформація стала ключовим ресурсом, маніпулювання нею стає потужним механізмом впливу на суспільну свідомість. Здатність програмувати поведінку людей через маніпуляцію інформацією дозволяє впливати не лише на ідеї в їхній свідомості, але й перетворювати ці ідеї в нові принципи та ідеології.

Вплив на громадську думку через різноманітні засоби масової інформації стає невід'ємною частиною стратегій влади. Вчені вказують на те, що маніпулювання інформацією набуває особливого значення у випадках, коли держава прагне популяризувати конкретні ідеї та створювати ідеологічний фундамент для виправдання своїх дій.

Для досягнення більш ефективного впливу, маніпуляція повинна залишатися прихованою, так щоб особа не могла вловити цей вплив на себе. Але засоби масової маніпуляції часто використовують так звані прямі методи, серед яких важливе місце займають заголовки і фотоматеріали. Здебільшого використовується гра слів. Мета заголовка полягає в тому, щоб привернути увагу читача і спонукати його прочитати весь матеріал.

Можна розділити засоби маніпуляції в заголовках на вербальні і невербальні. До вербальних відносяться використання морфологічних, синтаксичних, лексичних та стилістичних прийомів. Невербальні прийоми

включають графічні елементи (розмір, колір букв, зміна шрифту, виділення окремих слів) та смислові аспекти.

Аналізуючи матеріали найбільших та впливових українських ЗМІ, можна помітити тенденцію викладання реальної інформації через призму інтересів конкретних сил, соціальних чи політичних груп, застосовуючи відповідні мовні вирази, обороти та художні прийоми. Широко поширене використання евфемізмів у текстах є універсальним явищем, спрямованим на пом'якшення повідомлення та заміну вульгарних, неприйнятних або нецензурних слів. Це може вводити читача в оману щодо реальної ситуації або впливати на його сприйняття негативних новин.

Додатково, у текстах ЗМІ вживаються дисфемізми та пейоративні вирази, які, навпаки, служать для вульгаризації тексту та заміни стилістично нейтральних слів. Метафори використовуються як ефективний засіб утримання уваги та маніпулювання читачем. Крім того, важливим маніпулятивним методом є вираження модальності, яке вказує на ставлення автора до висловлюваного та дозволяє аналізувати його мету, цілі, а також психологічний та емоційний стан. Політичні лідери та мас-медіа часто користуються цим методом, особливо під час дебатів. Українська мова має значну кількість модальників, таких як "мовляв", "по-моєму", "ясна річ", "погодьтесь", "буквально", "одним словом" і інші.

Список використаних джерел:

1. Арешенкова О. Маніпулятивні технології як мовознавча проблема. *Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова*. 2012. № 4. С. 28–33.
2. Валуйська М.Ю. Теоретичні засади застосування методу контент-аналізу під час вивчення криміналізації особистості. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2016.
3. Герасимчук Н. Контент-аналіз у системі сучасних методів дослідження публіцистичних текстів. *Журналістика*. 2010.
4. Демідова А.А. Засоби масової інформації як «четверта неформальна гілка

публічної влади»: способи медіа-маніпуляції. *Електронне видання «Державне управління: удосконалення та розвиток».*

5. Зайко Л. Я. Медіаграмотність як елемент захисту аудиторії від маніпуляцій реклами. *Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна : КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2016.*

6. Зубчик О. А. Політична маніпуляція і проблема відповідальності влади та ЗМІ.

7. Костенко Н. Мас-медіа у виборах: ціннісні орієнтації політичної сфери. *Політична думка. 2001. № 6. С. 18–20.*

8. Лісовський П. М. Феномен маніпуляції свідомістю: сутність, структура, механізм у сучасному суспільстві (соціально-філософський аналіз).

9. Руда О. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія. НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2012. С. 208–224.

РОЛЬ ПЕДАГОГА У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ

Кондратюк С. М., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій
Університету «Україна»

Волик І. Ю., здобувачка вищої освіти Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»

Креативність виступає здатністю генерувати нові ідеї та рішення. Як важлива навичка, може допомогти людям у різних сферах життя, від освіти до кар'єри. Вчителям надається важлива місія по розвитку креативного суспільства. Найважливіша функція педагога полягає у тому, щоб допомогти учневі своєчасно усвідомити набутий досвід.

Учительство може відігравати центральну роль у сприянні розвитку креативності учнівства, використовуючи різні методи викладання, які заохочуватимуть дітей досліджувати, генерувати ідеї та розмірковувати. Навчання та підготовка вчителів сприятимуть усвідомленню ними суті креативного мислення та формуватимуть розуміння того, як його можна навчати в межах різних предметів [4].

Розвиток креативності має свої особливості в кожному віковому періоді, причому різні чинники, що впливають на її динаміку, в тому чи іншому періоді можуть набувати першорядного значення. У молодшому шкільному віці визначальними є чинники організації навчально-пізнавальної діяльності, особливості мікросередовища, а саме: характер спілкування вчителя з дітьми, стиль сімейного виховання, статусна структура групи і ряд інших [1, с. 2].

Креативна особистість має внутрішні передумови для творчої діяльності, особистісні утворення, специфіку інтелектуальної сфери, нейрофізіологічні задатки, які зумовлюють її творчу активність.

Розвиток креативності учнів відбувається на всіх етапах шкільного навчання, разом з тим найдоцільніше вчити творити школярів із раннього віку, оскільки у початковій школі діти опановують способами навчальної діяльності, прийомами вирішення навчальних завдань, якими користуються надалі. Розвитку креативності особистості у процесі навчання сприяють властиві молодшим школярам відкритість до всього нового, допитливість, емоційність, цілісність сприйняття, яскрава уява, образність мислення, активне ставлення до дійсності, що їх оточує [3].

Креативного мислення можна навчати в межах вивчення усіх предметів опираючись на знання та навички, які стосуються конкретної сфери.

Л. Корольова вивчаючи роль педагога в розвитку креативності учнів початкових класів, виділяє ігровий метод як такий, що розкриває індивідуальні особливості кожного учня. Автор наголошує на свідомому ставленні до освітнього

процесу, яке впливає на розвиток творчої уяви. В освітньому процесі школярі здатні здійснювати різноманітні творчі пошуки, мобілізувати свої знання, враження, отримані з різних джерел, у тому числі має медіа та Інтернет. Від зображення окремих дій, зовнішнього вигляду героя вони переходять до передачі його почуттів, характеру і глибини відносин, громадського сенсу діяльності» [2, с. 145–146].

Для розвитку креативного мислення необхідно використовувати різні стратегії, зокрема здійснювати підготовку вчителів та забезпечувати подальший професійний розвиток, важливо узгоджувати підходи до оцінювання та визначення рівнів підготовленості. Діяльність вчителів залежить від узгодженості двох напрямів розвитку із цілями навчальної програми: чи зможуть вони викладати за новою навчальною програмою, чи матимуть сприятливі умови для застосування нових методів, чи зможуть послідовно впроваджувати їх [4].

Як показують дослідження, оцінювання учнів з урахуванням прогресу в навчанні також є тим орієнтиром для вчителів, який дає змогу визначити ключові аспекти в навчанні. Якщо креативне мислення залишається поза оцінюванням академічних досягнень учнів, це негативно впливає на формування креативності. Таке трапляється, коли оцінювання зосереджене на відтворенні набутих знань і нівелює цінність оригінальної думки. Або коли для оцінювання обирають одні предмети, залишаючи поза увагою інші, не зважають на особливості творчої роботи, пов'язані з такими дисциплінами, як-от візуальне вираження та навчання мистецтва, тобто оцінювання зосереджується на одних предметах за рахунок інших (наприклад, тестування з математики, але не з образотворчого мистецтва) [4].

Вчителі в процесі навчальної діяльності можуть використовувати для розвитку креативності учнів:

Пропонувати учням завдання, які вимагатимуть від них нових ідей. Можна запропонувати написати вірш, придумати нову казку, гру.

Заохочувати учнів до критичного мислення, що виступає важливою частиною креативності. Для цього важливо заохочувати учнів ставити запитання, аналізувати інформацію та знаходити нові зв'язки

Створювати можливості для взаємодії між учнями. Можна пропонувати роботу в групах, спільні проекти або просто спілкування з іншими учнями, які є творчими особистостями.

Пропонувати учням завдання, які вимагатимуть від них вирішення проблеми. Розв'язання проблем виступає чинником креативності. Можна запропонувати учням завдання, які потребуватимуть від них творчого підходу до вирішення проблем.

Таким чином, розвиток креативності вимагає часу та зусиль. Проте, якщо вчителі та батьки будуть заохочувати учнів до експериментування, використовувати різні ресурси, вони зможуть допомогти їм розвинути важливу властивість.

Список використаних джерел:

1. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. *Початкова школа*. 2013. № 4. С. 1-2.

2. Корольова Л. М. До проблеми розвитку креативності молодших школярів. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Бердянськ, 2013. № 1. С. 143–148.

3. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема. *Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2015. Вип. 85. С. 152-158.

4. Як системи освіти інтегрують креативне мислення в школи? *PISA in Focus* 2023/121 (Червень). URL: https://testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/09/PISA20in20focus_122d183d0bad180_d0b3d0bed182d0bed0b2d0b8d0b9.pdf

ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

Кондратюк С. М., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій
Університету «Україна»

Івахова О. І., здобувачка вищої освіти Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»

Професія вчителя належить до професій типу «людина – людина», що передбачає опанування учителем не лише навичок, а також психологічну готовність до викликів сучасної школи. Вчитель у діяльності опирається на психологічні знання для комунікації з учнями та батьками, оцінки та прогнозування поведінки, здібностей учнів, формування в учнів загальнолюдських цінностей.

О.Кучай зазначає, що компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. Дослідник наголошує, що хоча поняття компетентність і компетенція розмежовані у визначенні, однак сукупно вони відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини. Встановлюючи співвідношення між поняттями «компетенція» й «компетентність», зазначаємо необхідність їх розмежування. Компетентність, в свою чергу, є надбанням самої особистості, визначає якісний рівень, засвоєння в наслідок навчання, знань, умінь навичок та здатності застосувати їх, на основі власного досвіду, в процесі здійснення певної діяльності [3].

Психолого-педагогічна компетентність як сукупність знань, умінь і навичок, необхідні педагогу для ефективного реалізації освітнього процесу. Вона включає такі складові: психологічна компетентність – це знання про психологічні особливості розвитку дітей та підлітків, методи та техніки психологічного впливу;

педагогічна компетентність – це знання про педагогічні теорії та методики, методи та форми навчання та виховання.

С. Максименко визначає професійно-психологічну компетентність як сукупність психологічно-професійних знань, умінь, способів виконання професійної діяльності. Така компетентність включає основні компоненти: соціально-правова, спеціальна, персональна психологічна компетентність, аутокомпетентність, екстремальна професійна компетентність, власне психологічна компетентність. Науковець характеризує підсистеми психологічної компетентності: соціально-перцептивна, соціально-психологічна, аутопсихологічна, комунікативна, психолого-педагогічна [4].

К. Горбатько розглядає професійно-психологічну компетентність як важливу властивість, що охоплює систему професійно-психологічних знань, умінь, а також особистісних якостей, які забезпечують ефективне виконання завдань у сфері професійно-психологічної діяльності [2].

Професійно-психологічна компетентність дозволяє педагогу краще розуміти себе та свої власні особливості. Це допомагає педагогу розвивати позитивне ставлення до себе, підвищувати самооцінку і ефективно справлятися зі стресом.

Т. Саврасова-В'юн здійснюючи аналіз наукових підходів щодо проблеми професійно-психологічної компетентності фахівців показав, що більшість авторів визначили досліджуване поняття як сукупність знань, умінь, навичок, які допомагають відтворювати професійну діяльність, і тільки деякі професійнопсихологічну компетентність визначають як інтегровану якість особистості, що містить знання, вміння, особистісні якості, цінності, досвід, вольові властивості, спрямовані на ефективне вирішення професійних задач. Але, незважаючи на те, що професійно-психологічна компетентність фахівців достатньо обговорюється науковцями, загальноприйнятого її визначення немає. Тому на основі результатів досліджень вищезазначених авторів, у рамках компетентнісного підходу зазначимо, що професійно-психологічна

компетентність майбутніх педагогів – це інтегративна якість особистості майбутніх педагогів, яка містить сукупність психологічних знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, мотивів, емоційних, вольових процесів, спрямована на ефективне здійснення професійної діяльності та самовдосконалення [5].

Особливості психолого-педагогічної компетентності педагогів полягають у тому, що вона є: системною – включає в себе всі три компоненти, які тісно взаємопов'язані між собою; динамічною – постійно розвивається і вдосконалюється в процесі професійної діяльності педагога; індивідуальною – залежить від особистісних якостей педагога, його досвіду, професійних знань і умінь.

Одним із головних принципів навчання в сучасній школі є особистісно орієнтований, що передбачає поглиблене вивчення індивідуальних особливостей дитини, зокрема й психологічних. Нова українська школа передбачає організацію особливого освітнього середовища, врахування віковідповідної діяльності, в якій дитина могла б себе реалізувати. Визначальним для вибору форм взаємодії і способів реалізації навчання є врахування педагогами вікових криз учнів, наприклад, «кризи семи років» чи «кризи підліткового віку». Ураховуючи провідний канал сприйняття, тип темпераменту, тривалість фокусування уваги, об'єм запам'ятовування інформації, переважання довільних / мимовільних мислительних операцій тощо, учитель за принципом індивідуалізації чи диференціації вибудовує освітній процес [1, С.85].

Професійний стандарт учителя визначає нові підходи до змісту професійної діяльності педагогів, їхні загальні та професійні компетентності. Плануючи підвищення кваліфікації, вчителі не лише матимуть змогу оцінити тематику та рівень послуг, які пропонують надавачі цих послуг у рамках підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а й здійснити самоаналіз професійної діяльності, скорегувати напрями здобуття знань, продіагностувати наявний рівень розвитку компетентностей. За результатами самоаналізу вчитель може створити

власну траєкторію професійного розвитку, що визначатиме ті компетентності, які варто розвивати [1, С.87].

Підвищення психолого-педагогічної компетентності педагогів потребує спільних зусиль держави, освітніх установ та самих педагогів. Для підвищення психолого-педагогічної компетентності педагогів можна використовувати такі заходи:

Участь у професійних спільнотах дозволяє педагогам обмінюватися досвідом з колегами, отримувати нову інформацію та брати участь у професійних конкурсах та заходах.

Стажування та підвищення кваліфікації дозволяють педагогам отримати нові знання та вміння в умовах реального освітнього процесу.

Отримання психологічної та педагогічної допомоги дозволяє педагогам усвідомити свої сильні та слабкі сторони, а також розробити план для подальшого розвитку.

Таким чином, підвищення психолого-педагогічної компетентності педагогів виступає завданням, яке вимагає від педагогів самовідданості та постійного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Абрамович Т. Психологічна компетентність у професійному розвитку педагога Нової української школи. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 2. С. 83-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2021_2_17
2. Горбатько К. М. Сутність та особливості змісту професійно-психологічної компетентності офіцерів-прикордонників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_4_7.pdf.
3. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. №11. С. 44-48.

4. Максименко С.Д. Лідерство як функція професійної психологічної компетентності особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип. 24. С. 7- 16

5. Саврасова-В'юн Т.О. Зміст і структура професійно-психологічної компетентності майбутніх педагогів. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2. С .241-258.

ПРОФІЛАКТИКА АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК СФЕРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Кондратюк С. М., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»

Кубряк І. О., здобувачка вищої освіти Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Адиктивна поведінка – це поведінка, яка характеризується втратою контролю над собою, неможливістю відмовитися від певної діяльності, незважаючи на негативні наслідки. Адиктивна поведінка може проявлятися в різних формах, таких як наркоманія, алкоголізм, ігроманія, комп'ютерна залежність тощо.

Педагоги повинні досить добре знати основні причини, які спонукають дітей до вживання адиктивних речовин, а також уміти визначати основні механізми виникнення адиктивної залежності та розвитку адиктивної поведінки. Педагоги готові до організації профілактичної діяльності адиктивної поведінки учнів, зокрема: орієнтація учнів на здоровий спосіб життя; профілактика правопорушень серед неповнолітніх, робота з учнями «групи ризику».

Профілактика адиктивної поведінки підлітків має основні форми (загальна та специфічна), види (первинна, вторинна, третинна), рівні (індивідуальний,

сімейний та соціальний) та може бути реалізована відповідно до інформаційного, поведінкового, альтернативного підходів. На основі термінології ВООЗ Л. Корсун визначає три види профілактики адиктивної поведінки у підлітків залежно від етапу її сформованості [1, с. 126–127]. Первинна педагогічна профілактика передбачає виховання, спрямоване на формування морально-психологічної стійкості як основного характерологічного утворення, що відіграє вирішальну роль у критичних ситуаціях. Завданнями первинної профілактики є: формування уявлення щодо позитивного та негативного досвіду людської поведінки у ставленні до самої себе та інших; попередження ранніх проявів неправильних уявлень дитини про деякі шкідливі звички; формування понять про норми моралі у вихованні власної стійкості до деяких шкідливих звичок; формування уявлень про значущість власного життя, психофізіологічні можливості організму, наслідки впливу наркотичних речовин. Вторинна профілактика передбачає переважно діагностування та виявлення адиктивної залежності особистості. Основними завданнями вторинної профілактики є: соціально-педагогічна робота з подолання адиктивної поведінки; вивчення можливих умов та чинників, що сприяють розвитку схильності до адиктивної поведінки; виявлення таких індивідуально-психологічних станів особистості, що передують проявам адиктивної поведінки; вивчення зазначених умов і чинників прояву схильності особистості до адиктивної поведінки, станів, що їй передують, мотивів особистості і на цій основі виявлення осіб групи ризику; організація безпосереднього спілкування фахівців із такими особами. Третинна педагогічна профілактика передбачає корекцію поведінки підлітка та його реабілітацію системою заходів, спрямованих на корекцію поведінки особистості, перевиховання, на переорієнтацію та реабілітацію хворих алкоголізмом та наркоманією. Завданнями третинної профілактики є: здійснення індивідуального виховного профілактичного впливу на особистість учнів у встановлених групах ризику шляхом використання доцільного та професійно виваженого арсеналу відповідних педагогічних засобів; створення сприятливих

для корекції адиктивної поведінки умов соціального оточення, психологічного клімату, позитивного психологічного самопочуття.

В ускладнених умовах життєдіяльності підлітки шукають засоби зниження емоційної напруги шляхом схильності до певних видів залежності, підлітки намагаються штучним шляхом змінити свій психічний стан відчуваючи ілюзію безпеки, відновлення психічної рівноваги. Формування адиктивної поведінки відбувається через вживання підлітками тютюнопаління, алкоголю, наркотиків, токсикологічних речовин, що є поширенням серед підлітків через незворотну шкоду на організм дитини.

І. Шинкаренко, Р. Міна, А. Лукомська зауважують, що педагогам і працівникам ювенальної превенції необхідно знати загальні ознаки адиктивної поведінки підлітка: відомості про включеність дитини у асоціальні групи; недоглянутий або (неохайний) зовнішній вигляд (недотримання особистої гігієни, брудний одяг та взуття); немотивовані зміни в поведінці дитини, його типових емоційних реакціях, особливостях мовлення, стилі одягу; наявність у підлітка значних готівкових грошей (можливо крадіжки, здирництво) або постійне випрошування (вимагання) грошей у оточуючих; порушення міжособистісного спілкування. Ознаки властиві для хімічних видів залежності полягають у наступному: запах алкоголю, тютюну або інший незвичний запах від підлітка; розширені або, навпаки, звужені зіниці, блідність або почервоніння шкіри, незвичний (частіше сірий) її відтінок; скарги на спрагу, серцебиття, підвищену втомлюваність, раптову спитність; різноманіття та нестійкість емоційних реакцій; вживання специфічної лексики (використання жаргонізмів у назвах наркотичних речовин, способів їх вживання, ефектів від використання); пропаганда психоактивних речовин серед однолітків. Також необхідно звернути увагу на ознаки, притаманні нехімічним видам залежності: зміна харчової поведінки підлітка (постійне надмірне вживання їжі або, навпаки, відмова від неї); збільшення часу (більше 3-4 годин) за комп'ютерними іграми, нічне спілкування у

соцмережах; потужні спалахи агресії у підлітка за умови обмеження його у часі користування гаджетами, напади гніву у відповідь на заборону використання мобільних телефонів, планшетів та інших технічних засобів [2, С. 564].

Профілактика адиктивної поведінки підлітків може бути спрямована на: зниження ризику розвитку адиктивної поведінки, шляхом підвищення обізнаності підлітків про ризики адиктивної поведінки, формування у них навичок здорового способу життя та розвитку позитивних цінностей; рання діагностика та лікування адиктивної поведінки, для запобігання розвитку хронічної залежності та її негативних наслідків.

Профілактика адиктивної поведінки виступає сферою професійної діяльності педагога, варто для профілактики адиктивної поведінки підлітків: створювати безпечне та підтримуюче середовище в сім'ї; надавати підліткам позитивні моделі поведінки; забезпечувати підлітків освітою про адиктивну поведінку; розвивати у підлітків навичок вирішення проблем та стресу; забезпечувати підлітків можливостями для залучення в здорові та корисні види діяльності.

Список використаних джерел:

1. Корсун Л.С. Характеристика адиктивних залежностей підлітка та їх подолання. *Соціальна педагогіка: виклики XXI століття : матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф.*, м. Луганськ, 4 квітня 2014 р. : у 2-х ч. Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2014. Ч. 2. С. 122–130

2. Шинкаренко І. О., Міна Р., Лукомська А. Адиктивна (залежна) поведінка як форма девіантної поведінки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 560-566.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdv_s_2021_2_83

АКТУАЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Котрубенко К. І., здобувачка вищої освіти педагогічного факультету
Херсонського державного університету

Інклюзія стала глобальною тенденцією останніх десятиліть. Але для України це ще нове. Наша країна хоч і оновила законодавчу базу, але все ще перебуває на початковому етапі впровадження інклюзивної освіти. Особливо актуальним означене є для професійної освіти.

На законодавчому рівні зафіксовано проблеми у сфері професійно-технічної освіти, які гальмують розвиток інклюзивної освіти. Зокрема, Розпорядження Кабміну [1] характеризує ситуацію як критичну, окреслюючи основні проблемні моменти, пов'язані з впровадженням інклюзивної освіти: відсутність належної «інформаційної, будівельної та транспортної бази для навчального процесу в закладах професійно-технічної освіти».

Проблема загострюється дедалі складнішими правопорушеннями та збільшенням загальної кількості людей з інвалідністю. Зокрема, за офіційними даними Національної служби статистики України, станом на 1 січня 2019 року кількість інвалідів в Україні становила 2 659 700 осіб, або 6,3% від загальної чисельності населення країни. Лише з початку 2019 року кількість осіб з особливими освітніми потребами (ООП) зросла на 91,2 тис. осіб, у тому числі 10,5 тис. дітей [2]. Враховуючи воєнну ситуацію в Україні та трагічні події, які сталися з лютого 2022 року, кількість осіб з ООП значно зростає.

Забезпечення належного рівня інклюзивної освіти – це завжди процес пошуку відповідей на складні питання, і вирішення цієї проблеми насамперед потребує ретельної підготовки освітян, створення інклюзивного освітнього

середовища та командної взаємодії.

Зміни, що відбуваються на нормативно-правовому рівні, створюють важливі можливості для ефективного вирішення вищезазначених завдань. Йдеться, зокрема, про новий порядок організації інклюзивного навчання, який набув чинності 1 січня 2022 року [3]. Це підвищує актуальність теми та потребує забезпечення профільної підготовки вчителів та створення інклюзивного освітнього середовища в професійних навчальних закладах, що передбачає необхідність розробки навчально-методичного забезпечення впровадження інклюзивної освіти.

Значущість навчально-методичного посібників розглядається на прикладі посібника «Інклюзивне навчання у закладах професійної освіти»[4].

Викладені положення, рекомендації та висновки у навчально-методичних посібниках можуть бути використані при підготовці організації інклюзивного навчання в закладах професійно-технічної освіти та застосовуватися в практичній роботі освітян та розкриття потенціалу кожного здобувача освіти.

Розкриття особистісного потенціалу – це ще й можливість у майбутньому отримати стабільний заробіток, офіційне працевлаштування, фінансову основу для власного благополуччя. Саме тому такою важливою для реалізації означеного є професійна освіта. Здобуття професії, кваліфікації – важливий крок для підтримання життя та задоволення основних потреб. З іншої сторони, це самовираження, утвердження власної ідентичності не лише для самого себе, а й для оточуючих.

Розкриття особистого потенціалу – це також можливість отримати стабільний дохід, офіційне працевлаштування та економічну основу майбутнього добробуту. Ось чому професійна освіта є такою важливою для досягнення вищезазначених цілей. Отримання професії та кваліфікації є важливим кроком до збереження життя та задоволення основних потреб. Інший аспект – це самовираження, утвердження власної ідентичності не лише для себе, але й для

інших.

Здобувши кар'єру, інваліди отримують найголовніше – можливість безпосередньо впливати на своє життя, самостійно вирішувати, яким буде завтра, і отримати бажаний план. Зрештою, розширюючи можливості для громадян кожної нації, ми можемо зміцнити нашу економіку, прищепити моральні цінності та побудувати суспільство, де кожен почуватиметься впевнено, комфортно, а отже щасливо. Ось чому за інклюзивністю майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійнотехнічної) освіти на 2022-2027 роки (9 грудня 2021, №1619-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2021-p#Text> (дата звернення: 28.11.2023)
2. Якушенко Л. Актуальні проблеми соціального захисту людей з інвалідністю: Аналітична записка. *Серія «Соціальна політика»*, №9. 2019. 11 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-p#Text> (дата звернення: 27.11.2023)
4. Кучерак І.В. Інклюзивне навчання у закладах професійної освіти: навч.-метод. посіб. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2022. 70 с.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ТА ФОРМУВАННЯ У НИХ СТРЕСОСТІЙКОСТІ

Кравчук А. В., викладач-методист Житомирського агротехнічного фахового
коледжу

Рибак Т. М., старший викладач Житомирського агротехнічного фахового
коледжу

Серед усіх наслідків війни вплив на психічне здоров'я здобувачів освіти є одним із найзначніших. Повномасштабна війна Росії проти нашого народу, коли навколо нас бойові дії, а країна – в стані війни з агресором, спричинила появу відчуття тривоги та страху. Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що здоров'я варто розглядати не як суто медичну, а як комплексну проблему, складний феномен глобального значення, тобто здоров'я визначається як філософська, соціальна, економічна, біологічна, медична категорії, як об'єкт споживання, вкладу капіталу, індивідуальна та суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, постійно взаємодіюче з оточуючим середовищем.

Психічне здоров'я громадян є індикатором тих соціальних процесів, що відбуваються в суспільстві, а кризові події оголюють і загострюють проблеми, які торкаються духовного здоров'я населення. Можна констатувати, що психічне здоров'я – це комплексне поняття, що включає здатність до життєтворчості, наявність сенсу життя, конструктивну взаємодію з оточуючими, соціальною дійсністю. Щоб відповідати на виклики сьогодення та повною мірою реалізувати свій потенціал, індивідуальні, вікові можливості, людина повинна бути здоровою як тілесно, так і духовно. Здоров'я нації – суттєвий показник суспільного й економічного розвитку держави. Нажаль, війна торкнулася стресом і багатьма викликами життя усіх українців.

Фахівці зазначають, що для частини молоді це зіткнення з психотравмуючим досвідом було особливо близьким – вони були під обстрілами та у зоні бойових дій, пережили смерть рідних, бачили убитих і поранених. У їх душі війна залишила рани – і покликання фахівців – надати їм належну підтримку та допомогу, щоби ці рани могли зцілитися. Психічна складова людини занадто складна, динамічна та неоднозначна, щоби підтримувати її тільки одним способом.

У зв'язку з цим під час війни важливо підтримувати стабільний психологічний стан у здобувачів освіти. Аналіз психологічних досліджень дає підстави стверджувати, що війна має довготривалі наслідки для студентів. Більшість дослідників слушно стверджують, що під час війни вони зіштовхуються з двома типами травматичних подій: несподівані травматичні події та довготривалі несприятливі події, що зумовлюють виникнення непродуктивних стратегій подолання труднощів.

У результаті здобувачі освіти страждають від таких проблем як тривожний розлад, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, дисоціативні розлади (добровільна соціальна ізоляція, деперсоналізація, дереалізація, небажання розмовляти, кататонічний синдром), поведінкові розлади (зокрема агресія, асоціальна і злочинна поведінка, схильність до насильства), а також більш схильні до зловживання алкоголем і наркотичними засобами.

Для того, щоби зберегти фізичне та психічне здоров'я, потрібно розвивати стресостійкість. Стресостійкість – це сукупність якостей, які дозволяють переживати стрес та неприємні ситуації без шкоди для здоров'я та особистісної діяльності людини. Поняття «стресостійкість» є особливо актуальним в наш час. Важливо залишатися спокійними та терплячими, адекватно реагувати на складні ситуації.

У цій складній емоціогенній ситуації важливо зберегти здатність адекватно мислити і успішно працювати, що значною мірою залежить від емоційної стійкості та адаптаційного потенціалу особистості. Зокрема, студенти глибоко

переживають те, що відбувається в Україні. У їхніх переживаннях відображаються почуття мільйонів українців, які вболівають за свою країну, тривожаться за рідних, болісно сприймають страждання людей і мріють про перемогу. Для підвищення емоційної стійкості студентської молоді необхідно посилити психологічну підтримку, яка має бути реалізована у закладі вищої освіти для створення безпечних, комфортних (у психологічному розумінні) умов навчання.

Психологічна безпека особистості є значним чинником успішної самореалізації та персоналізації особистості. Формування стратегій психологічної безпеки є важливою умовою професійно-особистісного розвитку студента, що визначає вибір ефективних способів запобігання, зниження та подолання наслідків впливу на нього зовнішніх та внутрішніх факторів середовища.

Війна вплинула на психологічну стійкість студентів. Важкість стресу та його частота зросла з настанням війни. Стресостійкість у студентів знизилася. Тож, з'явилася необхідність формування стресостійкості студентів під час війни. За даними МОЗ, психологічні наслідки війни позначатимуться на нашому психічному стані ще принаймні 7-10 років після закінчення війни.

У сьогоденній ситуації надзвичайно важливо зберігати спокій, не панікувати та усіляко допомагати державі. Вочевидь, розвиток стресостійкості особливо важливий. Одна з рекомендацій – врегулювати сприйняття інформаційного потоку. Важливо виконувати свої безпосередні обов'язки, допомагати іншим, повернутися в «навчальний стан розуму», у стан, в якому ви ресурсні.

У 90 - х роках ізраїльський професор Мулі Лаад розробив інтегративну модель психологічного коду, для виживання людини після сильного стресу. Лаад з командою опитали безліч людей і дійшли висновку, що ми серйозно недооцінюємо ресурси людської психіки.

Свою модель Моллі Лада назвав BASIC Ph. Він описав шість основних каналів, кожен з яких допомагає вийти з кризової ситуації.

1. Віра
2. Емоції
3. Спілкування
4. Уява
5. Розсудливість
6. Фізична активність

Віра.

Цей стиль пов'язаний з вірою в Бога, вищі сили, вірою в іншого або навіть вірою в самого себе і свої переконання.

Емоції.

Емоційний стиль пов'язаний насамперед із усвідомленням власних почуттів та їх визначенням. А також з вираженням емоцій через спілкування, обмін, танці, живопис, скульптуру, музику.

Спілкування (соціальність).

Зв'язок, спілкування з іншими людьми (друзями, членами сім'ї, фахівцями).

Уява.

Уява дозволяє нам чекати, бути інтуїтивним та гнучким. Дозволяє змінюватися, шукати рішення у світі уяви.

Розважливість (когніції).

Цей стиль дозволяє нам розраховувати на нашу здатність міркувати логічно, оцінювати ризики, вчитися новим речам, планувати заздалегідь. Когнітивні стратегії включають збір інформації, вирішення проблем, самоорієнтацію, внутрішню розмову або складання списків дій та переваг.

Фізична активність.

Фізичні, тілесні методи боротьби зі стресом. Цей стиль включає релаксацію, вправи та фізичну діяльність взагалі.

Отже, існує чимало способів подолання стресу студентами та педагогами та підвищення стресостійкості, які допоможуть знайти гармонію з собою та

навколишнім світом. Адже те, як ми переживаємо стрес, впливає на якість нашого життя. Тому важливо розвивати стійкість до стресу, бо це дозволяє людині краще боротися з ним, уникати психічних розладів та зберігати своє фізичне і психічне здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Корольчук В. М. Психологія стресостійкості особистості. Київ, 2009. 511 с.
2. Жигайло Н., Харко Н. Онлайн-освіта: вимушена самоізоляція чи система отримання знань студентами закладів вищої освіти. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*, 2021. Випуск 8. С. 36–49.
3. Жигайло Н. І. Психологія духовного становлення особистості майбутнього фахівця : монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 336 с.
4. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості : наук. монографія. Київ : КММ, 2006. 255 с.
5. Максименко С. Д. Психологія особистості : підручник. Київ : КММ, 2007. 296 с.
6. Психологія стресостійкості студентської молоді / за заг. ред. В. Шмаргуна. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2018. 198 с.
7. Савчин М.В. Духовний потенціал людини : монографія. 2-ге вид., переробл. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
8. Вплив хронічного стресу на здоров'я людини. URL: <https://suspilne.media/2033-vplivhronicnogo-stresu-na-zdorova-ludini/>.

ПСИХОЛОГІЧНІ І ПСИХОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Кравчук Р. В., *методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області*

Повномасштабна війна, що триває майже два роки в Україні, так чи інакше вплинула на життя кожного з нас. Чимало людей зіткнулися з її наслідками особисто або опосередковано і це вплинуло як на здоров'я дітей, учнівської молоді та всіх учасників освітнього процесу.

Війна непомітно б'є по людській психіці і дуже важливо допомагати собі і своєму здоров'ю, а головне – не піддаватися психологічному саморуйнуванню. Згідно з визначенням ВООЗ ментальне здоров'я – це стан щастя та добробуту, в якому людина реалізує свої творчі здібності, може протистояти життєвим стресам, продуктивно працювати та робити внесок у суспільне життя. Це означає, що ментальне здоров'я об'єднує здоровий дух та психіку людини із соціальним складником. Воно є важливим для втілення бажань, реалізації цілей, доброго фізичного самопочуття.

У період великих потрясінь, як колективних так і персональних, навантаження на психіку є критичними. Проживання кризових ситуацій, стадій травматичного стресу – це крива, по якій ми всі рухаємось з різною швидкістю. Багато українців зараз відчують такі негативні стани, як тривожність, напругу (50%), поганий настрій (45%), погіршення сну (41%), роздратування і злість (38%), адже постійно перебувають у парадигмі високого напруження та стресу через загрозу життю, втрату майна, вимушену міграцію, «синдром уцілілого», втрату рідних, розлуку, розділення сімей, крах життєвих планів, відчуття невизначеності, хвороби, складні стосунки в родині. Війна, чи не найбільший кошмар, який можуть створити люди, увійшла в наше життя, сколихнувши усі його сфери. І

усі ми відчуваємо як війна має великий вплив на психологічне життя людини. З даних досліджень і досвіду, ми знаємо, що бути учасником, чи то навіть свідком жахів війни, може призвести до того, що оті жахіття залишають свої невидимі рани на психічному стані людини, зокрема, у формі посттравматичного стресового розладу. Отже, всі учасники освітнього процесу потребують психологічної підтримки та допомоги. Соціальна ситуація розвитку в підлітковий період має принципові відмінності від ситуацій розвитку в дитинстві. Інакше розставляються акценти між сім'єю, однолітками і училищем. Головне місце серед мотивів позитивного ставлення до навчального закладу займає мотив спілкування з однолітками. Ці взаємини стають основою внутрішнього інтересу підлітка. Інші мотиви розташовуються так: якість викладання предмету, прихильність до навчального закладу. Відбувається подальша соціалізація «Я» особистості: усвідомлення своїх прав і обов'язків, прагнення завоювати статус дорослого.

А в стресових ситуаціях, реакція у кожного з нас може бути індивідуальною. Хтось буде зразу щось робити, хтось може впасти в ступор і не зможе навіть поворухнутись, хтось буде постійно плакати, хтось знайде щось, над чим можна поглузувати, хтось може замкнутись та не розмовляти, хтось може постійно балакати – але треба розуміти, що це все захисні реакції організму і проявляються вони в кожного по-своєму. Враховуючи те, що стресова ситуація має пролонгований характер, основним та дуже важливим є піклування про себе, щоб вижити, бути здатним допомагати іншим та не стати жертвою хибних діагнозів.

Паніка – це напад тяжкого страху, тривоги та відчуття внутрішньої напруги. Паніка паралізує людину або ж навпаки, штовхає її на безрозсудні вчинки. Під час паніки спостерігаються протилежні реакції: одним хочеться бігти, іншим – навпаки, забитися в куток.

Важливо пам'ятати, що саме в стресовому стані нас хоче бачити ворог, тому що у ньому ми найбільш вразливі, тому обов'язково потрібно вживати

заходів, щоб відновити нормальний психічний стан. Гострі приступи паніки, тривоги зазвичай змінюються почуттям апатії. Такі періоди можуть бути не тривалими, але вони також потребують пропрацювання. Важливо пам'ятати, що апатія – закономірний «хімічний» відкат після сплеску гормонів стресу. Важливо, аби в такі моменти поруч були близькі люди з якими молоді люди можуть обговорити свій досвід, поділитися переживаннями та почуттями.

Розвиваємо стресостійкість. Стресостійкість – це сукупність поведінки, думок та дій, яким усі ми можемо навчитися і використовувати. Загалом, виділяють такі фактори стійкості:

- наявність поруч когось, хто турбується і підтримує, як в межах родини, так і поза нею;
- здатність до складання реалістичних планів та здійснювати кроки з їх втілення;
- позитивний погляд на себе, віра у свої сили і здібності;
- навички комунікації та вирішення проблем;
- здатність до управління сильними почуттями та імпульсами.

Разом із тим, шлях до стресостійкості у кожного свій. Створювати зв'язки. Важливими є зв'язки у родині, в навчальному закладі, за межами. І їх можна не лише мати, але активно шукати і створювати; можна доєднуватися до громадських об'єднань, груп підтримки, спільнот при церквах, або створювати свої групи. Уникати погляду на кризи як на нездоланні проблеми. На жаль, ми не можемо змінити того факту, що певна подія сталася, але можна спробувати змінити розуміння і реакцію на неї. Групи підтримки, книги, онлайн ресурси для самопомоги – це те, що можна використовувати. І потрібно не забувати про підтримку фахівців у сфері психічного здоров'я.

Переживання військових подій надзвичайно шокує та впливає на психологічні і психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти, психологічне самопочуття, але все ж більшість людей після кризи долають труднощі та

відновлюють добре емоційне та фізичне здоров'я. Іноді молоді люди можуть навіть відчувати, так зване посттравматичне зростання, коли шокуючі переживання викликають в житті позитивні зміни, наприклад, молода людина починає цінувати стосунки, піклуватися про себе, тощо.

Всі кризи і війни рано чи пізно закінчуються. Важливо зберігати надію, піклуватися про себе та людей які нас оточують! І щоб у той оспіваний «день, коли закінчиться війна» – а вона таки колись закінчиться – ми могли – як у пісні – обійняти один одного, зцілити усі видимі й невидимі рани війни, відродитись та продовжувати жити!

Список використаних джерел:

1. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс. Адаптовано за виданням: Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. - Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 216 с.

URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12799/Resilience_Manual_for_Trainers.pdf?sequence

2. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації : посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти, розроблений Громадською організацією «GoGlobal» спільно з Центром «Розвиток КСВ» та експертною платформою Career Hub у рамках програми «Мріємо та діємо». URL: https://drive.google.com/file/d/1r0qbJVj-lXfSjLtvzvJDeicK5YFI6wZL/view?fbclid=IwAR3YIU5ZV5YgxmTVt6ZVeq4jvhvdiIIhIV8iqmdOAqIDSDrCBlQAsnZ_xIo

3. Безпечний простір : Онлайн-курс EdEra про організацію безпечного психосоціального освітнього простору для вчителів і дітей. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/636>

5. Лукіяничук А. М. Психологічні основи професійного становлення та розвитку особистості учня ПНЗ : навч.-метод. посібник для навч. модулю

«Соціально-психологічна компетентність педагогічних працівників ПНЗ». Біла Церква : БІНПО, 2016. 159 с.

5. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс. URL:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12799/Resilience_Manual_for_Trainers.pdf?sequence

6. Як говорити з дітьми про війну: поради психологів. Кілька порад щодо того, як підійти до розмови з дитиною про війну. ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/how-to-talk-to-children-about-war>

РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КУХАРІВ

Краснобока Т. Р., *викладач професійно-теоретичної підготовки ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти»*

Сучасні тенденції на національному та світовому ринках вимагають змін в освітньому процесі та ставлять нові вимоги до кваліфікованих робітників України. Роботодавці відчують розрив між знаннями та навичками робітників і реальними потребами ринку. Сучасні потреби бізнесу диктують наявність добре розвинених м'яких навичок .

На сьогодні роботодавці обирають співробітників не лише за наявністю знань та професійних навичок, а й за вмінням адаптуватися, володіти культурою спілкування та потенціалом зростання, роблячи акцент на управлінні талантом та надаючи досвіду ключову роль. За даними роботодавців – власників готелів та ресторанів – ефективність працевлаштування та кар'єрне зростання працівників залежить від м'яких навичок [1].

Сучасний кухар та кондитер повинні мати наступні навички:

1. Креативність: здатність створювати нові страви, вироби; використовувати комбіновані техніки, експериментувати зі смаками та інгредієнтами, схильність критично ставитися до власних ідей та ідей інших людей.

2. Гнучкість у роботі: здатність пристосовуватися до різних ситуацій та змін у розкладі роботи.

3. Комунікативність: здатність ефективно спілкуватися з колегами та клієнтами, спроможність публічно презентувати свої ідеї та напрацювання, генерувати нові ідеї та рішення.

4. Швидкість реакції: здатність швидко реагувати на непередбачувані ситуації та проблеми, мати аналітичне мислення, ефективно використовувати свій час.

5. Здатність працювати в команді: здатність співпрацювати з іншими кухарями та персоналом ресторану, вести перемовини.

6. Знання технологій приготування їжі: здатність використовувати різні технології приготування їжі та знати, як правильно обробляти інгредієнти, набувати нові знання та навички.

7. Знання про харчові продукти: здатність розуміти властивості та характеристики різних харчових продуктів та знати, як вони взаємодіють між собою.

Для здобуття м'яких навичок, поряд з професійним навчанням, для підготовки конкурентноспроможних працівників галузі ми пропонуємо короткотермінові курси, курсову перепідготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку. Нами розроблено програми короткотермінових курсів, які фінансуються за кошти державного бюджету, різних благодійних організацій.

Курси передбачають опанування навичок, особливо затребуваних на ринку праці й актуальних для відбудови України.

Короткотермінові курси – це швидкий спосіб отримати нові знання та

навички в області кулінарії.

Курсова перепідготовка – це більш серйозний підхід до навчання, який передбачає вивчення широкого спектру теоретичних та практичних знань в області кулінарії. Це може бути корисно для тих, хто вже має досвід роботи в галузі, але хоче підвищити свою кваліфікацію та отримати нові знання.

Підвищення кваліфікації – це процес навчання, який допомагає кухарям підтримувати свої знання та навички на високому рівні. Для цього ми проводимо семінари, конференції, майстер-класи та інших заходи, що дозволяють підтримувати зв'язок зі спільнотою кухарів, кондитерів та вивчати нові тенденції в галузі.

Державний навчальний заклад «Одеський центр професійно-технічної освіти» тісно співпрацює з ДП "Зееландія" в Україні.

Технологи компанії проводять майстер-класи для здобувачів освіти, майстрів виробничого навчання та викладачів спецдисциплін. Учасники майстер-класів самостійно виготовляють хлібобулочні та кондитерські вироби з високоякісної інноваційної сировини, завдяки чому мають змогу отримати нові знання та навички.

Перепідготовка – це процес навчання, який дозволяє кухарям змінити свою професійну спрямованість та розширити свої можливості.

Усі ці підходи до навчання дозволяють кухарям та кондитерам отримувати нові знання та навички, що допомагають їм стати більш конкурентоспроможними на ринку праці та розвивати свою кар'єру в галузі кулінарії.

За останні п'ять років підвищення кваліфікації та перепідготовку пройшло близько 100 осіб. Їх кількість суттєво зросла з початком воєнної агресії рф. Цільова група здобувачів П(ПТ)О зосереджується переважно на дорослих, які потребують негайної перепідготовки чи підвищення кваліфікації або перебувають під загрозою безробіття та соціальної ізоляції.

В Україні сьогодні розвиток освіти дорослих є пріоритетним завданням, що

потребує усвідомлення суспільством, підтримки держави та активної діяльності всіх зацікавлених суб'єктів освіти дорослих. Зараз для нас важливо надати можливість тимчасово переміщеним особам та іншим бажаючим отримання професійних навичок в сфері ресторанного господарства, які можуть стати у нагоді як під час кризових ситуацій, так і після закінчення воєнних дій [2]. Тут нам у пригоді стане можливість здобуття часткових компетенцій.

Здобуття часткових компетенцій – це процес набуття окремих навичок, знань та вмінь, які допоможуть досягти більш високої професійної майстерності. Це може бути вивчення конкретної технології приготування страв та виробів, правила безпечної експлуатації найсучаснішого устаткування, способи енергоефективного використання матеріалів та ресурсів у процесі приготування страв та виробів, навичок управління проєктами, комунікаційних навичок та інших.

Важливо бути відкритим до навчання та розвитку, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність на ринку праці. Здобувачам світи потрібно знайти ресурси для навчання. Це можуть бути онлайн-курси, вебінари, книги, журнали, тренінги, семінари тощо. Важливо вибрати ресурси, які відповідають їхньому рівню знань та досвіду.

Громадська організація "Дівчата" у партнерстві з міжнародною організацією World Vision та за фінансового сприяння ADH реалізують проєкт "Підтримка ВПО (вимушено переміщених осіб) в Україні".

На базі нашого закладу, в рамках проєкту, за сприянням Об'єднання організацій роботодавців Одеської області, організовано проведення безкоштовних короткотермінових курсів.

Також, важливо практикуватися в здобутих компетенціях. Важливо постійно вдосконалювати свої знання та навички, щоб бути ефективним у своїй роботі.

Особливе значення має практична підготовка в умовах діючих господарств комплексу готельно-ресторанної справи, оскільки у таких умовах здобувачі освіти

можуть на практиці перейняти досвід роботи досвідчених працівників закладів та зосередити увагу на особливостях діяльності, а також розвивати навички роботи в команді, креативність, комунікабельність.

В Україні у 2020 році розпочата реформа системи харчування у закладах освіти. У лютому 2023 року в Києві за участі Першої леді Олени Зеленської відбулась стратегічна сесія «Реформа шкільного харчування: стратегічний розвиток в умовах війни та повоєнного відновлення України», за результатами якої було розроблено Стратегію реформування системи шкільного харчування на 2023 – 2027 роки (далі – Стратегія).

З метою реалізації Стратегії Міністерство освіти і науки України у співпраці з обласними державними (військовими) адміністраціями та іншими партнерами ініціювало створення кулінарних хабів та проведення курсів підготовки тренерів (майстрів виробничого навчання з професії «кухар»), які в подальшому, у співпраці з територіальними громадами, зможуть проводити підвищення кваліфікації працівників шкільних харчоблоків на базі опорних закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

В рамках проєкту “Підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання в сфері організації роботи та підвищення кваліфікації кадрів для шкільних їдальнь”, що реалізується ГО “Кульд Фуд” і ГО “Національна асоціація громадського харчування” наші майстри виробничого навчання успішно закінчили курси підготовки тренерів “Агентів змін”, отримавши сертифікати, які надають змогу проводити підвищення кваліфікації працівників шкільних харчоблоків.

В рамках цієї реформи на базі Державного навчального закладу «Одеський центр професійно-технічної освіти» був відкритий Кулінарний ХАБ.

Розвиток м'яких навичок грає важливу роль у професійному рості кухарів, а курси підвищення кваліфікації можуть бути чудовою можливістю для їх розвитку. Під час таких курсів ми розвиваємо у слухачів

комунікативні навички, лідерські якості, здатність до творчості і інновацій, управління стресом, а також організаційні навички. Крім того, звертаємо увагу на вивчення таких аспектів як етикет робочого місця, взаємодія зі споживачами, основи бізнесу в гастрономії та інші аспекти, які допоможуть кухарям розширити свої знання та навички, покращити взаємодію з колегами та клієнтами, а також підвищити їх професійний рівень.

Список використаних джерел:

1. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах: монографія. Київ, 2015. 279 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32310612.pdf/> (дата звернення: 02.12.2023).
2. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / за ред. Кременя В.Г., Ничкало Н.Г.; укл. Аніщенко О.В., Лук'янова Л.Б. Київ : Знання України, 2018. 616 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ КРИЗИ У ЧОЛОВІКІВ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Кресс Д. В., аспірант Міжрегіональної академії управління персоналом

Криза середнього віку так чи інакше торкається усіх нас – це час переосмислення досягнень і планів. Філософське осмислення людини доводить, що вона є неймовірно складним, неоднозначним та багатограним феноменом. При цьому особливий інтерес часто зосереджується на питаннях, які вважаються кризовими для людини, тобто характеризують її «межовий» стан, який спонукає зосередитися на роздумах над її буттям, сенсом життя та призначенням у світі. Одним із таких переломних моментів у житті людина може стати екзистенційна

криза, яка викликає стан тривоги та безпорадності, відчуття глибокого внутрішнього дискомфорту і сумнівів щодо значущості власного життя та фактично руйнує повноцінне життя особистості. Осмислення шляхів виходу із екзистенційної кризи неможливе без усвідомлення її логіки та першопричин, що продиктоване не тільки вимогою часу, але і актуальністю даної проблеми.

Екзистенційна криза, відома також як «криза існування», виникає коли у людини настає питання щодо фундаментальних аспектів її існування, внаслідок із цим актуалізуються проблеми таких питань як життя і смерті, самотності, соціальної відкритості, свободи і відповідальності. Основним фокусом екзистенціалізму є пошук смислу власного буття.

Актуальність стану невизначеності у кризі супроводжується станом невизначеності, спричиненим втратою чітких уявлень особистості про порядок у світі та своє місце в ньому, зміною суспільних ціннісних орієнтирів, ослабленням моральних установок, які у всі віки були для людини духовною опорою. Крім того, екзистенційна криза спричиняє специфічне негативне (песимістичне) світосприйняття, яке постійно підриває моральне налаштування.

Екзистенційна криза характеризується психологами як важливий перехідний етап, під час якого людина переживає значущі зміни в своєму особистісному розвитку. Цей момент є визначальним, оскільки відзначається трансформацією поглядів на цінності, цілі та засоби досягнення. Таким чином, екзистенційна криза впливає на життєву позицію особистості. Проте поки не вивчені деталі цього впливу, а також його сприяння чи перешкода для самоактуалізації та самореалізації особистості.

Мета роботи – дослідити психологічні фактори виникнення екзистенційної кризи у чоловіків та експериментальна перевірка їх дії на практиці.

З метою виявлення факторів які спричиняють виникнення екзистенційної кризи у чоловіків середнього віку було проведено:

докладний аналіз наукових праць психолого-педагогічного характеру, що

стосуються питань появи екзистенційної кризи у чоловіків, вивчені особливості перебігу екзистенційної кризи та існуючі методи запобігання цьому явищу; визначені основні психологічні чинники, які сприяють прояв екзистенційної кризи, розглянуто вплив різних факторів, таких як соціокультурні, особистісні та соціальні, на розвиток екзистенційної кризи; обґрунтовано методичний інструментарій для дослідження, розроблений план опитування, спостереження та інших методів збору даних для здійснення комплексного аналізу; здійснено практичне експериментальне дослідження психологічних чинників, що призводять до виникнення екзистенційної кризи чоловіків.

Матеріали та методи. Дослідження проводилося за участі 60 чоловіків у віці від 40 до 45 років, які займають різні посади та працюють у різних виробництвах даного підприємства.

Визначення загального рівня екзистенційної кризи у досліджуваних чоловіків, на основі середнього значення за двома методиками - "Духовна криза" Л. Шутової та А. Ляшука і шкалою оцінки тривожності Спілбергера, показав, що високий рівень екзистенційної кризи було виявлено в середньому у 29 чоловіків, помірний – у 22 чоловіків, і низький – у 9 чоловік.

В рамках цього дослідження було поставлено за мету визначити чинники, що впливають на виникнення екзистенційної кризи у чоловіків та порівняння цих результатів з тими, у яких чоловіків прояви кризи не такі чіткі за проявленням.

Отже, для подальших досліджень ми розподілили всіх чоловіків на дві групи.

Перша група включає чоловіків із високим рівнем прояву екзистенційної кризи, «група В» – 29 чоловіків, в яких за рейтингом по усім методикам зафіксовані найвищі бали.

Друга група включає чоловіків із середнім та низьким рівнем прояву екзистенційної кризи, 31 чоловік.

Для дослідження впливу фактору самотності на ступінь прояву

екзистенційної кризи у чоловіків використано методику оцінки виду самотності за методикою С. Корчагіної.

Отримані дані підтверджують, що у чоловіків з високим рівнем екзистенційної кризи також переважає високий рівень самотності. Цей фактор виявився присутнім у 24 чоловіків з високим рівнем кризи а саме 82,8%, тоді як серед чоловіків із середнім і низьким рівнем екзистенційної кризи він виявився присутнім лише у 9,7% випадків. Це свідчить про вагомий вплив чинника самотності на виникнення екзистенційної кризи у чоловіків.

У 4 чоловіків із високим рівнем екзистенційної кризи було виявлено середній рівень самотності це 13,8%, а у 7 чоловіків з середнім і низьким рівнем екзистенційної кризи також був діагностований середній рівень самотності це 22,6%. Отже, у цих групах дані приблизно однакові.

Низький рівень самотності був виявлений лише у одного чоловіка з високим рівнем екзистенційної кризи.

Узагальнені результати діагностики окремих видів самотності свідчать, що найлегша форма самотності переважає тільки у 5 чоловіків з високим рівнем кризи це 17,2%. Проте вона є більш поширеною у чоловіків із середнім та низьким рівнем кризи це 16 чоловіків, або 51,6%.

Та найбільш складним видом самотності є дисоційований – його прояв бачимо більше, ніж у половини чоловіків з високим рівнем кризи, а у чоловіків з середнім і низьким рівнем кризи він виявляється лише у 9,7% опитаних.

Отже, дослідження впливу чинника "самотність" на рівень екзистенційної кризи у чоловіків показало, що цей чинник дійсно виявляється більш виразним та в глибших формах у осіб, які мають високий рівень кризи.

Для аналізу впливу чинника самореалізації на рівень екзистенційної кризи у чоловіків ми скористалися методикою діагностики реалізації потреб у саморозвитку, розробленою В. Мараловою.

Отримані дані також демонструють, що чоловіки з високим рівнем

екзистенційної кризи не виявлена потреба в активному саморозвитку (0 осіб). У той час як серед чоловіків з середнім і низьким рівнем кризи ця категорія становить 16 чоловіків або 51,6%, що складає половину досліджених. Важливо відзначити, що у чоловіків, які перебувають на етапі кризи, переважає зупинений саморозвиток у кількості це 17 осіб, або 58,6%.

Отже, дослідження підтверджує вплив чинника саморозвитку особистості на екзистенційну кризу у чоловіків.

Результати дослідження також вказують на важливий вплив чинника емоційного стану на рівень екзистенційної кризи у чоловіків, який був визначений за допомогою методики діагностики "перешкод" у встановленні емоційних контактів В. Бойка.

Так, результати дослідження вказують на те, що чоловіки з високим рівнем екзистенційної кризи частіше зазнають труднощі у встановленні емоційних контактів під час спілкування. У 13 чоловіків цієї групи, а це є 44,9%, емоції стають перешкодою для нормального спілкування, в порівнянні з лише 12,8% у чоловіків із середнім та низьким рівнем кризи.

Результати та обговорення. Узагальнений аналіз психологічної літератури виявляє те, що на сьогодні існують дві основні інтерпретації терміну "криза":

1) Криза розглядається як етап життя, який проявляється в тому, що будь-яка переломна подія в житті порушує звичний ритм існування людини та потребує переосмислення багатьох поведінкових стереотипів.

2) Криза розглядається як етап розвитку, який виявляється у виникненні специфічних, відносно коротких за часом періодів онтогенезу, супроводжувачись різкими психологічними змінами.

Екзистенційна криза вважається однією із найпоширеніших видів криз.

Екзистенційна криза представляє собою переломний момент у життєвому шляху особистості, який сприяє формуванню нової системи взаємин людини з різними аспектами її життя. Цей процес ґрунтується на свідомому виборі власної

"причинності" у житті, взятті відповідальності за те, що відбувається в просторі життя, а також на творчому ставленні до себе і власного життя.

Результати нашого дослідження підтверджують, що не всі події у житті особистості можуть викликати кризову ситуацію. За визначеннями вчених, найбільш розповсюдженими факторами, які призводять до кризових явищ, є: чинник ймовірного прогнозування, вітальний, когнітивний, поведінковий та екзистенційний чинники.

Основними характеристиками кризи як психологічного феномену вважаються:

- порушення психологічної рівноваги, що може виявлятися у формах дезадаптації, таких як девіантна та асоціальна поведінка, нервово-психічні та психосоматичні розлади, суїцидальна поведінка;
- зв'язки із протиріччям між можливостями людини та формами її взаємодії з іншими;
- відсутність психологічних ресурсів для подолання кризи.

Взагалі, науковці вважають, що криза настає у той момент, коли стандартні механізми управління стресом у людини не можуть впоратися з проблемою. У цей період ситуація може призвести до підвищеної уразливості психічного здоров'я або, навпаки, створити нові можливості для особистісного росту.

Дослідження факторів виникнення екзистенційної кризи наявно продемонструвало, що, незважаючи на їхню різноманітність, найбільш поширеними вважаються самотність, емоційний стан та відсутність самореалізації.

Для оцінки впливу на рівень екзистенційної кризи у чоловіків були розглянуті три основні чинники: самотність, самореалізація та емоційний стан.

Ці фактори екзистенційної кризи свідчать про те, що вони безпосередньо впливають на якість життя, наступним чином:

викликає порушення психологічної рівноваги, що може виявлятися у формах дезадаптації, таких як девіантна та асоціальна поведінка, нервово-психічні та психосоматичні розлади, суїцидальна поведінка;

виникає у зв'язку із протиріччям між можливостями людини та формами її взаємодії з іншими; характеризується відсутністю психологічних ресурсів для подолання кризи.

Розуміння цих процесів допоможе створити більш ефективні рекомендації щодо поліпшення психологічного стану, психологічної підтримки, підходи забезпечення виходу з екзистенційної кризи. Отримані результати дослідження можуть мати практичне значення для психологів, соціологів та іншими спеціалістами, що займаються проблемами та дослідженням екзистенційної кризи.

Список використаних джерел:

1. Горностаї П. П., Васьковська С. В. Теорія і практика психологічного консультування: Проблемний підхід. Київ: Наукова думка. 1995. 128 с.
2. Грекова В. Методологічні підходи до дослідження екзистенційної кризи. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 78. С. 148-151.
3. Довбій Т. Ю. Проблема самотності в західній психологічній науці. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2011. Вип. 9. С. 80-89.
4. Доценко В. В. Теоретичні підходи щодо визначення кризових станів особистості. *Вісник Харківського національного університету. Психологія* 2011. № 937. С. 73-76.
5. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.
6. Кандибей В. К., Утюж І. Г. Використання філософської методології у сучасній психотерапії (на прикладі метода логотерапії Віктора Еміля Франкла). Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. С. 183-184.
7. Кучера Т. Сенс життя як етична проблема. *Університетська кафедра*. 2012.

Вид. 1. С. 79-91.

8. Лановенко Ю. І. Психологічні особливості переживання суб'єктом юнацької кризи: автореф. канд. психол. наук. 19.00.07 – Педагогічна та вікова психологія. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.Київ, 2005. 25с.
9. Москалець В. Смысл життя, свобода та відповідальність особистості у вченні Віктора Еміля Франка. *Психологія особистості*. 2011. № 1(2). С. 86-98.
10. Саннікова О. П. Переживання кризи: диференціально-психологічний аналіз. *Наука і освіта*. 2015. № 10. С. 16-22.
11. Чуйко Г. Криза сенсу як переломний момент життя людини. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології*. 2019. Вип. 45. С. 405-428.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Кривобок А. С., викладачка кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

В сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства та, на цій основі, вимог, що зростають, до рівня освіченості громадян, проблема підготовки педагогічних кадрів, здатних до ефективного вирішення професійних завдань за змінних обставин, стає особливо актуальною. Означене вказує на необхідність формування в педагогів професійної компетентності.

Професійно-педагогічна компетентність є складною багаторівневою стійкою структурою його психічних рис, що формується внаслідок інтеграції досвіду,

теоретичних знань, практичних умінь, значущих для педагога особистісних якостей і має окреслені суттєві ознаки (мобільність, гнучкість і критичність мислення) [2].

Якість педагогічної професійної діяльності значною мірою залежить від постійного розвитку професійної компетентності педагога.

У зв'язку з цим сучасне суспільство вимагає змінити характер неперервної педагогічної освіти, зорієнтувати зміст і методи на формування умінь оперувати інформацією, володіти комп'ютерними технологіями, мислити професійно-прагматично, формувати новий тип інтелекту, мислення, відношення до педагогічної професії [6].

Формування професійної компетентності педагога передбачає організацію освіти педагогів, яка могла б забезпечити їхнє постійне професійне зростання упродовж усього періоду активної педагогічної діяльності, що в сучасній науковій літературі відповідає поняттю «неперервна педагогічна освіта».

Сучасний учений М. Євтух визначає педагогічну освіту (у широкому розумінні) як професійну підготовку всіх осіб, причетних до навчання та виховання молодого покоління [1, с. 646]. Неперервною освітою є «сукупність засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості. Іноді в літературі вживається ще поняття «освіта протягом усього життя» (англ. *lifelong education*), «продовжена освіта» (англ. *continuing education*)» [2]. Для кожної окремої людини неперервна освіта є процесом формування та задоволення її індивідуальних пізнавальних запитів, духовних потреб, розвитку задатків і здібностей як в системі освіти, так і за допомогою самоосвіти. Для суспільства в цілому неперервна освіта є механізмом розширення відтворення його професійного і культурного потенціалу, умовою розвитку суспільного виробництва, прискорення соціально-економічного прогресу країни.

Окремі сучасні педагоги вважають неперервну освіту педагогічною

системою. Мета неперервної педагогічної освіти полягає у формуванні різнобічно розвиненої, гармонійної, творчої особистості педагога, провідними характеристиками якої є: сформованість наукового світогляду; політична, економічна та комп'ютерна грамотність; соціальна активність; високий рівень загальної та професійної культури, ерудиції; любов до дітей, відповідальність за їхнє виховання та розвиток, знання вікових та індивідуальних особливостей своїх учнів; потреба в саморозвитку, самоосвіті та вдосконаленні педагогічної майстерності [5].

Система неперервної освіти в сучасному розумінні має орієнтуватися на цілісний розвиток людини як особистості, як суб'єкта діяльності і спілкування протягом усього її життя, на підвищення можливостей її трудової та соціальної адаптації. Вона має за мету розвиток здібностей кожної людини, її прагнень і можливостей самотворення, різнобічного саморозвитку.

Неперервна освіта має орієнтуватися на випереджене розв'язання проблем розвитку суспільства, науки, виробництва, культури, інших сфер соціальної практики. Вона припускає наступність і багатоваріантність загальної та професійної освіти, основу яких становлять фундаменталізація освіти, посилення уваги до її методологічної складової. Крім знань, умінь і навичок, у зміст неперервної освіти входять саме процес і досвід їх одержання та практичного застосування, шляхи і способи самостійного пошуку і відкриття [4, с.7].

Підвищення кваліфікації педагога – це передусім і головним чином процес його поступового зростання як особистості і як професіонала, процес, який забезпечує якісне формування професійної компетентності, яка в свою чергу, реалізується під час його практичної діяльності [3, с.111].

Список використаних джерел:

1. Євтух М. Б. Педагогічна освіта. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

2. Неперервна освіта. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Неперервна_освіта
3. Дудар З., Ревенчук І. Проблеми і перспективи післядипломної освіти в Україні. *Вища школа*. 2009. №5.- С.111-118.
4. Уліщенко А. Екзистенціальна спрямованість як умова якісних змін у системі освіти. *Шлях освіти*. 2009. №2.С.7-10.
5. Даниленко В. Методологічні проблеми неперервної педагогічної освіти. *Вища школа*. 2003. № 2-3. С. 38-43.
6. Сисоєва С. О., Алексюк А. М., Воловик П. М. та інші. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія. Київ : ВПОЛ, 2001. 504 с.

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ОСОБЛИВІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кріпаченко М. Д., Парахотін Г. Є., здобувачі вищої освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
Леонова Н. В., кандидат філологічних наук, доцент *Дніпропетровського*
державного університету внутрішніх справ,

Навчальна діяльність студентів завжди була пов'язана з високим рівнем стресогенного навантаження, а вплив стресорів сучасного середовища додатково збільшує це навантаження. У сучасного студентства досить часто порушується емоційний, когнітивний, поведінковий і мотиваційний компонент діяльності, пов'язаний з підвищеним рівнем стресу і зниженням показників стресостійкості.

Стресостійкість – інтеграційна властивість особистості, що характеризується взаємодією емоційних, вольових, інтелектуальних та мотиваційних компонентів психічної діяльності людини, яка забезпечує успішне досягнення мети діяльності в складному середовищі. Стресостійкість – є інтегральною якістю особистості,

основою позитивної соціальної взаємодії людини, яка характеризується емоційною стабільністю, низьким рівнем тривожності, високим рівнем саморегуляції, психологічною готовністю до стресу.

Молода людина може часто перебувати в стресових і конфліктних ситуаціях, що призводить до збільшення психологічних навантажень, порушення рівноваги нервових процесів, які супроводжуються зниженням стресостійкості. Для виділення основних компонентів стресостійкості, вважаємо за необхідне розглянути структуру конфліктостійкості, яка складається з наступних компонентів:

емоційний – полягає в умінні людини контролювати свій емоційний стан в передконфліктних і конфліктних ситуаціях, в здатності відкрито проявляти свої емоції без приниження особистості опонента, не переходить в депресивні стани в разі затяжного конфлікту або програшу в ньому (відображає рівень і характер збудливості психіки та її вплив на успішність спілкування в складних ситуаціях);

вольовий – це здатність до свідомо контролю і володіння собою, неприйняття провокаційних дій опонента;

пізнавальний – це стійкість функціонування пізнавальних процесів особистості, цей компонент включає вміння 11 визначати початок передконфліктної ситуації, здійснювати об'єктивний аналіз причин її виникнення, прогнозувати розвиток конфлікту і можливі наслідки, швидко приймати правильні рішення;

мотиваційний – забезпечує адекватність прагнень в конфлікті, їх спрямованість на пошук шляхів вирішення протиріч, здатність коригувати інтереси залежності від зміни обставин і конкретної ситуації;

психомоторне – забезпечує правильність дій, їх чіткість і відповідність ситуації. Полягає в умінні володіти своїм тілом, контролювати свої жести, міміку[1].

Стресостійкість – це одна з основних значущих характеристик особистості,

що дає їй можливість розкривати свій потенціал і індивідуальність, через власну суб'єктність. Вона може стати суб'єктом діяльності в тому випадку, якщо діяльність носить цілісний характер. Виділяють такі функціональні компоненти цілісної діяльності, як цілеспрямованість, інформаційний компонент, прогнозування, ухвалення рішень, організація та виконання діяльності, спілкування і комунікація, контроль, оцінка, корекція.

Навчальні чинники стресу породжують негативні емоційні реакції, які можуть дезорганізувати навчальну діяльність, особливо в період підвищеної відповідальності за результати (екзаменаційна сесія). Серед цих чинників можна виділити низьку успішність під час семестру, конфлікти з викладачами, нерозуміння або недостатнє знання предмету, страх перед можливістю бути відрахованим з ВНЗ через неуспішність, дефіцит часу, велику інтенсивність екзаменаційного періоду, високі темпи і швидкість здачі окремих іспитів і заліків, необхідність опрацювання величезних об'ємів навчальної інформації. Очевидно, що стреси, які дають про себе знати в період сесії, часто переростають у хронічній і до того ж комбінований характер, вони характерні одночасною дією декількох чинників. Неодноразовий або тривалий вплив комплексу стресів при недостатній стійкості нервової системи і організму в цілому ускладнює цілеспрямовану розумову роботу, зменшує ефективність праці студентів, погіршує результативність їх діяльності. Як наслідок, деякі студенти складають іспити гірше, ніж навчаються під час семестру. Екзаменаційний стрес займає одне з місць серед причин, що викликають психічну напругу у студентів[2].

Студентське життя сповне неординарних та стресових ситуацій, тому студенти часто відчують стрес і напругу. Основними причинами стресу студентів є великий потік інформації та недостатня систематичність у роботі за семестр. Емоційне напруження у студентів починається десь за тиждень до початку сесії та зберігається під час неї, навіть в дуже спокійні дні. Наявність емоційної напруги також в між екзаменаційні дні свідомо того, що

екзаменаційна сесія супроводжується хронічним стресом. Як наслідок може виникати невроз, функціональне захворювання, від якого страждає, в першу чергу, нервова система, її ресурси виснажуються, примушуючи працювати організм у режимі виснаження[2].

Питання проблеми стресу, доволі, складне і багатогранне. Стрес в процесі навчання потребує своєчасного вирішення. Це завдання самих студентів та їхніх педагогів, соціальних педагогів, психологів, також Міністерства освіти. Як один з варіантів вирішення цього завдання є професійна мотивація студентів, а також впровадження в навчальному процесі основ здорового способу життя, тренінгових курсів, здоров'язберігаючих технологій. Інтенсивність і напруженість сучасного життя провокує на психологічному рівні виникнення негативних емоційних переживань та стресових реакцій, це може привести до формування виражених та тривалих стресових станів. Для сучасного студента, стрес є реакцією на скупчення проблем, нескінченний процес боротьби з повсякденними труднощами[3].

Складові, які можуть спровокувати, або погіршити період стресу: нестача сну, нездані вчасно або незахищені роботи, невиконані або виконані неправильно завдання, велика кількість пропусків, недостатньо повні знання з дисципліни, погана успішність з певної дисципліни чи загалом, перевантаження або занадто мале навчальне навантаження студента, конфлікт ролей. Він може призвести до відчуття напруги студента та занепокоєння, відсутність інтересу, погані фізичні умови та ін..

Шляхом для уникнення або зменшення стресу, можна вважати, навички уникнення стресу, підвищення стресостійкості, створення основи для гармонії всередині себе та зовні, збереження позитивного психологічного стану і зміцнення здоров'я, можливо за допомогою релаксу (медитації, заняття улюбленою справою чи спортом, спілкування з близькими людьми чи проведений час з улюбленою домашньою тваринкою).

Наука сьогодення також пропонує спектр шляхів підвищення

стресостійкості: соціально-психологічний ресурс, психологічна освіченість і культура особистості в сфері психології, особистісні ресурси, інформаційні та матеріальні ресурси.

В підсумку проведеного нами дослідження, хочемо зробити логічний висновок, що стрес – це невід'ємна частина повсякденного життя кожного студента, так чи інакше. Реакція організму та психіки на стрес, як і початок навчального дня, режим харчування, рухова активність, якість відпочинку та сну, взаємини з оточуючими, є складовими частинами способу життя. Від самого студента залежить яким буде його образ життя - здоровим, активним або ж нездоровим, пасивним, а, отже, як часто та тривало він буде перебувати в стресовому стані.

Список використаних джерел:

1. Психологія стресостійкості студентської молоді / за заг. ред. В. Шмаргуна. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2018. 198 с.
2. Жигайло Н., Харко Н. Онлайн-освіта: вимушена самоізоляція чи система отримання знань студентами закладів вищої освіти. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2021. Випуск 8. С. 36–49.
3. Гріченко В. Р. Вплив мотивації навчальної діяльності на розвиток стресостійкості студентської молоді: дипломна робота. 2021. С. 32–39.

**РОЗВИТОК ПАРТНЕРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ
КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ БІНПО
ІЗ ЗП(ПТ)О УКРАЇНИ, РОБОТОДАВЦЯМИ І КЛЮЧОВИМИ
СТЕЙКГОЛДЕРАМИ**

Кулішов В. С., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Сучасний стан освіти характеризується не лише особливостями діяльності закладів освіти, а й специфікою взаємовідносин з установами, організаціями та іншими особами, які можуть задавати вектор її розвитку. Важливу роль у сприянні інноваціям відіграє розбудова налагодженого партнерства закладу освіти з ключовими стейкголдерами, роботодавцями та партнерами.

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (далі – БІНПО) активно взаємодіє із закладами освіти, установами та організаціями України на основі угод (меморандумів) про співпрацю. Станом на грудень 2023 року договори про співпрацю підписані із 20-ма закладами, установами та організаціями з метою провадження ділового партнерства, проведення спільних масових науково-практичних заходів, апробації результатів науково-дослідної роботи, тощо.

Щороку кафедра проводить регіональні науково-практичні семінари сумісно з обласними навчально-методичними центрами професійно-технічної освіти. Це дозволяє залучити досвідчених педагогів-практиків провідних ЗП(ПТ)О України до обміну досвідом щодо актуальних питань теорії і практики реалізації професійної освіти та надає можливості педагогам ЗП(ПТ)О опублікувати особисті розробки в електронних або друкованих виданнях. Таким чином реалізується інноваційна модель підвищення кваліфікації педагога ЗП(ПТ)О, коли

разом зі свідоцтвом про підвищення кваліфікації викладач професійно-теоретичної підготовки або майстер виробничого навчання отримує сертифікат учасника науково-практичного заходу з публікацією власних матеріалів, що надає йому конкурентні переваги при проходженні чергової атестації чи сертифікації.

Так, 15 червня 2023 року кафедра педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти провела регіональний науково-практичний семінар «Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану».

Мета проведення семінару – обговорення сучасних технологій психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників; прогнозування шляхів створення безпечного освітнього середовища у сучасному закладі професійної освіти в умовах воєнного стану.



Організатори науково-практичного семінару – кафедра педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Одеській області.

На семінар було зареєстровано 221 учасник, серед яких: керівники закладів професійної освіти, методисти, педагогічні працівники, замовники освітніх послуг Одеської області. У роботі семінару також взяли участь педагоги закладів професійної освіти Київської, Миколаївської, Одеської, Донецької, Житомирської, Черкаської, Дніпропетровської, Полтавської, Чернігівської, Кіровоградської, Волинської, Івано-Франківської та Луганської областей.

У 2024 році заплановано проведення Регіонального науково-практичного семінару «Психолого-педагогічні чинники формування професійної компетентності кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану» сумісно з Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Черкаській області.

На кафедрі також є практика індивідуальної співпраці науково-педагогічних працівників із закладами професійної (професійно-технічної) освіти України. Як правило, така співпраця реалізується при підготовці навчально-методичних видань, вивченні перспективного досвіду окремих колективів ЗП(ПТ)О, тощо.

Крім того, у рамках співпраці із закладами освіти м. Біла Церква, старший викладач кафедри Ілля Пахомов системно проводить заходи з правового виховання із здобувачами освіти закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, це зокрема: ДПТНЗ «Білоцерківський професійний ліцей»; ДПТНЗ «Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу» та Технолого-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету.

Активна співпраця кафедри педагогіки, психології та менеджменту із закладами, установами та організаціями різних регіонів України здійснюється також у рамках організації практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти у БІНПО.

Для проведення переддипломних та науково-педагогічної практик використовуються заклади, установи та організації, як в м. Біла Церква, Київській області так і в інших областях України за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі навчальних планів і програм практики.

Визначення баз практики здійснюється адміністрацією Інституту на основі прямих договорів про співпрацю із закладами освіти незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Здобувачі вищої освіти можуть також самостійно, з дозволу кафедри та адміністрації БІНПО, обирати для себе базу практики і пропонувати її для використання.



Загальний реєстр баз практик складається на основі каталогів та окремо укладених договорів про спільну навчально-виробничу та практичну діяльність.

Щороку каталоги та реєстр баз практик переглядається й оновлюється з урахуванням строків дії договорів.

На 2023-2024 навчальний рік реєстр баз практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти налічує:

- за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки 19 закладів вищої та фахової передвищої освіти;

- за спеціальністю 053 Психологія 28 закладів, установ, організацій (серед яких інклюзивно-ресурсні центри, дошкільні заклади освіти, приватні підприємства (з наявністю посади психолога), навчально-виховні комплекси, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, заклади фахової передвищої освіти, загальноосвітні ліцеї/гімназії, центри науково-технічної творчості, тощо);

- за спеціальністю 073 Менеджмент 18 закладів, установ та організацій (серед яких заклади дошкільної освіти, заклади фахової передвищої освіти, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, заклади загальної середньої освіти, об'єднані територіальні громади, товариства з обмеженою відповідальністю, приватні підприємства, тощо).

Варто також зазначити, що роботодавці, фахівці-практики та експерти в галузі активно залучаються до організації та реалізації освітнього процесу при підготовці фахівців у БІНПО шляхом:

- залучення роботодавців до розроблення, перегляду та моніторингу освітніх програм;

- залучення роботодавців у якості рецензентів освітніх програм;

- укладання спільних угод про співпрацю;

- залученням роботодавців до проведення лекцій, семінарських занять;

- опитування та зворотного зв'язку із роботодавцями щодо якості освітнього процесу у БІНПО;

– залучення роботодавців та експертів у галузі до проведення методологічних семінарів та гостьових лекцій, тощо.

На офіційному сайті БІНПО у розділі «Стейкхолдерам» представлено пропозиції співробітництва та напрями співпраці Інституту з роботодавцями та ключовими стейкхолдерами. У «Положенні про сприяння працевлаштуванню здобувачів освіти і випускників Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти» викладена система організації працевлаштування здобувачів освіти і випускників: вивчення потреби в кадрах, встановлення договірних відносин із закладами освіти, підприємствами, організаціями, одержання даних про місця роботи, встановлення зв'язків із випускниками і проведення моніторингових досліджень з питань, пов'язаних з якістю підготовки випускників.

Крім того, потенційні роботодавці, професіонали-практики, експерти галузі залучаються до спільного виконання НДР, організації стажування, проведення окремих дисциплін та до прочитання гостьових лекцій в рамках навчальних дисциплін, надають практичні кейси для проведення досліджень та ознайомлення із кращими практиками у сфері освітньої діяльності. Формами соціального партнерства також є: подвійне керівництво практичною підготовкою здобувачів (з представниками підприємств); використання експериментальної бази партнерів; надання експертних висновків і рекомендацій.

Таким чином, кафедра педагогіки, психології та менеджменту БІНПО активно розвиває партнерські зв'язки із закладами професійної (професійно-технічної) освіти України, роботодавцями та ключовими стейкхолдерами з метою провадження ділового партнерства, проведення спільних масових науково-практичних заходів, апробації результатів науково-дослідної роботи та підвищення якості організації освітнього процесу як на курсах підвищення кваліфікації, так і при підготовці фахівців на другому (магістерському) рівні вищої освіти.

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ – ДОМІНАНТНА ОЗНАКА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Кучеренко І. А., докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Нині в умовах воєнного часу, активного впровадження альтернативних форм навчання, трансформації ролі педагога від носія знань до ментора особливої значущості набуває особистісно орієнтоване навчання як пріоритетне в сучасній системі освіти в Україні, що забезпечує ефективність навчально-вихованого процесу в умовах очного, дистанційного, змішаного навчання. У наш час відбувається процес модернізації системи освіти в напрямку розвитку здобувача освіти, і актуальним постає «усвідомлення цінності людської особистості, необхідності охорони її достоїнства, гідності, домірності суспільного інституту природі індивідуальності, поєднання природних пропорцій суспільного й індивідуального [1, с. 171]». Зasadничою тенденцією освіти нині є антропоцентричний складник, що має чітке віддзеркалення в особистісній спрямованості освіти і створює необхідні умови для формування індивідуальної особистості кожного здобувача освіти.

Результати досліджень в напрямку «до особистості», теоретичного обґрунтування і пошуку шляхів реалізації особистісно орієнтованого навчання представлено у працях В. Андрущенка, І. Беха, О. Біляєва, А. Богуш, М. Вашуленка, Л. Варзацької, П. Давидова, А. Маслоу, С. Подмазіна, О. Савченко, О. Семенов та ін.

Мета особистісно орієнтованого навчання, зазначає О. Петрикова, – це «психолого-педагогічне сприяння кожному здобувачу освіти у формуванні його як

учасника навчального процесу, який може взаємодіяти з іншими суб'єктами та бути активним членом соціуму [2, с. 121]».

В аспекті особистісно орієнтованого навчання, заснованого на педагогіці співробітництва, акцент зроблено на посиленні ролі здобувача освіти у власній пізнавальній діяльності, можливості формування і реалізації індивідуальної траєкторії навчання, перенесенні фокусу навчання із опанування традиційної системи знань, умінь та навичок на індивідуальні досягнення щодо розвитку особистісних компетентностей, забезпечення власних запитів, потреб, мотивів, цілей, розвитку особистісних якостей та цінностей. С. Терепицій моделлю особистості в новій парадигмі освіти вбачає «інноваційну людину, яка розглядає навколишній світ не як сталу, гармонійну структуру, до якої потрібно пристосовуватися, а як сферу пізнавальної та практичної невизначеності, яку потрібно редукувати як послідовність різноманітних труднощів, котрі необхідно подолати. Винахідливість стає архетипом діяльності для інноваційної людини, а провідною метою навчання – формування в неї власної дослідницької позиції, тобто значення набуває процес переходу в освітній діяльності від школи пам'яті до інституту роботи з мисленням» [3]. Це спонукає впроваджувати в освітній процес ідеї проблемного та розвивального навчання і конструювати на їх основі продуктивні технології особистісно орієнтованого навчання, під час якого здобувач освіти не переймає знання від педагога, а разом з ним добуває їх під час спільної пізнавально-дослідної діяльності.

Особистісно орієнтована освіта забезпечує повноцінне вільне та творче навчання здобувача освіти, розвиток людини як особистості, котра має свободу вибору, умови і засоби для саморозвитку, реалізації й утвердження її в соціумі. Усе це зумовлює переорієнтацію процесу навчання в русло розвитку індивідуальності кожного здобувача освіти, максимальної індивідуалізації процесу навчання, розроблення технології особистісно орієнтованого навчання з урахуванням унікальності кожного учня / студента, врахування його власних можливостей, мотивів, інтересів, життєвих та навчальних цілей, систем цінностей та пріоритетів.

Особистісно орієнтований процес навчання передбачає спільне взаємопов'язане цілевизначення навчальної роботи як з боку педагога, так і здобувача освіти, його осмислену мотивовану активну пізнавальну діяльність, засновану на плідній взаємодії з учителем. Реалізація в сучасній системі освіти особистісно орієнтованої технології навчання передбачає сприйняття здобувача освіти як повноправного активного суб'єкта навчальної діяльності, забезпечення його індивідуального розвитку не тільки як носія теоретичних знань, а як творчу активну особистість з високим рівнем сформованості власних компетентностей. Під час імплементації особистісно орієнтованого навчання відбувається впровадження суб'єкт-суб'єктної взаємодії, гуманістичної парадигми освітньої діяльності, інтерактивних технологій навчання, що створюють оптимальні умови для розвитку компетентності кожного здобувача освіти. У зв'язку з цим необхідно врахувати, що навчальну роботу потрібно якомога ближче наближати до життєвих ситуацій, в межах яких розвивати індивідуальні компетентності кожного здобувача освіти.

Технологія особистісно орієнтованого навчання буде ефективною за умов дотримання і впровадження у практику основних ознак цієї технології:

- ❖ забезпечення розвитку і саморозвитку здобувача освіти як суб'єкта навчальної діяльності, створення його позитивної особистісної Я-концепції;
- ❖ урахування психологічних особливостей і суб'єктного досвіду;
- ❖ вироблення власної мотивації до процесу активного учіння;
- ❖ здійснення чіткого цілевизначення;
- ❖ забезпечення реалізації власної рефлексії і, в разі потреби, корекції навчальних дій;
- ❖ застосування різнотипних активних форм організації навчально-пізнавальної роботи;

❖ використання традиційних та інноваційних форм, методів, прийомів і засобів навчання;

❖ упровадження особистісно орієнтованих ситуацій.

Таким чином, переконуємося, що особистісно орієнтована технологія розкриває суттєві можливості продуктивного навчання з позиції домінантної антропологічної парадигми освіти в Україні. На наш погляд, саме особистісно орієнтоване навчання як гуманне та антропоцентричне передбачає й забезпечує оптимальні умови для гармонійного розвитку кожного здобувача освіти як людини, становлення його позитивної особистісної Я-концепції і формування власних компетентностей, зростання та самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Давидов П. Безперервна освіта – вимоги часу чи нова філософія освітньої діяльності. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського*. Серія : Гуманітарні науки. 2010. № 2. С. 170–175.
2. Петрикова О. Особистісно орієнтована технологія формування саморефлексії майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. №2 (80). С. 120-124.
3. Терепищій С. Сучасний філософсько-освітній дискурс. URL: <http://terepishchy.com/philosophy-of-education/>

ГУМАНІЗАЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ГАРМОНІЙНОЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Лебідь О. М., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, майстер виробничого навчання Державного навчального закладу "Буцький політехнічний професійний ліцей"

Гуманізація освіти в цілому передбачає наявність в учасників навчального процесу таких рис, як духовна свобода, національна самосвідомість, активність, освіченість, творчість, професійна компетентність. Це саме стосується і неперервної вищої освіти. Гуманізація в суспільстві дуже важлива, адже її відсутність породжує війни і конфлікти. Одним із напрямком гуманізації є мистецтво. В творчості людина може самовиражатись і розвиватись, не стримуючи себе. А творити через мистецтво означає розвивати і берегти культурні цінності держави, нації, світу в цілому та свої особисті. Мистецтво допомагає свої переживання передати іншим людям, поділитись частиною своєї душі, а ті люди отримують задоволення від художнього твору.

Для того, щоб впроваджувати гуманізм в освіту, необхідно вивчати структуру особистості. Сюди входить статус особи в суспільстві, мотивація її поведінки, світогляд, характер, нахили. Статус в суспільстві буває: економічний, політичний, правовий, суспільні функції.

Також при гуманізації освіти звертається увага на людиноцентризм. Радянські догми стверджували, що людина – лише гвинтик в системі, і вона живе і працює заради блага суспільства. Такого бажали група людей при владі, яка використовувала людський ресурс для себе, викачуючи ресурси із більшості.

При гуманізованій освіті діють такі правила, що враховується думка, потреба, переконання кожної людини, що навчається або навчає. Такий є принцип гуманізму. В даних умовах виховуються люди, які будуть берегти культурні цінності своєї нації. При цьому враховуються їх психологічні та фізіологічні особливості [1].

Неперервна освіта стала важливою ланкою нашого життя сьогодні. Раніше однієї освіти, здобутої в юні студентські роки, вистачало на все життя. Тепер неперервна освіта має місце, це зумовлено такими факторами:

- швидкий розвиток техніки та технологій;
- зростання потреб особистості;
- гуманізація і демократизація суспільних відносин та посилення ролі особистості у них;
- інтелектуалізація праці.

Неперервна професійна освіта може стосуватись окремої людини, закладу або освітнього процесу. Різні заклади неперервної професійної освіти можуть укладати договори між собою і використовувати спільну програму, при якій різні люди матимуть можливість проходити навчання у них за спільною програмою, в залежності від потреб ринку. Неperервну освіту характеризують такі ознаки:

1. Не визначений фіксований час курсу навчання, він може регулюватись відповідно до потреби. Замість цього освіта розділяються на рівні, і люди самі вибирають, скільки років їм навчатись і які рівні здобувати, а які – ні.

2. Вона конкурує з іншими типами освіти і її випускники мають такі ж права на ринку, як і випускники традиційної освіти «на все життя».

3. Продовжується все життя і підходить для всіх вікових категорій. Рівень підготовки для вступу залежить від знань, а не від документів: відсутня піраміда по типу «школа-ПТУ-університет».

4. Допомагає іноді здобувати практику, яка часто відсутня в університетах.

5. Має короткий строк навчання, пристосовується до конкретних викликів і змін на ринку та в суспільстві.

6. Дає можливість кожній людині змінити напрямок діяльності.

7. Один заклад може надавати послуги освіти різних ступенів і напрямків.

Декілька закладів вищої освіти можуть брати одну спільну програму для того, щоб співпрацювати. При створенні нових освітніх закладів, існує проблема регулювання їхньої діяльності, адже під них може не підходити нормативно-правова база. Перш за все, треба приділяти увагу потребам людей, але створювати нові закони також важко і довго. Тому існує шлях вирішення такої проблеми: нові заклади, які не підпадають ні під одне визначення типу, класифікуватимуться не по типу закладу, а по рівню кваліфікації, який можна в них здобути [2].

Позааудиторна робота у вищих навчальних закладах, гуртки та секції є також видом гуманізації освіти. Це являється також і ознакою гармонійного середовища для розвитку тих, хто навчається. Такі заходи не мають бути примусовими, вони не повинні оцінювати досягнення чи організовувати змагання. Вони мають бути максимально дружніми і розвивати творчі здібності. Позааудиторна робота виконує такі завдання:

- допомагає закріпити, поглибити знання, які здобувались в аудиторії, попрактикуватись;
- загальний розвиток;
- розвиток індивідуальних нахилів та талантів;
- знайомство студента та формування інтересу до різних галузей науки та мистецтва, які можуть стати хобі або професією в майбутньому;
- культурний відпочинок і розумні розваги;
- виховний вплив.

Виховання має за мету всебічно розвивати особистість. А ці заходи являються завданнями по створенню гармонійного середовища неперервної вищої

освіти [3].

Вищий навчальний заклад неперервної освіти — це життєвий простір студентів; тут вони не просто вчаться, а живуть, готуються до дорослого життя, якщо це молоді люди після школи чи училища. Тому виховна робота в таких закладах планується так, щоб сприяти становленню особистості як творця і проектувальника життя, направляється на гармонізацію та гуманізацію стосунків між викладачами та студентами, закладом і родинами, керуючись ідеями самоцінності індивіда, демократичного діалогу між поколіннями.

Мета навчального закладу у створенні гармонійного середовища полягає у задоволенні інтересів і запитів різних студентів, розвитку їх творчого потенціалу, нахилів і здібностей у різних сферах діяльності та спілкування. Домінуюча роль в реалізації цієї мети належить організаторам виховних заходів, які діють разом з іншими педагогами, викладачами та керівництвом закладу. Ініціатива з боку організаторів до залучення студентів групи до роботи гуртків, секцій, позааудиторної роботи, навіть якщо це поза межами самого закладу, створює середовище для гармонійного розвитку особистості.

Форми виховної роботи, що відмінно сприяють гуманізації навчального процесу і створюють середовище для гармонійного розвитку людини, є такі:

- аудиторні години для знайомства між студентами та викладачами;
- етичні бесіди, диспути тематичні, розважальні;
- зустрічі з відомими людьми;
- екскурсії;
- обговорення книг, читацькі конференції;
- вечори і ранки, свята;
- змагання (спартакіади), турніри, конкурси;
- виставки;
- колективні творчі справи.

Людина – істота соціальна, тому важливо навчатись працювати в команді, навіть у дорослому віці це не всі вміють. Тому організовується такий виховний захід, як колективні творчі справи. Це спільні творчі моменти студентів з викладачами, при яких враховується не лише технічний момент, використовується відповідне новітнє матеріальне забезпечення, а робиться акцент на взаємовідносини, індивідуальні особливості. Щоб мотивувати всіх працювати в команді, використовується підхід, при якому для команди знаходиться спільна мета, яка всіх мотивує [4].

Отже, для гармонійного розвитку особистості у стінах вищого навчального закладу неперервної освіти створюється середовище, у якому студенти можуть не лише здобувати потрібну кваліфікацію, а і спілкуватись між собою, займатись справами, які відволікають, розслабляють, допомагають додатково розвиватись і творити. А гуманізація закладу проявляється в його направленості на потреби людей, адже вони будуть здатні віддати суспільству більше, аніж під примусом, бо будуть почуватись добре і комфортно.

Список використаних джерел:

1. Радкевич В.О. Гуманізація неперервної професійно-художньої освіти. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/4377/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення: 04.12.2023).
2. Зязюн І. А. Неперервна освіта як основа соціального поступу. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32306441.pdf> (дата звернення: 04.12.2023).
3. Виховна робота: види, роль та значення. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14706/> (дата звернення: 05.12.2023).
4. Організаційні форми виховної роботи. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/2242/97/> (дата звернення: 05.12.2023).

МЕДИЧНИЙ АСПЕКТ ІНКЛЮЗИВНОСТІ: СТРУКТУРА ДИТЯЧОЇ ІНВАЛІДНОСТІ В УКРАЇНІ

Линчак О.В., докторка біологічних наук, старший науковий співробітник, професорка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Згідно з принципами соціальної моделі розуміння інвалідності та відповідно до документів КМУ, Міністерства освіти і науки України у сфері інклюзивного навчання використовується термін «діти (учні) з особливими освітніми потребами», який враховує дітей, які мають труднощі в навчанні, що пов'язані з порушеннями психофізичного розвитку, та дітей із соціально вразливих груп. В основі терміну «інклюзивна освіта» лежить соціальна модель розуміння інвалідності, яка трактує інвалідність, як поняття, яке еволюціонує, і є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і бар'єрами, що існують у зовнішньому середовищі і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. Саме ця соціальна модель стала альтернативою медичній моделі розуміння інвалідності, яка, в першу чергу, була спрямована на корекцію розвитку осіб з особливостями психофізичного розвитку чи осіб з особливими потребами [1].

Але сама інвалідність належить до важливих інтегральних показників, що характеризують стан здоров'я населення, в т.ч. дітей, і вона дуже тісно пов'язана із захворюваністю та по суті завжди є її результатом. Різниця між захворюваністю та інвалідністю полягає в т.ч. і у тому, що інвалідність відображає не тільки стан здоров'я, але й дає уявлення про необхідні обсяги соціального захисту державою осіб з ускладненням хронічних захворювань, наслідками травм, вродженими вадами розвитку. Все це потребує окремого вивчення в зв'язку з впровадженням інклюзивної освіти, актуальність якої у воєнний час та в умовах повоєнного

відновлення країни ставатиме все нагальнішою.

Тому метою даного дослідження було проаналізувати структуру інвалідності дітей в Україні за її основними складовими. В якості первинного матеріалу використані дані Міністерства охорони здоров'я щодо кількості дітей-інвалідів за причинами протягом 2002-2022 рр. Оцінювалась частка у відсотках усіх виділених хвороб у загальній структурі інвалідності.

У 2022 р. головними причинами в структурі інвалідності дітей, в т.ч. первинної, постають вроджені аномалії (перше місце), розлади психіки та поведінки (друге місце) і хвороби нервової системи (третє місце).

Щодо вроджених вад розвитку, то вони були на першому місці протягом всіх 20 останніх років, вони є основною причиною дитячої захворюваності, інвалідності і смертності та залишаються тяжким видом патології в зв'язку з їх медичною, соціальною і етичною значущістю. Постійне підвищення питомої ваги вроджених вад розвитку в загальній патології дітей, яке відбувалося з 24,6 % у 2002-2010 рр. до 30,9 % у 2017 р. (рис. 1) можна було пояснити невинним розвитком систем охорони здоров'я та медичних технологій, поліпшенням охорони здоров'я матері та дитини, зменшенням дитячої смертності від інфекцій [2]. Але наразі їх частка в загальній інвалідності дітей знизилась порівняно з попереднім періодом і в 2022 р. склала 28,9 %.

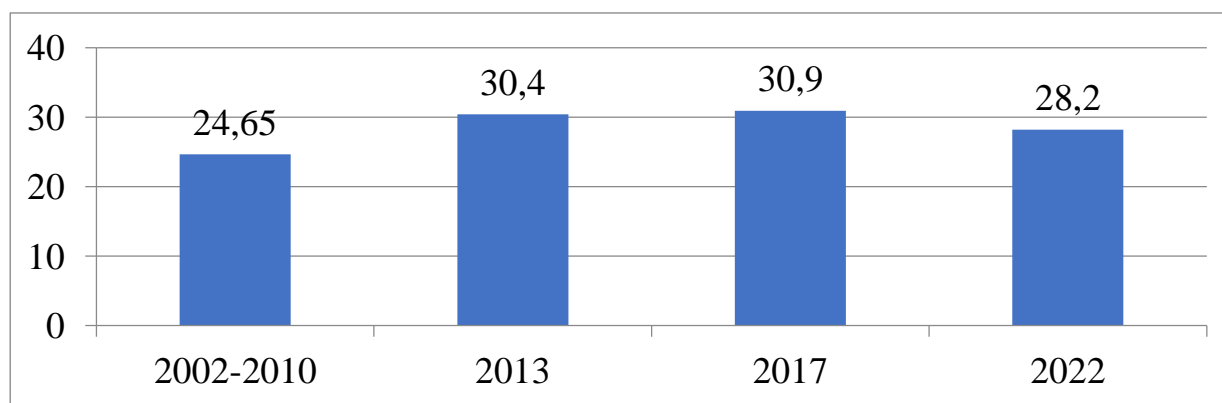


Рис. 1. Питома вага природжених вад розвитку у загальній інвалідності дітей, 2002-2022 рр.

В той же час детальнішого додаткового розгляду потребує дослідження зміни ранговості хвороб нервової системи та розладів психіки і поведінки у загальній інвалідності дітей (рис. 2, 3). Адже лише у 2002-2010 рр. кожна п'ята дитина з інвалідністю була по причині хвороб нервової системи, тоді як у 2022 р. – це 14,71 % дітей. І, навпаки, питома вага розладів психіки та поведінки зросла з 15,7 % у 2002-2022 рр. до 20,06 % у 2022.

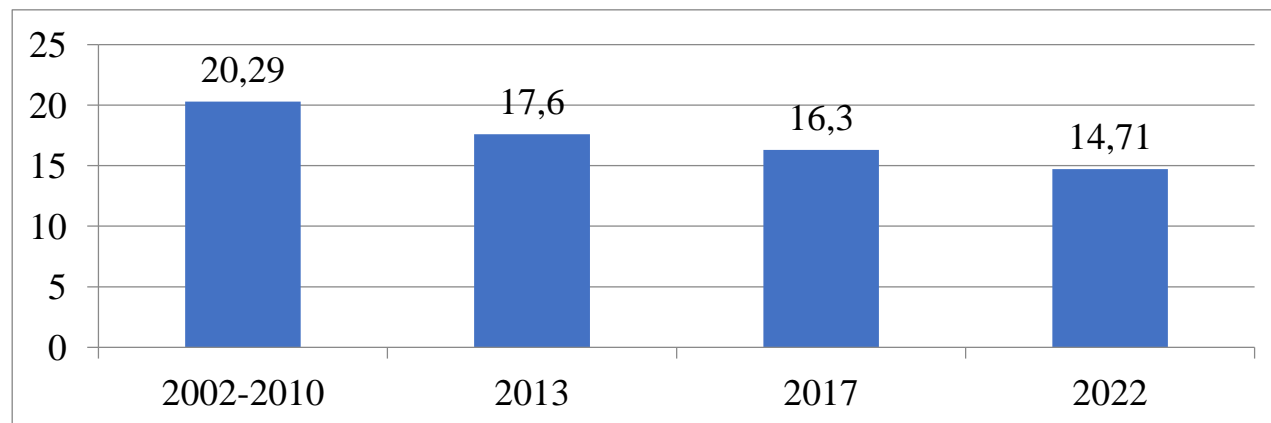


Рис. 2. Питома вага хвороб нервової системи у загальній інвалідності дітей, 2002-2022 рр.

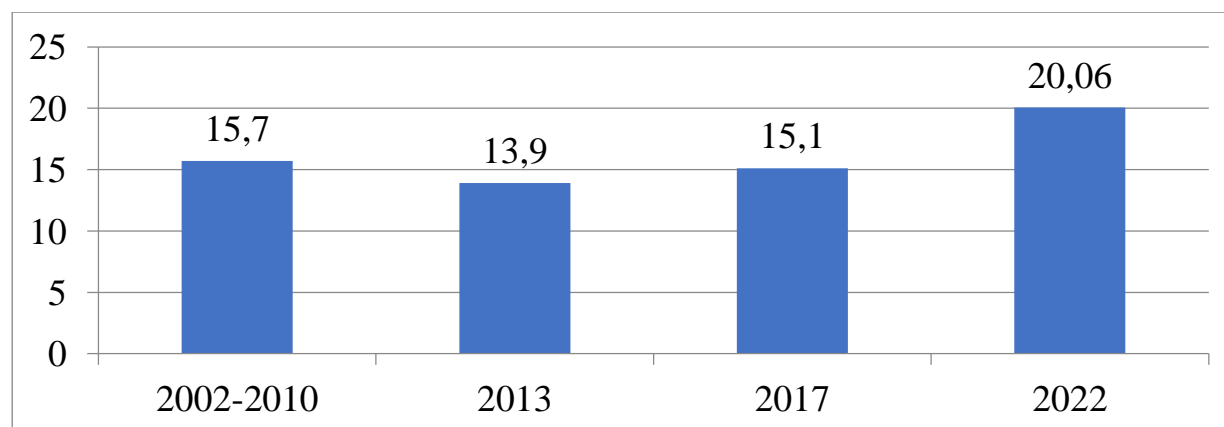


Рис. 3. Питома вага розладів психіки і поведінки у загальній інвалідності дітей, 2002-2022 рр.

Якщо деталізувати розлади психіки та поведінки, то третину їх (35 %) склали розумова відсталість (рис. 4). Але розглянувши вікову періодизацію слід відмітити, що серед підлітків 15-17 років розумова відсталість була причиною

інвалідності кожної другої особи з розладами психіки і поведінки (53,13 %).

Окремої уваги потребують хвороби ендокринної системи, розладів живлення та порушення обміну речовин, які протягом 2002-2010 рр. були причиною інвалідності лише у 6 % випадків, а у 2022 р. опинилися на 4 місці – це кожна десята дитина з інвалідністю (рис. 5).

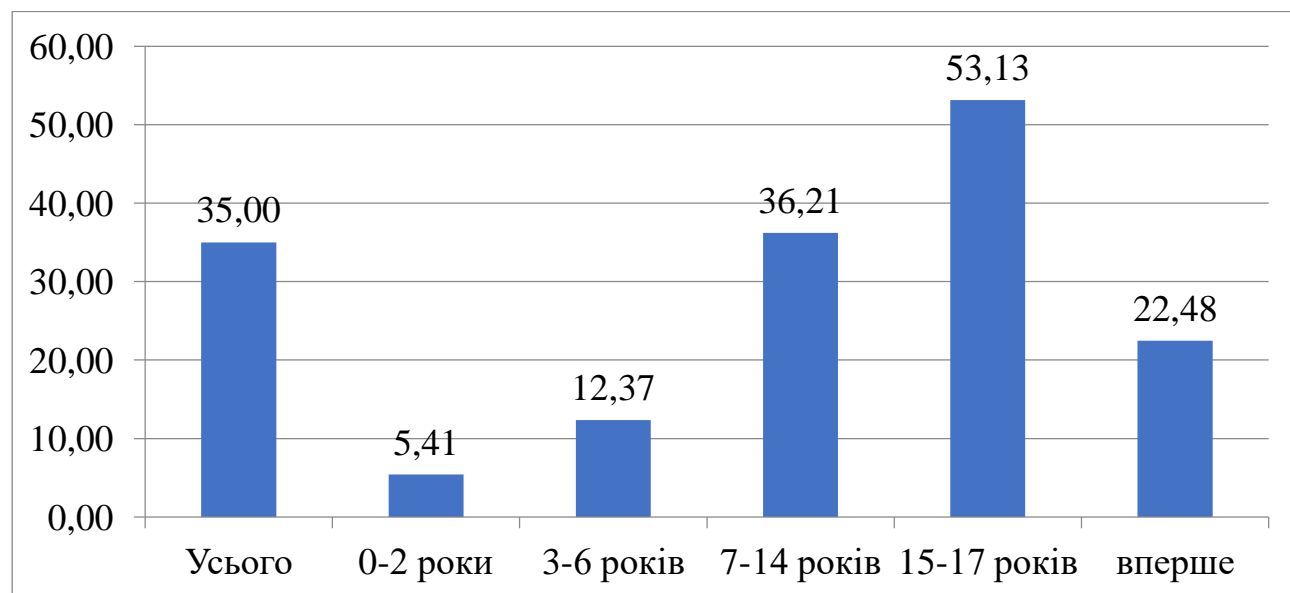


Рис. 4. Питома вага розумової відсталості серед розладів психіки і поведінки у дітей з інвалідністю, 2022 р.

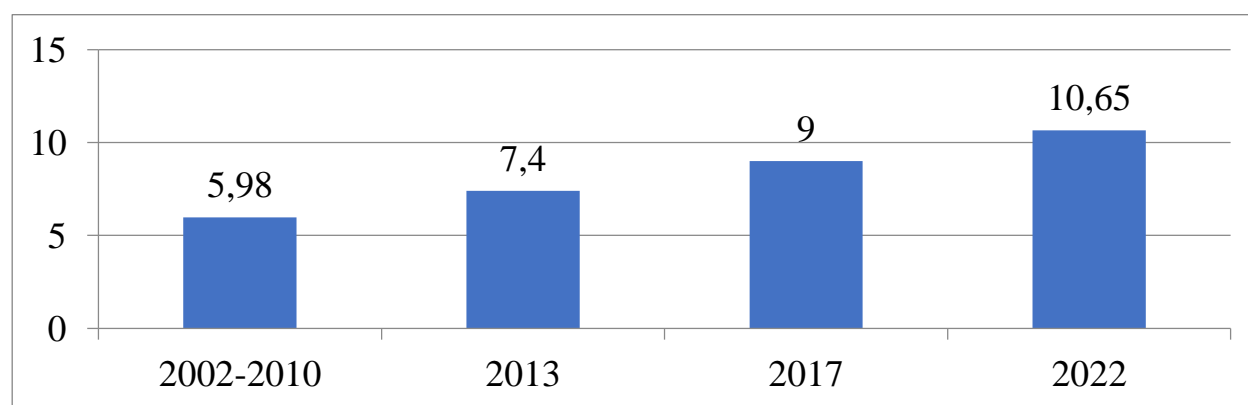


Рис. 5. Питома вага хвороб ендокринної системи, розладів живлення та порушення обміну речовин у загальній інвалідності дітей, 2002-2022 рр.

Серед хвороб ендокринної системи, розладів живлення та порушення обміну речовин у дітей з інвалідністю основну частку склав цукровий діабет (63%),

дорівнюючи 66,19 % серед когорти підлітків 15-17 років (рис. 6).

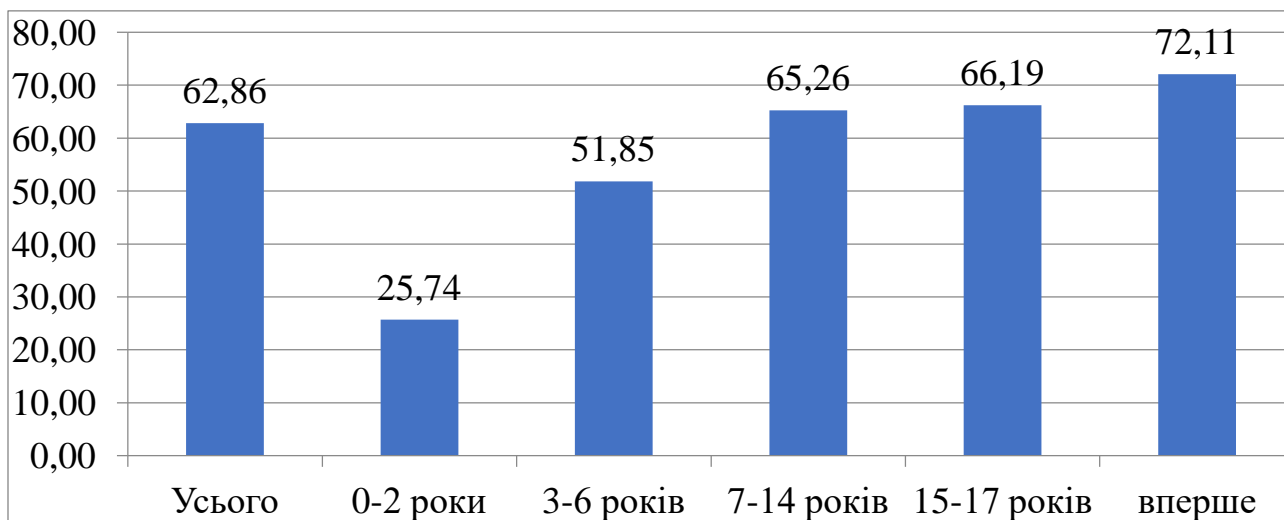


Рис. 6. Питома вага цукрового діабету серед хвороб ендокринної системи, розладів живлення та порушення обміну речовин у дітей з інвалідністю, 2022 р.

Висновки. Знання щодо структури дитячої інвалідності необхідні для прогнозування особливостей інклюзивної освіти, з одного боку, та для визначення основних напрямків профілактики як дитячої захворюваності, так і інвалідності, з іншого боку.

Все вищевикладене є ще одним доказом необхідності розробки та впровадження інноваційних програм, спрямованих на охорону і зміцнення здоров'я підлітків, їх повноцінний розвиток; створення адаптивності освітнього середовища для осіб, що мають обмежені можливості здоров'я і проблеми у розвитку та створення системи та механізмів спільної діяльності школи та сім'ї з формування культури здорового способу життя учнів, їх батьків, педагогів.

Список використаних джерел:

1. Інклюзія в освіті / Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти. https://rcpio.ipro.kubg.edu.ua/?page_id=48 (дата звернення 5.12.2023)
2. Сердюк А. М. та інші. Генофонд і здоров'я: вроджені вади розвитку серед новонароджених. Київ : Медінформ, 2012. 571 с.

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОФЕСІЙНИХ ПОЛІТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

*Лі Цзюньтан, аспірант Національного університету біоресурсів і
природокористування України*

Сучасний етап розвитку вищої професійної освіти в Україні характеризується підвищенням вимог до підготовки майбутніх фахівців, їх працевлаштування, адаптації на новому робочому місці та подальшого розвитку професійної майстерності. Це стає необхідною умовою освоєння нових технологій, необхідних для підвищення якості виробництва товарів і послуг та їх конкурентоспроможності на світовому ринку, розвитку інтелектуального потенціалу нації, підвищення добробуту населення країни. Тому модернізація професійної освіти полягає в гармонізації теоретичного складника професійного навчання з його практичним компонентом, що досягається завдяки створенню дуального освітнього середовища.

Відповідно до «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (2018) дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти [1]. Тобто дуальне освітнє середовище – це комплекс умов, що поєднують теоретичне навчання в закладах освіти із практичною підготовкою на робочому місці або в середовищі підприємства. Вона широко впроваджується в багатьох країнах, зокрема в Німеччині, Китаї, Індії, Мексиці, Австрії, Швейцарії, Бельгії, Південній Кореї та ін. У зв'язку з цим зростає необхідність конструктивного аналізу та ефективного використання найкращого

зарубіжного досвіду.

Розвиток системи дуальної освіти в Китайській Народній Республіці (КНР) є надзвичайно важливою економічною проблемою, оскільки існує постійна потреба у висококваліфікованих фахівцях для різних видів промисловості. Тому підготовка інженерів-електриків є важливим питанням в економічних рамках Китаю, оскільки економіка країни орієнтована на високий рівень індустріалізації та технологічного прогресу. У свою чергу, це дозволяє задовольнити високий попит на кваліфіковані кадри в галузі електротехніки та суміжних галузей.

Науковцями (M. Ali, K. Gorbunova, H. Jacques, Z. Kvasznicza, R. Lin, S. Odeh та ін.) окреслено умови та проблеми створення дуального освітнього середовища в процесі підготовки майбутніх електротехніків у фахових політехнічних коледжів:

- широке залучення провідних електротехнічних компаній до підготовки інженерів-електриків та здійснення відповідних інтегративних впливів на освітній процес [4];

- невідповідність між освітніми програмами та професійними потребами ринку праці [2];

- впровадження дуальної освітньої програми підготовки інженерів-електриків, відомої як програма «Дуальне навчання в галузі електротехніки (DSEE)» [7];

- дидактично-орієнтований підхід, що ґрунтується на вирішенні проблем та концепції підготовки професійних фахівців з електротехніки та дозволяє інтегрувати сучасні цифрові технології віртуалізації та імерсивності в систему набуття професійних навичок та вмінь майбутніми інженерами-електриками [9];

- моделювання дуальної освіти для інженерів-електриків, яка поєднує наскрізне навчання з дуальною освітою і сприяє удосконаленню дидактичних процесів, підвищуючи якість професійної підготовки за рахунок організаційних та технологічних заходів [3];

- оновлення комплексу методів забезпечення практичної складової дуальної підготовки інженерів-електриків з використанням сучасних цифрових імерсивних технологій, а також проходження практики на промислових підприємствах [8];

- використанням цифрової системи віртуальної реальності, розробленої найбільшою енергетичною компанією Європи E.ON в академічних дисциплінах і в корпоративному навчанні всередині компанії [5];

- посилення співпраці між фаховими політехнічними коледжами та відповідними підприємствами для активізації розвитку концепції дуальної освіти ОВЕ в рамках національних стратегій, таких як «Зроблено в Китаї 2025» та «Інтернет +» [6].

Аналіз відповідних публікацій свідчить про значну кількість наукових досліджень в галузі дуальної освіти Китаю та формування основ професійної компетентності майбутніх інженерів-електриків у процесі фахової підготовки. Це дає можливість виокремити важливі аспекти підготовки майбутніх електротехніків в дуальному освітньому середовищі вищих політехнічних коледжів:

- адаптація та збалансування поляризованого ринку праці (фахівці з електротехніки, які здобувають кваліфікацію за допомогою теоретико-практичного дуального підходу, краще підготовлені до практичного застосування своїх навичок порівняно з випускниками традиційних закладів вищої освіти);

- інтенсифікація корпоративної співпраці між вищими навчальними закладами та профільними підприємствами (така співпраця дозволяє підприємствам впливати на систему підготовки необхідних фахівців, тим самим забезпечуючи 100% працевлаштування випускників, на відміну від традиційних методів навчання);

- інтеграція новітніх технологій в освітній простір (дозволяє здобувачам отримати більш глибокий досвід занурення в навчальний процес, що позитивно

впливає на засвоєння ними спеціалізованих фахових компетентностей).

Отже, узагальнення напрями створення дуального освітнього середовища професійних політехнічних коледжів як основи професійної компетентності майбутніх інженерів-електриків у контексті світового освітнього простору та освітнього простору Китаю дозволяє окреслити вектори подальшого розвитку: посилення інтегрованого узагальненого впливу провідних енергетичних компаній на систему підготовки профільних фахівців, сприяння адаптивним змінам для узгодження з сучасним станом четвертої хвилі індустріалізації, підвищення рівня готовності випускників «дуальних» закладів вищої освіти до практичного застосування набутих навичок у виробничих умовах.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>;
2. Ali, M., Triyono, B., & Koehler, T. (2020). Evaluation of Indonesian technical and vocational education in addressing the gap in job skills required by industry. In *2020 Third International Conference on Vocational Education and Electrical Engineering (ICVEE)* (pp.1-6). URL: <https://doi.org/10.1109/ICVEE50212.2020.9243222>;
3. Gorbunova, K., Nagayev, V., Litvinchuk, S., Ulitina, K., & Gannichenko, T. (2022). Integration of end-to-end and dual learning as a guarantee of quality professional training for future power engineers. In *Design, simulation, manufacturing: The innovation exchange* (pp. 542-551). URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-06025-0_53 ;
4. Jacques, H., & Langmann, R. (2016). Dual study: A smart merger of vocational and higher education. In *2016 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON)* (pp. 434-437). URL: <https://doi.org/10.1109/EDUCON.2016.7474589>;

5. Kvasznicza, Z., Kovacs, J., Maza, G., & Pdli, M. (2019). VR based Duale education at E. *ON The win-win-win situation for companies, graduates and universities. In 2019 10th IEEE International Conference on Cognitive Infocommunications (CogInfoCom)* (pp. 479-482). URL: <https://doi.org/10.1109/CogInfoCom47531.2019.9089961>;
6. Lin, R. (2022). The enlightenment of German applied university education to China in the information age. *In Innovative Computing: Proceedings of the 4th International Conference on Innovative Computing (IC 2021)* (pp. 1377-1382). URL: https://doi.org/10.1007/978-981-16-4258-6_167 .
7. Odeh, S., Dhaher, O., Ishaq, I., Manthey, M., Nour, H. A., Droge, K. H., Leil, T. A., & Freimann, K. (2017). Dual-study electrical engineering at Al-Quds University in Palestine. *In 2017 IEEE 6th International Conference on Teaching, Assessment, and Learning for Engineering (TALE)* (pp. 134-138). URL: <https://doi.org/10.1109/TALE.2017.8252318>
8. Rojas, J. E. Q., & Tuesta, J. E. Q. (2020, March). Work in Progress: Semi-Dual apprenticeship for the development of skill in professional training of the engineer. *In 2020 IEEE World Conference on Engineering Education (EDUNINE)* (pp. 1-4). URL: <https://doi.org/10.1109/EDUNINE48860.2020.9149519>
9. Stender, B., Paehr, J., & Jambor, T. N. (2021). Using AR/VR for technical subjects in vocational training-of substancial benefit or just another technical gimmick? *In 2021 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON)* (pp. 557-561). URL: <https://doi.org/10.1109/EDUCON46332.2021.9453928>

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИКІВ ВИМОГАМ ЕКОНОМІКИ

Лобєєва Я. М., методист Державного професійно-технічного навчального закладу «Кролевецьке вище професійне училище»

Динамічні соціально-економічні процеси, глобалізація та інтернетизація суспільства зумовлюють структурні зміни в економіці та зростаючий попит на нові навички вимагають пристосування системи формування замовлення на підготовку фахівців та прогнозування змісту освіти відповідно до вимог часу.

Брак кваліфікованих робітничих кадрів, їх відтік на зовнішні ринки праці є однією з проблем і реалій вітчизняної економіки. Мета даної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти з елементами дуальної форми здобуття освіти для підвищення її якості та відповідності сучасним вимогам ринку праці.

Зростання попиту на робітників високої кваліфікації і компетенції стає глобальним і вимагає постійних пошуків ефективних шляхів оптимізації підходів і методів їхньої професійної підготовки. У робітників, і перш за все у молоді, повинна бути сформована кваліфікація, яка б дозволяла успішно конкурувати на ринку праці та задовольняла сучасні вимоги роботодавців. Її параметри сьогодні визначаються такими критеріями:

- кваліфікація робітників має широкий профіль і відповідає вимогам виробничих процесів конкретних технологій у виробництві та сфери послуг;
- кваліфікація підвищується у відповідності з розвитком техніки і технології;
- робітник на реальному робочому місці володіє необхідним комплексом

знань у сфері менеджменту, соціальної психології, колективної співпраці тощо;

- робітник готовий до змін та інновацій.

Формування цих параметрів має розпочинатися в системі первинної освіти. Її зміст повинен базуватися на вимогах роботодавців до сучасних кваліфікацій, розпізнаванні перспективних кваліфікацій.

Сьогодні існує структурна невідповідність запитів на працівників підприємствами та пропозицією фахівців, підготовлених у сфері освіти, тобто спостерігається дисбаланс як за професіями, так і за рівнем освіти. Роботодавці нарікають на відсутність у випускників професійної (професійно-технічної) освіти практичних навичок, а для них ця проблема обертається втратами продуктивності, конкурентоспроможності та прибутковості, зростанням втрат на адаптацію працівників до конкретних виробничих вимог, а часто на перекваліфікацію робочої сили.

Однією з перспективних та, водночас, стратегічно важливою технологією організації освітнього процесу в професійній (професійно-технічній) підготовці кваліфікованих робітників, є дуальна система навчання, сенс якої полягає у паралельному навчанні учнів в училищі та на підприємстві. Дуальна система навчання це:

1. Створення необхідних умов досягнення нової, сучасної якості професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Надання рівних можливостей до повноцінної професійної (професійно-технічної) освіти різних категорій тих, хто навчається, відповідно до здібностей та індивідуальних якостей.

3. Розширення соціалізації через збереження між загальним і професійним навчанням та більш ефективною підготовкою випускників училища до виробничої діяльності та самостійного життя.

За основу дуальної системи навчання покладено принцип взаємного зв'язку теорії з практикою, що дозволяє здобувачам освіти не лише знайомитися з

виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості.

Цілі дуальної системи навчання - впровадження дуальної системи навчання у ДПТНЗ «Кролевецьке ВПУ» будується на дослідженні передових технологій і праці новаторів виробництва підприємства, аналізі структури професійної діяльності, визначенню обсягу знань, умінь і навичок, які використовуються у роботі, забезпеченні умов за яких майбутні робітники повинні розвиватися як особистість, виявляти здібності, врахувати свої важливі професійні якості.

Виконуючи Наказ МОНУ № 916 від 23.06.2017 р. «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» колектив ДПТНЗ «Кролевецьке ВПУ» також впроваджує елементи дуальної форми навчання з професій: «Кравець, закрійник», «Перукар (перукар-модельєр), «Муляр, штукатур, лицювальник-плиточник». Наш колектив почав роботу з налагодження співпраці із виробниками, які володіють сучасними технологіями та з роботодавцями, яким у край необхідні висококваліфіковані робітники.

Тому, на сьогоднішній день, пріоритетними завданнями для ДПТНЗ «Кролевецьке вище професійне училище» є:

- підготовка кваліфікованих робітників відповідно до ринку праці за новими перспективними напрямками, які обумовлені регіональними особливостями, економічною специфікою територіально-виробничих підприємств;
- оволодіння інноваційними технологіями виробництва;
- впровадження у освітній процес новітніх освітніх та інформаційних технологій;
- формування професійної компетентності відповідно до професії;
- відкриття нових ліценцій з професій, необхідних на даний час.

Особливістю дуальної системи закладу професійної (професійно-технічної) освіти ДПТНЗ «Кролевецьке вище професійне училище» є те, що навчання учнів відбувається за схемою: - теоретичний цикл та формування первинних навичок з

професій відбувається в училищі, а формування складних та комплексних навичок на виробництві, або точніше, на конкретному робочому місці виробничого цеху. Професійні знання та досвід учнів набуваються, розширюються та поглиблюються під час виробничого навчання та виробничої практики. Позитивною якістю дуального навчання є ще й те, що здобувачі освіти під час виробничої практики зараховуються на робочі місця та отримують заробітну платню.

Досвід використання дуальної системи навчання має наступні переваги у порівнянні з традиційною:

- дуальна система підготовки кваліфікованих робочих усуває основний недолік традиційних форм та методів навчання – розрив між теорією та практикою;
- зацікавленість керівників підприємства у практичному навчанні свого майбутнього робітника;
- училище працює у тісному контакті з підприємством замовником кадрів та ураховує його вимоги до майбутніх робочих;
- дуальна система навчання дозволяє скоротити витрати училища на закупівлю та утримання виробничого обладнання. Окрім того в умовах виробництва швидше оновлюються виробничі технології і використовуються новітнє обладнання;
- позитивним моментом можна визначити вплив на здобувачів освіти робітників виробництва з великим досвідом роботи і психології виробничого середовища на формування та становлення молодого робітника, його орієнтацію на конкретне виробництво.

Впровадження елементів дуальної система навчання дає певні результати. У 2020 році участь у Одинадцятій міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» та Десятій міжнародній виставці закордонних навчальних закладів «World Edu». У I етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності «WORLDSKILLS Ukraine» за компетенцією «Кладка цегли» учень посів I місце. У 2019 році у II етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад зі спеціальних дисциплін за напрямками підготовки серед учнів державних професійно-технічних навчальних закладів і

міжшкільних навчально-виробничих комбінатів за професією «Муляр» - учень посів I місце, за професією «Лицювальник-плиточник» посів II місце. У I етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності «WORLDSKILLS Ukraine» за компетенцією «Кладка цегли» учень посів I місце. У березні 2019 року викладач взяла участь у Десятій міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» та Дев'ятій міжнародній виставці закордонних навчальних закладів «World Edu». Робота відмічена дипломом та бронзовою медаллю.

Висока життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам всіх учасників цього процесу: держави, освітнього закладу, підприємств здобувачів освіти і безробітних. Для підприємств – це можливість підготовки робочих кадрів, безпосередньо, під своє виробництво, виробничі технології, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання та адаптація до умов конкретного підприємства. Для держави – це можливість реалізувати зміст професійного (професійно-технічного) навчання згідно діючого законодавства і державних стандартів професій та зменшити витрати на укомплектування училища сучасним технологічним обладнанням та його утримання [5]. Освітній заклад забезпечує здобувачів освіти теоретичними знаннями, достатньою професійною орієнтацією та послідуєчим працевлаштуванням. Здобувачі освіти за дуальною системою навчання рано набувають добрі знання і стійкі професійні прийоми та навички роботи, самостійність і безболісну адаптацію до дорослого життя. у них з'являється впевненість у завтрашньому дні.

Список використаних джерел:

1. Капченко Р. Л. Інновації у професійному навчанні – засіб формування робітничих кадрів для матеріально-виробничої сфери. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural>

2. Гнибіденко І.Ф. Трудовий потенціал промисловості – основа економічної безпеки України. *Проблема ефективного використання та професійно-технічної підготовки кадрів промислового сектору економіки України*. Доповіді між нар. наук.-практ. конф., м. Київ, 28-29 листопада 2007 р. У двох томах. Київ : РВПС України, 2008. Т.1. С. 32–40.

3. Статистичний щорічник України / Державна служба статистики України, Київ : ТОВ «Август Трейд»». Київ, 2018. 559 с.

4. Економічна активність України 2010 : Статист. збірник / Державна служба статистики України. Київ : Держаналітінформ, 2011. 207 с.

5. Бахтін М.І. Організаційно-технічні аспекти підготовки сучасних робітничих кадрів: історія і сучасність. URL: http://www.filosof.com.ua/jornel/M_59/Bahtin.pdf

6. Орлова А.А. Стимулювання розвитку системи професійного навчання робітничих кадрів в Україні. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1572>

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ



Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти

Матеріали

ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

(14 грудня 2023 року, м. Біла Церква)

Частина 1

Упорядкування, макетування та дизайн

Кулішов Володимир Сергійович

Герасименко Юлія Сергіївна

Кучеренко Ірина Анатоліївна